

ISSN 2350-9317

วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

2022

Vol.9 No.2

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

HUSO
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY
URU

Owner

Faculty of Humanities and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat University
27 Injaime Rd. Tha-it Subdistrict, Muang District, Uttaradit Province, 53000
Telephone 05541 6601-20 Ext. 1428

Publishing Schedule: Six monthly (2 issues/year)

- 1st Issues January – June
- 2nd Issues July – December

Scope : Journal of Humanities and Social Sciences

humanities and social sciences.

Objectives

1. To prepare the journal for promotions in publication of academic performance, articles and research reports.
2. To develop the potentials of individuals of person for more academic performance.
3. To be the center and source of journal publication and dissemination to public.
4. To be the source of collecting and sharing knowledge and build co-operative networks.

Advisors

Assoc. Prof. Dr.Supavinee Sattayaporn President of Uttaradit Rajabhat University

Editor

Dr.Suriya khamguna Dean of the Faculty of Humanities and Social Sciences

Assistant editor

Deputy Dean of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat University
Assistant Dean of Faculty of Humanities and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat University

Editorial Staff

1. Prof. Emeritus Dr.Anurak Panyanuwat	Chiang Mai University
2. Prof. Emeritus Dr.Sombat Karnjanakit	Chulalongkorn University
3. Prof. Dr.Jirawat Phirasant	Naresuan University
4. Assoc. Prof. Dr.Premvit Vivattanaseth	University of Phayao
5. Assoc. Prof. Dr.Suchat Saengthong	Nakhon Sawan Rajabhat University
6. Assist. Prof. Dr.Wunchart Napsri	Maejo University
7. Assist. Prof. Dr.Sombat Watchkama	Uttaradit Rajabhat University
8. Assist. Prof. Dr.Saipen Cherdjerm	Uttaradit Rajabhat University
9. Assist. Prof. Dr.Perawat Nonthachot	Uttaradit Rajabhat University
10. Assist. Prof. Eakruthai Chutchaidej	Uttaradit Rajabhat University

Peer Reviewers

1. Assoc. Prof. Dr.Premvit Vivattanaseth	University of Phayao
2. Assoc. Prof. Dr.Warawat Sriyabhaya	University of Phayao
3. Assoc. Prof. Dr.Somkiat Rakmanee	Kasetsart University
4. Assoc. Prof. Dr.Suchat Saengthong	Nakhon Sawan Rajabhat University
5. Assoc. Prof. Kawee Krongkaew	Kamphaeng Phet Rajabhat University
6. Assoc. Prof. Satana Rojanatrakul	Bangkokthonburi University
7. Assist. Prof. Dr.Thammasak Senamitr	Khon Kaen University
8. Assist. Prof. Dr. Nuntawat Nunart	Nakhon Sawan Rajabhat University
9. Assist. Prof. Dr.Patipan Uttayanukul	Chiang Rai Rajabhat University
10. Assist. Prof. Dr.Punnawit Tupprawimol	Sukhothai Thammathirat Open University
11. Assist. Prof. Dr.Parichat Saichandee	Kamphaeng Phet Rajabhat University
12. Assist. Prof. Dr.Paradon Pimpan	Nakhon Sawan Rajabhat University
13. Assist. Prof. Dr.Pinyapat tibwongsa	Phranakhon Rajabhat University
14. Assist. Prof. Dr.Yuphin Thuansri	Uttaradit Rajabhat University
15. Assist. Prof. Dr.Siwarin sangawoot	Phranakhon Rajabhat University
16. Assist. Prof. Dr.Anchan Yuttitham	Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
17. Assist. Prof. Dr.Amnat Boonanont	Uttaradit Rajabhat University
18. Assist. Prof. Chatchai Puakdee	Kamphaeng Phet Rajabhat University
19. Dr.Thitaporn Noynalum	Nakhon Sawan Rajabhat University
20. Dr.Nichapa Morathop	Uttaradit Rajabhat University
21. Dr.Watchara Tangted	Uttaradit Rajabhat University
20. Dr. Sudarat Rodboonsong	Uttaradit Rajabhat University

Designer and Print

URU. Publisher 27 Injaime Rd. Tha-it Subdistrict, Muang District, Uttaradit Province, 53000

Cover photo sources: the faculty logo, academic articles, and activities

Note

1. All articles apparent in the journal are under publication consideration of double blind eminent peers.
2. The contents, passages, and viewpoints in the articles are under the responsibility of the writers. It is not the responsibility of the editors.

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY

เจ้าของ

ISSN 2350-9317

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
27 ถนนอินใจมี ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ 53000
โทรศัพท์ 05541 6601-20 ต่อ 1428

กำหนดการพิมพ์ : วารสารราย 6 เดือน (2 ฉบับ/ปี)

ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน)

ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม)

สาขาและขอบเขต วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดทำวารสารสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิชาการ บทความวิชาการ และบทความวิจัย
2. เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการทำผลงานวิชาการ
3. เพื่อใช้เป็นแหล่งตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการเผยแพร่สู่สาธารณชน
4. เพื่อใช้เป็นแหล่งรวบรวม แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางวิชาการ และสร้างเครือข่ายวิชาการร่วมกัน

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี สัตยาภรณ์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.สุริยา คำกุนะ

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ผู้ช่วยคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

กองบรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์
2. ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ
3. ศาสตราจารย์ ดร.จิรวัฒน์ พิระสันต์
4. รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ แสงทอง
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชาติ นภาศรี
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ เวชกามา
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไสยเพ็ญ เฉิดเจิม
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ นนทะโชติ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอกฤทัย ฉัตรชัยเดช

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยพะเยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์	มหาวิทยาลัยพะเยา
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียาภัย	มหาวิทยาลัยพะเยา
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ รักษมณี	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
5. รองศาสตราจารย์กวี ครองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
6. รองศาสตราจารย์สธน โรจนตระกูล	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมศักดิ์ เสนามิตร	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันธวัช นูนารถ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิพันธ์ อุทยานกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณวิช ทัพภิวิมล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สายจันดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภราดร พิมพันธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิญญาพัชญ์ ตีบวงษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุพิน เกื้อนครี	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวริน แสงอาวุธ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชัญ ยุติธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บุญอนันท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัชชัย พวกดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
19. อาจารย์ ดร.ฐิตาภรณ์ น้อยนาถุม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
20. อาจารย์ ดร.นิชภา โมราถบ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
21. อาจารย์ ดร.วัชรระ แดงเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
22. อาจารย์ ดร.สุดารัตน์ รอดบุญส่ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ออกแบบและจัดพิมพ์

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ 27 ถนนอินใจมี ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ 53000

รูปปกวารสาร ที่มา : สัญลักษณ์คณะ, บทความวิชาการ, กิจกรรมคณะ

หมายเหตุ

1. บทความทุกเรื่องที่ได้ผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน
2. เนื้อหา ข้อความ ข้อคิดเห็นต่างๆ ในบทความวารสารฉบับนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความเองทั้งนี้ไม่ถือเป็นภาระและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

บทนำ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เป็นวารสารวิชาการที่มีการเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สู่สาธารณชนมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งฉบับนี้เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 2 นับเป็นแหล่งเรียนรู้อีกช่องทางหนึ่งให้กับท่านที่สนใจได้สืบค้นและนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะกองบรรณาธิการได้จัดทำวารสารทางวิชาการฉบับนี้โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาถ้อยแถลงและคัดเลือกบทความเพื่อนำมาตีพิมพ์เผยแพร่ จึงมีบทความวิชาการและบทความวิจัยที่มีคุณภาพน่าสนใจหลายเรื่องที่มีองค์ความรู้และคุณค่าทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาทางด้านการศึกษาและท้องถิ่นควรค่าแก่การศึกษาและเผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความ คณะกรรมการกองบรรณาธิการ และเจ้าของบทความวิชาการทุกท่าน ตลอดจนท่านที่สนใจ ติดตามวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มาโดยตลอด ในนามบรรณาธิการวารสารขอขอบคุณทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้ หากมีข้อเสนอแนะใดที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของวารสารให้ดียิ่งขึ้นคณะกรรมการขอน้อมรับนำไปปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

อาจารย์ ดร.สุรียา คำกุนะ
บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

การศึกษาเปรียบเทียบความต้องการเทคโนโลยีและประเภทของสื่อที่เหมาะสม ต่อการเรียนรู้ภาษาเมียนมาของผู้เรียนในประเทศไทย กฤษกร โชคทวีหิรัญสกุล, วัตสาตรี ดิถียนต์.....	1
หน้าพาทย์เพลงครุ ควรรัฐาธการ เกริกขจร รื่นณรงค์, พันธุ์เอก ใจหลวง, บุญลอย จันทร์ทอง, อีรราช ทองกลาง.....	15
ดนตรีชาติพันธุ์อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ระวุฒิ กลิ่นดั่ง, วิเชียร อ่อนละมูล, จิระศักดิ์ จิตตบุตร.....	33
แนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังของอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ปาริชาติ กันหาทรัพย์, สุภัคกาญจน์ จิวาลักษณ์, สุริยา คำกุนะ.....	53
การใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี พงศพล มหาวัจน์, สุนีย์ มัลลิกะมาสย์.....	66
การใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี พัชรชาติ สุนทรสารทูล, สุนีย์ มัลลิกะมาสย์.....	82
พุทธธรรมในบทกวีนิพนธ์ “ฝันจะฝากดอกไม้ไว้ใกล้หมอน” ของพิบูลศักดิ์ ละครพล วรวรรณ ศรียาภัย, สุริยา คำกุนะ, นลินภัทร์ เมฆเกรียงไกร.....	100
การพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ในการแก้ไข ปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ สมชาย ทองกระแสน.....	114

สารบัญ

หน้า

เรียนรู้องค์ประกอบเครื่องหมายกำหนดจังหวัดดนตรี สมบัติ เวชกามา.....	130
มาตรการและกลไกการช่วยเหลือประชาชนคดีอาญาในศาลภาษีอากร สันติพงษ์ กุมารสิงห์, มัตติมา กรงเด็น, เมธพร จันทไธ.....	146
การผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไทย(รำไท่น)กับวัฒนธรรมดนตรีแจ๊สสู่วัฒนธรรมดนตรี ร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์ สุชาติ แสงทอง.....	162
ถักร้อย IQ และ EQ ให้เจ้าตัวน้อยด้วยสุนทรียภาพทางดนตรี อริญวดี แสงทอง.....	176
คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	188

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

การศึกษาเปรียบเทียบความต้องการเทคโนโลยีและประเภทของสื่อที่เหมาะสม

ต่อการเรียนรู้ภาษาเมียนมาของผู้เรียนในประเทศไทย

The Comparative Study of student Demands regarding technology and
learning medias for Burmese Language Learning among learners in Thailand

กฤษกร โชคทวีหิรัญสกุล*, วัดสาตรี ดิถียนต์**

Kritsakorn Choktaweehirunsakul*, Watsatree Diteeyont**

(Received : June 6, 2022 / Revised : November 14, 2022 / Accepted : December 10, 2022)

บทคัดย่อ

สถานศึกษาในประเทศไทยหลายแห่งได้มีการเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาภาษาเมียนมาเพื่อตอบสนองให้กับบุคคลที่สนใจศึกษา ซึ่งในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีและสื่อที่หลากหลายมาประกอบใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะในช่วงการระบาดของไวรัส Covid-19 สถานศึกษาหลายแห่งมีการนำเทคโนโลยีและสื่อมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม มีผู้เรียนภาษาเมียนมาจำนวนมากที่อยู่ในพื้นที่ติดต่อกับชายแดนประเทศเมียนมา ที่ไม่มีความพร้อมในด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเรียนรู้ อาจเพราะสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย ผสมกับวิถีชีวิตที่อาจจะส่งผลต่อความพร้อมและความต้องการ ซึ่งแตกต่างจากผู้เรียนที่อยู่นอกเขตพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศเมียนมาที่มีความพร้อมมากกว่า ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่นักการศึกษาต้องทราบถึงความต้องการในด้านเทคโนโลยีและสื่อเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม โดยประโยชน์ที่ได้คือ ทำให้ทราบแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีและสื่อต่อผู้เรียนภาษาเมียนมาในประเทศไทย ซึ่งผลงานวิจัยพบว่าความต้องการใช้เทคโนโลยีและสื่อของผู้เรียนในเขตและนอกเขตพื้นที่ติดต่อกับชายแดนประเทศเมียนมาภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และพบว่าผู้เรียนต้องการใช้เกมเพื่อเป็นสื่อในการเรียนรู้และต้องการเรียนรู้ผ่านช่องทาง Youtube มากที่สุด ซึ่งข้อเสนอแนะในครั้งต่อไป คือ ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจมีผลต่อความต้องการเทคโนโลยีและสื่อสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมา

คำสำคัญ: ความต้องการ, เทคโนโลยี, สื่อการเรียนรู้, ภาษาเมียนมา, งานวิจัยเปรียบเทียบ

*, **ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*, **Master of Education, Educational Communications and Technology, Kasetsart University.

Corresponding author. Tel. 098-9937385 E-Mail : kritsakornnnn@gmail.com

Abstract

Many educational institutions in Thailand offer Myanmar language courses to those interested in studying the Burmese language. At present, various technology and learning medias are used for supporting teaching and learning of Burmese language courses, to the management of learning Burmese language to be effective according to the changing times. especially during the outbreak of the Covid-19, There had been in creasing in the use of technology and learning medias in teaching Burmese language. However, there wear many Burmese language learners residing inside the border areas of Myanmar had less tools for learning than outside the border areas of Myanmar. That may be because of their, different way of living conditions which impacted to different demands regarding technology and learning medias for Burmese Language Learning. Therefore, this is important for educators to be aware of needs regarding learning medias to provide the most suitable teaching Burmese Language learners. There for the objective of this study were the results showed that the demands regarding and learning medias for Burmese Language Learning between the inside and outside the border areas of Myanmar was a statistically significant difference at the 0.01 level. Learners most of preferred to use games, Youtube as the most learning tools application channel. The recommendation for further research were to deploy factors that may influence the demands regarding and learning medias for Burmese Language learners.

Key Words: Demand, Technology, Learning Medias, Burmese Language, comparative research

ความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงสังคมในยุคดิจิทัลเป็นความท้าทายของผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เนื่องจากผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ทั้งความสนใจ ความถนัด และความสามารถ ทำให้ผู้สอนควรสร้างสรรค์กิจกรรมที่หลากหลายในการสอนมากยิ่งขึ้น ผู้สอนในยุคศตวรรษที่ 21 ควรการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย (วลิดา อุ่นเรือน, 2563, น.1) ซึ่งเป็นยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความพัฒนาก้าวล้ำและมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อมนุษย์ ผู้คนทั่วโลกสามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ซึ่งสิ่งหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างมากก็คือ ภาษาศึกษาภาษาต่างประเทศจึงเป็นตัวช่วยที่ทำให้ผู้คนทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนภาษาและวัฒนธรรมซึ่งกันและกันซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ที่เลือกศึกษาภาษานั้น ๆ ในหลากหลายมิติ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญของภาษาต่างประเทศและกำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษา เป็นหนึ่งรายวิชาในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ โดยมีความคาดหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนแสวงหาความรู้ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลกและสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ (สุกัญญา รุจิเมธาภาส, 2563, น. 156) ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีการเปิดสอนภาษาต่างประเทศที่หลายหลายมากขึ้นกว่าในอดีต จากสถานศึกษาหรือองค์กรภาครัฐและเอกชน ภาษาต่างประเทศที่พบว่ามีการเรียนการสอนในประเทศไทย ซึ่งนอกจากภาษาอังกฤษแล้วยังมีอีกหลายภาษาด้วยกัน ทั้งภาษาที่มาจากตะวันตก เช่น ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาสเปน ภาษาอิตาลี และภาษาตะวันออก เช่น ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน ภาษาเวียดนาม ภาษาเกาหลี ภาษาอาหรับ และภาษาเมียนมา เป็นต้น (อรรชนิดา หวานคง, 2559, น. 303) ซึ่งปัจจุบันพบว่าภาษาตะวันออกที่มีความนิยมมากขึ้นในประเทศไทย คือ ภาษาเมียนมา เนื่องจากประเทศเมียนมาและประเทศไทยเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกันกว่า 2,000 กิโลเมตร และยังมีจุดชายแดนเชื่อมต่อที่ทำให้สะดวกต่อการเดินทางไปมาระหว่างกันได้ง่าย (กันต์ภูษิต วิโรจ, 2563, น. 215) นอกจากนี้ยังพบว่ามีความแรงงานชาวเมียนมาจำนวนมากที่เดินทางเข้ามาทำงานเป็นแรงงานอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้หลายภาคส่วนมีความจำเป็นต้องใช้ภาษาเมียนมาในการสื่อสารกันและส่งผลให้ปัจจุบันคนไทยจึงหันมาสนใจการศึกษาภาษาเมียนมามากขึ้น ทั้งเพื่อเป็นทักษะพิเศษ เพื่อเป็นอาชีพ และเพื่อต่อยอดโอกาสสำหรับบุคคลที่สนใจเข้าไปทำธุรกิจในประเทศเมียนมาอีกด้วย

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพม่าศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร (2561) กล่าวว่า ประเทศไทยเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญของประชาคมอาเซียน โดยมีประเทศเมียนมาเป็นประเทศเพื่อนบ้านร่วมพรมแดนที่มีนัยสำคัญในการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคมที่สามารถพัฒนาธุรกรรมผ่านกิจกรรมการค้าชายแดน การลงทุน การขนส่ง การสื่อสาร การพลังงาน การท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากร และการสร้างตลาดแรงงาน และจากความจำเป็นในการพึ่งพาทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับเมียนมาในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา จึงเกิดตลาดอาชีพใหม่สำหรับผู้รู้ภาษาเมียนมาเพื่อเข้าสู่อาชีพการเป็นล่ามและการแปลภาษาเมียนมาในกิจกรรมทางเศรษฐกิจอันหลากหลาย ได้แก่ งานตามโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงาน งานการข่าวเพื่อความมั่นคงในหลายมิติ งานการสื่อสารมวลชนและโทรคมนาคม งานตรวจคนเข้าเมือง งานการแพทย์และสาธารณสุข งานในองค์กรเอกชน การประกอบอาชีพอิสระ ตลอดจนการสอนภาษาเมียนมาทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา (พิเชฐ, ทั้งโต, 2560, น. 228)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ปัจจุบันพบว่ามีสถานศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ วิทยาลัยชุมชน รวมไปถึงมหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศไทย ได้ทำการเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนรายวิชาเรียนภาษาเมียนมา ทั้งหลักสูตรที่เป็นวิชาเอก วิชาโท แผนบังคับและวิชาเลือกอิสระ เพื่อที่จะ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ตอบสนองให้กับบุคคลที่สนใจจะศึกษาภาษาเมียนมา ซึ่งในอดีตจะเห็นได้ว่ามีสถานศึกษาในประเทศไทยเพียงไม่กี่แห่งและส่วนมากตั้งอยู่ในเขตจังหวัดพื้นที่ติดต่อกับชายแดนประเทศเมียนมาเท่านั้น แต่จากการรวบรวมข้อมูล ณ ปัจจุบัน พบว่ามีสถานศึกษารวมทั้งสิ้นกว่า 39 แห่งในประเทศไทย ที่เปิดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาเมียนมา (อัญญรัตน์ นาเมือง, 2560, น. 56) ซึ่ง

การเรียนการสอนวิชาภาษาเมียนมาในปัจจุบันนั้น ยังมีข้อจำกัดหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อการเรียนรู้และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะมาเป็นตัวช่วยสนับสนุนในการเรียนนั้นยังมีไม่มากพอ และสื่อที่มีอยู่ก็ยังเป็นสื่อที่ยังไม่มีความทันสมัยมากนัก เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิทาน พจนานุกรม และภาพถ่าย เป็นต้น ซึ่งสื่อเหล่านี้อาจยังเป็นสื่อที่ยังไม่ได้เอื้อต่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสถานการณ์การระบาดของไวรัส Covid-19 ที่ ผู้เรียนและผู้สอนยังไม่สามารถเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนได้เช่นเดิม รวมไปถึงข้อจำกัดทางความพร้อมของทั้งผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งอาจอาจส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ เพราะเหตุนี้ สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและยังเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเป็นอย่างมาก เพราะสามารถเป็นตัวช่วยและสนับสนุนให้การเรียนรู้ภาษาเมียนมาประสบความสำเร็จต่อไปในอนาคต (ศิริดล ศรีตาเดช, 2559, น. 4)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะพบว่าข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการเทคโนโลยีและประเภทของสื่อเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนภาษาเมียนมานั้น จะกลายเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำคัญที่จะนำไปสู่ประโยชน์ต่อทั้งผู้สอนและผู้เรียนภาษาเมียนมา รวมไปถึงสถานศึกษาต่าง ๆ โรงเรียน หรือหน่วยงานรัฐและเอกชนต่อไป เป็นข้อมูลในการตัดสินใจต่อการจัดการหรือสร้างสื่อการเรียนการสอนภาษาเมียนมาให้ตรงกับบริบทในสถานการณ์ปัจจุบันหรือการนำไปเป็นข้อมูลประกอบการประเมินจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนเครื่องมือการเรียนวิชาภาษาเมียนมาเพื่อให้การเรียนการสอนได้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดียิ่งขึ้นต่อไป และสามารถนำข้อมูลนี้ไปพัฒนาต่อยอดเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาเขตพื้นที่ติดต่อและนอกเขตพื้นที่ติดต่อชายแดนประเทศเมียนมาในการผลิตสื่อเทคโนโลยีการเรียนรู้ภาษาเมียนมาให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์และมีความเหมาะสมตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปได้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับความต้องการด้านเทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมาของผู้เรียนในสถานศึกษาเขตพื้นที่ติดต่อและนอกเขตพื้นที่ติดต่อชายแดนประเทศเมียนมา
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการด้านประเภทสื่อการเรียนการสอนสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมาของผู้เรียนในสถานศึกษาเขตพื้นที่ติดต่อและนอกเขตพื้นที่ติดต่อชายแดนประเทศเมียนมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบความต้องการเทคโนโลยีและประเภทของสื่อที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ภาษาเมียนมาของผู้เรียนในประเทศไทยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามถามผู้เรียนที่ปัจจุบันกำลังเรียนภาษาเมียนมาในทุกระดับชั้นที่อยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ ในประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้ประชากร คือ ผู้เรียนภาษาเมียนมาในสถานศึกษาเขตพื้นที่ต่อติดชายแดนเมียนมา ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และสถานศึกษาที่นอกเขตพื้นที่ต่อติดชายแดนเมียนมา ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก อุตรดิตถ์ สงขลา มหาสารคาม ระยอง พิจิตร พะเยา ปทุมธานี และกรุงเทพมหานคร รวมสถานศึกษาทั้งสิ้น 39 แห่ง รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,000 คนโดยประมาณ โดยผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Taro Yamane ซึ่งได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 333 คน โดยเป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่ต่อติดชายแดนเมียนมาจำนวน 71 คน และสถานศึกษาที่นอกเขตพื้นที่ต่อติดชายแดนเมียนมาจำนวน 262 คน โดยเป็นผู้เรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงสูงกว่าระดับปริญญาตรี ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยมีอายุตั้งแต่ 7-30 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือแบบสอบถามความต้องการใช้เทคโนโลยีและประเภทของสื่อสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมา ซึ่งมี 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยอิสระภายในของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามปลายปิดชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice Questions) ตามข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และระดับชั้นเรียน เพื่อต้องการทราบปัจจัยอิสระภายในของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยอิสระภายนอกของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบสำรวจปลายปิดชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice Questions) ตามข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานที่ตั้งของสถานศึกษาที่กำลังศึกษา วิธีการเรียนของผู้เรียน เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการเรียนบ่อยที่สุด ระบบปฏิบัติการของเครื่องมือที่ใช้ในการเรียน ประสบการณ์ในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการเรียน และเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับใช้ในการเรียนที่มีในปัจจุบัน เพื่อต้องการทราบปัจจัยอิสระภายนอกของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการใช้เทคโนโลยีและประเภทของสื่อสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมา โดยเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งมีทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความต้องการใช้เทคโนโลยีด้านเครื่องมือหรืออุปกรณ์ 2) ประเภทของสื่อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องการและ

3) ประเภทของช่องทางการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องการ เพื่อต้องการทราบระดับความต้องการใช้เทคโนโลยีและสื่อสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมาของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ด้าน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสำรวจไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ตอบแบบสำรวจจำนวนทั้งสิ้นจำนวน 333 คน โดยทำการส่งแบบสอบถามออนไลน์ผ่านไปที่อาจารย์ผู้สอนภาษาเมียนมาในแต่ละโรงเรียนและมหาวิทยาลัยโดยมีการแจ้งผู้เรียนเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามออนไลน์ข้อมูล และได้มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลและประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้จากการวิจัยครั้งนี้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามออนไลน์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลและอภิปรายต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัย

นำข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยอิสระภายในของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศและระดับชั้นเรียน มาหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยอิสระภายนอกของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานที่ตั้งของสถานศึกษาที่กำลังศึกษา วิธีการเรียนของผู้เรียน เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการเรียนบ่อยที่สุด ระบบปฏิบัติการของเครื่องมือที่ใช้ในการเรียน ประสิทธิภาพในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการเรียน และเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับใช้ในการเรียนที่มีในปัจจุบัน รวมถึงนำข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการใช้เทคโนโลยีและประเภทสื่อสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับความต้องการใช้เทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมาตามปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One Way ANOVA และเมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้วจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยกำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางและอธิบายความหมายต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับความต้องการด้านเทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมาของผู้เรียนในสถานศึกษาเขตพื้นที่ติดต่อและนอกเขตพื้นที่ติดต่อชายแดนประเทศเมียนมาจากการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่นอกเขตพื้นที่ติดต่อชายแดนประเทศเมียนมา โดยมีวิธีการเรียนแบบผสมผสาน (Onsite และ Online) และใช้โทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ภาษาเมียนมาบ่อยที่สุด โดยระบบปฏิบัติการของเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนมากที่สุด คือระบบปฏิบัติการ Android และมีประสิทธิภาพในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการเรียน 1-2 ปี อีกทั้งปัจจุบันผู้เรียนส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือ ในการเรียนรู้ภาษาเมียนมา (ดังตารางที่ 1)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน และค่าร้อยละข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
สถานที่ตั้งของสถานศึกษาที่กำลังศึกษา		
ในเขตพื้นที่ต่อติดชายแดนประเทศเมียนมา	71	21.30
นอกเขตพื้นที่ต่อติดชายแดนประเทศเมียนมา	262	78.70
วิธีการเรียนของผู้เรียน		
เรียนที่โรงเรียน (OnSite)	47	14.10
เรียนออนไลน์ (Online)	84	25.20
เรียนแบบผสมผสาน (On site และ On line)	202	60.70
เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการเรียนบ่อยที่สุด		
คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (PC)	16	4.80
คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก (Laptop)	61	18.30
โทรศัพท์มือถือ (Smart Phone)	220	66.10
แท็บเล็ต (Tablet)	36	10.80
ระบบปฏิบัติการของเครื่องมือที่ใช้ในการเรียน		
Window	76	22.80
iOS	112	33.60
Android	145	43.50
ประสบการณ์ในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการเรียน		
ต่ำกว่า 1 ปี	14	4.20
1-2 ปี	160	48.00
3-4 ปี	62	18.60
5 ปี ขึ้นไป	92	27.60
ไม่มีประสบการณ์	5	1.50
รวม	333	100.00

2. จากการศึกษาความต้องการด้านเทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมาของผู้เรียนเป็นรายข้อ พบว่าผู้เรียนต้องการโทรศัพท์มือถือเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ภาษาเมียนมามากที่สุดรองลงมา คือ ต้องการแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก และคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ ตามลำดับ (ดังตารางที่ 2)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ตารางที่ 2 ความต้องการด้านเทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมา

N=333

ความต้องการใช้เทคโนโลยีด้านเครื่องมือหรืออุปกรณ์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้เรียนต้องการคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะเพื่อใช้ในการเรียนรู้ภาษาเมียนมา	3.36	0.62	ปานกลาง
2. ผู้เรียนต้องการคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กเพื่อใช้ในการเรียนรู้ภาษาเมียนมา	3.71	0.87	มาก
3. ผู้เรียนต้องการแท็บเล็ตเพื่อใช้ในการเรียนรู้ภาษาเมียนมา	3.72	0.88	มาก
4. ผู้เรียนต้องการโทรศัพท์มือถือเพื่อใช้ในการเรียนรู้ภาษาเมียนมา	3.87	0.75	มาก
เฉลี่ยรวม	3.67	0.78	มาก

3. เมื่อเปรียบเทียบความต้องการใช้เทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมาระหว่างสถานศึกษาในเขตพื้นที่ติดต่อชายแดนประเทศเมียนมาและสถานศึกษานอกเขตพื้นที่ติดต่อชายแดนประเทศเมียนมาพบว่า ผู้เรียนในเขตพื้นที่ติดต่อชายแดนประเทศเมียนมาและนอกเขตพื้นที่ติดต่อชายแดนประเทศเมียนมานั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความต้องการใช้เทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมาระหว่างสถานศึกษาในเขตพื้นที่ติดต่อและสถานศึกษานอกเขตพื้นที่ติดต่อประเทศเมียนมา

ความต้องการใช้เทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมา	สถานศึกษาในเขตพื้นที่ติดต่อ		สถานศึกษานอกเขตพื้นที่ติดต่อ		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านเครื่องมือหรืออุปกรณ์	2.33	0.47	2.63	0.48	4.81	.000**

**
p ≤ .01

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับความต้องการด้านสื่อการเรียนการสอนสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมาของผู้เรียนในสถานศึกษาเขตพื้นที่ติดต่อและนอกเขตพื้นที่ติดต่อชายแดนประเทศเมียนมา

1. จากการศึกษาพบว่าผู้เรียนมีความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอนภาษาเมียนมาภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเภทของสื่อการเรียนการสอนที่ผู้เรียนต้องการใช้มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ ผู้เรียนต้องการโดยใช้เกมเพื่อเป็นสื่อในการเรียนรู้ภาษาเมียนมามากที่สุด รองลงมา คือ ต้องการใช้สไลด์นำเสนอ (Power Point) และต้องการใช้สื่อแอนิเมชัน (Animation) ในการเรียนรู้ภาษาเมียนมา

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ตามลำดับ ส่วนสื่อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องการน้อยที่สุด คือ สื่อเสียงประเภทวิทยุ (ดังตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอนภาษาเมียนมา

ประเภทของสื่อการเรียนการสอนภาษาเมียนมาที่ผู้เรียนต้องการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้เรียนต้องการใช้หนังสือในการเรียนรู้ภาษาเมียนมา	3.93	0.73	มาก
2. ผู้เรียนต้องการใช้ภาพอินโฟกราฟิกในการเรียนรู้ภาษาเมียนมา	3.79	0.85	มาก
3. ผู้เรียนต้องการใช้บัตรคำศัพท์ในการเรียนรู้ภาษาเมียนมา	3.82	0.76	มาก
4. ผู้เรียนต้องการใช้อีบุ๊ก (E-Book) ในการเรียนรู้ภาษาเมียนมา	3.65	0.69	มาก
5. ผู้เรียนต้องการใช้สื่อวีดิทัศน์ในการเรียนรู้ภาษาเมียนมา	3.92	0.54	มาก
6. ผู้เรียนต้องการใช้สื่อสไลด์นำเสนอ (Power point) ในการเรียนรู้	4.00	0.60	มาก
7. ผู้เรียนต้องการใช้สื่อแอนิเมชันในการเรียนรู้ภาษาเมียนมา	3.99	0.77	มาก
8. ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ภาษาเมียนมาโดยใช้เกมเป็นสื่อการเรียนรู้	4.01	0.61	มาก
9. ผู้เรียนต้องการใช้วิทยุเป็นสื่อเสียงในการเรียนรู้ภาษาเมียนมา	2.61	0.55	ปานกลาง
10. ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ภาษาเมียนมาโดยใช้สื่อประเภทเพลง	3.58	0.64	มาก
11. ผู้เรียนต้องการสื่อประเภทไฟล์เสียงออดิโอดิจิทัล (Podcast)	3.47	0.61	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.71	0.69	มาก

2. จากการศึกษพบว่าผู้เรียนมีความต้องการช่องทางการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาเมียนมาให้ดียิ่งขึ้น ในภาพรวมอยู่ที่ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ช่องทางที่ผู้เรียนต้องการใช้เป็นช่องทางการเรียนรู้มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ ต้องการเรียนรู้ภาษาเมียนมาผ่านช่องทางแอปพลิเคชันยูทูบ (Youtube) มากที่สุด รองลงมา คือ ต้องการเรียนรู้ภาษาเมียนมาผ่านช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (Facebook) และผ่านเว็บไซต์ (Website) หรือบล็อก (Blog) และแอปพลิเคชัน (TikTok) ตามลำดับ ส่วนช่องทางการเรียนรู้ที่ผู้เรียนภาษาเมียนมาน้อยต้องการน้อยที่สุด คือ การเรียนรู้ผ่านทางวิทยุ (ดังตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอนภาษาเมียนมาด้านช่องทางการเรียนรู้

N=333

ช่องทางการเรียนรู้ภาษาเมียนมา ที่ผู้เรียนต้องการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ภาษาเมียนมาผ่านโทรทัศน์	2.74	0.66	ปานกลาง
2. ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ภาษาเมียนมาผ่านทางวิทยุ	2.20	0.61	น้อย

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

3. ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ภาษาเมียนมาผ่านทางเว็บไซต์ (Website) หรือบล็อก (Blog)	3.55	0.77	มาก
4. ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ภาษาเมียนมาผ่านช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (Facebook)	3.56	0.78	มาก
5. ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ภาษาเมียนมาผ่านช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ (Line)	3.40	0.65	ปานกลาง
7. ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ภาษาเมียนมาผ่านช่องทางแอปพลิเคชันอินสตาแกรม (Instagram)	3.24	0.60	ปานกลาง
8. ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ภาษาเมียนมาผ่านช่องทางแอปพลิเคชันยูทูบ (Youtube)	4.00	0.87	มาก
9. ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ภาษาเมียนมาผ่านช่องทางแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok)	3.55	0.74	มาก
เฉลี่ยรวม	3.25	0.70	ปานกลาง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความต้องการเทคโนโลยีและประเภทของสื่อที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ภาษาเมียนมาของผู้เรียนในประเทศไทย ได้ศึกษาและเปรียบเทียบระดับความต้องการด้านเทคโนโลยี ประเภทสื่อ และช่องทางการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องการ รวมไปถึงได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีและสื่อสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมาที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ภาษาเมียนมาของผู้เรียนในอนาคต โดยสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ด้านระดับความต้องการด้านเทคโนโลยีของผู้เรียน ผลการวิจัยจากการศึกษาพบว่า ความต้องการด้านเทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมาของผู้เรียนมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัชนพร นามวัฒน์ และกมลทิพย์ รักเกียรติยศ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่องการใช้เทคโนโลยีและสื่อสำหรับการสอนภาษาจีนของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษาพบว่าผู้เรียนมีความต้องการใช้เทคโนโลยีและสื่อในการเรียนรู้ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันเทคโนโลยีมีการพัฒนาและมีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น ดังนั้นเทคโนโลยีและสื่อถือเป็นสิ่งใกล้ตัวที่สามารถเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ได้หลากหลาย และยังพบว่าความต้องการใช้เทคโนโลยีและสื่อสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมาของผู้เรียนในเขตพื้นที่ที่ต่อติดชายแดนประเทศเมียนมากับนอกเขตพื้นที่ที่ต่อติดชายแดนประเทศเมียนมาในภาพรวมมีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เป็นตัวช่วยในการเข้าถึงเทคโนโลยีสื่อมีความแตกต่างกัน โดยผู้เรียนในเขตพื้นที่ที่ต่อติดชายแดนประเทศเมียนมามีความต้องการเครื่องมือหรือ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

อุปกรณ์มากกว่าผู้เรียนนอกเขตพื้นที่ติดต่อชายแดนประเทศเมียนมา ทั้งนี้อาจเป็นสาเหตุมาจากบริบทของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งหากสถานศึกษาใดที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีและผู้สอนที่มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีมากกว่า ก็จะมีนโยบายสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์มากกว่าสถานศึกษาที่ยังไม่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี เช่น เครื่องมือ โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ และสัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ จินดา (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่องสภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าสถานศึกษายังมีความต้องการให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านวัสดุครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ มาช่วยส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา และผลการวิจัยยังพบอีกว่า ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ภาษาเมียนมาผ่านโทรศัพท์มือถือมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าโทรศัพท์มือถือเป็นอุปกรณ์ที่ผู้เรียนสามารถพกพาสะดวก สามารถนำมาสืบค้นหาความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา อีกทั้งมีราคาไม่แพงจนเกินไปเมื่อเทียบกับอุปกรณ์อื่น ๆ และยังเป็นอุปกรณ์ที่ผู้เรียนทุกคนมีไว้เพื่อการสื่อสารกันเป็นส่วนใหญ่อยู่แล้ว และอาจเพราะว่าอุปกรณ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดที่จะสามารถนำมาใช้ร่วมกับสื่อและช่องทางการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ หากไม่มีอุปกรณ์ก็ไม่สามารถเข้าถึงสื่อและช่องทางการเรียนรู้ใด ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชินวัจน์ งามวรรณกร (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้บนอุปกรณ์เคลื่อนที่ โดยผลการศึกษาพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มักจะใช้โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนในการเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิณัฐ์ สรรคบุรณารักษ์ (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องสื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีกับการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 และได้พบว่าอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นอุปกรณ์พื้นฐานในการใช้เข้าถึงสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ และจะช่วยถ่ายทอดเนื้อหาให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น

ด้านประเภทของสื่อและช่องทางการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องการ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนต้องการใช้เกมเป็นสื่อในการเรียนรู้ภาษาเมียนมามากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกมเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนให้ไม่น่าเบื่อ อีกทั้งยังสร้างความน่าสนใจและความท้าทายให้ผู้เรียน ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐญา นาคะสันต์ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่องเกม : นวัตกรรมเพื่อการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ และได้พบว่าเกมทำให้ผู้เล่นสนุกและเพลิดเพลิน โดยเมื่อพัฒนาเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาในรูปแบบของ Game-Based Learning สามารถดึงดูดเด็กกลับสู่ห้องเรียน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ เด็กเรียนรู้ควบคู่ไปกับความสนุกสนานก็จะช่วยให้เด็กอยากเรียน ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้เด็กกลับสู่ห้องเรียน และยังพบว่าช่องทางการเรียนรู้ที่ผู้เรียนภาษาเมียนมาต้องการมากที่สุดคือ แอปพลิเคชันยูทูป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าในปัจจุบันแอปพลิเคชันยูทูป เป็นช่องทางที่มีสื่อการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น เพลง ภาพยนต์ สารคดีการท่องเที่ยวและข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนสามารถค้นหาได้ตามความต้องการได้อย่างสะดวก และยังเป็นช่องทางที่สามารถใช้งานได้บนทุกอุปกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

คอมพิวเตอร์ เป็นต้น อีกทั้งยังไม่มีค่าใช้จ่ายในการรับชมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปญญัทธ ธีรวานนท์ (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจเพื่อพัฒนาแบบเรียนภาษาญี่ปุ่นให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนภาษาญี่ปุ่นผู้เรียนมักจะเข้าไปเรียนรู้ในช่องทางต่าง ๆ เช่น แอปพลิเคชันยูทูบ และ แอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก เนื่องจากสามารถเข้าถึงได้ง่ายและไม่เสียค่าใช้จ่าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้

1. ควรมีการส่งเสริมด้านเครื่องมือหรืออุปกรณ์ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและสื่อมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้เรียนต้องการเรียนรู้ภาษาเมียนมาผ่านสื่อออนไลน์ในระดับมาก
2. ควรมีการสนับสนุนด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้ภาษาเมียนมาให้มีความหลากหลายมากขึ้น เนื่องจากสื่อการเรียนรู้ภาษาเมียนมาที่พบในปัจจุบันยังมีน้อยและยังไม่ค่อยมีความหลากหลาย
3. ควรมีการส่งเสริมให้มีการสร้างแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ภาษาเมียนมามากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นช่องทางที่สามารถเข้าถึงสื่อได้ง่ายและมีความสะดวกต่อการใช้งาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อความต้องการใช้เทคโนโลยีและสื่อสำหรับการเรียนรู้ภาษาเมียนมาเพิ่มเติม
2. ควรมีการศึกษาในมิติด้านความสัมพันธ์ปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจเป็นปัจจัยส่งผลต่อความต้องการเทคโนโลยี ประเภทสื่อ และช่องทางการเรียนรู้สำหรับการเรียนภาษาเมียนมาต่อไป

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

- กันต์ภูษิต วิโรจะ. (2563). การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมพม่าที่ใช้ในจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(10), 213-230.
- ฉันทนา ปาปัดถา. (2561). การศึกษาความเพียงพอ ความขาดแคลน และความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอนของคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร*, 1(2), 98-108.
- ชินวัจน์ งามารธนากร. (2562). การพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้บนอุปกรณ์เคลื่อนที่. *คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*.
- ณัฐญา นาคะสันต์. (2559). เรื่องเกม:นวัตกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์. *วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก*, 34(3), 159-182.
- ปฎิยุทธ์ อ้นวานนท์. (2560). การสำรวจเพื่อพัฒนาแบบเรียนภาษาญี่ปุ่นให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. *วารสารสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น: บริหารธุรกิจและภาษา*, 6(1), 1-7.
- พิเชฐทั้งโต. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด. *คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- วลิตา อุ่นเรือน. (2563). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล: ความท้าทายของการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*, 7(1), 1-17.
- วัฒนชัย ภูมิรินทร์. (2561). ความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์วิชาภาษาอังกฤษตามความคิดเห็นของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. *คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏ*.
- ศศิณัฐ สรรคบุรานุรักษ์. (2560). สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีกับการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(3), 1239-1256.
- ศิริตล ศรีตาเดช, (2559). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่เสริมสร้างทักษะการฟัง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิชาพม่าเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร*.
- สุกัญญา รุจิเมธภาส. (2563). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสื่อสารภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*, 7(1), 134-153.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

- อนุวัฒน์ เอี่ยมแสน. (2562). ความต้องการใช้สื่อนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 9(3), 139-149.
- อัญญรัตน์นาเมือง. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการสอนภาษาพม่าเพื่อพัฒนาทักษะ การสื่อสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 4(1), 54-66.
- อรรชนิดา หวานคง. (2559). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21. *วารสารสถาบันวิจัย ญาณสังวร*, 7(2), 303-314.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

หน้าพาทย์เพลงครุ ควรรู้สาธการ

Napat The first song practice to study. Thaiclassical Music Percussion

Instrument, should know Satukarn Song

เกริกขจร รื่นณรงค์*, พันธุ์เอก ใจหลวง**, บุญลอย จันทร์ทอง***, อีรราช ทองหลาง****

(Received : November 2, 2022 / Revised : November 12, 2022 / Accepted : December 20, 2022)

บทคัดย่อ

บทความในครั้งนี้กล่าวถึงความสำคัญของเพลงสาธการ ในบริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในวัฒนธรรม การศึกษาเรียนรู้ดนตรีไทยและพิธีกรรมในส่วนของปี่พาทย์ เพื่อให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่และความสำคัญของ เพลงสาธการ ที่ใช้สำหรับการประกอบพิธีกรรมและแบบแผนในการเรียนรู้ทางด้านเครื่องตีของไทย

บทความในครั้งนี้กล่าวถึงเพลงสาธการ ในแง่มุมของหลักการของทฤษฎีเพื่อให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ ของเพลงสาธการ เนื่องมาจากการเรียนเครื่องตีไทยในครั้งอดีตส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นทางด้านปฏิบัติมากกว่า ทางด้านทฤษฎี เป็นเหตุให้ความเข้าใจในประวัติเพลงและบทบาทหน้าที่ของเพลงสาธการไม่สมบูรณ์ เพื่อ เพิ่มเติมเนื้อหาให้ทราบถึงประวัติเพลงสาธการ รวมถึงบริบทต่าง ๆ ของเพลงสาธการทำให้มีความเข้าใจในการ เรียนเครื่องตีไทยประสบผลสำเร็จได้อย่างดี และมีความเข้าใจบทบาทและความสำคัญของเพลงสาธการ จะ ส่งผลในการเรียนรู้ทำนองเพลงสาธการรวมถึงบทบาทและหน้าที่ของเพลงสาธการในแง่มุมต่าง ๆ ให้สัมฤทธิ์ ผลดียิ่งขึ้นบทบาทหน้าที่และความสำคัญของเพลงสาธการ บทบาทที่หนึ่งใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมเพื่อ อัญเชิญพระรัตนตรัยและทวยเทพผู้เป็นใหญ่บนสวรรค์ชั้นฟ้า ชื่อเพลงสาธการปรากฏเป็นเพลงลำดับที่หนึ่ง ใน การบรรเลงเพลงชุดโหมโรงเช้า เพลงชุดโหมโรงเย็น และเพลงชุดโหมโรงเทศน์ แสดงถึงความสำคัญอย่างยิ่ง ของเพลงสาธการ บทบาทที่สองเพลงสาธการในฐานะเป็นต้นแบบในการเรียนรู้ปฏิบัติเครื่องตีไทย เพื่อเป็น พื้นฐานที่ดีในการเรียนรู้เครื่องดนตรีอื่น ๆ ต่อไป และเป็นการพัฒนาทักษะทางด้านปฏิบัติให้มีความก้าวหน้า เพื่อเรียนเพลงหน้าพาทย์ในขั้นสูงต่อไปกล่าวโดยสรุปว่าเพลงสาธการเป็นเพลงที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการประกอบพิธีกรรมและแบบแผนในการฝึกปฏิบัติเครื่องตีไทย

เพื่อเป็นเพลงต้นแบบสำหรับการเรียนรู้เครื่องตีไทยอย่างถูกต้องและเพื่อทราบถึงบริบทต่าง ๆ ของ เพลงสาธการ รวมถึงประวัติของเพลงสาธการและทำนองเพลงสาธการ เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้เพลง สาธการมากยิ่งขึ้น เป็นความสำคัญอย่างยิ่งของเพลงสาธการในฐานะบทบาท ของการบรรเลงประกอบ พิธีกรรมและในฐานะบทบาทของการเป็นเพลงต้นแบบในการศึกษาเรียนรู้เครื่องตีไทยตามแบบแผนโบราณ อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: เพลงสาธการ

*, **, ***, ****อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

Abstract

This article discusses the importance of Sathu Karn songs in various contexts in the culture of learning Thai music and rituals in the part of Pi-phat. To know the roles, duties and importance of the reverend songs used for ceremonies and patterns in learning Thai percussion instruments

This article discusses the sacred song. In terms of the principles of the theory in order to understand the role and function of the reverend song. Due to learning Thai percussion instruments in the past, most of them focused on the practical aspect rather than the theoretical aspect. As a result, the understanding of the history of the song and the role and function of the sacred song is incomplete. To add content to know the history of the song Santhukan Including the various contexts of the song Sathu, making it possible to understand how to learn Thai percussion successfully. and understand the role and importance of the sacred song will result in learning the melody of the sacred song, including the role and function of the sacred song in various aspects to achieve better results, the role, duty and importance of the sacred song The first role is to play in the ritual to invite the Three Jewels and the great gods in the heavens. The name of the song "Santhu" appears as the number one song. in the morning overture song Cold prelude music and the prelude to the sermon Shows the great importance of the reverend song. The second role is the Sathukan song as a model for learning how to practice Thai percussion instruments. To be a good foundation to continue learning other musical instruments and to develop practical skills to advance. To continue studying the song Na Phat at a higher level

In summary, the salute is a song that is of great importance. for performing rituals and templates for practicing Thai percussion

To be a model song for learning Thai percussion correctly and to know the different contexts of the Sathukarn song including the history of the reverend songs and the melody of the reverend songs resulting in greater achievements in learning the blessed song It is the great importance of the reverend song as a role. of performing rituals and as a role of being a model song in the study of learning traditional Thai percussion instruments.

Key Words: Satukarn Song

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

หน้าพาทย์เพลงครู.....ควรรู้.....สาธุการ

ดนตรีไทยถือกำเนิดมาจากภูมิปัญญาของบรรพชนชาติไทยเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์อันสูงค่าที่ได้สั่งสมผ่านกาลเวลาหลายชั่วอายุคน เคลือบแฝงด้วย ศรัทธา ความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม สังคม การเมือง สิ่งเหล่านี้เป็นดั่งเบ้าหลอมและกำหนดทิศทางของดนตรีประกอบพิธีกรรมในสังคมของไทย ปรากฏการทางธรรมชาติส่งผลให้มนุษย์มีความรู้สึกกลัว ก่อให้เกิดความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า ภูตผีปีศาจ(นิติ เอ็มโอเด : 2)ถือกำเนิดเครื่องดนตรี บทเพลง พิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อปรากฏควบคู่อยู่ในพิธีกรรมต่าง ๆ เมื่อพระพุทธศาสนาแผ่ขยายมา สิ่งนี้จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเข้มแข็งและเอกลักษณ์อันเป็นการแสดงถึงตัวตนที่แท้จริงของดนตรีไทยที่สืบเนื่องมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในสังคมไทยปรากฏความเชื่อในแง่มุมต่าง ๆ ส่งผ่านด้วยพิธีกรรมตั้งแต่ถือกำเนิดจนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายของชีวิตโดยรายละเอียดในพิธีกรรมต่างๆจะมีบทบาทของดนตรีเป็นส่วนสำคัญในการพิธีกรรมต่างๆนั้นเป็นส่วนใหญ่ ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมโดยตรงและเมื่อขาดดนตรีเสียแล้วก็ไม่อาจสร้างศรัทธา ความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ได้อย่างเต็มที่หากปราศจากดนตรีเสียแล้วพิธีกรรมนั้นก็ไม่น่าจะสำเร็จผล(ปัญญา รุ่งเรือง.2552:15) การเรียนรู้ทางดนตรีไทยในการประกอบพิธีกรรมต่างๆในสังคมไทยจึงถูกโบราณจารย์กำหนดขึ้นตอนการเรียนรู้ทางดนตรีเป็นแบบแผนที่ถูกต้องและชัดเจนสำหรับเป็นแนวปฏิบัติในการเรียนรู้เพลงการต่างๆเพื่อนำไปใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมในสังคมไทยถูกต้องตามแบบที่สังคีตจารย์ได้รจนาและวางแนวปฏิบัติไว้

ในการเรียนดนตรีไทยตั้งแต่สมัยโบราณ หากจะให้ถูกต้องตามธรรมเนียมปฏิบัติที่บูรพาจารย์ทางด้านดนตรีที่ได้วางหลักการไว้นั้น กล่าวคือ ก่อนที่จะเริ่มเรียนดนตรีประเภทต่าง ๆ จะต้องมีการไหว้ครู บูชาครูเสียก่อนเป็นอันดับแรก การไหว้ครูถือเป็นประเพณีสำคัญของผู้ที่เริ่มเรียนดนตรีไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุที่ถือกันว่า เครื่องดนตรีทุกชนิดมีครูสถิตย์อยู่การที่จะบรรเลงเป็นเพลงก็ต้องรำเรียนจากครู แม้จะได้รำเรียนจากครูโดยตรงที่เฝ้าจดจำเอามากก็ถือกันว่าเป็นลักษณะของครูพักลักจำและถือเป็นครูเช่นเดียวกัน การเรียนดนตรีไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนปี่พาทย์นั้นนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นอกจากจะต้องเรียนรู้เพลงการที่มีอยู่อย่างมากมายแล้วยังต้องเข้าใจขั้นตอนของพิธีกรรมในพิธีนั้นๆอย่างถ่องแท้เพราะในทุกขั้นตอนของพิธีกรรมจะมีบทเพลงต่างๆเรียงร้อยอยู่ในทุกขั้นตอนของพิธีกรรมโดยเรียกเพลงดังกล่าวนี้ว่าเพลงหน้าพาทย์ที่มีความสำคัญเป็นส่วนเติมเต็มอยู่ทุกช่วงของการดำเนินการประกอบพิธีกรรมในแต่ละประเภทในส่วนของเพลงที่นำมาบรรเลงประกอบพระราชพิธีนั้นจะมีเพลงหน้าพาทย์เพลงเรื่องและเพลงสองชั้น (ปั๊ม คงลายทอง2552:39)ส่วนการศึกษาทางด้านดนตรีไทยในอดีตนั้น คุณครูพินิจ ฉายสุวรรณศิลปินแห่งชาติด้านการแสดงดนตรีไทยได้กล่าวถึงขั้นตอนในการเรียนดนตรีไทยโดยเฉพาะการเรียนเพลงหน้าพาทย์ไว้ดังนี้ “จับมือ” หมายถึงครูจะจับมือของผู้เรียนตีเพลงประโยคแรก 3 ครั้งโดยการใช้ฆ้องวงใหญ่เริ่มต้นจากนั้นครูจะใช้เครื่องดนตรีอื่นต่อเพลงให้การจับมือของพวกปี่พาทย์สายอาชีพตามแบบโบราณนั้นต้องจับมือถึง 4 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่1 จับมือเริ่มเรียนเพลงสาธุการครั้งที่ ครั้งที่2 จับมือเรียนเพลงตระ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ครั้งที่ 3 จับมือเรียนเพลงชุดโหมโรงกลางวัน ครั้งที่4 จับมือเรียนเพลงองค์พระพิราพ เมื่อจับมือครบทั้ง 4 ครั้ง แล้วต่อไปก็จะเป็นการ”รับมอบความเป็นครู”ให้ไปสอนปี่พาทย์เท่าที่ได้เรียนรู้มา(พินิจ ฉายสุวรรณ:139) จะเห็นได้ว่าการเรียนดนตรีไทยส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปทางด้านของการปฏิบัติมากกว่าทางด้านวิชาการ นักดนตรีไทยเองก็มุ่งหวังที่ความเป็นเลิศทางด้านการบรรเลงเป็นหลักจึงละเลยเรื่องวิชาการที่ความจริงนั้นถูกถ่ายทอดมาพร้อมๆกับการเรียนปฏิบัติเพียงแต่ไม่ได้ถูกแยกออกจากกันอย่างชัดเจนเหมือนอย่างการเรียนในปัจจุบัน(ชัชชัย พวงดี(2553:1)

ภาพแสดงการจับมือซ้อมวงใหญ่ถ่ายทอดเพลงหน้าพาทย์ในระดับขั้นต่างๆ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

จะเห็นได้ว่าเพลงสาธการจัดเป็นเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดการบรรเลงเพลงสาธการในการประกอบพิธีกรรมทุกครั้งต้องบรรเลงด้วยความเคารพไม่บรรเลงโลดโผนจนเกินเลยเกินงามเช่นเพลงประเภทอื่น ๆ รวมถึงต้องสำรวมทั้งจิตใจและกายเพื่อส่งท่วงทำนองอันเป็นการน้อมนำถึงความเคารพแด่พระรัตนตรัยอันสูงสุด เมื่อครั้งอดีตมีคำกล่าวที่สำคัญสำหรับนักดนตรีไทยที่เรียนปีพาทย์ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงความสำคัญของเพลงสาธการเป็นอย่างยิ่ง “คิดจะเรียนปีพาทย์แล้วดีเพลงสาธการไม่ได้ก็อย่าเรียนปีพาทย์ดีกว่า”

เพลงสาธการและเพลงหน้าพาทย์เป็นบทเพลงที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในด้านการบรรเลงเพื่อรับใช้สังคมไทยมีแบบแผนในการบรรเลงสืบทอดมาแต่โบราณ โดยเฉพาะด้านการบรรเลงประกอบพิธีกรรมในงานพิธีหรือการพระราชพิธีที่เป็นมงคลเท่านั้น แต่เพลงสาธการไม่ปรากฏในการบรรเลงประกอบการแสดงมหรสพซึ่งการบรรเลงประกอบทั้ง 2 กรณีนี้ เพลงที่ใช้บรรเลงคือเพลงหน้าพาทย์เป็นส่วนใหญ่ โดยที่มีการกำหนดรูปแบบของบทเพลงไว้เป็นชุดเรียกว่า “เพลงชุดโหมโรง” เรียงร้อยด้วยเพลงหน้าพาทย์หลายระดับเข้าด้วยกัน ได้แก่ เพลงชุดโหมโรงเช้า เพลงชุดโหมโรงเย็น เพลงชุดโหมโรงเทศน์ โดยกำหนดเพลงอันเป็นปฐมบทมาตรฐานของการศึกษาเรียนรู้ดนตรีไทยด้านปีพาทย์ในเพลงชุดโหมโรงนั้นได้แก่ “เพลงสาธการ” โดยผู้ที่เริ่มเรียนดนตรีไทยในส่วนของปีพาทย์จะต้องจับมือช้องวงใหญ่ด้วยเพลงสาธการเสียก่อนและต้องเรียนเพลงสาธการทำนองช้องวงใหญ่เป็นเพลงลำดับแรกในการเรียนเพลงชุดโหมโรงเช้า เพลงชุดโหมโรงเย็นและเพลงชุดโหมโรงเทศน์ เพลงโหมโรงหมายถึงเพลงที่บรรเลงก่อนจะมีการแสดงโขน ละคร หรือก่อนที่จะมีการบรรเลงดนตรี ตามพจนานุกรมให้ความหมายว่า การประโคมดนตรีเบิกโรง เป็นประเพณีมาแต่โบราณก่อนที่จะมีการแสดงดนตรีและประกอบการแสดง โขน ละคร จะมีการบรรเลงเพลงโหมโรงก่อนเสมอ เพลงโหมโรงจึงเป็นเพลงบรรเลงล้วนไม่มีการขับร้อง และกลายเป็นสัญลักษณ์ก่อนที่จะเปิดการแสดงใดๆที่ต้องใช้ดนตรีไทยประกอบ(สังัด ภูเขทอง :166)

เพลงชุดโหมโรงสำหรับประกอบพิธีกรรมใช้บรรเลงเป็นเพลงโหมโรงก่อนที่จะมีการประกอบพิธีกรรมอันเป็นมงคล

1.เพลงชุดโหมโรงเช้า(โหมโรงโกนจุก) ประกอบด้วยเพลงหน้าพาทย์ทั้งหมด 5 เพลง ได้แก่

- 1.เพลงสาธการ
- 2.เพลงเหาะ
- 3.เพลงร่ำลาเดียว
- 4.เพลงกลม
- 5.เพลงขำนาญ

เพลงโหมโรงโกนจุก เป็นเพลงชุดที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีโกนจุก(เดชน์ คงอิม2546:13)โดยทั่วไปมักกระทำกัน 2 วัน คือในวันแรกจะมีพิธีสวดมนต์เย็นกลางคืนอาจจะมิมหรสพสมโภชรุ่งขึ้นเช้าคือวันพิธีในตอน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เช้า จะเชื่อถ้อยกันว่าไม่ให้มีเสียงอีกทีก็ครึกโครมก่อนจะเริ่มพิธี เพราะจะทำเด็กที่จะโกนจุกขวัญหนีได้ เครื่องประกอบจะมีหน้าที่ในการบรรเลงในขณะที่ตัดจุกโดยจะบรรเลงไปพร้อมๆ กับพระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา หรือที่เรียกกันว่าสวดชยันโต ในบางครั้งก็จะมีการจุดประทัดยิงปิ่นกันก็มี เพลงชุดโหมโรงโกนจุกในพิธีโกนจุกเป็นเพลงชุดเดียวกับเพลงชุดโหมโรงเช้าที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมในตอนเช้าแต่ในพิธีโกนจุกนำไปบรรเลงประกอบในพิธีโกนจุก ไม่บรรเลงก่อน ซึ่งมีความแตกต่างในเรื่องของบทบาทในการบรรเลงแต่เป็นเพลงชุดเดียวกัน เพลงโหมโรงโกนจุกนี้ในกลุ่มนักดนตรีบางตั่งเรียกว่า โหมโรงเหาะซึ่งเป็นที่เข้าใจกันในหมู่นักดนตรีไทยด้วยกัน

2. เพลงชุดโหมโรงเย็น ประกอบด้วยเพลงหน้าพาทย์ทั้งหมด 15 เพลง ได้แก่

1. เพลงสาธุการ
2. เพลงตระหงั่วปากคอก
3. เพลงร่ำ สามลา
4. เพลงเข้าม่าน
5. เพลงปฐุม
6. เพลงลา
7. เพลงเสมอ
8. เพลงร่ำ ลาเดียว
9. เพลงเชิด สองชั้น
10. เพลงเชิด ชั้นเดียว
11. เพลงกลม
12. เพลงชำนาญ
13. เพลงกราวใน
14. เพลงต้นซุบ
15. เพลงลา

3. เพลงชุดโหมโรงเทศน์ ประกอบด้วยเพลงหน้าพาทย์ทั้งหมด 5 เพลง ได้แก่

1. เพลงสาธุการ
2. เพลงเสมอ-ร่ำลาเดียว
3. เพลงเชิด
4. เพลงซุบ
5. เพลงลา

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

จากเพลงชุดโหมโรงที่ใช้บรรเลงสำหรับประกอบพิธีกรรมนั้นจะเห็นว่าเพลงสาธุการถูกกำหนดให้บรรเลงเป็นเพลงลำดับที่หนึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเพลงนี้อย่างยิ่งยวดโดยความหมายของเพลงสาธุการนี้ใช้บรรเลงเพื่อบูชาคุณพระพุทธรูปเจ้าคือพระรัตนตรัยตามตำนานของเพลงสาธุการที่จะกล่าวต่อไป

ในส่วนของเพลงโหมโรงสำหรับประกอบการแสดงโขนละครจะประกอบด้วยเพลงชุดโหมโรงเช้าและเพลงชุดโหมโรงเย็นแต่ในส่วนของเพลงชุดโหมโรงประกอบการแสดงโขนละครมีเพิ่มเติมขึ้นมาคือเพลงชุดโหมโรงกลางวันส่วนเพลงชุดโหมโรงประกอบการแสดงมหรสพดังกล่าวนี้จะไม่มีการบรรเลงเพลงสาธุการเลยเหตุผลน่าจะเป็นด้วยไม่มีการประกอบพิธีกรรมในการอัญเชิญคุณพระรัตนตรัยจึงไม่มีการบรรเลงเพลงสาธุการเพื่อบูชาคุณพระรัตนตรัย

เพลงชุดโหมโรงประกอบการแสดงมหรสพ

เพลงชุดโหมโรงเช้า ใช้บรรเลงเป็นเพลงโหมโรงก่อนที่จะมีการแสดงโขน ละคร ช่วงเช้าประกอบด้วยเพลงหน้าพาทย์ทั้งหมด 9 เพลง ได้แก่

1. เพลงตระสันนิบาต – รำ
2. เพลงเข้าม่าน – ลา
3. เพลงเสมอ – รำ
4. เพลงเชิด
5. เพลงกลม
6. เพลงชำนาญ
7. เพลงกราวใน
8. เพลงซุบ
9. เพลงกราวรำ

เพลงชุดโหมโรงกลางวัน เป็นเพลงชุดโหมโรงที่ใช้บรรเลงก่อนจะมีการแสดงในช่วงกลางวันหลังจากพักเที่ยงแล้ว ประกอบด้วยเพลงหน้าพาทย์ทั้งหมด 15 เพลง ได้แก่

1. เพลงกราวใน
2. เพลงเสมอข้ามสมุทร – รำสามลา
3. เพลงเชิด
4. เพลงซุบ – ลา
5. เพลงกระบอกกัน – รำ
6. เพลงตะคุกรู้กลิ่น – รำ
7. เพลงชายเรือ – รำ
8. เพลงปลุกต้นไม้ – รำ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

9. เพลงร่ำคูกพาทย
10. เพลงพันพิราพ
11. เพลงตระสันนิบาต
12. เพลงเสียน 2 เที้ยว
13. เพลงเชิด – ปฐม – รำ
14. เพลงบาทสกุณี
15. เพลงกราวรำ

บทบาทของเพลงที่ถูกกำหนดให้ใช้ในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ นั้นนักดนตรีไทยจะเรียกเพลงประเภทนี้ว่าเพลงหน้าพาทย์ซึ่งอาจารย์มนตรี ตราโมทได้อธิบายความหมายของเพลงหน้าพาทย์ไว้ดังนี้ เพลงหน้าพาทย์ หมายถึง เพลงที่ใช้บรรเลงโดยหน้าที่สำหรับประกอบกิริยาในเรื่อง หมายความว่าเพลงใดที่ผู้บรรเลงจะต้องบรรเลงตามหน้าที่ของตนแล้วจะเป็นโดยมีผู้บอกหรือโดยแบบแผนประเพณีก็ตาม หากว่าเพลงนั้นใช้สำหรับประกอบกิริยาอาการ เช่น ยืน เดิน กิน นอน เกิดขึ้น สูญไป ซึ่งมีอยู่ในท้องเรื่องที่บรรเลงเพลงนั้นก็เป็นหน้าพาทย์(มนตรี ตราโมท 2545:46)

ความหมายของเพลงสาธการ

เพลงสาธการ มีความหมายแสดงถึงการน้อมกายวาจาใจอันบริสุทธิ์ถวายนมัสการแด่พระรัตนตรัยและเทพเจ้าผู้เป็นใหญ่เพื่อกราบอัญเชิญเสด็จมายังมณฑลพิธีที่ประกอบภารกิจอันเป็นมหามงคล

กำเนิดพระพุทธศาสนา – ตำนานเพลงสาธการ

พระอิศวรออกประชุมเทวสภา พร้อมทพเทวะ พระฤาษี-พรหมพร้อมกัน ทรงตรัสถามว่าภารกิจในมนุษยโลกปวงชนประพฤติปฏิบัติยอติเยียมเกิดขึ้นหรือไม่ พระฤาษีทูลว่า มีบุคคลผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นศิษย์ของพระอาจารย์ดาบส-พระอุทกดาบส เรียนจนถึงฉานสมาบัติ 8 แล้วลาไปตัดผมเกล้าโกนหนวด, เครา, เอาผ้าขาวที่นุ่งห่มไปย้อมฝาด ห่มคลุมกายเฉวียงบ่าเข้าป่าลึกเข้าไปแสวงหาโมกธรรมบำเพ็ญเพียรจนบรรลุมรรคผลนิพพาน พ้นห้วงแห่งทุกข์ได้ไม่มาเกิดอีกในภวามนุษยโลกนี้อีกต่อไปเข้าไปถามว่าบำเพ็ญตนครั้งนี้ศาสนาอะไร เขาไม่ตอบ แต่พูดว่า ปัจเจกพุทธะพระฤาษีที่เชี่ยวชาญพระเวทย์ไประลองฤทธิ์ก็มีได้มีจิตสะทกสะท้านแต่ประการใด ดำรงกายตั้งอยู่ในสมาธิสงบนิ่งจะนั้น พระอิศวรทรงตรัสรับสั่งว่า ถ้าเช่นนั้นก็มีบุคคลสำคัญอันประเสริฐเกิดขึ้นแล้วในมนุษยโลกนี้มีบารมีล้ำเลิศที่สุดควรจะช่วยส่งเสริมดลบันดาลให้ยอติยิ่งขึ้นไป จะได้ขยายพฤติกรรมธรรมปฏิบัติโปรดเวไนยสัตว์ ปวงชนผู้สนใจในธรรมนั้นๆที่ท่านตรัสรู้แจ้งเหตุแห่งทุกข์ได้ ทรงมีเทวบัญชาให้เทพพฤชาจัดหาเกสรบุษบงดำรงอยู่ในสระโบกขรณีอยู่ 7 เหล่าเอาแต่เกสรมาเทพพฤชาจัดมาทูลถวายในบัดดลเป็นวารดีถีทรงกระทำตบะกิจพิธียายในด้วยพระองค์เองฉะนั้นทรงบันดาลเกสรบุษบงเป็นองค์เทพบุตร

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ทรงตรัสให้เทพบุตรไปจุติในมนุษย์แห่งตระกูลของพระมหากษัตริย์ทรงพระนามแน่ชัดว่าหริศจรรย์เมื่อหริศจรรย์รับพรของพระฤาษีสวามิตรผู้เป็นปรมาจารย์แล้วก็สิ้นชาติไปกำหนดอีกชาติต่อไปในเชื้อกษัตริย์เช่นกัน เสด็จไปศึกษาพระเวทย์วิทยาวิชาการในสำนักพระอาจารย์ดาบส-พระอุทกดาบสจนถึงฉันทสมาบัติ 8 บุญกุศล บันดาลของพระปัจเจกพุทธะอธิฐานไว้ในโมกขธรรมพระการะวัตตาสูต 17 บรรค ผู้ใดทำบุญกุศลเลิศจะได้บังเกิดเป็นพระสัพพัญญูรู้แจ้งแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ทั้งหลายได้ถึงซึ่งพระนิพพานตามไปด้วยฉะนั้นเมื่อจบการศึกษาถึงสมาบัติ 8 แล้ว ก็ลาพระอาจารย์ทั้ง 2 องค์ไปดำรงกิจแบบพระปัจเจกพุทธะก็สำเร็จพระสัพพัญญูรู้แจ้งโลกแล้วตามคำอธิฐานของพระปัจเจกพุทธะทรงพระนามว่าพระตัน्हังโกเป็นพระพุทเจ้าพระองค์แรกที่ไปโปรดเวไนยสัตว์ได้พระนิพพานยืนยงในพระปริตร 12 ตำนาน บทนะโมเมสัพพพุทธานัง ตัน्हังโกเป็นพระพุทธร่องค์ทรงโปรดสัตว์ร่องค์ที่ 1 พระพุทเจ้าพระโกณฑัญญะ นั่นคือพระอิศวรทรงแบ่งภาคจากเทวโลกมีกำหนด 7 วันของเทวโลกนั้น 7 พันปีในมนุษย์โลก เสด็จลงมาแสวงพระโมกขธรรม ตามพระพุท ทรงพระนิพพานพรหมฉะนั้น ส่วนพระพุทเจ้า พระศัณณูมิพระศรีสมุทโรโคตมบรมศาสดาอรหันตสัมมาสัมพุทเจ้าพระองค์นี้เป็นร่องค์ที่ 28 ซึ่งมีพระไตรปิฎกโดยพระอรหันตสาวกทำสังคายนาไว้ตอนต้นๆ พุทธศาสนานั้นก็จะไม่มีสูญสิ้นไป แต่มีได้สังคายนาไว้ จึงสูญหายไปตามวาระฉะนั้นแล

ถึงเวลาประชุมเทวสภา พร้อมด้วยเทพเทวะ พระฤาษี พริ้งพริ้วพร้อมกัน พระศิวะทรงตรัสถามว่า เหตุการณ์มนุษย์โลกเป็นอย่างไร พระฤาษีทั้งหลายทูลว่ามีบุคคลดีบำเพ็ญคุณคล้ายกับพระปัจเจกพุทธะแต่ตนว่าเป็นพระพุทศาสนาปางเทวพาทันไปสู่สำนักศาสดามากมายไปซักถามความสงสัยในเหตุการณ์ต่างๆ พระศิวะ ทรงทราบกระจ่างว่า มีพระศาสดาองค์สัมมาสัมพุทเจ้าเกิดขึ้นแล้วในมนุษย์โลกสมดังความปรารถนา ทรงชักชวนทวยเทพเทวะ พระฤาษีทั้งหลายไปกราบบังคมทูล ท้าวมหาพรหมบรมมหาเทวราช สมเด็จพระมหาตุภูมิ ณ ทิพยสถานทรงกราบบังคมทูลถึงเหตุการณ์ดังกล่าวแล้วทุกประการพระมหาตุภูมิทรงทราบ ถ้าเป็นพระศาสดาจริงต้องประลองฤทธิ์จะได้รู้ความแท้จริงฉะนั้น

พระมหาตุภูมินำทวยเทพทั้งหลายไปสำนักของพระศาสดารัณเข้าไปถามท่านหรือคือพระศาสดาพระตัน्हังโก ทรงตอบว่า ใช่ อาตมานามว่าตัน्हังโกทรงตรัสรู้แจ้งแห่งธรรมฉะนั้น พระมหาตุภูมิตอบว่า ข้าพเจ้าท้าวมหาพรหมบรมมหาเทวราช ผู้สร้างมนุษย์โลกนี้ พระพุทเจ้าทรงอนุโมทนาสาธุมาพบมีคุณเลิศแห่งเวไนยสัตว์ ทั้งอาสนเสด็จมาครั้งนี้มีพระประสงค์สิ่งใด พระมหาตุภูมิทรงตอบว่า ใช้วิธีง่ายๆ ใช้วิธีแบบซ่อนหา นำร่างกายไปซ่อน ณ ที่ใดจงทักทายให้รู้ว่าอยู่ตรงนั้นตรงนี้พระพุทเจ้าทรงตอบว่าได้ให้มหาพิธผู้สร้างเจ้าของมนุษย์โลกไปซ่อนคนละ 1 ชั่วโมง พระมหาตุภูมิทรงไปซ่อน ณ ที่ใด พระพุทเจ้าทรงทายถูกทุกแห่ง คราวนี้เป็นแหล่งสุดท้าย พระมหาตุภูมิแปลงพระวรกายเท่าตัวรึ้นลงไปอยู่ในชอกหินใต้ทะเลลึก ถ้ามหาพรพุทเจ้าว่าอยู่ ณ ที่ใด พระพุทเจ้าทรงตอบว่าอยู่ใต้ทะเลลึก ก็ได้วาระดี 1 ชั่วโมงพอดี ก็ขึ้นมาสู่สำนักพระ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ศาสดา พระมาตุภูมิทรงตรัสว่า ถึงเวลาพระศาสดาไปซ่อนบ้างทรงเนรมิตให้แสงสว่างทั่วไปในมนุษย์โลกนี้ แม้จะมีธูลิเท่าจุลินทรีย์ก็มองเห็น พระพุทธเจ้าทรงแสดง

พระยมกปฎิหาริย์ขึ้นไปประทับในมุนีเมาลีแห่งพระเศียรพระมาตุภูมิทรงตรัสถามพระศาสดาอยู่ ณ ที่ใดมองไม่เห็น พระพุทธเจ้าอยู่ตรงนี้ พระมาตุภูมิสังเกตว่ามีเสียงอยู่ในอากาศมองไม่เห็น ถ้ามเช่นนั้น 7 ครั้งก็มองไม่เห็น พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า มหาบพิตรอย่ารู้ให้ซูพระหัตถ์ขึ้นมาเหนือเศียรเกล้าเมาลี พระมาตุภูมิก็ทรงทำตามซูพระหัตถ์ขึ้นไปสัมผัสพระเพลาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระมาตุภูมิทรงเปล่งพระสุรเสียงว่า พุทโธอุปปันโน แปลว่า พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นแล้วในโลก ทรงถวายดอกอุบลวรรณถวายเป็นพระราชบัลลังก์ ทรงตรัสสั่งให้พระปรคนธรรพบรรเลงดุริยางค์ถวายแด่ใหม่ขึ้น ณ บัดนี้ พระปรคนธรรพขอผลัด 5 อีตใจ ทรงอาราธนาพระศาสดาทรงประทับ ณ ราชบัลลังก์ ปี่พาทย์บรรเลงเสียงดังก้องกังวานสะท้อนทั่วเทวโลก พระมาตุภูมิทรงตรัสเรียกว่า เพลงสาธุการ กิจพิธีบูชาพระศาสดา องค์สัมมาสัมพุทธเจ้าฉะนั้น เมื่อเสร็จสิ้นพิธีการต่างน้อมนมัสการถวายบังคมลาองค์สัมมาสัมพุทธเจ้าสู่ทิพยสถานทั่วกันนั้นแล

กำเนิดพระพุทธศาสนา-ตำนานเพลงสาธุการ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เพลงสาธการ (ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

อัตราจังหวะสองชั้น(ฉิ่งพิเศษ)

หน้าทับตะโพนสาธการ(หน้าทับเฉพาะ)

ทำนองฆ้องวงใหญ่เพลงสาธการหลวงบำรุงจิตรเจริญ(รูป สาทนะวิสัย)

เพลงสาธการ

เพลงสาธการ มือที่๑

๑	- - - ร	- - - ม	- - - ม	- ช - ล	- - - -	- ล - ล	- - - ช	- - - ร
	- - - ล	- - - ท	- - - ม	- ช - ล	- - - ล	- - - -	- - - ช	- - - ล

๒	- - - ท	- ล - -	ร ร - -	ม ม - ฟ	- ล - ท	- ล - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
	- - - ฟ	- ม - ร	- - - ม	- - - ฟ	- ล - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

๓	- ฟ - ม	- ร - ด	- - - -	- - ร ม	- - ล ล	- ท - ล	- ช - ม	- ช - ล
	- - - -	- ล - -	ท ล - ท	- ด - -	- ล - -	- ท - ล	- ช - ท	- ช - ล

๔	- ร - ม	- ร - -	ท ท - -	ล ล - ช	- - ล ท	- ร - ม	- ร - ด	- ท - ล
	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ช	- ช - -	- ร - ม	- ร - ด	- ท - ล

๕	- ม - -	ม ร - ม	- ล - -	ช ช - ล	- ท - ร	- ท - -	ล ล - -	ช ช - ม
	- ร - ท	- ล - ท	- ล - ช	- - - ล	- ท - ร	- ท - ล	- - - ช	- - - ท

๖	- ฟ - -	- ม - -	- ร - ร	- - ท ท	- ช - -	ล ท - ร	- ม - ร	- ท - ล
	- - ม ร	- - - ร	- - - ล	- ท - -	- ร - ช	- - - ร	- ม - ร	- ท - ล

๗	- ท - ร	- ท - -	ล ล - -	ช ช - ม	- - - -	- - ร ม	- - ม ม	- ช - ล
	- ท - ร	- ท - ล	- - - ช	- - - ท	- ล - ท	- ด - -	- ม - -	- ช - ล

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

๘	- ท ล ล	-- ล ล	- ร - ช	- ล - ท	- รื - มื	- รื --	ท ท --	ล ล - ช
	--- ร	- ล --	- ล - ช	- ล - ท	- ร - ม	- ร - ท	--- ล	--- ช

๙	- ฟ --	- ม --	- ร - ร	-- ช ช	-- ล ล	- ท --	ช ช --	ล ล - ท
	-- ม ร	--- ร	--- ล	- ช --	- ล --	- ท - ช	--- ล	--- ท

๑๐	- ท --	ล ล --	ท ท --	รื รื - มื	-- ม ฟ	- ล --	- ล - ฟ	--- ท
	- ท - ล	--- ท	--- ร	--- ม	- ร --	--- ม	- ร --	ม ร - ท

๑๑	- รื - มื	- รื --	ท ท --	ล ล - ช	-- ล ท	- รื - มื	- รื - ดื	- ท - ล
	- ร - ม	- ร - ท	--- ล	--- ช	- ช --	- ร - ม	- ร - ด	- ท - ล

๑๒	- ม --	ม ร - ม	- ล --	ช ช - ล	- ท - รื	- ท --	ล ล --	ช ช - ม
	- ร - ท	- ล - ท	- ล - ช	--- ล	- ท - ร	- ท - ล	--- ช	--- ท

๑๓	- ฟ - ม	- ร - ด	----	-- ร ม	-- ล ล	- ท - ล	- ช - ม	- ช - ล
	----	- ล --	ท ล - ท	- ด --	- ล --	- ท - ล	- ช - ท	- ช - ล

๑๔	- รื - มื	- รื --	ท ท --	ล ล - ช	-- ล ท	- รื - มื	- รื - ดื	- ท - ล
	- ร - ม	- ร - ท	--- ล	--- ช	- ช --	- ร - ม	- ร - ด	- ท - ล

๑๕	- ม --	ม ร - ม	- ล --	ช ช - ล	- ท - รื	- ท --	ล ล --	ช ช - ม
	- ร - ท	- ล - ท	- ล - ช	--- ล	- ท - ร	- ท - ล	--- ช	--- ท

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เพลงสารฤการ มือที่2

๑๖	- - ล ล	- - ล ล	- ล - -	ซ ซ - ล	- - ท ท	- ล - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
	- ล - -	- ล - -	- ล - ซ	- - - ล	- ท - -	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

๑๗	- - ล ล	- ท - ซ	- ล - ท	- ดํ - รํ	- - มํ มํ	- รํ - -	ท ท - -	ล ล - ซ
	- ล - -	- ท - ซ	- ล - ท	- ด - ร	- ม - -	- ร - ท	- - - ล	- - - ซ

๑๘	- ล ซ ซ	- - ซ ซ	- ร - ซ	- ล - ท	- รํ - มํ	- รํ - -	ท ท - -	ล ล - ซ
	- - - ด	- ซ - -	- ล - ซ	- ล - ท	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ซ

๑๙	- - ม ฟ	- ล - -	- ล - -	ฟ - - -	- ท - -	ล ล - -	ท ท - -	ร ร - ม
	- ร - -	- - - ม	- ร - -	- ม ร ท	- ฟ - ม	- - - ฟ	- - - ร	- - - ม

๒๐	- - ซ ซ	- ล - ร	- - - -	ร ม - ซ	- - ล ล	- ท - -	ซ ซ - -	ล ล - ท
	- ซ - -	- - - ล	- ท - ด	- - - ซ	- ล - -	- ท - ซ	- - - ล	- - - ท

๒๑	- - ล ท	- รํ - มํ	- มํ - มํ	- รํ - ท	- รํ - มํ	- รํ - -	ท ท - -	ล ล - ซ
	- ซ - -	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ท	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ซ

๒๒	- ม - -	ร ร - -	ม ม - -	ซ ซ - ล	- ซ - ล	- ท - ดํ	- มํ รํ ดํ	- ท - ล
	- ท - ล	- - - ท	- - - ซ	- - - ล	- ซ - ล	- ท - ด	- ม ร ด	- ท - ล

๒๓	- - - ร	- - ม ฟ	- ล - ล	- ฟ - -	- ด - -	- - - ร	- - - -	ร ม - ซ
	- ล - -	- ร - -	- - - ฟ	- - ม ร	- - ท ล	- ท - ล	- ท - ด	- - - ซ

๒๔	- - ร ม	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ม	- ม - -	ร ร - -	ม ม - -	ซ ซ - ล
----	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

	- ด - -	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ท	- ท - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ล
--	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

๒๕	- ท - ล	- ช - ม	- - ร ม	- ช - ล
	- ท - ล	- ช - ท	- ด - -	- ช - ล

เพลงสาธิตการ มือที่3

	- - - ร	- ด - -	- - - ท	- - ท -
	- - - ล	- - ท ล	- - - -	- ท - ท

๒๖	- ท - -	ล ล - -	ท ท - -	ร ร - ม	- - ม ฟ	- ล - -	- ล - ฟ	- - - -
	- ฟ - ม	- - - ฟ	- - - ร	- - - ม	- ร - -	- - - ม	- ร - -	ม ร - ท

๒๗	- ด - -	- ฟ - -	- - - ร	- - ม ฟ	- ล - ท	- ล - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
	- - ท ล	- - ม ร	- ล - -	- ร - -	- ล - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

๒๘	- - ล ล	- ท - ช	- ล - ท	- ด - ร	- ด - -	- ฟ - -	- - - ร	- - ม ฟ
	- ล - -	- ท - ช	- ล - ท	- ด - ร	- - ท ล	- - ม ร	- ล - -	- ร - -

๒๙	- - ม ฟ	- ล - ท	- ร - ท	- ล - ฟ	- ล - ท	- ล - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
	- ร - -	- ล - ท	- ร - ท	- ล - ด	- ล - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

๓๐	- ท - -	ล ล - -	ท ท - -	ร ร - ม	- - ม ฟ	- ล - -	- ล - ฟ	- - - ท
	- ฟ - ม	- - - ฟ	- - - ร	- - - ม	- ร - -	- - - ม	- ร - -	ม ร - ท

๓๑	- ร - ท	- ล - -	ช ช - -	ล ล - ท	- ฟ - ม	- ร - ด	- - - -	- - ร ม
----	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

	- ร - ฑ	- ล - ช	- - - ล	- - - ฑ	- - - -	- ล - -	ฑ ล - ฑ	- ด - -
--	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

๓๒	- ร - ช	- ล - ฑ	- ร - ฑ	- ล - ช	- - ล ฑ	- ร - ม	- ร - ด	- ฑ - ล
	- ล - ช	- ล - ฑ	- ร - ฑ	- ล - ช	- ช - -	- ร - ม	- ร - ด	- ฑ - ล

๓๓	- ม - -	ม ร - ม	- ล - -	ช ช - ล	- ร - ฑ	- ล - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
	- ร - ฑ	- ล - ฑ	- ล - ช	- - - ล	- ร - ฑ	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

พระเจ้าเปิดโลก

๓๔	- ฑ - -	ฑ ฑ - ร	- ม - ร	- ฑ - ล	- ฑ - ร	- ฑ - -	ล ล - -	ช ช - ม
	- ฑ - ฑ	- - - ร	- ม - ร	- ฑ - ล	- ฑ - ร	- ฑ - ล	- - - ช	- - - ฑ

๓๕	- ฟ - ม	- ร - ด	- - - -	- - ร ม	- - ล ล	- ฑ - ล	- ช - ม	- ช - ล
	- - - -	- ล - -	ฑ ล - ฑ	- ด - -	- ล - -	- ฑ - ล	- ช - ฑ	- ช - ล

๓๖	- ร - ม	- ร - -	ฑ ฑ - -	ล ล - ช	- - ล ฑ	- ร - ม	- ร - ด	- ฑ - ล
	- ร - ม	- ร - ฑ	- - - ล	- - - ช	- ช - -	- ร - ม	- ร - ด	- ฑ - ล

๓๗	- ม - -	ม ร - ม	- ล - -	ช ช - ล	- ร - ฑ	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร
	- ร - ฑ	- ล - ฑ	- ล - ช	- - - ล	- ร - ฑ	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

จากทำนองเพลงสาธิตการทำนองฆ้องวงใหญ่ที่ได้บันทึกเป็นทำนองตัวอย่างในครั้งนี้เป็นแนวทำนองแบบหนึ่ง เพลงสาธิตนั้นยังมีการบรรเลงในทำนองที่แตกต่างกันออกไปอีก เช่น เพลงสาธิตที่บรรเลงแนวทำนองของบ้านฝางหรือบ้านวัดกัลยา โดยที่วิธีการดำเนินแนวทำนองเพลงสาธิตนั้นจะมีความแตกต่างไปอีกลักษณะหนึ่งจากทำนองที่ได้ยกมาประกอบ เพลงสาธิตนั้นถึงจะมีทำนองแตกต่างกันเช่นใดแต่นัยยะแห่งความสำคัญและความหมายของเพลงนั้นยังคงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ความศรัทธาและการน้อมนำบูชาคุณพระรัตนตรัย

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เพลงสาธการเป็นเพลงหน้าพาทย์สูงสุดสำหรับบรรเลงอัญเชิญพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังประวัติที่กล่าวมาข้างต้น เพลงสาธการจึงถูกจัดเป็นเพลงหน้าพาทย์สำคัญ ที่ผู้เรียนดนตรีไทยทุกคนต้องเรียนเป็นเพลงลำดับแรก เสมือนเป็นการคัดกรองผู้ที่ศึกษาทางปี่พาทย์ต่อไป หากไม่สามารถจดจำทำนองเพลงสาธการได้

การเรียนปี่พาทย์ต่อไปนี้จะลำบากจนอาจจะไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนปี่พาทย์สืบต่อไปในภายหน้า ยึดถือกันมาเป็นแบบแผนมาแต่โบราณด้วยความเคร่งครัดว่า การบรรเลงเพลงหน้าพาทย์เพลงใด ๆ ก็ดีจะยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาด้วยความเคร่งครัดอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์จะต้องบรรเลงด้วยความเคารพ และต้องมีสมาธิในการบรรเลงทำนองเพลงอย่างสูงเพื่อให้ทำนองเพลงที่บรรเลงมิให้ผิดเพี้ยนทำนอง เนื่องจากมีความเชื่อสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งอดีตคือ ประเภทกลุ่มเพลงหน้าพาทย์ถือเป็นเพลงครูและเพลงชั้นสูงหากบรรเลงด้วยความไม่เคารพเป็นผลให้ทำนองเพลงผิดเพี้ยน อาจส่งผลต่อสติสัมปชัญญะของผู้บรรเลงไม่สมประกอบได้ จึงเป็นความสำคัญที่นักดนตรีจะต้องถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ จึงนับเป็นมหามงคลอันสูงสุด การเรียนเพลงหน้าพาทย์ผู้เรียนจะต้องได้รับการถ่ายทอดจากครูผู้สอนโดยตรง และสืบต่อทำนองเพลงให้ถูกต้องโดยมีขั้นตอนในการเรียนเพลงหน้าพาทย์ ตามที่โบราณจารย์ได้วางแนวปฏิบัติไว้ อย่างเคร่งครัดโดยครูผู้ถ่ายทอดเพลงจะเป็นผู้พิจารณาความสามารถของลูกศิษย์แต่ละคนว่าสามารถจดจำนองเพลงสาธการทั้งหมดได้แล้ว สมควรที่จะเรียนเครื่องดนตรีชนิดใดต่อไป โดยโดยจำแนกตามพื้นฐานของลูกศิษย์แต่ละคนว่าสมควรจะเรียนเครื่องดนตรีชนิดใดต่อไป อาทิเช่น ระนาดเอก ปี่ใน ซ้องวงเล็ก ระนาดทุ้ม เพื่อสร้างความชำนาญในขั้นสูงต่อไป จากนั้นครูผู้สอนจะถ่ายทอดเพลงประเภทอื่น ๆ อันได้แก่ เพลงฉิ่ง เพลงซำเรื่องต่างๆ หรือเพลงประเภทต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนเห็นว่าสมควรและเหมาะสมสำหรับงานพิธีต่าง ๆ ทั้งงานมงคล และงานอวมงคล นับว่า เพลงสาธการมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับพื้นฐานที่ผู้เรียนปี่พาทย์สมควรเรียน เป็นเบื้องต้น ก่อนที่จะศึกษาเพลงประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะเพลงหน้าพาทย์ในระดับขั้นต่าง ๆ สามารถจำแนกบทบาทที่สำคัญของเพลงสาธการออกเป็นสองลักษณะ

ลักษณะที่หนึ่งบทบาทของเพลงสาธการในฐานะการบรรเลงประกอบพิธีกรรมเพื่ออัญเชิญคุณพระรัตนตรัยเทพยดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังปรากฏเพลงสาธการอยู่ในเพลงชุดโหมโรงเช้า เพลงชุดโหมโรงเย็น และเพลงชุดโหมโรงเทศน์ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ พิธีอุปสมบท พิธีกรรมที่บ่งบอกถึงความสำคัญของเพลงสาธการอย่างยิ่งคือพิธีกรรมการไหว้ครูดนตรีไทยและนาฏศิลป์ผู้ประกอบพิธีจะเรียกเพลงสาธการเป็นเพลงแรกในการประกอบพิธีหรือแม้กระทั่งในงานพิธีเทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์ 1000 พระคาถาในช่วงออกพรรษาจะมีเพลงปี่พาทย์ประกอบในแต่ละกัณฑ์ในกัณฑ์แรกคือทศพรปี่พาทย์ต้องบรรเลงเพลงสาธการเป็นลำดับแรกแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเพลงสาธการอย่างยิ่ง งานพิธีเทศน์มหาชาติและพิธีกรรมต่างๆ ที่เป็นงานมงคลทั้งงานพิธีและงานพระราชพิธี โดย เพลงสาธการนี้จะไม่บรรเลงในงานอวมงคลเป็นอันขาด

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ลักษณะที่สองบทบาทของเพลงสาธการในฐานะเป็นเพลงแม่แบบของการศึกษาเรียนรู้ทางปีพาทย์ ถือเป็นเพลงแรกๆที่ผู้เรียนจะต้องฝึกบรรเลงก่อนเพลงอื่นในฐานะของเพลงครูที่สำคัญยิ่งเพื่อเพิ่มพูนทักษะทางฝีมือในการบรรเลง ฝึกสมาธิในการจดจำทำนองเพลงโดยมีวิธีการถ่ายทอดเพลงสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยโบราณใช้วิธีการท่องจำทำนองเพลงที่เรียกว่า”มุขปาฐะ”ใช้คำแทนทำนองเพลงว่า นอย หรือ ติง-เนงเนงวิธีการต่อเพลงคือครูผู้สอนตีทำนองเพลงสาธการหนึ่งวรรคจากนั้นลูกศิษย์ตีตามครูโดยมิให้ผิดเพี้ยนไปจากทำนองเพลงที่ครูตีให้ฟังแล้วจึงแทนทำนองเพลงด้วยการจดจำเสียงนอยหรือ ติง-เนง ศิษย์จึงสามารถจดจำทำนองเพลงตามที่ครูถ่ายทอดไว้ให้ได้อย่างแม่นยำ เมื่อศิษย์ได้เรียนเพลงสาธการจนเจนจบครบกระบวนการแล้วจึงฝึกฝนเครื่องมือชนิดอื่นเป็นลำดับถัดไปโดยใช้ทำนองเพลงสาธการทางฆ้องวงใหญ่เป็นทำนองหลักในการแปรทางไปสู่เครื่องมือต่างๆ เช่น ปี่ใน ระนาดเอก ฆ้องวงเล็ก ระนาดทุ้มหรือแม้แต่ผู้บรรเลงเครื่องหนังก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนทำนองฆ้องวงใหญ่เพลงสาธการเช่นเดียวกันจึงนับได้ว่าเพลงสาธการมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะของเพลงแม่แบบในการเรียนปีพาทย์เพื่อพัฒนาคุณภาพฝีมือให้เป็นเลิศพร้อมสำหรับที่จะเรียนเพลงในขั้นสูงต่อไป

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

เอกสารอ้างอิง

- ซัชชัย พวกดี. (2553). ระนาดเอก. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- เดชน์ คงอิม. (2546). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาปฏิบัติเครื่องตีไทย 3 : สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- นิติ เอ็มโอต. (2562). ตะโพนคุณค่าแห่งมรดกภูมิปัญญาไทย. พิษณุโลก : สำนักพิมพ์พิษณุโลกดอทคอม.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2552). ดนตรีพิธีกรรมการประชุมวิชาการครบรอบ 75 ปี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และงานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 37 กรุงเทพฯ : เท็ดโปรโมชันแอนด์แอดเวอร์ไทซิง จำกัด.
- ปิ๊บ คงลายทอง. (2552). ดนตรีพิธีกรรม การประชุมวิชาการครบรอบ 75 ปี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และงานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 37 กรุงเทพฯ : เท็ดโปรโมชันแอนด์แอดเวอร์ไทซิง จำกัด.
- พินิจ ฉายสุวรรณ. (2560). พินิจชีวิต. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพินิจ ฉายสุวรรณศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงดนตรีไทย ณ เมรุวัดเสนาสวรามราชวรวิหาร 4 พฤศจิกายน 2560. พระนครศรีอยุธยา: หจก.กาลเวลาบางกรวยนนทบุรี
- มนตรี ตราโมท. (2545). คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- สังต์ ภูษาทอง. (2532). การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์
- สาธการพิธีกรรมไหว้ครูดนตรีไทย. (2541). งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมส่วนกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีเทคโนสุรนารี : โรงพิมพ์ปั้นเกล้าการพิมพ์
- อนุลักษณ์ อาสาสู. ความหมายและความสำคัญของเพลงสาธการ. สัมภาษณ์. 7 สิงหาคม 2565.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ดนตรีชาติพันธุ์อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

Ethnic music, Phanom Sarakham District Chachoengsao Province

ธีระวุฒิ กลิ่นด่าง*, วิเชียร อ่อนละมูล**, จิระศักดิ์ จิตตบุตร***

Kritsakorn Choktaweehirunsakul*, Watsatree Diteeyont**

(Received : August 2, 2022 / Revised : November 16, 2022 / Accepted : December 17, 2022)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องดนตรีชาติพันธุ์อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) รวบรวมองค์ความรู้วัฒนธรรมดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อจัดแสดงบทประพันธ์ทางดุริยางคศิลป์ชุดชาติพันธุ์พนมสารคาม โดยการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้รวบรวมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีความรู้ทางด้านวัฒนธรรมประเพณีและดนตรีของกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆในพื้นที่ 5 กลุ่มได้แก่ กลุ่มวัฒนธรรมพวน กลุ่มวัฒนธรรมเวียง กลุ่มวัฒนธรรมจีน กลุ่มวัฒนธรรมเขมรและกลุ่มวัฒนธรรมไทย ผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญดังนี้

1. ลักษณะสำคัญของดนตรีในกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงประกอบด้วยมิติของดนตรีกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ดนตรีกับการทรงเจ้า เข้าทรงในกลุ่มวัฒนธรรมพวน เขมรและเวียง สำหรับดนตรีกับการรักษาทางพิธีกรรมความเชื่อเรื่องผียังปรากฏให้เห็นในกลุ่มวัฒนธรรมเขมร ดนตรีในงานมงคลและงานอวมงคลในกลุ่มวัฒนธรรมไทยและจีน ส่วนดนตรีในมิติที่เกี่ยวกับธรรมชาติได้แก่ เรื่องเล่าเกี่ยวกับการนำแคนที่ทำจากไม้ของกลุ่มคนในวัฒนธรรมพวนและเวียง นอกจากนี้ยังพบมิตินดนตรีที่ใช้ในวงจรดำเนินวิถีชีวิต ได้แก่ ดนตรีกับประเพณีการบวช การทำขวัญนาค การแต่งงาน เป็นต้น

2. จำนวนวงดนตรีที่ศึกษาพบว่ามี 12 วง โดย 11 วง สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและอีก 1 วง สืบทอดมาจากสำนักดนตรีในพื้นที่พนมสารคาม ซึ่งนักดนตรีมีการหมุนเวียนกันในวงต่างๆหลายวง

3. รูปแบบการประพันธ์เพลงมีทั้งรูปแบบที่ยึดตามประเพณีและการประยุกต์ผสมผสานกับทำนอง จังหวะที่บ่งบอกถึงความชัดเจนของสำเสียงในกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ ทั้ง 5 กลุ่ม เช่น มีการนำกลองโทน ซอเขมร จากวงหัวไม้เขมรมาผสมผสานกับทำนองเพลงเขมรและการนำแคนมาผสมผสานกับการประพันธ์ทำนองพวน เป็นต้น

4. การเผยแพร่ข้อมูล ได้จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ชาติพันธุ์พนมสารคาม ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ผู้เข้าร่วมคือครู นักเรียน จากสถาบันการศึกษาต่างๆ จำนวน 60 คน ซึ่งในโครงการมีการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เรื่องการประพันธ์ดนตรีชาติพันธุ์พนมสารคามและการประกวดทำนองหลักเพลงชุดชาติพันธุ์พนมสารคามหลังจากนั้นนำมา

คำสำคัญ: ดนตรี, ชาติพันธุ์, พนมสารคาม

Abstract

The objectives of this research titled Ancestral Ethnic music, Phanom Sarakham District Chachoengsao Province were 1) to collect the body of knowledge concerning ethnic musical culture in Phanom Sarakham, Chachoengsao, 2) to perform “Phanom Sarakham” ethnic music, and Data collection was implemented by reviewing documents and related research as well as in depth interviews with experts in culture, traditions, and music of different cultural groups including Phuan, Wiang, Khmer, Chinese and Thai Cultural Groups. The results of this research were:

1. In terms of the major aspect of ethnic music, it has been accompanied with the supernatural. For example, the music together with necromancy of the cultural groups of Puan, Khmer, and Wiang. The music, used as curative treatment in rituals of believing in ghosts, was still found in Khmer cultural group. Auspicious and inauspicious ceremonies were found in Thai and Chinese cultural groups. In addition, the music together with the nature, the mouth organs which are made of wood were played by the cultural groups of Puan, and Wiang. Furthermore, the music has been used in the way of life such as in wedding ceremonies, ordination ceremonies, and Tham Khwan Nak ceremonies which are performed before ordaining as a monk.

2. Total 12 musical ensembles were studied, and 11 musical ensembles were inherited from ancestors. Only one musical ensemble was inherited from a musical group in Phanom Sarakham. Also, the musicians can play in different ensembles.

3. In terms of the pattern of musical composition, traditional pattern and contemporary pattern combining melody and rhythm were used in order that the instrument sounds of those five cultural groups would be clearly identified. For instance, Klong Ton (a kind of drums) and Sor Khmer (Khmer fiddle) were used to mix with Khmer melody, and Khaen (bamboo mouth organ) was used to mix with Puan melody.

4. In terms of publicizing the body of knowledge, the training program to publicize the knowledge of Phanom Sarakham ethnic, was held at Rajabhat Rajanagarindra University, and total 60 participants including teachers and students from different institutes attended. In this program, educating Phanom Sarakham ethnic musical composition as well as the main melody contest of Phanom Sarakham ethnic music were arranged.

Key Words: Ancestral Music, Ethnic Music, Knowledge Management

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

"แม่น้ำบางปะกงแหล่งชีวิต พระศักดิ์สิทธิ์หลวงพ่อโสธร พระยาศรีสุนทรปราชญ์ภาษาไทย อ่างฤๅไน ป่าสมบรูณ์" คำขวัญข้างต้นเป็นคำขวัญประจำจังหวัดฉะเชิงเทราหรือที่เรียกกันมาแต่โบราณว่า “แปดริ้ว”

ฉะเชิงเทรา หรือ “แปดริ้ว” เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความสำคัญของประเทศที่ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของ ไทย เนื่องจากมีทำเลที่ตั้งที่เชื่อมโยงเส้นทางความเจริญทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดย ตั้งอยู่ใกล้กับเมืองหลวงคือกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และยังอยู่ในพื้นที่เศรษฐกิจใหม่คือ พื้นที่พัฒนาชายฝั่ง ทะเลตะวันออกได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง (ชลบุรี) นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง

แปดริ้ว มีพื้นที่ตั้งอยู่รายล้อมด้วยผืนน้ำทะเลฝั่งตะวันตกและข้างเคียง 7 จังหวัดคือ จังหวัด นครนายก จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัด กรุงเทพมหานครและจังหวัดฉะเชิงเทรา มีแม่น้ำที่ถือเป็นแม่น้ำสายหลักที่หล่อเลี้ยงชาวจังหวัดฉะเชิงเทรา และหลายจังหวัดในภาคตะวันออก คือแม่น้ำบางปะกง ซึ่งแม่น้ำสายนี้ถือเป็นเส้นทางสำคัญที่นำพาผู้คนและ คลื่นวัฒนธรรมของกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆมาปฏิสัมพันธ์กันในดินแดนแห่งนี้

ดังที่ ภารดี มหาขันธ์(2555)ได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของภาคตะวันออก ยุคปรับปรุงประเทศตามสมัยใหม่ถึงปัจจุบัน ได้กล่าวเกี่ยวกับจังหวัดฉะเชิงเทราไว้ว่า

“...จังหวัดฉะเชิงเทรานั้น สถานที่น่าสนใจของจังหวัดฉะเชิงเทราเกือบทั้งหมด เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แต่แหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมได้กระจายอยู่ภายนอกเส้นทาง ท่องเที่ยว เมื่อเทียบกับสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดใกล้เคียง ทำให้ได้รับความสนใจค่อนข้างน้อย ทรัพยากร การท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดหลังเดิม บ่อม กำแพง และศาลหลักเมือง แหล่ง โบราณคดีพนมสารคาม แหล่งโบราณคดีอำเภอบางปะกง แหล่งโบราณคดีหัวสำโรง วัดโสธรวรวิหาร วัดสัมปท วน เป็นต้น...”(ภารดี มหาขันธ์, 2555, หน้า 40. อ้างถึง จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2553, หน้า 65-75)

จังหวัดฉะเชิงเทราประกอบด้วย 11 อำเภอได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางคล้า อำเภอราชสาส์น อำเภอกลองเขื่อน อำเภอสนามชัยเขต อำเภอบางปะกง อำเภอแปลงยาว อำเภอบ้าน โปธิ อำเภอบางปะกง และอำเภอนมสารคาม

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาบริบทข้อมูลต่างๆที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับกับความเป็นอยู่ใน ชีวิตประจำวันของกลุ่มวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ในอำเภอนมสารคาม โดยชุมชนในอำเภอนมสารคามมี ผู้คนหลากหลายกลุ่มวัฒนธรรม ซึ่งจากการสำรวจพบว่ามีกลุ่มวัฒนธรรมพวน กลุ่มวัฒนธรรมเขมร กลุ่ม วัฒนธรรมจีน กลุ่มชาติวัฒนธรรมเวียง และกลุ่มวัฒนธรรมไทย โดยแต่ละกลุ่มวัฒนธรรม จะมีวัฒนธรรม ประเพณีของตนที่สามารถ บ่งบอกถึงความเป็นอยู่ของกลุ่มเชื้อชาตินั้นได้เป็นอย่างดีและสามารถอยู่ร่วมกัน ด้วยการเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ดังเช่นคนลาวที่มาอาศัยอยู่ในอำเภอนมสารคาม มีลาวพวนซึ่งมาจากเมืองพวน แขวงเมืองเชียงขวาง จะตั้งถิ่นฐานอยู่ที่มากที่บ้านโคกหัวข้าว นาเหล่าบกและลาวเวียงซึ่งมาจากเวียงจันทน์จะ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ตั้งถิ่นฐานที่ตำบลเขาหินซ้อน หนองหาน คนชาติพันธุ์เขมรจะตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณบ้านดงน้อย คนเชื้อชาติพันธุ์จีนจะมีมากในบริเวณตลาดพนมสารคาม ตำบลเกาะขุ่น ตลาดท่าเกวียน ซึ่งมีทั้งจีนแต้จิ๋ว จีนฮกเกี้ยน และจีนไหหลำ เป็นต้น

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาร้อยเรียงและสื่อออกมาเป็นสำเนียงดนตรีที่บ่งบอกถึงความโดดเด่นของคนในกลุ่มวัฒนธรรมนั้นๆ เพื่อนำลักษณะเด่นเหล่านั้นมาพัฒนาสื่อความรู้ สร้างฐานความเข้าใจ และสร้างความรักสามัคคีระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมในพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

โดยศิลปวัฒนธรรมทางด้านดนตรีหรือดุริยางคศิลป์นั้น นับว่ามีความเจริญรุ่งเรืองมานานแล้วและมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าศิลปะด้านอื่นๆ ดนตรีเป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญงอกงามของวัฒนธรรมชาติได้ทางหนึ่ง เมื่อได้มีความสัมพันธ์กับชาติพันธุ์อื่นๆ ที่มีความใกล้เคียงกัน จึงผสมผสานกันด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมเป็นแรงขับเคลื่อนที่ทำให้เกิดงานสร้างสรรค์การติดต่อไปมาหาสู่ระหว่างกลุ่มวัฒนธรรม ทำให้เกิดสัมพันธภาพการเลียนแบบสำเนียงดนตรีและการพัฒนาอัตลักษณ์ของตนจากอดีตถึงปัจจุบัน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำความรู้ของดนตรีแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมในอำเภอพนมสารคามที่ได้จากการศึกษากลุ่มวัฒนธรรมทั้ง 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวัฒนธรรมดนตรีพวน กลุ่มวัฒนธรรมดนตรีเวียง กลุ่มวัฒนธรรมดนตรีจีน กลุ่มวัฒนธรรมดนตรีเขมรและกลุ่มวัฒนธรรมดนตรีไทย มาบริหารจัดการและร้อยเรียงเป็นสำเนียงดนตรีเพื่อเป็นการสานความสัมพันธ์ปรองดองของกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ ทั้งหมดในรูปแบบของผลงานสร้างสรรค์ทางดุริยางคศิลป์ไทยและเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อตามช่องทางการสื่อสารต่างๆ เพื่อข้อมูลจะถูกเผยแพร่และเกิดประโยชน์กับสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อรวบรวมองค์ความรู้วัฒนธรรมดนตรีในอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อจัดแสดงบทประพันธ์ทางดุริยางคศิลป์ชุด “ชาติพันธุ์พนมสารคาม”

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวัฒนธรรมดนตรีในอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มีดนตรีมาเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิต ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มวัฒนธรรมดนตรีพวน ที่หมู่บ้านนาเหล่าบก
- 2) กลุ่มวัฒนธรรมดนตรีเวียง ที่ตำบลเขาหินซ้อน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

- 3) กลุ่มวัฒนธรรมดนตรีจีน ที่ตำบลพนมสารคาม
- 4) กลุ่มวัฒนธรรมดนตรีเขมร ที่ตำบลดงน้อย
- 5) กลุ่มวัฒนธรรมดนตรีไทย ที่ตำบลพนมสารคาม

ขอบเขตเนื้อหา

ในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง ดนตรีชาติพันธุ์พนมสารคาม มีข้อมูลที่น่าสนใจเพื่อการศึกษา วิเคราะห์ ดังนี้

- 1) ความเป็นมาและบริบทของกลุ่ม 5 กลุ่มวัฒนธรรม อำเภอพนมสารคาม
- 2) อัตลักษณ์และประเพณีวัฒนธรรม 5 กลุ่มวัฒนธรรมในอำเภอพนมสารคาม
- 3) แนวคิดในการประพันธ์เพลงทางดนตรีชาติพันธุ์ 5 สำเนียง

ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2562 – 2565

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องดนตรีชาติพันธุ์พนมสารคาม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมดนตรีในอำเภอพนมสารคาม จากอดีตและปัจจุบันที่มีการนำดนตรีไปเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมในการใช้ชีวิตของตนเอง และเพื่อการสร้างสรรค์บทเพลงที่มีสำเนียงสื่อถึงกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านกลุ่มวัฒนธรรมดนตรี ในอำเภอพนมสารคาม โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา หนังสือ วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยนำข้อมูลที่ได้ มาจัดหมวดหมู่ สังเคราะห์ วิเคราะห์และสรุปผลให้ได้ตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนรวบรวมโน้ตเพลง และเทปบันทึกเสียง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำบทเพลงชุด “ชาติพันธุ์พนมสารคาม” จากแหล่งวิทยาการสำคัญในการศึกษาค้นคว้า

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้สำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านสร้างสื่อเทคโนโลยีดนตรีชาติพันธุ์พนมสารคามทั้งนี้จะเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก แบบสัมภาษณ์ มีรูปแบบการดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาจากเอกสารการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านสร้างสื่อเทคโนโลยีดนตรีชาติพันธุ์พนมสารคามเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์และสังเคราะห์และนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแหล่งการเรียนรู้ด้านสร้างสื่อเทคโนโลยีดนตรีชาติพันธุ์

2) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยอาศัยกรอบแนวคิดในการวิจัยและอาศัยข้อมูลจากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านสร้างสื่อเทคโนโลยีดนตรีชาติพันธุ์พนมสารคาม

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

3) นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และนำไปเก็บข้อมูล

แนวคิดและทฤษฎีกับการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา การวิเคราะห์ข้อมูลจึงนำแนวคิดและทฤษฎีทางมานุษยวิทยาทางดนตรีเป็นกรอบการวิเคราะห์ ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ทฤษฎีหลัก คือ ทฤษฎีกลุ่มโครงสร้างหน้าที่ ทฤษฎีมานุษยวิทยาสัญลักษณ์ และมานุษยวิทยาดนตรี โดยจะเน้นการวิเคราะห์ไปในเนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลด้านบริบทชุมชน เช่น ลักษณะทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทั่วไปทั้งด้านสังคม ประเพณีและวัฒนธรรม สภาพความเป็นอยู่ การรับงาน การถ่ายทอดองค์ความรู้ ประวัติศาสตร์ทั้งในส่วนของเอกสารและการรับรู้ของผู้คนในวงดนตรี

ผลการวิจัย

ในการทำงานครั้งนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ทำงานกับกลุ่มคน 3 กลุ่มคือ

1. ชาวบ้านในพนมสารคามทั้ง 5 กลุ่มวัฒนธรรมประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 กลุ่มวัฒนธรรมพวน กลุ่มที่ 2 กลุ่มวัฒนธรรมเวียง กลุ่มที่ 3 กลุ่มวัฒนธรรมจีน กลุ่มที่ 4 กลุ่มวัฒนธรรมเขมร กลุ่มที่ 5 กลุ่มวัฒนธรรมไทย โดยกลุ่มข้อมูลกลุ่มนี้ให้ข้อมูลด้านวิถีวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง

2. กลุ่มนักดนตรีที่อยู่ในพนมสารคาม ในอำเภอพนมสารคามเพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการนำดนตรีไปประกอบพิธีกรรมต่างๆในพนมสารคาม

โดยผลจากการศึกษาพบประเด็นดังนี้

1. เส้นทางเคลื่อนย้ายของกลุ่มวัฒนธรรมผ่านการบอกเล่าของกลุ่มชาติพันธุ์พนมสารคาม สรุปได้ว่าอำเภอพนมสารคาม เมื่อก่อนนี้เป็นชุมชนหมู่บ้าน ที่ตั้งอยู่ที่บ้านโพธิ์ใหญ่ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯให้พระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ยกทัพไปตี เมืองลาวและเขมร จึงได้มีการกวาดต้อนชาวลาวและเขมรเข้ามาเป็นจำนวนมากทำให้ในปัจจุบันพื้นที่ในพนมสารคามมีผู้คนหลายกลุ่มวัฒนธรรมเข้ามาอาศัย กลุ่มวัฒนธรรมที่พบในพนมสารคามประกอบด้วยกลุ่มวัฒนธรรมพวน กลุ่มวัฒนธรรมเวียง กลุ่มวัฒนธรรมจีน กลุ่มวัฒนธรรมเขมร และกลุ่มวัฒนธรรมไทย

2. ลักษณะสำคัญของวงดนตรีในกลุ่มวัฒนธรรมทั้ง 5 กลุ่มวัฒนธรรม ยังคงประกอบด้วยการนำดนตรีไปใช้ในมิติทางวัฒนธรรมดนตรีกับสิ่งเหนือธรรมชาติและสิ่งที่เกิดจากธรรมชาติคือมิติทางวัฒนธรรมของดนตรีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาติคือ การนำดนตรีไปใช้ในพิธีกรรมต่างๆของคนในพื้นที่พนมสารคาม เช่น งานทรงเจ้า การทรงเจ้าเข้าทรง การบูชาผี ของคนในวัฒนธรรมเขมร ที่นำดนตรีวงหัวไม้เข้าประกอบในพิธีทรงเจ้าเข้าทรง ในวัฒนธรรมพวนและวัฒนธรรมเวียง ที่หมู่บ้านนาเหล่าบก ตำบลหนองยาว มีการนำแคนและโพน ไปเล่นประกอบพิธีกรรมการรักษาคัน ไล่ผี เพื่อให้หมู่บ้านนั้นๆ มีความสงบสุข นอกจากนี้ใน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

กลุ่มวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน ได้นำดนตรีไปประกอบในมงคลและงานอวมงคล เช่นงานศพ งานแต่งงาน งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่

มิติทางด้านวัฒนธรรมดนตรีกับสิ่งแวดล้อมที่มองเห็นได้ คือ การทำเครื่องดนตรีของคนในกลุ่มวัฒนธรรมนั้นคือ การนำไม้ไผ่ที่อยู่ในพื้นที่มาทำเป็นแคน เพื่อเป่าประกอบในพิธีกรรมต่างๆของคนพวน การนำหนังสัตว์มาเป็นส่วนประกอบของกลองโพนที่ใช้ตีในพิธีกรรมไหว้ผี ทรงเจ้า เข้าทรงของกลุ่มวัฒนธรรมเขมร ที่หมู่บ้านดงน้อย อำเภอพนมสารคาม นอกจากนี้ยังพบว่ามีการนำมิติทางวัฒนธรรมดนตรีเข้าไปมีส่วนร่วมในวงจรชีวิตในวัฒนธรรมประเพณีต่างๆของกลุ่มวัฒนธรรมในพนมสารคามสรุปได้ดังนี้

1) กลุ่มวัฒนธรรมพวนและกลุ่มวัฒนธรรมเวียง มีการดำเนินชีวิตตามวิถีวัฒนธรรม ประเพณีของตนเอง ซึ่งประเพณีที่พบว่ากลุ่มวัฒนธรรมพวนในพนมสารคามยังคงถือปฏิบัติอยู่ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ และงานประจำปี ปิดทองหลวงพ่อตายอ ประเพณีเลี้ยงผีปู่ตาบ้าน ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ประเพณีสารทพวนหรือการตักบาตรบุง ประเพณีทำบุญห่อข้าวหรือสารทขนมเทียน ประเพณีเทศน์มหาชาติ ประเพณีแห่ข้าวพันก้อน ประเพณีขึ้นเขา เผาข้าวหลามกลางเดือนสาม ประเพณีไหว้พระแม่โพสพ ประเพณีสู้ขวัญข้าว ประเพณีแห่นางแมว ประเพณีรับขวัญเด็กแรกเกิด ประเพณีเทศน์มัลลย์หมิ่นมัลลย์แสน ประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีงานศพ

โดยประเพณีต่างๆกลุ่มวัฒนธรรมพวนได้นำเอาดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ใช้ดนตรีพื้นถิ่นวัฒนธรรมกับประเพณีที่ใช้วงปี่พาทย์ประกอบพิธีเช่น พิธีที่เกี่ยวข้องกับการทรงเจ้าเข้าทรง จะใช้วงโพน หรือในบางประเพณีก็จะใช้แคนเพียงตัวเดียวประกอบพิธี ลายแคนที่เป่าก็จะแบ่งกันคือ ในกลุ่มวัฒนธรรมพวนจะใช้แคนเป่าลายพวน ส่วนกลุ่มวัฒนธรรมเวียง จะใช้ลายใหญ่ในการเป่า ส่วนประเพณีงานบวช งานแต่ง งานศพ กลุ่มวัฒนธรรมพวนและเวียง ในพนมสารคามจะใช้วงปี่พาทย์บรรเลงประกอบพิธีเหมือนอย่างทั่วไป ซึ่งการใช้วงปี่พาทย์เข้ามาประกอบพิธีนั้นมีความแตกต่างไปในแต่ละพิธีเช่นงานบวช งานแต่งงานก็จะใช้วงปี่พาทย์ไม่แข่งและงานศพจะใช้วงปี่พาทย์มอญ

ภาพที่ 1 แคน เครื่องดนตรีของกลุ่มวัฒนธรรมพวน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ถ่ายที่บ้านนายชินดิษฐ์ พ่วงแพ นักดนตรีกลุ่มวัฒนธรรมพวน

ที่มา : อีระวุฒิ กลิ่นด่าง

2) กลุ่มวัฒนธรรมจีน มีการดำเนินวิถีชีวิตที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยกลุ่มวัฒนธรรมจีนที่พบมากจะอยู่ในตัวอำเภอเมืองพนมสารคาม ดังนั้นแหล่งวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ จึงพบมากที่ตัวเมือง โดยแหล่งวัฒนธรรมจีนที่ผู้วิจัยสามารถนำมาศึกษาและพัฒนาต่อยอดมาเป็นสื่่มเสียงในการประพันธ์เพลงทำนองจีนได้ คือ แหล่งวัฒนธรรมจีน ศาลเจ้ากวนตี่กุนอามา ศาลเจ้าเซียนซือ อังเอียงไห้ ตลาดท่าเกวียน โรงเจเพ็กเคยตั่ว ศาลเจ้า ปุณเถ้ากงมา ซึ่งแหล่งวัฒนธรรมจีนเหล่านี้จะดำเนินกิจกรรมที่อนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเองเช่น การกินเจ งานประจำปีของศาลเจ้าต่างๆ ซึ่งจะมีการว่าจ้างการแสดงงิ้วมาแสดงประจำปี โดยชาวบ้านเป็นผู้ร่วมมือในการรวบรวมเงินในการจัดงาน ผู้วิจัยจึงนำวิถีวัฒนธรรมเหล่านี้มาเป็นสื่่มเสียงในการประพันธ์เพลงชุดชาติพันธุ์พนมสารคาม

ภาพที่ 2 ซอจีน ของกลุ่มวัฒนธรรมจีน

ที่มา : อีระวุฒิ กลิ่นด่าง

3) กลุ่มวัฒนธรรมเขมร เป็นกลุ่มวัฒนธรรมที่พบอยู่ที่หมู่บ้านดงน้อย โดยกลุ่มวัฒนธรรมเขมรในหมู่บ้านนี้ยังคงรูปแบบการดำเนินชีวิต วิถีวัฒนธรรม ประเพณีของตนเองอย่างเคร่งครัด โดยประเพณี พิธีกรรมที่ปรากฏคือ ประเพณีการแห่ข้าวบิณฑ์หรือการแห่ตายาย ประเพณีการเลี้ยงผีและการประทับทรง ซึ่งประเพณีที่ปรากฏมีการ สืบทอดมาอย่างยาวนานและปัจจุบันยังคงปฏิบัติกันอยู่เป็นประจำทุกปี เป็นพิธีกรรมความเชื่อเรื่องการบูชาผี นับถือผี ซึ่งมีความเชื่อว่าเมื่อทำแล้วจะทำให้ชีวิตมีความสุข ผู้ใดป่วยเมื่อรักษาด้วยหมอผีแล้วจะหายจากอาการป่วย ดนตรีที่นำมาประกอบพิธีกรรมของชาวเขมรคือ วงหัวไม้ผสมซอเขมร โดยวงขับไม้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ประกอบด้วยเครื่องดนตรีคือกลองโทน ซึ่งตั้งแต่สมัยโบราณมีเพียงกลองโทนเท่านั้น แต่ในปัจจุบันมีการนำขอเขมรเข้ามาสีประกอบเพื่อให้มีท่วงทำนองที่สนุกสนานมากขึ้น

ภาพที่ 3 กลองโทน เครื่องดนตรีของกลุ่มวัฒนธรรมเขมร
ที่มา : ชีระวุฒิ กลิ่นด่าง

4) กลุ่มวัฒนธรรมไทย จากการศึกษากลุ่มวัฒนธรรมไทยในพจนานุกรมพบว่า เป็นกลุ่มที่ยังคงยึดวิถีวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง ซึ่งประเพณีที่พบคือ ประเพณีทำขวัญข้าวเลี้ยงแม่โพสพตั้งท้อง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีสารทไทย ประเพณีลอยกระทง ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีเข้าพรรษา โดยกลุ่มวัฒนธรรมไทยมีการดำเนินชีวิตที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้กับคนในกลุ่มวัฒนธรรมอื่นๆโดยมีไม่การแบ่งแยกว่าใครเป็นกลุ่มวัฒนธรรมใด นอกจากนี้กลุ่มวัฒนธรรมไทยยังคงมีการนำเอาดนตรีโดยเฉพาะวงปี่พาทย์ ไม่ว่าจะเป็นวงปี่พาทย์มอญหรือวงปี่พาทย์ไม่แข็งเข้าไปบรรเลงประกอบในพิธีต่างๆ

ภาพที่ 4 วงดนตรีไทยของกลุ่มวัฒนธรรมไทย
ที่มา : ชีระวุฒิ กลิ่นด่าง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

3. สภาพทั่วไปของดนตรีในพนมสารคาม มีจำนวนวงดนตรีทั้งหมด 12 วง ประกอบด้วย 1)วง ก.บุญ ลือศิลป์ 2)วงประพตศิลป์ 3)วงคำจูนศิลป์ 4)วงสุพลศิลป์ 5)วงปริญญาศิลป์ 6)วงประยุทธศิลป์ 7)วง วิเชียรศิลป์ 8) วงอตุลย์ศิลป์ 9) วงธวัชศิลป์ 10) วงสนั่นศิลป์ 11) วงเสน่ห์ศิลป์ 12) วงสนุ่นศิลป์ ซึ่ง วงดนตรีส่วนใหญ่เป็นวงปี่พาทย์ โดยนักดนตรีในวงปี่พาทย์แต่ละคณะสามารถเล่นดนตรีในวงของกลุ่ม วัฒนธรรมกลุ่มต่างๆได้เช่นกัน โดยนักดนตรีส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน และนักดนตรีหลายคนเป็นสมาชิกใน วงปี่พาทย์หลายวงหมุนเวียนกัน ระบบการที่สืบทอดทางดนตรีนั้นมี 11 วง ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและมี 1 วงที่สืบทอดมาจากสำนักทางดนตรี

4. รูปแบบการประพันธ์เพลงชุด “ชาติพันธุ์พนมสารคาม” ประกอบด้วยเพลงทั้งหมด 6 ทำนองคือ ทำนองเพลงลุ่มน้ำบางปะกง ทำนองพวน ทำนองเวียง ทำนองจีน ทำนองเขมร และทำนองไทย โดยรูปแบบ การประพันธ์เพลงมีทั้งรูปแบบที่ยึดตามประเพณีและประยุกต์ผสมผสานกับเครื่องดนตรีที่พบในกลุ่มวัฒนธรรม ต่างๆ เช่น การนำ โทน ที่อยู่ใหวงหัวไม้ของเขมรเข้ามาประพันธ์ในทำนองของเขมร และการนำแคน มา ประพันธ์ทำนองร่วมกับทำนองพวนเป็นต้น ในการรูปแบบการประพันธ์เพลงชาติพันธุ์ พนมสารคาม มีดังนี้

4.1 ทำนองลุ่มน้ำบางปะกง ทำนองสร้อยเพลงในการประพันธ์เพลงในเพลงลุ่มน้ำบางปะกง เป็น การประพันธ์เพลงเพื่อแสดงถึงการน้อมรำลึกและ การบูชาองค์หลวงพ่อโสธร บูชาพระแม่ธรณี พระแม่คงคา และพระแม่โพสพ ตามที่กลุ่มวัฒนธรรมต่างๆในพนมสารคามให้ความเคารพ โดยเพลงจะสื่อถึงวิถีชีวิตของชาว พนมสารคามที่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยการปลูกข้าวนั้นจะต้องมีการบูชาพระแม่โพสพ จึงพบประเพณี การไหว้พระแม่โพสพและประเพณีการสู่ขวัญข้าวในกลุ่มวัฒนธรรมพวน แต่จากการลงภาคสนามจะพบว่าทุก วัฒนธรรมในพนมสารคามจะทำอาชีพการเกษตรทุกหมู่บ้าน ในการประพันธ์เพลงผู้วิจัยได้กำหนดให้ใช้วงปี่ พาทย์มอญ เนื่องจากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่า วงดนตรีที่พบมากที่สุดของชาวพนมสารคามคือวงปี่ พาทย์และที่ยังนิยมนำไปบรรเลงตามงานต่างๆมากที่สุดคือวงปี่พาทย์มอญ ซึ่งวงปี่พาทย์มอญเป็นวงที่สามารถ บรรเลงประกอบพิธีกรรมต่างๆได้

โครงสร้างของเพลงประกอบด้วย เพลงมีทั้งหมด 2 ท่อน โดยท่อนที่ 1 มี 4 ประโยค และท่อนที่ 2 มี 4 ประโยค อัตราจังหวะที่ใช้คืออัตราจังหวะ 2 ชั้น ใช้วงปี่พาทย์มอญบรรเลง หน้าทับใช้หน้าทับมอญ 2 ชั้น โดยก่อนขึ้นเพลงจะใช้โหม่งตี 3 ครั้ง เพื่อแสดงถึงการระลึกถึงคุณพระศรีรัตนตรัย

ทำนองเพลงลุ่มน้ำบางปะกง

ท่อนที่ 1

ประโยคที่ 1 ขึ้นเพลงด้วยฆ้องโหม่ง 3 ครั้ง

-	ชมช	-	ร ด	-	-	ม ช	-ร-
มชล		ดรม	ทล	มชล	ชมช	ลต	ม

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ประโยคที่ 2

---	---ช	---ช	---ล	ชม-ช	มร-ม	รด-ร	ดล-ด
-----	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 3

---	---	---	---	ชม -	มร -	รด -	ดล -
	ช	ช	ล	ช	ม	ร	ด

ประโยคที่ 4

-	-ล -	-ด -	-ม -	-ด -	-ล -	-	-
ททท	ท	ร	ร	ท	ร	ชลท	ลลล

ท่อนที่ 2

ประโยคที่ 1

---	-ม -	---	-ล--	-ด -	ล ด -	---	-
	ล	ช		ช	ล	ช	มชล

ประโยคที่ 2

---	-ม-ล	---ช	-ล--	-รดล	-ช-ด	--มร	ดล-ม
-----	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 3

---	-ม-ล	---ช	-ล--	-ม-ล	-ช-ล	-ช-ม	-ร-ด
-----	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 4

---	-มมม	-ช-ม	-ร-ด	-ม-ร	-ด-ท	-ชลท	-ลลล
-----	------	------	------	------	------	------	------

4.2 ทำนองพวน เป็นการประพันธ์เพลงเพื่อแสดงถึงการน้อมรำลึกและการบูชาพระแม่คงคา เนื่องจากความเป็นมาของกลุ่มวัฒนธรรมพวนในอำเภอนมสารคานั้น สืบเชื้อสายมาจากประเทศลาว โดยจากการเก็บข้อมูลพบว่าที่เรียกว่า พวน เป็นเพราะว่าในบริเวณที่ราบสูงตรันนินท์ มีแม่น้ำสายหนึ่งไหลผ่านชื่อว่าแม่น้ำพวน คนกลุ่มนี้ เมื่ออพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่ราบสูงตรันนินท์ที่อยู่ใกล้แม่น้ำดังกล่าว ดังนั้นบริเวณที่ตั้งถิ่นฐานจึงได้ชื่อว่าบ้านพวน หรือ เมืองพวน ตำแหน่งที่ตั้งของเมืองเชียงขวางอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหลวงพระบาง และอยู่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเวียงจันทน์

โครงสร้างของเพลงเป็นเพลงท่อนเดียว มี 8 ประโยค อัตราจังหวะที่ใช้คืออัตราจังหวะ 2 ชั้น ใช้วงปี่พาทย์ผสมแคน หน้าทับใช้หน้าทับลาว 2 ชั้น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ทำนองพวน

ประโยคที่ 1

----	---ล	----	---ม	----	---ล	----	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 2

----	---ล	----	---ม	----	-รรร	-ม-ร	-ท-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 3

----	---ม	----	---ล	----	---ร	----	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 4

----	---ม	----	---ล	-รรร	-ม-ช	-ล-ช	-ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 5

----	---ม	----	---ล	----	---ม	----	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 6

----	---ล	---ล	---ล	-ดรม	-ช-ล	-ท-ล	-ช-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 7

----	---ม	---ม	---ม	-รรร	-ม-ช	-ล-ช	-ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 8

---ร	-ร-ร	-ม-ร	-ท-ล	-ดรม	-ช-ล	-ล-ล	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

4.3 ทำนองเพลงเวียง เป็นการประพันธ์โดยการกำหนดให้เพลงมีอัตราจังหวะที่เร็ว โดยในช่วงต้น เพลงจะแสดงถึงการรอคอยน้ำฝนที่จะตกลงมาฝนฤดูทำนา เนื่องจากกลุ่มคนในชาติพันธุ์เวียง ได้อพยพมาจาก ประเทศลาวเวียงจันทร์ ซึ่งสมัยก่อนจากการศึกษาพบว่า ผู้คนที่อพยพมาเพราะถูกกวาดต้อนมาตั้งแต่ สงครามในมัยกรุงธนบุรี และมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย โดยในช่วงกลางเพลงแสดงถึงฤดูฝนที่ค่อย ๆ ตกลง มา โดยมีทำนองที่เป็นทำนองซ้ำ เพื่อแสดงถึงฝนที่ตกลงมาจะมีการกระจายของน้ำฝน ในช่วงท้ายเพลงแสดง ถึงต้นกล้าที่งอกขึ้นมาจากนาข้าวค่อย ๆ งอกแผ่ไปทั้งแปลงนา ผู้วิจัยเลือกใช้เฉพาะเสียงของลูกตกในท่อนที่ 1 ของเพลงลาวสวรวัย ซึ่งผู้วิจัยได้มีการประพันธ์ทำนองที่เน้นทำนองสนุกสนานซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของผู้ชาว ลาวที่มีอุปนิสัยสนุกสนาน โดยใช้อัตราจังหวะชั้นเดียว และนำเครื่องดนตรีแคน ที่พบว่าเป็นเครื่องดนตรีที่ ได้รับความนิยมนอย่างมากของกลุ่มวัฒนธรรมธรรมเวียง เพื่อเพิ่มความสุขสนุกสนานและสื่อถึงสัมผัสเสียงสำเนียง ลาว ได้เป็นอย่างดี จังหวะที่ใช้บรรเลงจะใช้อัตราจังหวะชั้นเดียว

โครงสร้างของเพลงประกอบด้วย เพลงมีทั้งหมด 2 ท่อน โดยท่อนที่ 1 มี 4 ประโยค และท่อนที่ 2 มี 4 ประโยค อัตราจังหวะที่ใช้คืออัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้วง ปี่พาทย์ผสมวงดนตรีอีสานบรรเลง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ทำนองเวียง

ประโยคที่ 1

---ล	----	-ม-ร	-ด-ล	----	-ช-ล	-ด-ร	-ด-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 2

----	-ม-ล	-ล-ช	-ม-ล	-ด-ล	-ช-ล	-ม-ช	-ม-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 3

----	-ม-ล	-ล-ช	-ม-ล	-ด-ล	-ช-ล	-ม-ช	-ร-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 4

----	-ล-ม	-ช-ม	-ร-ม	-ร-ด	-ร-ม	-ร-ด	-ช-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อนที่ 2

ประโยคที่ 1

---	-	--	ดลชล	---	-	ดลชล	ช ม
ล	มชล	มร		ล	มชล		ร ม

ประโยคที่ 2

---ม	-ดรม	-ดรม	-ม-ล	---	-ช-ล	-ด-ล	-ช-ม
------	------	------	------	-----	------	------	------

ประโยคที่ 3

----	-ม-ล	-ล-ช	-ม-ล	-ด-ล	-ช-ล	-ม-ช	-ร-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 4

----	-ล-ม	-ช-ม	-ร-ม	-ร-ด	-ร-ม	-ร-ด	-ช-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

4.4 การประพันธ์ทำนองจีน ผู้วิจัยได้ประพันธ์เพลงทำนองชาติพันธุ์จีน ซึ่งเป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อแสดงบรรยากาศความสนุกสนานในการใช้ชีวิตอย่างเข้มแข็ง โดยใช้อัตราจังหวะหน้าทับพิเศษ แสดงถึงการทำมาหากินที่จะต้องมีการทำงานที่หนักของกลุ่มวัฒนธรรมจีนในพนมสารคาม รวมไปถึงที่จะต้องมีการพักผ่อนในการทำงานไปด้วย โดยผู้ประพันธ์ได้แรงบันดาลใจในการประพันธ์โดยใช้สัมผัสเสียงจากวงดนตรีที่ใช้บรรเลงในการประกอบการแสดงงิ้วของกลุ่มวัฒนธรรมจีนที่ใช้ในการแสดงงานประจำปีเทศกาลเจ้าในพนมสารคาม โดยวงดนตรีประกอบการแสดงงิ้วจะมีลักษณะเด่นที่ทำนองและเครื่องประกอบจังหวะที่มีความดัง ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้ใช้อัตรา 2 ชั้นโดยมีการบรรเลงแบบเดี่ยวรอบวงและกลับมาบรรเลงร่วมกันอีกครั้ง เหมือนกับการร่วมมือร่วมใจกันของกลุ่มวัฒนธรรมจีนในพื้นที่พนมสารคาม

โครงสร้างของเพลงประกอบด้วย เป็นเพลงท่อนเดียว มี 6 ประโยค อัตราจังหวะที่ใช้คืออัตราจังหวะพิเศษ ใช้วงปี่พาทย์ไม้แข็งผสมกลองจีนบรรเลง หน้าทับพิเศษ สำเนียงจีน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ทำนองจีน

ประโยคที่ 1

----	---ด	---ร	-ม-ด	-ล-ช	-ล-ด	-ด--	-ร-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 2

----	---ด	---ร	-ม-ด	----	-ช-ด	-ด--	-ล-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 3

---ด	-ล-ช	-ม-ช	-ล-ช	-ช--	-ล-ช	-ช--	-ล-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 4

---ม	-ช-ล	-ด--	-ร-ด	-ล-ช	-ล-ด	-ด--	-ร-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 5

----	---ม	-ช-ม	-ร-ม	-ร-ด	-ร-ม	-ช-ด	-ล-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 6

---ม	-ช-ล	-ช-ล	-ด-ช	---ด	-ล-ช	-ม-ช	-ล-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

4.5 การประพันธ์ทำนองเขมร ผู้วิจัยได้ประพันธ์เพลงใหม่โดยนำสัมผัสเสียงของดนตรีในกลุ่มวัฒนธรรมเขมรที่พบในหมู่บ้านดงน้อย ซึ่งพบว่ามียังขับไม้โดยในวงนี้มีกลองโทน เป็นเครื่องดนตรีหลักในวง ผู้ประพันธ์จึงนำกลองโทนเข้ามาบรรเลงในช่วงขึ้นเพลงเพื่อบ่งบอกถึงการเปลี่ยนสำเนียงเพลงกลุ่มวัฒนธรรม โดยทำนองเขมรนี้เป็นทำนองที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อแสดงบรรยากาศความสนุกสนานในการใช้ชีวิตอย่างเข้มแข็ง โดยใช้ 2 อัตราจังหวะ แสดงถึงการทำมาหากินที่จะต้องมีการทำงานที่หนักหน่วงไปถึงที่จะต้องมีการพักผ่อนในการทำงานไปด้วย ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้อัตรา 2 ชั้นเป็นสร้อยเพลง และอัตราชั้นเดียวนั้นเป็นการบรรเลงแบบเดี่ยวรอบวง โดยจากเก็บข้อมูลในพื้นที่พบว่า กลุ่มวัฒนธรรมเขมรในพื้นที่บ้านดงน้อย จะใช้วงหัวไม้มาประกอบในการทำพิธีต่างๆ ดังนั้นเพลงจึงความโดดเด่นที่จังหวะ โดยจะใช้กลองโทน มาบรรเลงเป็นเครื่องกำกับจังหวะ

โครงสร้างของเพลงประกอบด้วย เป็นเพลงท่อนเดียว มี 4 ประโยค อัตราจังหวะที่ใช้คืออัตราจังหวะพิเศษ ใช้วงปี่พาทย์ไม้แข็งผสมโทนที่ใช้ในวงดนตรีเขมรบรรเลง หน้าทับพิเศษ สำเนียงเขมร

ทำนองเขมร

ประโยคที่ 1

----	--มร	-ทรม	----	----	-ช-ร	-ทรม	----
------	------	------	------	------	------	------	------

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ประโยคที่ 2

----	-	-ร -	-	-	-	-	-
	ชลท	ท	ลชล	ทลท	ลชล	ชมช	มรม

ประโยคที่ 3

----	-ล -	---	-ท -	รทลฟ	-ล -	ลฟลท	-ล -
	ร	ล	-		ท		ร

ประโยคที่ 4

----	รทลฟ	มฟลฟ	-ล -	-ล -	-ล -	-	-ท -
			ท	ฟ	ท	ลฟล	ร

4.6 เพลงกลุ่มวัฒนธรรมไทย เป็นเพลงที่แสดงถึงความแข็งแรงของกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆในอำเภอนมสารคาม ที่สามารถทนต่ออุปสรรคทั้งหลาย อดทนได้ในพื้นที่น้ำกร่อย หรือแม้ยามมีน้ำทะเลหนุนก็สามารถที่จะเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่อำเภอนมสารคาม ผู้วิจัยจึงเลือกใช้การประพันธ์ที่มีจังหวะชั้นเดียว 2 ท่อน โดยนำกลองยาวมาตีเข้ากับวงปี่พาทย์เพื่อเพิ่มความสนุกสนาน ในช่วงกลางเพลงผู้วิจัยใช้การประพันธ์เพลงให้อยู่ในจังหวะยกและบรรเลงซ้ำทำนอง เพื่อแสดงการฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ของกลุ่มคนต่างๆจนมาอยู่รวมกันได้ และในช่วงท้ายเพลงผู้วิจัยได้ประพันธ์ให้แสดงถึงความสำเร็จในการฝ่าอุปสรรคและเจริญเติบโตได้เต็มที่

โครงสร้างของเพลงประกอบด้วย เป็นเพลงท่อนเดียว มี 4 ประโยค อัตราจังหวะที่ใช้คืออัตราจังหวะ ชั้นเดียว ใช้วงปี่พาทย์ไม้แข็งผสมกลองยาวที่ใช้ในวงดนตรี ปี่พาทย์ไม้แข็งบรรเลง หน้าทับพิเศษ กลองยาว

ทำนองไทย

ประโยคที่ 1

-ม -	-ม -	ม ร	-	-ม -	-ม -	ม ร	-
ช	ร	ด	มมม	ช	ร	ด	ดด

ประโยคที่ 2

-มมม	-ร-ด	-ม-ร	-ด--	-ม-ร	-ด-ท	-ชลท	-ลลล
------	------	------	------	------	------	------	------

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ตอนที่ 2

ประโยคที่ 1

-ม--	-ม-ล	-ชมช	-ล--	-ม--	-ม-ล	-ชมช	-ม--
------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 2

-มมม	-ร-ด	-ม-ร	-ด--	-ม-ร	-ด-ท	-ชลท	-ลลล
------	------	------	------	------	------	------	------

ภาพที่ 4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเผยแพร่ความรู้ดนตรีชาติพันธุ์ชุด

“ชาติพันธุ์พนมสารคาม”

ที่มา : อีระวุฒิ กลิ่นด่าง

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ดนตรีชาติพันธุ์พนมสารคาม และการสร้างสรรค์ทำนองเพลง เป็นประพันธ์ผลงานเพลงเพื่อให้ได้ทราบถึงกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินวิถีชีวิตของกลุ่มวัฒนธรรมในพนมสารคาม ซึ่งต้องการจะเผยแพร่องค์ความรู้ให้คนทั่วไปได้ทราบถึงวิถีวัฒนธรรม ประเพณี ดนตรี ของกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆในอำเภอพนมสารคาม รวมถึงต้องการให้กลุ่มคนในพื้นที่เองตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม อันดงามให้คงอยู่สืบไป ซึ่งความรู้ที่ผู้วิจัยได้รับจากงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า การบริหารจัดการข้อมูลวิถีวัฒนธรรม ประเพณี ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการนำดนตรีเข้าไปมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิต แสดงให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้นหลายประการ จึงขออภิปรายประเด็นที่มีความสำคัญจากผลที่ได้รับและตอบคำถามของการวิจัยในการสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์ชุดชาติพันธุ์พนมสารคาม 3 ประเด็นคือ ประเด็นการสืบทอด ประเด็นการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง และประเด็นการพัฒนาดนตรี ชาติพันธุ์ รวมทั้งทั้งการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปเผยแพร่ผ่านการอบรมให้ความรู้และการประกวดดนตรีในเชิงสร้างสรรค์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. วงดนตรีในพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา จากการลงพื้นที่ในการทำวิจัยซึ่งพบว่า มีวงดนตรีทั้งหมด 12 วง ในประเด็นการถ่ายทอดมี 11 วงที่ถ่ายทอดดนตรีมาจากบรรพบุรุษและยังคงมีผู้สืบสานวง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ดนตรีของตนเองต่อไปแต่ 1 วงที่ผู้วิจัยพบว่าจะไม่มีผู้สืบทอดคือวงประพรดศิลป์ เนื่องจากวงนี้หัวหน้าวงคือนายประพรด ดุษฎี ได้รับการถ่ายทอดมาจากครูสกล แก้วเพ็งกาศ ครูเพลงในกรุงเทพมหานครและนายประพรด ดุษฎี ไม่มีลูกหลานสืบทอดวงต่อ เนื่องจากลูกๆไปประกอบอาชีพอื่นกันหมดไม่ว่าจะเป็น อาชีพรับราชการและอาชีพธุรกิจส่วนตัว จึงอาจทำให้การสืบทอดทางดนตรีของวงนี้จะขาดช่วงการสืบทอด ดังนั้นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทางดนตรีจากภูมิปัญญาของนักดนตรีชาวบ้านไปสู่การจัดการความรู้ในสถาบันการศึกษาจึงมีความสำคัญที่จะช่วยให้การขับเคลื่อนการเรียนการสอนดนตรีให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะให้กับหัวหน้าวงดนตรีวงประพรดศิลป์ ให้นำลูกหลานเข้าไปศึกษาต่อทางด้านดนตรีในระดับสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีพื้นที่ตั้งใกล้กับอำเภอพนมสารคามที่สุดโดยมีระยะห่างประมาณ 20 กิโลเมตรจึงไม่ยากต่อการเดินทาง เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์มีสาขาวิชาที่เปิดสอนทางด้านดนตรี 2 สาขาวิชาคือ สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทยและสาขาวิชาดนตรีสากล จึงควรนำลูกศิษย์ในวง เข้าเรียนเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อยอดด้านดนตรีต่อไป

2. ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเชิงนักมานุษยวิทยาค้นพบว่า วงดนตรีที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆในพนมสารคามมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมปัจจุบันจึงทำให้วงดนตรีประกอบพิธีกรรมอาจสูญหายไปในที่สุด ผู้วิจัยพบว่าวงดนตรีของกลุ่มวัฒนธรรมเขมรที่เรียกว่า “วงหัวไม้” เป็นวงดนตรีที่ขาดการสืบทอดและนำไปใช้ในพิธีกรรมในปัจจุบัน โดยในหมู่บ้านดงน้อยเหลือวงหัวไม้เขมรเพียง 1 วง ที่ยังคงการเล่นวงหัวไม้แบบโบราณ คือวงของนายกาบ บุตรโต อายุ 68 ปี ซึ่งมีนักดนตรีในวงเพียงคนเดียวคือนายขึ้น โตเกิด อายุ 61 ปี ซึ่งนักดนตรีทั้ง 2 คนมีอายุเยอะและเสี่ยงต่อการสูญหายโดยเหตุผลจากการขาดการสืบทอดทอดนั้นเนื่องจากผู้ที่บรรเลงดนตรีในวงนี้เป็นวงดนตรีที่ใช้ประกอบในพิธีเข้าทรงและการนับถือผีจึงมีความเชื่อว่าผู้ที่เล่นดนตรีในวงหัวไม้ได้ต้องเป็นผู้ที่เป็นร่างทรงเช่นกัน ดังนั้นผู้ที่รับการสืบทอดจึงมีความกลัวที่จะเล่นวงนี้เนื่องจากต้องเป็นร่างทรงด้วย ซึ่งในประเด็นนี้ผู้วิจัยได้แนะนำให้ นายอนวัตร เสาวดาล อายุ 23 ปี ซึ่งเป็นนักดนตรีที่มีความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีได้หลายชนิดและเป็นผู้ที่มีความเชื่อทางด้านการเข้าทรงเจ้า เช่นผีไปศึกษาวิธีการบรรเลง วงหัวไม้ จากครูเพลงเพื่อรักษารูปแบบการบรรเลงไว้ก่อนที่วงนี้จะสูญหายไป นอกจากนี้ผู้วิจัยเองก็เข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โดยได้เรียนการตีวงหัวไม้จากครูเพลงในตำบล ดงน้อยเพื่อรักษาวิธีการตีจังหวะกลองโทนเช่นกัน

3. การสร้างสรรค์บทเพลงชุดชาติพันธุ์ พนมสารคาม ได้นำหลักการประพันธ์เพลงจากหลักการที่เกี่ยวข้องที่ใช้กับการวิจัยในครั้งนี้อมาใช้ ซึ่งจากการประพันธ์และนำเพลงมาเผยแพร่เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในการจัดโครงการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีชาติพันธุ์พนมสารคาม เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2564 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ซึ่งเป็นโครงการที่มีรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการองค์ความรู้ร่วมกัน โดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้ฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีจริงและเรียนเพลงชุดชาติพันธุ์พนมสารคามจริง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

มีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 60 คนเป็นครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษาจากจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยผู้เข้าร่วมมีความหลากหลายทางระดับความคิดจึงได้รับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ความแตกต่างกันในแง่มุมต่างๆเช่น สำเนียงเพลงที่ยังขาดความชัดเจนของกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ ความซ้ำเร็วของท่วงทำนอง เครื่องดนตรีที่ควรนำมาผสมในวงต่างๆ เป็นต้น ซึ่งผลจากการจัดโครงการมีผู้เข้าร่วมกลุ่มหนึ่งที่เป็นนักศึกษาที่มาจากมหาวิทยาลัยครุบุรี ประเทศจีน จึงเป็นโอกาสที่ดีที่ผู้วิจัยจะให้นักศึกษากลุ่มดังกล่าวฟังเพลงสำเนียงจีนและสอบถามว่าเพลงของกลุ่มวัฒนธรรมจีนที่ใช้ในการเพลงชุดชาติพันธุ์ พนมสารคามที่ประพันธ์ในครั้งนี้สามารถให้อารมณ์เพลงที่สื่อถึงสำเนียงจีนหรือไม่ ซึ่งนักศึกษานักศึกษา ได้ให้ความเห็นว่าฟังแล้วสามารถรับรู้ได้ว่าเป็นเพลงที่สื่อถึงความหมายความเป็นวัฒนธรรมจีนได้ แต่ควรนำเครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสาย จะสื่ออารมณ์เพลงที่เป็นสำเนียงจีนได้มากกว่านี้ เข้ามามีบทบาทในการบรรเลงเพลงทำนองเพลงจีน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการด้านดนตรีชาติพันธุ์พนมสารคามให้กับครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ในครั้งต่อไปซึ่งควรจัดในท้องที่ของอำเภอพนมสารคามเพื่อให้ผู้คนในพนมสารคามได้ตระหนักถึงความสำคัญต่อไป
2. เพลงที่ผู้วิจัยประพันธ์ควรนำไปต่อยอดโดยให้เจ้าของกลุ่มวัฒนธรรมทั้ง 5 กลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการประพันธ์เพลงเพื่อให้กลุ่มพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการข้อมูลอย่างจริงจัง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). **การคิดเชิงสร้างสรรค์**. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ขั้นสูง คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา)
- ไชแสง สุขวัฒน์. (2529). **สังคตินิยม ว่าด้วยดนตรีตะวันตก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- จเร สำอางค์. (2550). **สมองดีดนตรีทำได้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง.
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2542). **สังคตินิยมว่าด้วยดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอ เอส พริ้นติ้ง.
- ฝ่าย ยะหัตถะ. สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2561.
- ณัชชา โสคติยานุรักษ์. (2544). **สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- บุญช่วย โสวัตร. (2538). **การวิเคราะห์เนื้อทำนองหลักของเพลงแขกมอญบางขุนพรหม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวัฒนธรรมศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญธรรม ตราโมท. (2481). **คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ: ศิลปสนองการพิมพ์.
- บุญธรรม ตราโมท. (2545). **คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ขวณพิมพ์.
- บุษกร สำโรงทอง. (2539). **การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2546). **ประเภทของดนตรี**. หลักวิชามานุษยดุริยางควิทยา. หน้า 7-9 (ป.ม.ท)
- พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์. (2550). **ปฐมบทดนตรีไทย**. นครปฐม :โครงการตำราและหนังสือคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรชัย ผ่องแผ้ว. สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2561.
- ภารดี มหาขันธ์. (2555). **การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของ ภาคตะวันออก ยุคปรับปรุงประเทศตามสมัยใหม่ถึงปัจจุบัน**. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา อดิศรายดี.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2535). **ความรู้พื้นฐานที่ใช้ในการประพันธ์เพลงไทย**. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา หลักการประพันธ์เพลงไทยเบื้องต้น คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2533). **ดนตรีไทยวิเคราะห์**. โรงพิมพ์ ขวณพิมพ์. กรุงเทพฯ.
- เมอร์เรียม, อลัน พี. (2548). **โครงการแปลหนังสือ THE ANTHROPOLOGY OF MUSIC : ต้นฉบับสมบูรณ์**. แปลโดย บุษกร สำโรงทอง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิเชียร อ่อนละมูล. สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2561.
- วิริญพิตร วัฒนา. (2545). **คิดอย่างดาวินชี เส้นทางอัจฉริยะ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แพลนพริ้นท์ติ้ง.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2535). **ศิลปะและความงาม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- สงบศึก ธรรมวิหาร. (2542). **ดุริยางค์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สังต์ ภูเขทอง. (2532). **การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เรือนแก้วการพิมพ์.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

สิริชัยชาญ พักจารุญ.(2546). **ดุริยางคศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบันไทยศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกรี เจริญสุข. (2548). **พรสวรรค์สร้างได้**. นครปฐม: วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุกรี เจริญสุข.(2530).**ดุริยางคศาสตร์ชาติพันธุ์(Ethno-musicology)**.วารสารถนนดนตรี

อุทิศ นาคสวัสดิ์. (2546). **ทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทย**.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ. (2546). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้**. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์อมรินทร์.

Merriam Alan. (1964). **Study of Ethnomusicology**,Toward a Theory for Ethnomusicology. The Anthropology of Music.

Nettl Bruno. (1964). **Theory and Method of Ethnomusicology**. (Mimeographed).

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

แนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังของอำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ Buddhist-related concepts in murals in Lablue District, Uttaradit Province

ปาริชาติ กัณหาทรัพย์*, สุภัคกาญจน์ จิวาลักษณ์**, สุริยา คำกุนะ***

(Received : November 15, 2022 / Revised : November 22, 2022 / Accepted : December 13, 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังของอำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า จิตรกรรมฝาผนังเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนาในแต่ละพื้นที่ เป็นการเล่าเรื่องราวผ่านการวาดภาพด้วยภูมิปัญญาของช่างเขียน แนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังของอำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ มี 5 ประเด็น คือ คติพุทธศาสนาที่ได้รับอิทธิพลมาจากเรื่องไตรภูมิ ทศชาติชาดก พุทธประวัติ ศาสนธรรมในตำนานเมืองลับแล และพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก

การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังของอำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ แสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนาแทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของคนในสังคมมานาน และเป็นส่วนสำคัญที่กำหนดความคิด ความเชื่อของผู้คนในชุมชน การศึกษาจิตรกรรมฝาผนังจะทำให้เข้าใจความรู้ ความคิดของคนในแต่ละชุมชนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: แนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนา, จิตรกรรมฝาผนัง

.....
*, **, ***อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Corresponding author. E-Mail :

Abstract

This paper investigated Buddhist-related concepts depicted in murals in Lablae District, Uttaradit Province. It was found that mural painting is a form of art that conveys Buddhist concepts perceived in a given area through painting by artisan painters. The Buddhist concepts found in the murals in Lablae District, Uttaradit Province, fall into 5 themes: namely Buddhist beliefs influenced by *Tribhumikatha Buddhist Cosmology*, Mahanipata Jataka (the Ten Great Birth Stories of the Buddha), the Buddha's history, the Buddha teachings in Laelae's folktales, and the King as the greatest patron of Buddhism.

The representation of the Buddhist concepts portrayed in the murals in Laplae District Uttaradit Province shows that Buddhism has penetrated the way of life and flourished in the society for a long time, and plays an important part in shaping people's thoughts and beliefs. The study of the murals is vital for gaining a better understanding of the thoughts of the people in the community.

Key Words: Buddhist concepts, Mural paintings

บทนำ

จิตรกรรมฝาผนังเป็นผลงานศิลปะอีกประเภทหนึ่งของไทยที่นิยมทำกันมาตั้งแต่สมัยโบราณเป็นการวาดภาพลงบนผนังปูนหรือผนังไม้ภายในอาคารของวัด ซึ่งวัดนอกเหนือจากเป็นพื้นที่สาธารณะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนแล้ว ยังเป็นที่รวมจิตใจของชาวบ้านเกี่ยวกับความเชื่อและศรัทธา วัดจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญและมีบทบาทสำคัญในการดำรงชนบประเพณีของชุมชนให้กรอบบรรทัดฐานความประพฤติให้ความมั่นคงความอบอุ่นทางจิตใจ ในทางพุทธศาสนาวัดเป็นแหล่งบ่มเพาะสติปัญญาและอุดมการณ์ชีวิตไปพร้อม ๆ กัน (ชุดิมา เวทการ. 2551: 106)

คติในการสร้างวัดเชื่อกันว่า ผู้สร้างจะนำสิ่งดีที่สุดในช่วงเวลานั้นมาใช้สร้างและประดับตกแต่งถาวรวัตถุภายในวัดอย่างวิจิตรบรรจง ความงดงามของวัดแต่ละแห่งจึงทรงคุณค่าผ่านกาลเวลามาถึงปัจจุบัน วัดส่วนใหญ่มีบรรยากาศดีมีระเบียบให้ความรู้สึกสงบร่มเย็น และเป็นที่รวมของศิลปกรรมหลายสาขานับเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านศาสนาทางศิลปะ และทางวัฒนธรรม วัดจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่ให้คนรุ่นหลังได้ซึมซับภูมิปัญญาของบรรพบุรุษและความงามที่สะท้อนผ่านถาวรวัตถุในวัดเหล่านั้น

วัดหลายแห่งในอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ มีความเป็นมาที่น่าสนใจและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีอาคาร สิ่งปลูกสร้าง ถาวรวัตถุต่าง ๆ ที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ประติมากรรมจิตรกรรมงานประดับตกแต่งต่าง ๆ เป็นที่รวมของภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน (วนิดา ตรีสวัสดิ์ , 2555) วัดต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ จึงปรากฏภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

พุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน ผู้ซึ่งมาเยี่ยมชม วัดสามารถเรียนรู้จากภาพจิตรกรรมเหล่านั้นได้ด้วยตนเองตามความสนใจ

บทความนี้เป็นการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังของอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ด้วยการแสดงให้เห็นถึงภาพจิตรกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในวัดต่าง ๆ แม้ว่าผู้ชมจะไม่มีความรู้ทางศิลปะแต่ก็สามารถเข้าใจ และเรียนรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ จากภาพจิตรกรรมฝาผนังได้ ทั้งนี้เพราะภาพกิจกรรมฝาผนังเหล่านี้บันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชน และสังคมที่ผู้คนต่างมีประสบการณ์ หรือเคยรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ร่วมกันมา การชมภาพจิตรกรรมฝาผนัง จึงก่อให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งทางพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นต้น

จิตรกรรมและจิตรกรรมฝาผนัง

จิตรกรรม หมายถึง ศิลปะประเภทหนึ่งในทัศนศิลป์เกี่ยวกับการเขียนภาพวาดภาพ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2554 : 325)

จิตรกรรมฝาผนังได้ถูกกล่าวถึงในคัมภีร์พระไตรปิฎก พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย แม้ภาพจิตรกรรมที่เขาเขียนไว้นั้น ” (ส.ข. (ไทย) 17/100/191.) และ “ช่างย่อมหรือจิตรกร เมื่อมีเครื่องย่อมกัฏฐี ครั่งกัฏฐี ขมิ้นกัฏฐี สีเขียวกัฏฐี สีแดงกัฏฐี พึงเขียนรูปสตรีหรือรูปบุรุษมีอวัยวะน้อยใหญ่ครบทุกส่วนลงบนแผ่นกระดาน ฝา หรือแผ่นผ้าที่เกลี้ยงเงา” (ส.ข. (ไทย) 17/100/142.) และในมงคลสูตร พระพุทธองค์ตรัสว่า “ความเป็นผู้มีศิลปะ เป็นมงคลอันสูงสุด” (ขุ.ข. (ไทย) 25/5-6/6-7.)

จิตรกรรมฝาผนังเป็นผลงานศิลปะที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต คติ ความเชื่อ รวมถึงคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ที่ แสดงถึงความเจริญของคนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจิตรกรรมฝาผนังจึงเป็นการบันทึก ประวัติศาสตร์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาที่ผ่านมาจิตรกรรมฝาผนังของไทยเป็นศิลปะที่มีความประณีตสวยงาม แสดงถึงความรู้สึกระส่ำระสายวิถีชีวิตและความเป็นไทยที่มีความอ่อนโยน ละมุนละไม มีการสร้างสรรค์สืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนกลายเป็นศิลปะประจำชาติที่มีลักษณะและรูปแบบเฉพาะตนนิยมเขียนบนฝาผนังภายในอาคารที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา และอาคารที่เกี่ยวกับบุคคลชั้นสูง เช่น โบสถ์ วิหาร พระที่นั่ง วัง โดยเขียนด้วยสีฝุ่น ตามกรรมวิธีของ ช่างเขียนไทยโบราณ เนื้อหาที่เขียนมักเป็นเรื่อง รวบรวมเกี่ยวกับพุทธประวัติ ทศชาติชาดก ไตรภูมิ วรรณคดีและชีวิตไทย พงศาวดารต่าง ๆ ลักษณะจิตรกรรมไทยแบบประเพณีเป็นศิลปะแบบอุดมคติ ผสมเข้ากับเรื่องราวที่กึ่งลึกลับมหัศจรรย์ ซึ่งคล้ายกับงาน จิตรกรรมในประเทศแถบตะวันออกหลาย ๆ ประเทศ เช่น อินเดีย ศรีลังกา จีนและญี่ปุ่น เป็นต้น

จิตรกรรมฝาผนังของไทยเป็นงานศิลปวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีรูปแบบเฉพาะตัวเกิดจากความ ต้องการบอกเล่าเรื่องราวทางศาสนา เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาหรือแสดงคติธรรม มีรูปแบบเป็นแบบฉบับ เน้นสาระสำคัญทางศาสนา (จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์. 2552: 14) จิตรกรรมฝาผนังเป็นส่วนหนึ่งของทัศนศิลป์

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เป็นศิลปะที่เห็นได้ด้วยตาและมีระวางพื้นที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของศิลปินในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกออกมาเป็นภาพเขียน (พระมหาพรหมชา ธรรมหาโส, และกรรณิกานต์ ตั้งตุลานนท์, 2556: 3) เขียนลงบนฝาผนัง เพดาน เสา คอสอง ชื่อ คานและบานประตูหน้าต่าง ในพระอุโบสถ วิหาร กรุในพระเจดีย์ หอไตร พระปรารักษ์ และกุฏิต่าง ๆ เป็นต้น เรื่องที่เขียนเป็นเรื่องทางพระพุทธศาสนา พระพุทธประวัติ ชาดกต่าง ๆ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น (กรมศิลปากร. 2533: 3)

จิตรกรรมฝาผนังนอกจากจะมีไว้เพื่อประดับตกแต่งในโบสถ์วิหารให้เกิดสุนทรียภาพแล้ว ยังได้สอดแทรกเรื่องราวหลักธรรมที่พระสงฆ์ใช้เทศนาสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนนำไปปฏิบัติ ปรากฏเป็นภาพเล่าเรื่องนั้นด้วย ฉะนั้นเมื่อพระสงฆ์เทศนาให้ฟัง หูย่อมได้ยิน และตาก็มีโอกาสได้เห็นภาพ ทำให้เกิดความเข้าใจ และซาบซึ้งยิ่งขึ้น ข้อความที่ได้ฟังแล้วยังขัดข้องใจ ก็สามารถทบทวนกับภาพเขียนจนเข้าใจ ภาพจิตรกรรมที่เนื่องในพระพุทธศาสนาจึงมีแบบแผนสืบทอดกันมาเป็นประเพณีอันยาวนาน (สันติ เล็กสุขุม. 2535)

จิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในวัดเขตพื้นที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ภาพจิตรกรรมฝาผนัง สะท้อนแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

1. **คติพุทธศาสนา** ได้รับอิทธิพลมาจากเรื่องไตรภูมิ ได้แก่ ภาพนรกและภาพสวรรค์ สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับนรก สวรรค์ การเวียนว่ายตายเกิด แสดงบาปบุญคุณโทษตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เพื่อปลูกฝังและย้ำเตือนสติให้มนุษย์มีความเกรงกลัวต่อบาปจนไม่กล้าทำความชั่วและหันมากระทำแต่ความดีกันมากขึ้น

ความเชื่อในไตรภูมิ ไตรภูมิ แปลว่า แดนสาม ได้แก่ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิ กามภูมิ คือ นรก ระดับต่าง ๆ โลกมนุษย์และสวรรค์ระดับล่างได้แก่สวรรค์ดาวดึงส์ ก็รวมอยู่ในกามภูมิ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์อยู่เหนือยอดเขาพระสุเมรุอันเป็นแกนกลางจักรวาลล้อมรอบด้วยภูเขาวงแหวนลดหลั่นกันเจ็ดวงที่เรียกว่า ภูเขาสัตตบริภัณฑ์เหนือขึ้นไปจากกามภูมิคือรูปภูมิเป็นแดนของพรหมแบ่งออกเป็นหลายระดับก่อนถึงอรุภูมิเป็นชั้นพรหมที่ไม่มีรูป เพราะหมดกิเลสใด ๆ ทั้งปวงพื้นนั้นคือ อากาศธาตุหมายถึงสภาวะแห่งนิพพาน (สันติ เล็กสุขุม, 2548 : 19-20) ไตรภูมิ คือ การชี้ให้เห็นโทษของการทำความชั่วและผลของการทำความดี สรรพสัตว์ทั้งหลายย่อมเวียนวนไปมา และเกิดในสามภูมินี้ตามแต่บุญบาปที่ตนกระทำไว้ (สมชาติ มณีโชติ, 2529 : 88) ดังปรากฏในจิตรกรรมฝาผนัง (ภาพที่ 2) จิตรกรรมฝาผนังวัดฝักราภ ภาพสวรรค์ภูมิ บรรดาเทวดาที่เกิดในสวรรค์ 6 ชั้น พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 1184) ได้ให้ความหมายของ สวรรค์ ไว้ว่า โลกของเทวดา, เมืองฟ้า อาจหมายความว่า “สวรรค์” อยู่บนฟ้าและเป็นที่พำนักของเทวดา ซึ่งหนังสือไตรภูมิพระร่วงก็ได้อธิบายว่า สวรรค์มีอยู่หกชั้น ทั้งหมดนี้เรียกว่า “ฉกามาพจร” มีการเกิดและดับได้อยู่เช่นเดียวกับโลกมนุษย์ เทวดาที่อยู่บนสวรรค์เมื่อสิ้นบุญแล้วก็ต้องจุติไปเกิดตามกรรมของตน สะท้อนแนวคิด “ถ้าเรากระทำความดีตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์ แต่ถ้ากระทำความชั่วจะต้องตกนรก” เป็นหนึ่งแนวคิดความเชื่อที่ถูกแฝงในพุทธศาสนา เพื่อสั่งสอนและตักเตือนไม่ให้บุคคลประพฤติดิจจากศีลและผิดจากหลักธรรมคำสอน และ(ภาพที่ 3)

ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระยืนพุทธบาทยุคล ปรากฏภาพเขาพระสุเมรุ และปลาอานนท์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสวรรค์ชั้นต่าง ๆ เขาพระสุเมรุล้อมรอบด้วยมหาสมุทรและเขาวงแหวนเจ็ดวง (สัตตบริภัณฑ์) ซึ่งหยั่งลึกลงไปใต้มหาสมุทร ภาพปลาอยู่ใต้เขาพระสุเมรุ หมายถึง ปลาอานนท์ที่หนุนพื้นพิภพ ถัดออกไปจนสุดเขาจักรวาลคือกำแพงจักรวาล ย้อนขึ้นไปที่ยอดเขาพระสุเมรุคือสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และสวรรค์ชั้นที่อยู่เหนือขึ้นไปเป็นลำดับ จิตรกรรมฝาผนัง (ภาพที่ 1) จิตรกรรมฝาผนังวัดพระแท่นศิลาอาสน์ ภาพภัทรกัป คือ มีพระพุทธเจ้า 5 พระองค์ สะท้อนความเชื่อว่พระพุทธเจ้ามีจริง และเชื่อว่ามีในภัทรกัปเป็นกัปที่เจริญที่สุด มีพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในโลกนี้ถึง 5 พระองค์ คือ พระกกุสันโธ พระโกนาคมน โพระกัสสะโป พระโคตโม และพระศรีอริยเมตไตรโย แสดงถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาความเชื่อในการเวียนว่ายตายเกิด และการสั่งสมบุญบารมีเพื่อมุ่งสู่นิพพาน พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2554:635) ได้ให้ความหมายของ นิพพาน ไว้ว่า ความดับสนิทแห่งกิเลสและกองทุกข์

ภาพที่ 1 จิตรกรรมฝาผนังวัดพระแท่นศิลาอาสน์ ภาพภัทรกัป คือ มีพระพุทธเจ้า 5 พระองค์

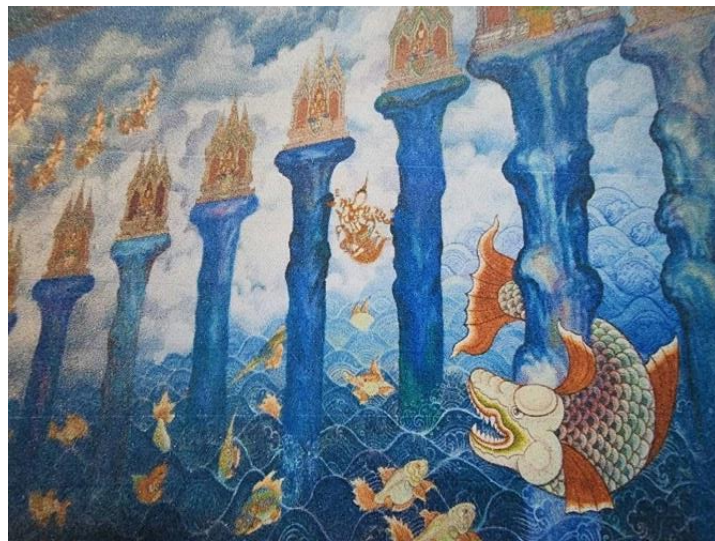

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ภาพที่ 2 จิตรกรรมฝาผนังวัดผักราก ภาพสรรคภูมิ บรรดาเทวดาที่เกิดในสวรรค์ 6 ชั้น

ภาพที่ 3 จิตรกรรมฝาผนังวัดพระยืนพุทธบาทยุคล ภาพเขาพระสุเมรุ และปลาอานนท์

2. **เรื่องทศชาติชาดก** เป็นเรื่องราวที่แสดงการบำเพ็ญศบารมีในสิบพระชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ เป็น 10 พระชาติสุดท้ายที่ทรงบำเพ็ญบารมีอันยิ่งใหญ่ที่เรียกว่ามหาบารมีก่อนตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ได้แก่ (1) พระเตมีย์ ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมี คือ ความอดทนสูงสุด (2) พระมหาชนก ทรงบำเพ็ญวิริยบารมี คือ ความพากเพียรสูงสุด (3) พระสุวรรณสาม ทรงบำเพ็ญเมตตาบารมี คือ ความเมตตาสูงสุด (4) พระเนมิราช ทรงบำเพ็ญอธิฐานบารมี คือ ความมีจิตที่แน่วแน่มบูรณ์ (5) พระมหาสถ ทรงบำเพ็ญปัญญาบารมี คือ ความมีปัญญาสูงสุด (6) พระภริทัต ทรงบำเพ็ญศีลบารมี คือ ความมีศีลที่สมบูรณ์สูงสุด (7) พระจันทกุมาร ทรงบำเพ็ญขันติบารมี คือ ความอดกลั้นสูงสุด (8) พระนารทพรหม ทรงบำเพ็ญอุเบกขาบารมี คือ การมีอุเบกขาสูงสุด (9) พระวิรูปันธิต ทรงบำเพ็ญ สัจจบารมี คือ ความมีสัจจะสูงสุด และพระชาติสุดท้าย (10) พระ

เวสสันดร ทรงบำเพ็ญทานบารมี คือ การรู้จักให้ทานสูงสุด ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระเวสสันดรชาดกเป็นเรื่องราวที่วัดต่าง ๆ ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก จึงปรากฏภาพเนื้อหาแสดงเหตุการณ์ทั้ง 13 กัณฑ์ ได้แก่ กัณฑ์ทศพร กัณฑ์หิมพานต์ กัณฑ์ทานกัณฑ์ กัณฑ์วนประเวศน์ กัณฑ์ชูชก กัณฑ์จุลพน กัณฑ์มหาพน กัณฑ์กุมาร กัณฑ์มัทรี กัณฑ์สักกบรรพ กัณฑ์มหาพรต กัณฑ์ฉกษัตริย์ และกัณฑ์นครกัณฑ์

ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องทศชาติชาดก ดังปรากฏใน (ภาพที่ 4) จิตรกรรมฝาผนังวัดดอยมูล และ (ภาพที่ 5) วัดโพธิ์ทอง ภาพเนื้อหาเรื่องทศชาติจะแสดงถึงการบำเพ็ญบารมีในแต่ละพระชาติเป็นการประพุดติปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อจุดมุ่งหมายสู่นิพพาน และในพระชาติสุดท้าย (ภาพที่ 6) จิตรกรรมฝาผนังวัดทองลับแล (ภาพที่ 7) วัดเสนาหิน (ภาพที่ 8) วัดไผ่ล้อม และ (ภาพที่ 9) วัดฝักราก ภาพพระเวสสันดรชาดก แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพระชาติสุดท้ายในทศชาติชาดก เป็นการบำเพ็ญบารมีอันยิ่งใหญ่ และนำไปสู่การจุติเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ภาพที่ 4 จิตรกรรมฝาผนังวัดดอยมูล ภาพทศชาติชาดก

ภาพที่ 5 จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ทอง ภาพทศชาติชาดก

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ภาพที่ 6 จิตรกรรมฝาผนังวัดทองลับแล ภาพพระเวสสันดรชาดก

ภาพที่ 7 จิตรกรรมฝาผนังวัดเสาหิน ภาพพระเวสสันดรชาดก

ภาพที่ 8 จิตรกรรมฝาผนังวัดไฟล้อม ภาพพระเวสสันดรชาดก

ภาพที่ 9 จิตรกรรมฝาผนังวัดผักราก ภาพพระเวสสันดรชาดก

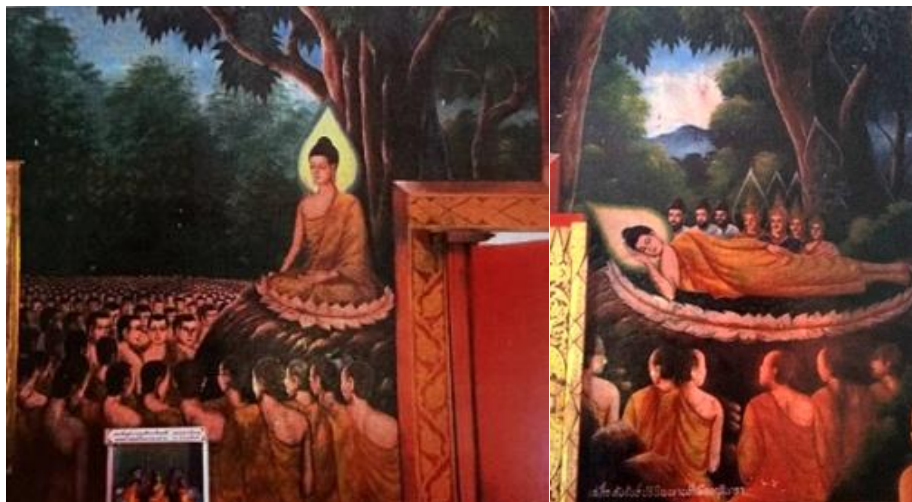
3. **เรื่องพุทธประวัติ** กล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญตอนที่เสวยพระชาติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เริ่มเรื่องราว ตั้งแต่เทวดาชุมนุมอัญเชิญพระโพธิสัตว์ให้จุติเพื่อมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า และพระนางสิริมหามายา ทรงสุบินนิมิต ประสูติ เสด็จออกผนวช ผนวชมาร ตรัสรู้ สั่งสอนธรรม โปรดพระประยูรญาติ และพระมารดา บนสวรรค์ เสด็จดับขันธปรินิพพาน งานถวายเพลิงพระบรมศพ การแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ และพิธีสมโภชพระบรมสารีริกธาตุ

ภาพที่ 10 จิตรกรรมฝาผนังวัดดอยมูล ภาพพุทธประวัติ

ภาพที่ 11 จิตรกรรมฝาผนังวัดไผ่ล้อม ภาพพุทธประวัติ

ภาพที่ 12 จิตรกรรมฝาผนังวัดพระนอนพุทธไสยาสน์ ภาพพุทธประวัติ

4. ศาสนธรรมในตำนานเมืองลับแล มีการสอดแทรกหลักธรรมในตำนานเมืองลับแล ดังปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนัง (ภาพ 13,14) วัดพระแท่นศิลาอาสน์ ในภาพจิตรกรรมฝาผนังกล่าวถึง ตำนานเมืองลับแลว่า ครั้งหนึ่งมีชายคนหนึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นคนเมืองทุ่งยั้งเข้าไปในป่าเพื่อหาอาหารแต่เกิดเป็นลมอยู่กลางป่า หญิงสาวเมืองลับแลจึงได้ช่วยเหลือ และพาชายหนุ่มไปที่เมืองลับแล ชายหนุ่มสังเกตเห็นว่าทั้งเมืองมีแต่ผู้หญิง หญิงสาวอธิบายว่าคนในหมู่บ้านล้วนมีศีลมีธรรมถือวาจาสัตย์ใครประพฤติดีก็ต้องออกจากหมู่บ้านไป ผู้ชายส่วนมากมักไม่รักษาวาจาสัตย์จึงต้องออกจากหมู่บ้านกันไปหมด หญิงสาวได้พาชายหนุ่มไปพบมารดาทั้งคู่แต่งงานกัน และมีบุตรชายด้วยกัน 1 คน วันหนึ่งภรรยาไม่อยู่บ้าน บุตรชายเกิดร้องไห้หาแม่ไม่ยอมหยุด ชายหนุ่มจึงบอกลูกว่า “แม่มาแล้ว ะ” ภรรยาของชายหนุ่มเสียใจมากที่สามีไม่รักษาวาจาสัตย์ จึงต้องออกจากหมู่บ้านไป นางได้เตรียมยามใส่เสปียงอาหาร และของใช้ที่จำเป็นให้สามีพร้อมทั้งนำก้อนหินใส่ลงไปด้วย ชายหนุ่มมีความรู้สึกว่ายามที่ถือมาหนักขึ้นเรื่อย ๆ จึงหยิบเอาหินที่ภรรยาใส่มาทิ้งจนเกือบหมด เมื่อชายหนุ่ม

เดินทางไปถึงหมู่บ้าน ชายหนุ่มหยิบหินที่เหลืออยู่ออกมาปรากฏว่าหินนั้นกลายเป็นทองคำแท่ง ชายหนุ่มรู้สึกแปลกใจแต่เมื่อสำนึกได้จึงตัดสินใจขายแล้วนำทองคำที่เหลืออยู่สร้างเป็นพระพุทธรูปทองคำ ซึ่ง ศาสนธรรมสำคัญที่ปรากฏในเรื่องคือ การศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี การงดเว้นจากการกล่าวคำเท็จ

ภาพที่ 13 จิตรกรรมฝาผนังวัดพระแท่นศิลาอาสน์ ตำบลเมืองลับแล

ภาพที่ 14 จิตรกรรมฝาผนังวัดพระแท่นศิลาอาสน์ ตำบลเมืองลับแล

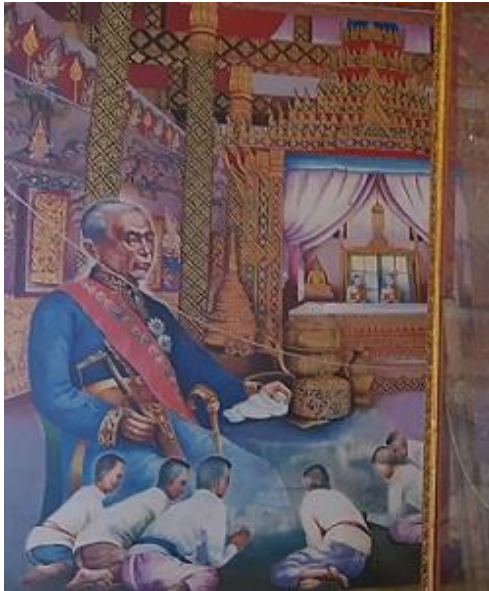
5. พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก พระราชกรณียกิจที่สำคัญของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ของไทย คือ การทำนุบำรุงและสืบสานพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบไป ดังปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนัง (ภาพ 15) วัดพระแท่นศิลาอาสน์ แสดงภาพพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ และพระบรมวงศานุวงศ์ได้ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาอย่างดียิ่งตลอดมา โดยทรงอุปถัมภ์ในทุก ๆ ด้าน อาจกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนานั้นถึงแม้ว่าจะดำรงคงอยู่เฉยๆ โดยไม่มีผู้อุปถัมภ์ย่อมไม่ได้ แท้จริงพระพุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองและอยู่ยั่งยืนมั่นคงก็ด้วยอาศัยผู้นำประเทศ คือพระมหากษัตริย์เป็นผู้สนับสนุนและทำนุบำรุง เพราะพระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจเต็มที่ในอันที่จะทรงอำนวยการอุปถัมภ์และส่งเสริมได้มากกว่ายิ่งกว่าบุคคลใดๆ อาทิ การสร้างวัดวาอาราม ซ่อมแซมปฏิสังขรณ์ปูชนียสถานต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา ตลอดจนถวายนิยัตินิตเป็นเครื่องบำรุงเลี้ยงพระสงฆ์ เป็นต้น พระมหากษัตริย์จึงทรงอยู่ในฐานะอันเลิศฝ่ายอุปถัมภ์พระศาสนาให้เจริญวัฒนาถาวรโดยลำดับมา เรียกว่าเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก และพระมหากษัตริย์ก็ทรงต้อง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

พึ่งพาพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนาเป็นหลักใจ เป็นที่ยึดเหนี่ยว และเป็นเครื่องส่องสติปัญญาให้พระมหากษัตริย์ทรงประพฤติ ปฏิบัติ และดำเนินไปในทางถูกต้อง

ภาพที่ 15 จิตรกรรมฝาผนังวัดพระแท่นศิลาอาสน์ ภาพพระราชนิยกิจของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ของไทย

สรุป

จิตรกรรมฝาผนังของอำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ปรากฏแนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนา 5 ประเด็น คือ คติพุทธศาสนาที่ได้รับอิทธิพลมาจากเรื่องไตรภูมิ ทศชาติชาดก พุทธประวัติ ศาสนธรรมในตำนานเมืองลับแล และพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก จิตรกรรมฝาผนังจึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้คนนับถือและยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องไตรภูมิช่วยให้เกิดความศรัทธาในการละเว้นการกระทำความชั่ว มุ่งกระทำความดี นำสู่การปฏิบัติดี เช่น การทำทาน รักษาศีล อุปลัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา รู้จักบาปบุญคุณโทษ รักษาศีล เจริญกรรม กุศล อกุศล สำหรับภาพชาดกต่าง ๆ สะท้อนแนวคิดให้คนมุ่งสร้างบารมี และพุทธประวัติเป็นสื่อกลางให้คนเข้าหาโลกุตระธรรม ภาพตำนานเมืองลับแล เป็นการนำเรื่องราวพื้นบ้านมาผสมผสานกับศาสนาธรรมทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความศรัทธาอันแรงกล้าต่อการกระทำความดี และผู้ที่มีส่วนสำคัญในการที่พระพุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรือง มีความมั่นคงอย่างยั่งยืน คือ พระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2533). **การดูแลรักษาศิลปโบราณวัตถุ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชุติมา เวทการ. (2551). **การจัดการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์บนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาพรหมชา ธรรมหาโส, และกรรณิการ์ ตั้งตุลานนท์. (2556). **คุณค่าและความสำคัญของจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถกลางน้ำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : รพีปกรณ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วนิดา ตริสวัสดิ์. (2555). **Prominent Feature and Identity of Temples in Ratchaburi Province: Community Learning Resource**. บทความนำเสนอโครงการประชุมนานาชาติ “The Excellence in Teacher Education and Research Innovation” ภายใต้โครงการ “120 ปี การฝึกหัดครูไทยถวายองค์ราชัน ๑ ผู้ทรงเป็นครูแห่งแผ่นดิน”. ระหว่างวันที่ 25 – 28 ธันวาคม 2555. กรุงเทพฯ : โรงแรมรอยัล ออร์คิด เซอร์เก้น.
- สมชาติ มณีโชติ. (2529). **จิตรกรรมไทย**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สันติ เล็กสุขุม. (2535). **จิตรกรรมแบบประเพณีและแบบสากล**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2548). **จิตรกรรมไทย สมัยรัชกาลที่ 3 ความคิดเปลี่ยนการแสดงออกก็เปลี่ยนตาม**. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

การใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี

The Implementation of Rule of Law on the Administrative Authority of the Cabinet.

พงศพล มหาวัจน์*, สุนีย์ มัลลิกะมาลย์**

Pongsapon Mahawat*, Sunee Mallikamarl**

(Received : November 8, 2022 / Revised : November 15, 2022 / Accepted : December 20, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาทฤษฎี เครื่องมือในการใช้หลักนิติธรรมเพื่อผลักดันหลักนิติธรรมมาใช้ในการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี มาใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย การวิจัยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ และการรับฟังความคิดเห็น ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า การใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีมีความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีผลต่อความน่าเชื่อถือของระบบกฎหมายไทย คณะรัฐมนตรีใช้อำนาจทางปกครอง และส่งผลกระทบและเศรษฐกิจ กระทบต่อความเชื่อและความเชื่อมั่นของนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติให้คณะรัฐมนตรีนำเอาหลักนิติธรรมมาใช้ในการบริหารปกครองประเทศ แต่ที่เป็นปัญหาคือ ยังไม่มีการศึกษาและวิจัยถึงหลักนิติธรรมที่เหมาะสมสำหรับการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี ผลการวิจัยจึงได้คำตอบในองค์ประกอบของหลักนิติธรรมที่เหมาะสมสำหรับให้คณะรัฐมนตรีได้นำไปใช้ และเพื่อให้หลักนิติธรรมมีการนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมจึงต้องมีกฎหมายรองรับซึ่งการวิจัยกำหนดให้ทำการพัฒนาพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ด้วยการเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยหลักนิติธรรม จำนวน 2 หลักการ คือหลักความเสมอภาค และหลักความโปร่งใส ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ฉบับนี้ โดยมีโครงสร้างบทบัญญัติที่เพิ่มเติม คือ ความหมายและองค์ประกอบของหลักนิติธรรม ลักษณะการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี

คำสำคัญ: คณะรัฐมนตรี, หลักนิติธรรม, การใช้อำนาจทางปกครอง, การพัฒนากฎหมาย

.....
*นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

*Doctor of Laws, Faculty of Law, Sripatum University

**อาจารย์ที่ปรึกษา, ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม

** Research Advisor, Director of LL.D. Programme. School of Law, Sripatum University

Corresponding author. E-Mail : Pongsapon@northcm.ac.th.com

Abstract

The objective of this research is to formulate a law to apply the rule of law to the use of the Cabinet's administrative powers. The research used qualitative research methodology, including document research. In-depth interview Participation in design, co-design and feedback to collect and analyze information.

The results showed that the exercise of governmental powers of the Council of Ministers is essential to protecting the rights and freedoms of the people in a democratic regime of government with the King as Head of State. And affect the credibility of the Thai legal system Cabinet exercises administrative powers and affect social and economic Affects the trust and confidence of both domestic and foreign investors. At present, the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 B.E. But the problem is there has been no study and research on the rule of law suitable for exercising the governmental powers of the Cabinet. The results of this research therefore provide answers on the elements of the rule of law that are suitable for the Cabinet to apply. And in order for the rule of law to be implemented in a concrete manner, there must be a law to support the research, which requires the development of the State Administration Act 1991 with the addition of two principles on the rule of law, which is equality. And transparency In the Administrative Regulations Act B.E. 2534 (1991), the structure of the additional provisions is the meaning and elements of the rule of law Characteristics of the use of administrative powers of the Cabinet.

Key Words: Rule of Law, Implementation of Administrative Authority, Cabinet, Legal development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในประเทศที่มีรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยต่างให้ความสำคัญต่อการจำกัดควบคุมการใช้อำนาจอธิปไตย เนื่องจากเชื่อว่าหากมีการใช้อำนาจอธิปไตยโดยมิชอบ ใช้อำนาจอธิปไตยอย่างอำเอใจ ไม่มีการกำหนดขอบเขตของการใช้อำนาจอธิปไตยที่ชัดเจน ขาดระบบการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งอยู่ภายใต้การปกครอง ดังนั้น นานาประเทศจึงเกิดแนวคิดในการนำหลักนิติธรรมมาเป็นโครงสร้างสำคัญในการดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ระบอบการปกครองเป็นที่พึงของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง

สำหรับประเทศไทย ภายหลังที่ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา และมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดซึ่งกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พระราชอำนาจทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นในฐานะประมุขของรัฐหรือในฐานะอื่นได้ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้ทรงใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นของประชาชนผ่านองค์กรของรัฐสามฝ่าย คือ ทรงใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางรัฐสภา อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี (รัฐบาล) และอำนาจตุลาการผ่านทางศาล

หากพิจารณาเฉพาะในส่วนอำนาจบริหาร คณะรัฐมนตรีในฐานะองค์กรสูงสุดของฝ่ายบริหารสามารถใช้อำนาจนี้ได้สองลักษณะ ระดับบน คือ “อำนาจทางรัฐบาล (Government Authority)” มีลักษณะเป็นการดำเนินงานของรัฐบาลในทางนโยบาย ผลของการใช้อำนาจทางรัฐบาลเรียกว่า “การกระทำทางรัฐบาล (Government Act)” ระดับล่าง คือ “อำนาจทางปกครอง (Administrative Authority)” มีลักษณะบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย ผลของการใช้อำนาจทางปกครองเรียกว่า “การกระทำทางปกครอง (Administrative Act)” อำนาจบริหารทั้งสองส่วนนี้มีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องของฐานที่มาของอำนาจ ผลของการกระทำจากการใช้อำนาจ และองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจ การใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีนั้นอยู่ภายใต้มติร่วมกันของคณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีกจำนวนไม่เกิน 36 คน ซึ่งองค์คณะรัฐมนตรีนั้น แยก ได้เป็น 2 ส่วนคือ หากเป็นองค์คณะรวมที่เรียกว่าคณะรัฐมนตรีเป็นฝ่ายใช้อำนาจทางรัฐบาล หากเป็นรัฐมนตรีเจ้ากระทรวง เป็นฝ่ายใช้อำนาจปกครอง

ในการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีอยู่บนพื้นฐานของหลักความรับผิดชอบร่วมกัน (Collective Responsibility) จึงต้องมีการประชุมปรึกษาหารือและตัดสินใจร่วมกัน ดังนั้นการแสดงออกซึ่งการใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรีจึงมีลักษณะเกิดผลเป็นการตัดสินใจร่วมกัน เรียกว่า “มติคณะรัฐมนตรี” จึงสามารถกล่าวได้ว่ามติคณะรัฐมนตรีเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีดำเนินการไปได้ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาเนื้อหาของมติคณะรัฐมนตรีสามารถจำแนก ได้สองประเภท กล่าวคือ 1. มติคณะรัฐมนตรีที่เป็นการใช้อำนาจทางรัฐบาล และ 2. มติคณะรัฐมนตรีที่เป็นการใช้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

อำนาจทางปกครอง สำหรับการตรวจสอบมติคณะรัฐมนตรีทั้งสองลักษณะดังกล่าว ต้องอาศัยหลักการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของมติคณะรัฐมนตรี โดยแบ่งออกเป็นการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางรัฐบาลและการกระทำทางปกครอง สำหรับงานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี

จากการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีที่เป็นการทุจริต และเป็นการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการใช้อำนาจทางปกครองไปในทางที่ผิดจากวัตถุประสงค์ของกฎหมาย อำนาจทางปกครองของฝ่ายบริหารจะใช้เพื่อประโยชน์ในการดูแล ปกครอง จัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชน ประกอบกับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีที่เป็นการใช้อำนาจในทางปกครองตามกฎหมายต่าง ๆ นั้นก็เพื่อสนองตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ซึ่งอาจจะเป็นการใช้อำนาจหน้าที่โดยชอบเนื่องจากคณะรัฐมนตรีได้กระทำภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ก็อาจมีส่วนที่แอบแฝงโดยการใช้ช่องทางหรือช่องว่างของกฎหมาย หรือจากการตีความกฎหมาย จนทำให้สามารถหลีกเลี่ยงกฎหมาย การใช้อำนาจหน้าที่ในลักษณะนี้เรียกว่าการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ คือ การใช้อำนาจหน้าที่ที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหรือเกินขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น ผลของการใช้อำนาจหน้าที่โดยชอบหรือไม่ชอบดังกล่าว ส่งผลต่อการใช้อำนาจทางปกครองที่ผิดพลาด เพื่อเอื้อหรือขัดขวางต่อผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลบางกลุ่มที่เข้ามามีอำนาจหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมือง การปกครองของประเทศ ซึ่งเรียกว่า “การทุจริตเชิงนโยบาย” การใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีดังกล่าวจึงส่งผลกระทบให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณแผ่นดินเกินความจำเป็น ตลอดจนส่งผลต่อการขาดโอกาสของประชาชนในการเข้าถึงบริการสาธารณะอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังส่งผลในการจัดอันดับเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ ซึ่งจัดโดย (Transparency International หรือ TI) ซึ่งเป็นผู้จัดทำดัชนีรับรู้การทุจริตของทุกประเทศทั่วโลก และได้จัดอันดับการรับรู้การทุจริตในปี พ.ศ.2564 จาก 180 ประเทศ โดยประเทศไทย ได้คะแนน 35 คะแนน และจัดอยู่ในอันดับที่ 110 ของโลก ลดลงจากปีก่อนที่ได้รับ 36 คะแนน และเป็นอันดับที่ 104 ของโลก อีกทั้งพบว่าคะแนนในส่วน "สินบน-เจ้าหน้าที่รัฐมีพฤติกรรมมิชอบ" ลดลง จึงส่งผลไปยังความน่าเชื่อถือสำหรับนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ

จากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่าปัญหาการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีเป็นการใช้อำนาจในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐบาล โดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายที่มีใช้เป็นการใช้อำนาจตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หากแต่การใช้อำนาจทางปกครองดังกล่าวอาจจะเป็นการใช้อำนาจหน้าที่โดยชอบ เนื่องจากเป็นกระทำภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายต่าง ๆ กำหนดไว้ แต่ก็ยังคงมีส่วนที่แอบแฝงโดยการใช้ช่องทางหรือช่องว่างของกฎหมาย หรือจากการตีความกฎหมาย ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงกฎหมาย ด้วยการใช้อำนาจหน้าที่ในลักษณะนั้นได้ กับอีกกรณีหนึ่งคือ การใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบ คือ การใช้อำนาจหน้าที่ที่มีได้มีกฎหมายกำหนดหรือเกินขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น ผลของการใช้อำนาจ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

หน้าที่โดยชอบหรือไม่ชอบดังกล่าว ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ผิดพลาด ทุจริต แอบแฝง เอื้อเฟื้อหรือขัดขวาง ต่อผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลบางกลุ่มที่เข้ามามีอำนาจหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมืองของคณะรัฐมนตรีซึ่งมีลักษณะเป็น “การทุจริตเชิงนโยบาย” ส่งผลให้รัฐสูญเสียงบประมาณที่จำเป็น ตลอดจนส่งผลต่อการขาดโอกาสของประชาชนในการเข้าถึงบริการสาธารณะอย่างแท้จริง การใช้อำนาจหน้าที่ทางปกครองของคณะรัฐมนตรีนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติไว้ในมาตรา 3 วรรคสอง “... คณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม” ซึ่งหากมีการนำเอาหลักนิติธรรมมาใช้ในการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีโดยเฉพาะการใช้อำนาจหน้าที่ทางปกครองแล้วปัญหาที่กล่าวมานั้นน่าจะลดน้อยหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้

หลักนิติธรรมนั้นมีแนวคิดมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ นักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศ และหน่วยงานของรัฐในประเทศ ได้ให้ความหมายและจำแนกองค์ประกอบของหลักนิติธรรมที่หลากหลาย แต่หลักการสำคัญของหลักนิติธรรม คือ การควบคุมหรือการจำกัดการใช้อำนาจของรัฐ การกระทำของรัฐต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้ใดก็ตามต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย และมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นแม้แต่รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันกับประชาชน และจะต้องสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของคณะรัฐมนตรีได้ และการใช้อำนาจทางปกครองดังกล่าวจึงต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน สิ่งที่เป็นปัญหาคือ ในปัจจุบันจึงยังไม่มีกฎหมายใดบัญญัติองค์ประกอบ ความหมายของหลักนิติธรรม ที่จะนำมาใช้กับอำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี ทั้งๆที่มีบทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 3 วรรค 2 ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมีแนวคิดที่จะวิจัยคำตอบขององค์ประกอบหลักนิติธรรมที่เหมาะสมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีเพื่อที่จะเป็นหลักการสำคัญที่คณะรัฐมนตรีจะได้นำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจทางการปกครอง เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ของหลักนิติธรรมที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาถึงปรัชญา แนวคิด ทฤษฎีและหลักการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี พร้อมกับศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์และผลกระทบในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีเพื่อศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีเพื่อพัฒนาหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี ข้อเสนอแนะ และกระบวนการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับการใช้หลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

สมมติฐานการวิจัย

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติไว้ในมาตรา 3 วรรค 2 ว่า “รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม ” ดังนั้นเพื่อเป็นการบังคับให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในส่วนการใช้อำนาจทางปกครองจะต้องปฏิบัติตามหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด แต่ในปัจจุบันก็ยังมิได้มีบทบัญญัติใดๆ ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นๆ กำหนดรายละเอียด องค์ประกอบของหลักนิติธรรม และกลไกการขับเคลื่อนและผลักดันหลักนิติธรรมที่จะต้องนำไปใช้กับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี ดังนั้นเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในสาระของหลักนิติธรรมดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการกำหนด รายละเอียด องค์ประกอบของหลักนิติธรรม กลไกในการผลักดัน และขับเคลื่อนหลักนิติธรรมไว้และนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อใช้บังคับต่อไป

วิธีการวิจัย

วิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology) เพื่อการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) และเมื่อได้วิเคราะห์จนกระทั่งพัฒนาเป็นหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีแล้วจะนำไปสู่การรับฟังความคิดเห็น (Hearing) (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2564) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research)

เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เป็น ปรัชญา ทฤษฎี แนวคิด และหลักการกฎหมายไทย และต่างประเทศโดยเอกสารที่ศึกษาเป็นเอกสารข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และทุติยภูมิ (Secondary data) ประกอบด้วย หนังสือ ตำรา รายงานวิจัย บทความ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง รวมถึงเอกสารอื่นๆ โดยมีสาระสำคัญของเอกสาร ประกอบด้วย

แนวคิด, ทฤษฎี ,หลักการทางกฎหมาย

- 1.) หลักนิติธรรม (The Rule of Law)
- 2.) หลักนิติรัฐ (Legal State)
- 3.) หลักความเสมอภาค หรือหลักความเป็นธรรม (Equality)
- 4.) หลักแห่งความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality)
- 5.) หลักกระบวนการอันควรของกฎหมาย (Due Process of Law)
- 6.) หลักธรรมาภิบาล (Good Governance)
- 7.) หลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

- 8.) หลักความชอบด้วยกฎหมาย (Le Principe de légalité)
- 9.) ปรัชญากฎหมายธรรมชาติ (Philosophy of Natural law)
- 10.) ปรัชญากฎหมายบ้านเมือง (Philosophy of Positive law)
- 11.) แนวคิดอำนาจอธิปไตย (Sovereignty)
- 12.) แนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism)
- 13.) ทฤษฎีว่าด้วยการกระทำทางปกครอง (Act of Administrative Theory)
- 14.) ทฤษฎีสัญญาประชาคม (The Social Contract Theory)
- 15.) ทฤษฎีความยุติธรรม (Theory of justice)
- 16.) ทฤษฎีระบบราชการ (Bureaucracy)
- 17.) ทฤษฎีองค์การโครงสร้างสมัยใหม่ (Mechanistic and organic system)

กฎหมายไทย

ในการศึกษาและวิจัยเพื่อหาองค์ประกอบหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีมีกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1.) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- 2.) พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ.2562
- 3.) พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ.2560
- 4.) พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560
- 5.) พระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545
- 6.) พระราชบัญญัติวิธีจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542
- 7.) พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539
- 8.) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534
- 9.) ประมวลจริยธรรมนัการเมือง พ.ศ.2564
- 10.) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ.2548
- 11.) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546
- 12.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรม พ.ศ.2554

เอกสารอื่น

- 1.) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
- 2.) แผนปฏิรูปประเทศ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

กฎหมายระหว่างประเทศ

- 1.) Universal Declaration of Human Rights 1948
- 2.) ASEAN Declaration 1967
- 3.) ASEAN Charter 2008

กฎหมายต่างประเทศ

กฎหมายต่างประเทศในระบบกฎหมายแบบ Common Law

กฎหมายประเทศอังกฤษ

- 1.) Magna carta 1215
- 2.) Petition of Right 1628
- 3.) Habeas Corpus 1679
- 4.) Bill of Right 1689

กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา

- 1.) United States Declaration of Independence 1776
- 2.) Constitution of United State of America 1787

กฎหมายต่างประเทศในระบบกฎหมายแบบ Civil Law

กฎหมายประเทศเยอรมนี

- 1.) The Basic Law of the Federal Republic of Germany (revised edition: 31 December 1961)

กฎหมายประเทศฝรั่งเศส

- 1.) Constitution DE 1958
- 2.) Declaration des Droits de l'homme et du citoyen du 26 aout 1789

ข้อมูลเอกสารในการวิจัยนี้ใช้เพื่อการสังเคราะห์ให้ได้องค์ประกอบอันเหมาะสมของหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี เพื่อเป็นประเด็นสำหรับการนำไปสู่การสร้างประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสร้างเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย ประชากรการคัดเลือก เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง การกำหนดจำนวนประชากรจากการสุ่มตัวอย่าง

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกระหว่างผู้วิจัยกับประชากรสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ ประชากรสัมภาษณ์ประกอบไปด้วย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรืออดีต ตุลาการศาลปกครองหรืออดีต อดีตคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รัฐมนตรีหรืออดีต รัฐมนตรีช่วยว่าการหรืออดีต เลขาธิการคณะรัฐมนตรีหรืออดีต สี่อมวลชน อดีตคณะกรรมการอิสระว่า

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ (คอ.นธ.) และนักวิชาการด้านกฎหมายมหาชน โดยมีการกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกดังนี้

- 1) หลักการและเหตุผลของหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี
- 2) ควรมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี หรือไม่ อย่างไร
- 3) หลักเกณฑ์และเนื้อหาของหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร
- 4) ควรมีกฎหมายบัญญัติและมีสภาพบังคับในการบังคับใช้หลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีอย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่
- 5) ข้อเสนอแนะหรือข้อแนะนำอื่นๆที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำร่างกฎหมายต้นแบบของหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี

โดยผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้เพื่อนำไปวิเคราะห์เพื่อนำไปกำหนดเป็นประเด็นในการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design)

3. การมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design)

มีการกำหนดประชากรร่วมออกแบบเป็นกลุ่มประชากรที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการพัฒนาหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี ซึ่งการวิจัยได้แยกกลุ่มประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มประชากรเฉพาะ หมายถึงกลุ่มประชากรที่มีหน้าที่และประสบการณ์เหมือน ๆ กัน มี 3 กลุ่ม ประกอบด้วย (นักวิชาการด้านนิติศาสตร์เน้นกฎหมายมหาชน กฎหมายปกครอง, ด้านรัฐประศาสนศาสตร์, คณะรัฐมนตรีหรืออดีตคณะรัฐมนตรี, คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในสภาผู้แทนราษฎร หรืออดีตคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในสภาผู้แทนราษฎร, คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ หรืออดีตคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, อดีตคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ (คอ.นธ) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรืออดีต ตุลาการศาลปกครองหรืออดีต และประชาชนชาวไทย

กลุ่ม 1 ผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ที่เคยปฏิบัติงาน หรือหน้าที่ รัฐมนตรี รัฐมนตรีช่วยว่าการ รัฐมนตรี ตุลาการ ฯ เลขานุการคณะรัฐมนตรี จำนวน 4 ท่าน

กลุ่ม 2 นักวิชาการด้านนิติศาสตร์เน้นกฎหมายมหาชน และประชาชน จำนวน 4 ท่าน

กลุ่ม 3 คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรืออดีตคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา จำนวน 4 ท่าน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

กลุ่ม 4 คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ หรืออดีตคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, อดีตคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ (คอ.นธ) ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรศาลรัฐธรรมนูญ และศาลปกครอง จำนวน 4 ท่าน

รวมกลุ่มประชากรเฉพาะ 4 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน รวม 16 คน

2) กลุ่มประชากรผสม หมายถึง กลุ่มประชากรที่มาจากประชากรในกลุ่มเฉพาะมารวมกันเป็นกลุ่มผสมในสัดส่วนกลุ่มละ 1 ใน 4 ของจำนวนประชากรกลุ่มเฉพาะ ดังนั้นในแต่ละกลุ่มประชากรผสมจึงประกอบด้วยประชากรผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ที่เคยปฏิบัติงาน หรือหน้าที่นักวิชาการด้านนิติศาสตร์เน้นกฎหมายมหาชน, คณะรัฐมนตรีหรืออดีตคณะรัฐมนตรี, คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในสภาผู้แทนราษฎร หรืออดีตคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในสภาผู้แทนราษฎร, คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ หรืออดีตคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, อดีตคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ (คอ.นธ) ตุลาการศาลปกครอง หรืออดีต ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรืออดีต เมื่อรวมกันแล้วจะได้กลุ่มประชากรผสมจำนวน 4 กลุ่มมีประชากรรวม 16 คน

โดยผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) นี้เพื่อนำไปวิเคราะห์เพื่อนำไปกำหนดเป็นประเด็นในการจัดทำการพัฒนาหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี

4. การพัฒนาหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี

เนื่องจากการวิจัยได้กำหนดเป้าหมายไว้ คือ การพัฒนาหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี และนำเอาประเด็นสำคัญในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีทั้งของไทยและต่างประเทศ มาจัดทำเป็นร่างการพัฒนาหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี จึงได้กำหนดวิธีดำเนินการ ดังนี้

1) จำแนกรายละเอียด องค์ประกอบ สาระสำคัญของหลักนิติธรรมเพื่อนำไปใช้ประกอบการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี

2) จัดกลุ่มและเปรียบเทียบกฎหมายเพื่อวิเคราะห์หลักเกณฑ์ รายละเอียด องค์ประกอบ สาระสำคัญของหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี

3) นำเอาข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การมีส่วนร่วมออกแบบ (Co-design) มาวิเคราะห์ร่วมกับตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำเป็นร่างการพัฒนาหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีให้มีความเป็นเอกภาพและมีความเชื่อมโยงกัน

4) เพิ่มเติมบทบัญญัติใหม่ที่เหมาะสมในหมวดว่าด้วยหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี อาทิ โครงสร้างของหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี ซึ่ง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

อาจจะเป็นพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาหรือกฎกระทรวงให้ใช้บังคับหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี

5) การดำเนินการดังกล่าวนำไปสู่การจัดทำเป็นร่างการพัฒนาหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การรับฟังความคิดเห็น (Hearing)

เป็นการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อร่างการพัฒนาหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี เมื่อผู้วิจัยได้จัดทำร่างการพัฒนาหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีแล้วเสร็จและนำเสนอเป็นข้อค้นพบของงานวิจัยเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้วิพากษ์และเสนอแนะความคิดเห็น เพื่อให้ผู้วิจัยได้นำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ตัวร่างการพัฒนาหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีที่มีความสมบูรณ์มากที่สุดที่จะนำไปใช้บังคับต่อไป

ประชากรที่ร่วมรับฟังความคิดเห็นจะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี โดยเป็นประชากรนักวิชาการด้านนิติศาสตร์กฎหมายมหาชน กฎหมายปกครอง, เลขาธิการสำนักนายกรัฐมนตรี หรืออดีต, คณะรัฐมนตรีหรืออดีต, รัฐมนตรีช่วยว่าการหรืออดีต คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในสภาผู้แทนราษฎร หรืออดีตคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในสภาผู้แทนราษฎร, คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ หรืออดีตคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, อดีตคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ (คอ.นธ) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรืออดีต ตุลาการศาลปกครองหรืออดีต และประชาชนชาวไทย โดยกำหนดผู้เข้าร่วมรับฟังความคิดเห็นไว้ประมาณ 30 ท่าน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเอกสารพบว่า “หลักนิติธรรม (Rule of Law)” มีการพัฒนาการมาจากระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณีกฎหมาย หรือ Common Law หากพิจารณาตามตัวอักษรภาษาอังกฤษ Rule of Law ในระบบกฎหมาย Common Law ได้รับอิทธิพลแนวคิดจาก A.V. Dicey ซึ่งกำหนดให้หลักนิติธรรมมีสาระสำคัญคือ บุคคลทุกคนเสมอกันในสายตามของกฎหมายของแผ่นดินและอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมปกติ ในทางต่างประเทศจึงสามารถสรุปได้ว่าหลักนิติธรรมนั้นจึงหมายถึงความเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย หรือ Rule of Law หมายถึง รัฐ หรือชุมชนต้องรับผิดชอบต่อกฎหมายเดียวกัน (Society, National Geographic (2019-03-15). "Rule of Law". National Geographic Society. Retrieved 2022-01-29.) ซึ่งปัจจุบันมีองค์กรระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหากำไร (World Justice Project (WJP)) เห็นว่าหลักนิติธรรมเป็นการยากที่จะให้ความหมายที่ชัดเจนแต่กระนั้นการนิยามความหมายของหลักนิติธรรมอาจกระทำได้โดยการพิจารณาชุดของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองที่ซับซ้อนของแนวคิดเกี่ยวกับหลักนิติธรรม และสำหรับตัวชี้วัดหลักนิติธรรมที่ WJP นำมาใช้ในการชี้วัดหลักนิติธรรมของประเทศต่างๆ คือ การพิจารณาถึงผลลัพธ์ของนโยบาย ซึ่ง WJP ได้วางกรอบสำหรับหลักนิติธรรมไว้ 4 ประการ กล่าวคือ 1.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Accountability 2. Just Laws 3. Open Government 4. Accessible and Impartial Dispute Resolution (<https://worldjusticeproject-org.translate.goog>. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2565)

สำหรับความหมายของหลักนิติธรรมในประเทศไทย หลักนิติธรรม ตามความหมายที่ปรากฏอยู่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายว่า (กฎ) น. หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน (อ. Rule of law). กฎแห่งกฎหมาย กฎหมายพื้นฐาน ความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย (<https://dictionary.orst.go.th/>. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2565) และการให้ความหมายของนักนิติศาสตร์ไทยก็มีหลากหลาย อาทิ ศ.ดร.ประยูร กาญจนบุตร หลักนิติธรรมตรงกับภาษาอังกฤษว่า The Rule of Law หมายถึง หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายซึ่งจำกัดอำนาจทางนิติบัญญัติเพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมายและคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้เป็นไปโดยเสมอภาคกันตามกฎหมาย ,ศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม อธิบายว่าหลักนิติธรรม หมายถึง “กฎหมายเป็นใหญ่มีความเสมอภาคและในกรณีที่เกิดข้อพิพาทขึ้นต้องระงับคดีโดยศาลโดยพิจารณาคดีที่เป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ และไม่ออกกฎหมายลงโทษย้อนหลังให้ออกสำนวนเข้าสืบหรือที่เรียกว่า Fair trial ซึ่งเป็นหัวใจของหลักนิติธรรม” (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2552) ,ศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วินิจจะกุล ให้ความหมายของ Rule of Law หลักนิติธรรม หมายถึง การปกครองของกฎหมาย (ธงชัย วินิจจะกุล, 2563) ซึ่งเป็นการให้นิยาม ความหมายที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นในปี พ.ศ. 2554 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ (คอ.นธ.) ขึ้นมาเพื่อทำการศึกษา “หลักนิติธรรม” ได้ความว่า หลักนิติธรรมหมายถึง หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย ที่กฎหมายกระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใดๆ จะต้องไม่ฝ่าฝืน ขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม โดยอาจจำแนกได้ 2 ประการ 1. หลักนิติธรรมโดยเคร่งครัด หรือหลักนิติธรรมในความหมายอย่างแคบ 2. หลักนิติธรรมโดยทั่วไป หรือ หลักนิติธรรมในความหมายอย่างกว้าง (หลักนิติธรรม. 2557)

ในด้านกฎหมายต่างประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law โดยเฉพาะในสหราชอาณาจักรได้มีการพัฒนาการหลักนิติธรรมเป็นรูปธรรมมาเนิ่นนาน นับแต่มหากฎบัตร หรือ Magna Carta 1215 ,Petition of Rights 1628 , Habeas Corpus Act 1679 , Bill of Rights 1688 มาเป็นลำดับ (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2555) โดยหลักนิติธรรมดังกล่าวมีความใกล้ชิดกับอำนาจทางนิติบัญญัติมากกว่าอำนาจอื่นๆ และหลักนิติธรรมก็สอดแทรกอยู่ในคำพิพากษาของศาล และนำมาใช้เป็นบรรทัดฐานเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน และในประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำหลักนิติธรรมไปใช้ในระบบกฎหมายของตนเองโดยสร้างรายละเอียดขึ้นมาใหม่ โดยเรียกว่า “หลักกระบวนการอันควรของกฎหมาย (Due Process of Law)”

ในส่วนของกฎหมายไทยพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 3 วรรค 2 ได้บัญญัติ “หลักนิติธรรม” ไว้เพื่อใช้บังคับกับคณะรัฐมนตรี ประกอบกับได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้มีการบัญญัติหลักธรรมาภิบาลไว้ใช้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

บังคับ เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แต่ก็ไม่ปรากฏว่าคณะรัฐมนตรีจะต้องถูกบังคับตามกฎหมายทั้งสองฉบับนี้

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ประชากรสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าหลักนิติธรรมนั้นมีคุณค่าทางปรัชญาสูงกว่ารัฐธรรมนูญ และกฎหมาย และองค์กรศาลของไทยได้หยิบยกมาใช้ประกอบการตัดสินใจต่าง ๆ มากมาย อีกทั้งประเทศไทยใช้ระบบศาลคู่ และมีศาลชั้นอุทธรณ์ที่หลากหลายจึงส่งผลให้ “หลักนิติธรรม” ที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยของศาลจึงมีความแตกต่างกันออกไปในรายละเอียด แต่ยังคงหลักการของหลักนิติธรรมอยู่ คือการใช้กฎหมายด้วยความยุติธรรมและความเป็นธรรมเป็นหลักการสำคัญ ประกอบกับหลักนิติธรรมในไทยนั้นมีความหมายที่หลากหลาย แต่อยู่บนพื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน คือ “การใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม” และหลักนิติธรรมของไทยนั้นยังคงต้องรอระยะเวลาการวิวัฒนาการ พัฒนาการของหลักนิติธรรมเพื่อให้เกิดการตกตะกอนความคิดสำหรับหลักนิติธรรมของประเทศไทย อีกทั้งประชากรสัมภาษณ์ทั้งหมดเห็นด้วยในการนำหลักนิติธรรมเข้ามาบัญญัติเพื่อใช้เป็นกฎหมายเป็นเครื่องมือสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีอย่างที่สุด เพราะหลักนิติธรรมนั้นมีความเชื่อมโยงและเป็นหลักการเปรียบเสมือนเสาหลักของระบอบประชาธิปไตยอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตามในทางวิชาการสามารถจำแนกองค์ประกอบของหลักนิติธรรมออกมาได้ ประกอบกับการนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามามีส่วนในการเป็นกลไกร่วมสำหรับการนำไปสู่หลักนิติธรรมใช้กับอำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี ได้จำนวนทั้งสิ้น 9 องค์ประกอบสำคัญ จึงได้กำหนดเป็นประเด็นในการจัดทำ Co-design กล่าวคือ 1.ความเคร่งครัดต่อการใช้อำนาจหน้าที่ภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้ 2.การใช้อำนาจหน้าที่ด้วยความโปร่งใส 3.การมีกลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ โดยการสร้างวิธีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคณะรัฐมนตรีในทุกด้านทุกเรื่อง 4.การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบางโครงการที่เป็นนโยบายของรัฐบาล 5.การให้ความเสมอภาคและความเท่าเทียมแก่ทุกภาคส่วน โดยได้รับการปฏิบัติจากคณะรัฐมนตรี 6.การกำหนดนโยบายจะต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยสร้างกระบวนการสร้างผลสัมฤทธิ์ที่ตรงต่อความต้องการของประชาชนและใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด 7.คณะรัฐมนตรีต้องมีการรับผิดชอบต่อสาธารณชนและผู้มีส่วนได้เสียในสถาบันของตน 8.การมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ที่กว้างไกล ชัดเจน มีมิติการบริหารและการใช้อำนาจทางปกครอง ที่สร้างความเจริญให้แก่ประเทศ องค์กร สถาบัน และประชาชน 9.การร่วมรับผิดชอบในมติคณะรัฐมนตรี (Collective Liability)

ผลการจัดทำ Co-design ออกมา ผู้ร่วมออกแบบมีความเห็นส่วนใหญ่ให้นำเอาหลักความเสมอภาค ความเท่าเทียมและการไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ ประกอบกับ หลักความยุติธรรม เข้ามาเป็นองค์ประกอบหลักของหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี

อย่างไรก็ดีในการจัดทำ Hearing นั้นผู้เข้ารับฟังความคิดเห็นมีความคิดเห็นที่ตรงกันกับผู้วิจัยหลายประเด็น อาทิ การเห็นควรบัญญัติให้มีบทบัญญัติของหลักนิติธรรม เพื่อคณะรัฐมนตรีสามารถนำไปปรับใช้ได้

อย่างมีประสิทธิภาพตามกฎหมาย หรือประเด็นในการนำหลักนิติธรรมบัญญัติให้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นการคุ้มครองซึ่งสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อันเป็นหลักการอันเป็นสาระสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า “หลักนิติธรรม” ในความหมายแบบสากล หมายถึง ความเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมายบุคคลใดๆ ย่อมตกอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเดียวกัน และต้องถูกตัดสินโดยศาลยุติธรรมเพียงศาลเดียวเท่านั้น อย่างไรก็ตามในบริบทของความหมายใน “หลักนิติธรรม” ของไทยนั้นมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือการที่ถือว่าพระมหากษัตริย์ผู้มีอำนาจจำกัดและทรงธรรมตามทศพิธราชธรรมและความเป็น “ธรรม” ตามหลักศาสนาพุทธ จึงทำให้ “หลักนิติธรรม” นั้นมีความหมายว่า การใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม (ธงชัย วินิจจะกุล, 2563)

อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน “หลักนิติธรรม” สำหรับประเทศไทยยังคงไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายอื่นๆ ที่นำไปรองรับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 3 วรรค 2 ที่ได้บัญญัติ “หลักนิติธรรม” เอาไว้ การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติเช่นนี้ทำให้คณะรัฐมนตรีจำต้องปฏิบัติหน้าที่โดยการใช้อำนาจทางปกครองให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม แต่หลักนิติธรรมนั้นมีความเป็นนามธรรมสูง ประกอบกับนิยาม ความหมายนั้นยากแก่การจำกัดความ ดังจะเห็นได้จากการที่นักกฎหมายตะวันตกและนักกฎหมายไทยล้วนแล้วแต่กำหนดคานิยาม และความหมายของ “หลักนิติธรรม” ที่มีความแตกต่างกันออกไป องค์ประกอบของหลักนิติธรรมตามความหมายของระบบ Common Law และองค์ประกอบของหลักนิติธรรมของไทยนั้นสามารถจำแนกออกมาได้ดังนี้ 1. ความเสมอภาคและความเท่าเทียม การไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม 2. ความโปร่งใสตรวจสอบได้ 3. ความยุติธรรม ประกอบกับการค้นพบกลไกในการผลักดัน ขับเคลื่อนให้หลักนิติธรรมสามารถใช้บังคับให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายได้ เมื่อได้องค์ประกอบหลักนิติธรรมที่เหมาะสมกับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ตรวจสอบความเหมาะสมในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายต่างๆ แล้ว พบว่าพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งมีหลักการในการบริหารราชการภายใต้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน อันเป็นกฎหมายหลักในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีซึ่งต้องให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ แต่หลักนิติธรรมดังกล่าวเป็นเพียงหลักการที่เป็นนามธรรมแต่ยังไม่สามารถนำมาถ่ายทอดให้ออกเป็นหลักเกณฑ์ในการควบคุมการใช้อำนาจของทางปกครองได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายที่จะรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการนำหลักนิติธรรมไปใช้บังคับกับคณะรัฐมนตรี โดยการพัฒนากฎหมายให้มีหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีเพื่อควบคุมการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งร่างการพัฒนาหลักนิติธรรมดังกล่าวจะส่งผล

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ดีต่อปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักนิติธรรมที่สามารถนำมาบัญญัติเพื่อเป็นแนวทางในการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี ประกอบกับทำให้เกิดความน่าเชื่อถือในระบบกฎหมายของไทยอีกประการหนึ่งด้วย ประกอบกับผู้วิจัยตรวจสอบความชอบของร่างการพัฒนหลักนิติธรรมให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี , และได้ตรวจสอบร่างการพัฒนหลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรีให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 เป็นที่เรียบร้อย ผู้วิจัยจึงนำบทบัญญัติดังกล่าวไปทำการแก้ไขเพิ่มเติมลงในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 โดยมีโครงสร้างสาระสำคัญประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญของหลักนิติธรรมที่เหมาะสมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเรื่อง “หลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางปกครองของคณะรัฐมนตรี” นี้อาจนำไปสู่การศึกษาวิจัยในเรื่องอื่น ๆ เช่น มาตรการ กลไกทางกฎหมายในการบังคับใช้หลักนิติธรรมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ,หลักนิติธรรมสำหรับการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

เอกสารอ้างอิง

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2552). หลักนิติธรรม. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2564). วิธีวิทยาการวิจัยทางนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : อาทิตยาเนี่ย.

ประยูร กาญจนดุล. (2538). คำบรรยายกฎหมายปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หลักนิติธรรม The Rule of Law ความหมายสาระสำคัญ และผลของการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม (2557). กรุงเทพฯ: บริษัท พี เอส พรินติ้ง แอนด์ ดีไซน์ จำกัด. สำนักงานคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ.

อมร จันทรสมบูรณ์. (2563). รัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism) ตามแนวคิด ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2562). บันทึกคำบรรยายวิชากฎหมายปกครอง เรื่อง ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานบางประการของกฎหมายปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

บทความ

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2555). หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม.กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.วารสารจุลนิติ . กรุงเทพฯ.วุฒิสภา.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2543). หลักความเสมอภาค. วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ปีที่ 30. ฉบับที่ 2.

อรรถพล ไญยสว่าง. (2557). หลักนิติธรรม.กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.วารสารจุลนิติ. กรุงเทพฯ.วุฒิสภา.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย

วิสิฐ ญาณภีร์. (สิงหาคม 2557). รายงานการวิจัย เรื่อง บริบทหลักนิติธรรมในต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ

ปาฐกถาพิเศษ

ธงชัย วินิจจะกุล. (มีนาคม 2563). นิติรัฐอภิสิทธิ์และราชานิติธรรมประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาของ Rule by Law แบบไทย. กรุงเทพฯ. นิตสาร Way

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

การใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี

The Implementation of Rule of Law on the Government Authority of the Cabinet.

พัชรารัตน์ สุนทรสารทูล*, สุนีย์ มัลลิกะมาลย์**

Patcharawadee Soontornsaratool *, Sunee Mallikamarl**

(Received : April 4, 2022 / Revised : November 7, 2022 / Accepted : December 10, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกฎหมายเพื่อกำหนดกลไกซึ่งช่วยส่งเสริมต่อการใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ สำหรับการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วมในการออกแบบ, ร่วมออกแบบ และการรับฟังความคิดเห็น

ผลการวิจัยพบว่าการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีมีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางและการพัฒนาประเทศ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติให้คณะรัฐมนตรีนำหลักนิติธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศ แต่ไม่มีกฎหมายใดกำหนดกลไกที่จะทำให้หลักนิติธรรมที่ใช้สามารถบรรลุประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี การวิจัยได้นำข้อค้นพบหลักการและทฤษฎีทางนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้มีการนำหลักนิติธรรมไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การวิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมในกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 โดยมีโครงสร้างของบทบัญญัติ คือ สารสำคัญของหลักนิติธรรม กลไกการใช้หลักนิติธรรม ลักษณะการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี

การวิจัยเสนอแนะให้มีการพัฒนากฎหมายเพื่อนำเอากลไกการใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีจากการวิจัยไปตราเป็นกฎหมายตามกระบวนการทางนิติบัญญัติเพื่อให้เกิดการการบังคับใช้กับคณะรัฐมนตรีตามโครงสร้างกฎหมายที่ได้จากการวิจัยนี้

คำสำคัญ: หลักนิติธรรม, อำนาจทางรัฐบาล, คณะรัฐมนตรี

*นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

* Doctor of Laws, Sripatum University

**ศ.ดร.อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

** Prof.Dr.,Research Advisor, Director of LL.D Programme. School of Law, Sripatum University

Corresponding author. E-Mail : pat_ohlala1@hotmail.com

Abstract

The objectives of this research is to formulate a law that promotes implementation of the Rule of Law in the context of the government authority of the Cabinet according to the Constitution. Purpose of which are to collect and analyse data for qualitative research. The research methods include documentary research, insightful interview, participatory design, co-design, and hearings.

The result of research found that the use of government authority by the Cabinet is essential for direction and development of the country, which the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017) required for the Cabinet to apply the Rule of Law in the administration of the country. But no law has established a mechanism by which the Rule of Law will achieve the efficiency and effectiveness of the Cabinet's exercise of government authority. The research applies principles and theories of law, of political science, and of political and administrative science as a tool for implementing the Rule of Law in a concrete way and achieving the aim of the Constitution of the Kingdom of Thailand. The research amended and added the law which stipulates in the State Administration Act B.E. 2534 (1991). Structures of the provision consist of core principles of the Rule of Law, mechanism for implementing the Rule of Law, and natures of the Cabinet when exercising its government authority.

The research suggests development of the law in order to bring the mechanism of implementing the Rules of Law with the government authority of the Cabinet, as discovered by the research, into force through the legislative process. Far and foremost, for effective enforcement with the Cabinet according to the legal structure found by this research.

Key Words: Rule of Law, Government Authority, Cabinet

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ซึ่งพระมหากษัตริย์มีอำนาจเด็ดขาดในการปกครองและบริหารแผ่นดิน มาเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy) ส่งผลให้ทรงมีพระราชสถานะและพระราชอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด หนึ่งในพระราชสถานะที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ คือ การเป็นประมุขแห่งรัฐ (Head of State) ซึ่งการดำเนินการในส่วนที่เป็นการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนนั้น พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนี้ผ่านองค์กรหลัก 3 องค์กร กล่าวคือ ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านทางรัฐสภาในการสร้างกฎหมายเพื่อเป็นเครื่องมือให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ทรงใช้อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรีในการบริหารและปกครองประเทศ และทรงใช้อำนาจตุลาการผ่านทางศาลในการพิจารณาพิพากษาคดีและข้อพิพาทต่าง ๆ

หากกล่าวเฉพาะอำนาจบริหาร (Executive Power) รัฐบาล (Government) ในฐานะองค์กรของรัฐฝ่ายบริหารหรือฝ่ายบริหาร (Executive Branch) เป็นผู้ใช้อำนาจนี้ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารและการปกครองประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การวางโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น สำหรับองค์ประกอบของรัฐบาล ประกอบด้วยสองส่วน ส่วนแรก คือ พระมหากษัตริย์ นอกจากทรงเป็นประมุขแห่งรัฐแล้ว ยังทรงเป็นประมุขของฝ่ายบริหาร (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2564, หน้า 16-17) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาล หรือเรียกว่า “ฝ่ายบริหารที่ไม่มีวาระการดำรงตำแหน่ง” เหตุที่กล่าวเช่นนั้นเนื่องจากเมื่อพระมหากษัตริย์สวรรคต สละราชสมบัติ หรือมีเหตุให้ไม่สามารถเป็นกษัตริย์ได้ องค์กรชทายาทจะเข้าสืบทอดตำแหน่งพระมหากษัตริย์ทันทีโดยผลของกฎหมาย ดังนั้นสถาบันพระมหากษัตริย์จะไม่ขาดความต่อเนื่องในการสืบทอดทางอำนาจ ดังวลีที่ว่า “พระมหากษัตริย์เสด็จสวรรคต ขอพระมหากษัตริย์ทรงพระเจริญ (The king is dead. Long live the king!)” หรือ “ขอพระมหากษัตริย์ทรงพระเจริญ (Long live the king!)” วลีนี้เป็นไปตามประเพณีภายหลังการขึ้นครองราชย์ของพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่ ซึ่งเป็นการยืนยันแสดงความยินดีจากสาธารณชนและแสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องในการสืบทอดราชบัลลังก์ (Philip Graham Ryken, 2011, p. 18) ส่วนที่สอง คือ คณะรัฐมนตรี หรือเรียกว่า “ฝ่ายบริหารที่มีวาระการดำรงตำแหน่งหรือฝ่ายบริหารส่วนการเมือง” เมื่อรัฐบาลหมดวาระหรือพ้นจากตำแหน่งก็จะมีกระบวนการให้ได้มาซึ่งรัฐบาลชุดใหม่มาแทนชุดเดิม ซึ่งยังมีช่องว่างของความต่อเนื่อง (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ และคณะ, 2553, หน้า 160-161 และประยูร กาญจนดุล, 2538, หน้า 27-30)

สำหรับการใช้อำนาจบริหารของรัฐบาลในฐานะองค์กรของรัฐฝ่ายบริหารดังกล่าว สามารถจำแนกออกได้เป็นสองรูปแบบ คือ รูปแบบแรก จำแนกผู้ใช้อำนาจในฐานะเป็นคณะบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เรียกว่า “คณะรัฐมนตรี (Council of Minister หรือ Cabinet)” ประกอบด้วย รัฐมนตรีต่าง ๆ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะรัฐมนตรี ส่วนคณะรัฐมนตรีจะมีจำนวนเท่าใดเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ปัจจุบันมีนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีประกอบเป็น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

คณะรัฐมนตรีรวมทั้งสิ้น 36 คน ส่วนรูปแบบที่สอง จำแนกผู้ใช้อำนาจโดยใช้ความเป็นรัฐมนตรีรายบุคคล (Ministership) ได้แก่ รัฐมนตรีเจ้าสังกัดเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของกระทรวง รวมถึงนายกรัฐมนตรีด้วยซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสำนักนายกรัฐมนตรี ส่วนบางกระทรวงจะมีรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็นรองนายกรัฐมนตรีในฐานะรัฐมนตรีเจ้าสังกัด หรือจะมีรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับนายกรัฐมนตรีในการแบ่งหน้าที่การทำงานของรัฐมนตรีแต่ละคน นอกจากนี้รัฐมนตรีแต่ละคนมีความเชื่อมโยงระหว่างคณะรัฐมนตรีกับข้าราชการประจำเพื่อนำนโยบายของคณะรัฐมนตรีไปสู่การปฏิบัติงานในกระทรวง ทบวง กรม ในปัจจุบันมีกระทรวงจำนวน 20 กระทรวง แต่ละกระทรวงมีอำนาจหน้าที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545

นอกจากนี้ในทางวิชาการได้แบ่งอำนาจบริหารเป็นสองระดับ คือ ระดับบน เป็นอำนาจทางรัฐบาล (Government Authority) และระดับล่าง เป็นอำนาจทางปกครอง (Administrative Authority) สำหรับอำนาจทางรัฐบาลนั้น ขอบเขตการใช้อำนาจหรือที่มาของอำนาจมาจากรัฐธรรมนูญ ผลของการใช้อำนาจทางรัฐบาลนี้ เรียกว่า “การกระทำทางรัฐบาล (Government Act)” หากใช้อำนาจนี้เกิดความเสียหายต้องรับผิดชอบในทางการเมือง (Political Responsibility) ต่อรัฐสภา กล่าวคือ ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถตั้งกระทู้ถามถึงการทำงานของรัฐบาลได้ รัฐบาลมีหน้าที่ชี้แจงข้อเท็จจริงต่อรัฐสภา หรือการเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี อันอาจนำไปสู่การพ้นจากตำแหน่งหากไม่ได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภา เป็นต้น ในส่วนนี้ฝ่ายตุลาการจะไม่เข้าไปก้าวกาล่งตรวจสอบการกระทำทางรัฐบาลดังกล่าว เนื่องจากการบริหารประเทศเป็นเรื่องที่ใช้การตัดสินใจในทางนโยบาย จึงต้องอาศัยความคล่องตัว หากฝ่ายตุลาการเข้ามาตรวจสอบมากเกินไปอาจจะทำให้การบริหารหยุดชะงัก ไม่ต่อเนื่อง ส่วนอำนาจทางปกครอง ขอบเขตการใช้อำนาจหรือที่มาของอำนาจมาจากกฎหมายอื่นนอกจากรัฐธรรมนูญ ผลของการใช้อำนาจทางปกครอง เรียกว่า “การกระทำทางปกครอง (Administrative Act)” (วรพจน์ วิศวพิชญ์, 2564, หน้า 21 และประยูร กาญจนกุล, 2538, หน้า 30-33) การใช้อำนาจทางปกครองดังกล่าวมีองค์กรบริหารฝ่ายประจำหรือฝ่ายปกครองในการนำนโยบายที่องค์กรบริหารฝ่ายการเมืองวางไว้ไปปฏิบัติ โดยอาศัยมติคณะรัฐมนตรีเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการใช้อำนาจบริหารทั้งสองส่วนดังกล่าว ดังนั้น เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องใดแล้ว รัฐมนตรีเจ้าสังกัดในฐานะผู้บังคับบัญชาเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ จะนำเอามติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องไปสั่งการต่อเจ้าหน้าที่ตามลำดับชั้นต่อไป เมื่อเจ้าหน้าที่นำคำสั่งของผู้บังคับบัญชาไปปฏิบัติ ซึ่งบางครั้งมติคณะรัฐมนตรีหรือการดำเนินการอย่างใด ๆ ตามมติคณะรัฐมนตรีอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนจนนำไปสู่การฟ้องร้องคดีต่อศาลได้ สำหรับการวิจัยนี้กำหนดการศึกษาและวิจัยเฉพาะอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีซึ่งมุ่งเน้นศึกษาขอบเขตการใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 3 วรรคสอง บัญญัติว่า “รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

หลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม” จากบทบัญญัติดังกล่าว รัฐธรรมนูญได้วางกรอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้คณะรัฐมนตรีต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม โดยมีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560, หน้า 5) หากจะทำให้การใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรีบรรลุความมุ่งหมายดังกล่าว นอกจากคณะรัฐมนตรีต้องใช้อำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นกฎหมายในลำดับศักดิ์ใดก็ตาม ยังต้องใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายนั้นให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมด้วย เพื่อให้การใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายก่อให้เกิดความชอบธรรม รวมทั้งอยู่บนพื้นฐานหลักความชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น หากกล่าวเฉพาะในส่วนอำนาจทางรัฐบาล คณะรัฐมนตรีจะต้องใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญให้เกิดความชอบธรรม

เมื่อพิจารณาขอบเขตแห่งอำนาจทางรัฐบาลและการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี สิ่งที่เป็นปัญหา คือ การกำกับให้คณะรัฐมนตรีใช้อำนาจให้เป็นไปตามขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดและเป็นไปตามหลักนิติธรรม เพื่อให้ความมุ่งหมายตามมาตรา 3 วรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง สาเหตุที่กล่าวเช่นนั้น เนื่องจากคณะรัฐมนตรีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารประเทศ สามารถใช้อำนาจให้ส่งผลโดยตรงได้ทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ไม่ว่าจะเป็นต่อประชาชน สังคม ระบบการเมือง การปกครอง และประเทศชาติ หากคณะรัฐมนตรีใช้อำนาจให้เกิดผลในด้านบวก จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความผาสุกในการดำรงชีวิตและได้รับประโยชน์สูงสุดจากการบริหารประเทศ สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย ระบบการเมืองการปกครองมีความเข้มแข็งและตรวจสอบถ่วงดุลกันได้ รวมทั้งประเทศชาติได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถแข่งขันทัดเทียมกับนานาประเทศ ในทางกลับกัน หากใช้อำนาจให้เกิดผลทางด้านลบ อาจจะเป็นการใช้อำนาจหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากกระทำการตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตามอาจมีส่วนที่แอบแฝงจากการใช้ช่องทางหรือช่องว่างของกฎหมาย หรือจากการตีความกฎหมาย ทำให้สามารถเลี่ยงกฎหมายได้ กับอีกกรณีหนึ่งคือ การใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากการใช้อำนาจหน้าที่ที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหรือเกินขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ในการใช้อำนาจส่วนนี้อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายของประเทศที่อาจเอื้อหรือขัดขวางต่อผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม ตลอดจนส่งผลให้รัฐสูญเสียงบประมาณเกินความจำเป็น ดังนั้นการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีโดยชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อทุกภาคส่วนในวงกว้างได้

จากลักษณะการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีข้างต้น จึงสมควรที่จะให้มีเครื่องมือ กลไก หรือวิธีการ มากำกับการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี เพื่อช่วยส่งเสริมให้คณะรัฐมนตรีตระหนักหรือคำนึงถึงการใช้อำนาจนี้ให้เป็นไปตามขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดและเป็นไปตามหลักนิติธรรม อีกทั้งให้คณะรัฐมนตรีพึงระมัดระวังในการใช้อำนาจหน้าที่ด้วยความรัดกุม รอบคอบ ตลอดจนประเมินส่วนได้ส่วนเสียโดยเห็นประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นที่ตั้ง อย่างไรก็ตามที่ผ่านมายังขาดกฎหมายที่จะทำให้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

คณะรัฐมนตรีใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางรัฐบาลอย่างแท้จริง จึงเกิดปัญหาขึ้นหลายประการ กล่าวคือ ปัญหาการกำหนดนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม เช่น กรณีรณรงค์เอ็นจีวี โครงการรับจำนำข้าว (เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, 2556) ปัญหาความไม่ต่อเนื่องของการเสนอกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ บางฉบับเพื่อออกมาตรการที่รัดกุมมารองรับกับนโยบายของคณะรัฐมนตรี เช่น กรณีนโยบายของคณะรัฐมนตรีเรื่องกัญชาและการออกกฎหมายมารองรับกับนโยบายดังกล่าวซึ่งปรากฏข่าวตามสื่อสาธารณะทั่วไปเป็นวงกว้าง (เช่น สัญญาอากาศกฎหมายกัญชา ผู้ป่วยหลอนเพิ่มเท่าตัว หลังปลดล็อก <https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2420626>, <https://brandinside.asia/marijuana-freedom-thaipeople/>, https://www.matichonweekly.com/column/article_566641) การเสนอกฎหมายบางฉบับที่เป็นการเพิ่มภาระและจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ปัญหาการใช้งบประมาณไม่คุ้มค่าที่สืบเนื่องมาจากการออกมติคณะรัฐมนตรีบางโครงการ เป็นต้น

ดังนั้น การกำกับให้คณะรัฐมนตรีใช้อำนาจทางรัฐบาลให้เป็นไปตามมาตรา 3 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จำเป็นต้องมีเครื่องมือ กลไก หรือวิธีการ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้คณะรัฐมนตรีตระหนักหรือคำนึงถึงการใช้อำนาจนี้ให้เป็นไปตามขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดและเป็นไปตามหลักนิติธรรม อย่างไรก็ตามที่ผ่านมายังขาดบทบัญญัติกฎหมายที่จะทำให้คณะรัฐมนตรีใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างแท้จริง หากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไป ก็ยังคงเกิดข้อสงสัยว่าคณะรัฐมนตรีได้ใช้อำนาจทางรัฐบาลให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมมากน้อยเพียงใด เนื่องจากเกิดการสะสมของปัญหาจากการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีตั้งแต่อดีตต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

จากปัญหานำไปสู่การศึกษาและวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบถึงเครื่องมือ กลไก หรือวิธีการ ที่จะช่วยส่งเสริมหรือขับเคลื่อนให้เกิดการใช้อำนาจทางรัฐบาลโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญและหลักนิติธรรม เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ในมาตรา 3 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 รวมทั้งสามารถทำให้ปัญหาและผลกระทบต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วลดน้อยลงหรืออาจจะไม่เกิดขึ้นได้ ดังนั้นการวิจัยจึงมีแนวคิดในการศึกษาและวิจัยในเรื่องการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี เพื่อนำไปสู่การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาและวิจัยเพื่อพัฒนากฎหมายให้มีกลไกในการนำหลักนิติธรรมไปใช้กับอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ เพื่อให้กฎหมายมีความชัดเจนและบรรลุเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากปรัชญาสำนักกฎหมายบ้านเมือง กฎหมายที่ตราขึ้นตามกระบวนการทางนิติบัญญัติเป็นกฎหมายที่ขอบธรรมจึงสามารถบังคับใช้ได้กับทุกคน คณะรัฐมนตรีก็เช่นเดียวกันจะต้องใช้อำนาจทางรัฐบาลภายใน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดจึงจะเป็นไปตามหลักนิติธรรม แต่ที่เป็นปัญหาคือ ยังขาดเครื่องมือ กลไก หรือวิธีการ ที่จะทำให้การใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรีเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายซึ่งขอบเขตหรือฐานที่มาของอำนาจทางรัฐบาลคือรัฐธรรมนูญ การวิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้เกิดการกำกับให้การใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีเป็นไปตามหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง โดยนำหลักการ ทฤษฎี และปรัชญาสำนักกฎหมาย รวมทั้งกฎหมายไทย กฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ มาใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อให้คณะรัฐมนตรีมีกรอบในการใช้อำนาจทางรัฐบาลบนพื้นฐานของหลักนิติธรรม

สมมติฐานการวิจัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติให้คณะรัฐมนตรีนำเอาหลักนิติธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี แต่ยังไม่มีความหมายกำหนดเครื่องมือ กลไก หรือวิธีการ ที่จะกำกับให้การใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีเป็นไปตามหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง การวิจัยได้นำข้อค้นพบหลักการและทฤษฎีทางนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ เช่น หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักธรรมาภิบาล หลักการมีส่วนร่วม หลักความเสมอภาค หลักความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นต้น มาใช้ในการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี โดยมีโครงสร้างของกฎหมายประกอบด้วย ความหมายหลักนิติธรรม กลไกการใช้หลักนิติธรรม ลักษณะการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี

วิธีวิทยาการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การมีส่วนร่วมในการออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) และการรับฟังความคิดเห็น (Hearing) มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร

การวิจัยเอกสารเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เป็นหลักการ ทฤษฎี ปรัชญากฎหมายไทย กฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ เอกสารที่ศึกษาเป็นเอกสารข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และทุติยภูมิ (Secondary Data) ประกอบด้วย หนังสือ ตำรา รายงานวิจัย บทความ คำพิพากษาและคำวินิจฉัยของศาล และเอกสารอื่น ๆ มีสาระสำคัญ ประกอบด้วย หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักนิติรัฐ (Legal state) หลักความเสมอภาค (Equity) หลักแห่งความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) หลักกระบวนการอันควรของกฎหมาย (Due Process of Law) หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) หลักความรับผิดชอบของคณะรัฐมนตรี (Responsibility of Cabinet) ทฤษฎีว่าด้วยการก่อกำเนิดเกิดรัฐ (Origin of State) ทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตย (Sovereignty Theory) ทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) ทฤษฎีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (Checks and Balances) ทฤษฎีรัฐธรรมนูญนิยม

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

(Constitutionalism) ทฤษฎีการกระทำทางรัฐบาล (Act of Government) ทฤษฎีความเป็นนิติบุคคลของรัฐ ปรัชญาสำนักกฎหมายธรรมชาติ (School of Natural Law) ปรัชญาสำนักกฎหมายบ้านเมือง (School of Positive Law)

นอกจากนี้มีกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2564 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2548 ระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2548 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรม พ.ศ. 2554 มาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและหัวหน้าหน่วยงานธุรการของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ พ.ศ. 2561 รวมทั้งกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) (Universal Declaration of Human Rights: UDHR, 1948) กฎบัตรสหประชาชาติ ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) (Charter of the United Nations : UN Charter, 1945) และกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา มาใช้ในการวิเคราะห์

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี รวมทั้งผู้ที่มีประสบการณ์หรือมีอำนาจตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี และการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรี ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการ นักวิชาการ นักกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง สมาชิกวุฒิสภา เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง อนุกรรมการในคณะกรรมการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน นักวิชาการ และผู้สื่อข่าว เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการออกแบบ, ร่วมออกแบบ

การมีส่วนร่วมในการออกแบบ, ร่วมออกแบบเป็นการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการให้ประชากรผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ได้แก่ ผู้แทนส่วนราชการที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี ผู้แทนองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรี นักวิชาการและประชาชน รวม 16 คน ซึ่งแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่ม และกลุ่มผสม 4 กลุ่ม และให้ร่วมหารือกันและอภิปรายผลในงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการการมีส่วนร่วมในการออกแบบ, ร่วมออกแบบ ตามประเด็นที่การวิจัยกำหนดไว้ เพื่อเป็นการ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ยืนยันประเด็นที่จะเป็นโครงสร้างในการพัฒนากฎหมายต่อไป ทั้งนี้ คำตอบที่ได้มานั้น ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มประชากรทุกกลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการมีส่วนร่วมในการออกแบบ, ร่วมออกแบบ นำมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อกำหนดโครงสร้างของกฎหมายว่าด้วยการใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี เพื่อนำไปสู่การจัดทำร่างกฎหมายต่อไป

5. การจัดทำร่างกฎหมาย

งานวิจัยนี้มีเป้าหมายที่จะทำให้เกิดการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 โดยจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ซึ่งนำหลักการและทฤษฎีทางนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ มาเสริมเพื่อกำหนดหรือเครื่องมือในการทำให้เกิดการใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงและบรรลุตามเจตนารมณ์มาตรา 3 วรரசสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อย่างไรก็ตามการจัดทำร่างกฎหมายต้องพิจารณาให้เป็นไปตามแนวทางการจัดทำและการเสนอร่างกฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รวมทั้งหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย การรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย เป็นต้น เพื่อให้การตรากฎหมายเป็นไปอย่างรอบคอบ ไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น นอกจากนี้จะต้องจัดทำร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้วย เนื่องจากเป็นแผนการพัฒนาประเทศที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม

6. การรับฟังความคิดเห็น

เพื่อเป็นการยืนยันความครบถ้วนเหมาะสมของการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 โดยจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ผู้วิจัยได้นำคำตอบที่ได้จากการศึกษาและวิจัยไปเสนอในที่ประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นด้วยการวิพากษ์และแสดงความคิดเห็นต่อการจัดทำร่างกฎหมายดังกล่าว โดยมีผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีและการตรวจสอบการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีประมาณ 40 คน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่าหลักการสำคัญของหลักนิติธรรมคือ กฎหมาย (ของประชาชน) เป็นใหญ่บนแผ่นดิน และนำกฎหมายมาปกครองมนุษย์อย่างเป็นธรรม อย่างไรก็ตามหลักนิติธรรมประกอบด้วยหลักการย่อยอีกหลายหลักการ เช่น หลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ หากไม่มีกฎหมาย หลักความเสมอภาค หลักความอิสระของตุลาการ เป็นต้น ซึ่งในแต่ละประเทศก็จะมีเนื้อหาสาระของหลักการย่อยในหลักนิติธรรมที่แตกต่างกันหรือเหมือนกัน แต่เป้าหมายสำคัญของหลักนิติธรรมก็มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ นอกจากนี้ในแต่ละประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและเอากฎหมายของประชาชนมาปกครองประชาชนนั้น ย่อมมีหลักการที่สำคัญและไม่แตกต่างไปจากหลักนิติธรรม แต่มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้ สำหรับสหราชอาณาจักรเรียกว่า Rule of Law ซึ่งในภาษาไทยกำหนดชื่อเรียกว่าหลักนิติธรรม ส่วนในสหรัฐอเมริกาเรียกว่า Due Process of Law ซึ่งในภาษาไทยกำหนดชื่อเรียกว่า หลักกระบวนการอันควรของกฎหมาย (**ถ้าในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรในสาธารณรัฐฝรั่งเศสเรียกว่า “L’Etat de Droit” ในสหพันธ์เยอรมนีเรียกว่า “Rechtsstaat”)

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ศึกษาหลักนิติธรรมในบริบทของประเทศไทยในปัจจุบันแล้วพบว่า แม้ระบบกฎหมายของไทยจะเป็นระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรเช่นเดียวกับสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์เยอรมนีซึ่งได้ยึดหลักการใช้กฎหมายปกครองมนุษย์ด้วยหลักนิติรัฐก็ตาม แต่ไม่ปรากฏคำว่า “หลักนิติรัฐ” ไว้แต่อย่างใด กลับปรากฏคำว่า “หลักนิติธรรม” ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นอกจากนี้ เมื่อได้ศึกษาและเปรียบเทียบหลักนิติธรรมในบริบทของต่างประเทศกับประเทศไทยพบว่ามีความแตกต่างกันเล็กน้อยในหลักการย่อยปรากฏรายละเอียดตามตารางเปรียบเทียบดังนี้

หลักนิติธรรม (Rule of Law)			
หลักการย่อยในหลักนิติธรรม	สหราชอาณาจักร (Rule of Law)	สหรัฐอเมริกา (Due Process of Law)	ประเทศไทย (หลักนิติธรรม)
หลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ หากไม่มีกฎหมาย	✓	✓	✓
หลักความเสมอภาค	✓	✓	✓
ศาลยุติธรรมพิจารณาคดีเท่านั้น	✓	✓	✗
หลักความอิสระของตุลาการ	✓	✓	✓
หลักความสูงสุดของรัฐสภา	✓	✓	✗
การใช้กฎหมายด้วยความเป็นธรรม	✓	✓	✓

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

จากที่กล่าวมาข้างต้น สาเหตุที่ไม่ปรากฏคำว่า “หลักนิติรัฐ” สืบเนื่องจากในช่วงการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สภาร่างรัฐธรรมนูญมีประเด็นวิพากษ์เรื่องการใช้ถ้อยคำในมาตรา 3 วรรคสอง ระหว่างคำว่า “หลักนิติธรรม” กับ “หลักนิติรัฐ” เนื่องจากมีความประสงค์ที่จะนำหลักการปกครองประชาชนด้วยกฎหมายมาบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรในระดับรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการวางกรอบในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรที่ใช้อำนาจเหนือประชาชนทั้งหลาย ให้ใช้อำนาจหน้าที่เป็นไปตามหลักนิติธรรม และเพื่อเป็นการเน้นย้ำถึงความมีอยู่และความศักดิ์สิทธิ์ของหลักการนี้ อีกทั้งเป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญของหลักการนี้ที่ทุกหน่วยงานจะต้องยึดถือและนำไปปฏิบัติ สุดท้ายสภาร่างรัฐธรรมนูญเลือกใช้คำว่า “หลักนิติธรรม” เนื่องจากในทางวิชาการไม่ว่าจะเป็นคำว่า “หลักนิติรัฐ” หรือ “หลักนิติธรรม” ต่างก็มีสาระสำคัญในหลักการที่สอดคล้องกันกล่าวคือ ถ้าไม่มีกฎหมาย ผู้ใช้อำนาจไม่มีอำนาจกระทำการใด ๆ ได้ รวมทั้งต้องใช้อำนาจให้อยู่ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด อีกทั้งคำว่า “หลักนิติธรรม” เป็นคำที่คนไทยทั่วไปคุ้นเคยมากกว่า ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงได้มีการบัญญัติคำว่า “หลักนิติธรรม” โดยนำมาเป็นกรอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้แก่องค์กรของรัฐทุกฝ่ายครั้งแรกในกฎหมายสูงสุดของประเทศ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 3 วรรคสอง บัญญัติว่า “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม” และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 3 วรรคสอง บัญญัติว่า “รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม”

สรุปได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้งสองฉบับได้รับรองถึงความมีอยู่ของหลักนิติธรรมและต้องการเสริมสร้างให้หลักนิติธรรมเกิดความมั่นคงจึงนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษรในระดับรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นบทบังคับให้ทุกภาคส่วนของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรของรัฐ (กระทรวง กรม รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน มหาวิทยาลัยของรัฐ หน่วยงานในกำกับของรัฐ) และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ล้วนต้องยึดถือหลักนิติธรรมทั้งสิ้น การกระทำใดจะขัดต่อกฎหมายสูงสุดไม่ได้ หากไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในมาตรา 3 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะเป็นการฝ่าฝืนหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ อาจเป็นเหตุให้นำมาฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมหรือยื่นเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ อีกทั้งสะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการสร้างความเชื่อมั่นในหลักนิติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นการใช้อำนาจทางรัฐบาล คณะรัฐมนตรีต้องตระหนักว่าในการปฏิบัติหน้าที่ต้องสอดคล้องกับหลักนิติธรรม แต่ที่เป็นปัญหาคือ การใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีปรากฏข้อเท็จจริงว่า มีการใช้อำนาจทางรัฐบาลที่อาจไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม ขาดความรอบคอบและขาดความระมัดระวังในการใช้อำนาจ ไม่จะเป็นการกำหนดนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา การออกมติคณะรัฐมนตรีในเชิงนโยบาย การเสนอร่างพระราชบัญญัติ เป็นต้น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ถึงแม้มาตรา 3 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้วางกรอบในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีแล้วก็ตาม แต่เกิดข้อสงสัยต่อการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีว่าเป็นไปตามหลักนิติธรรมมากน้อยเพียงใด เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดเครื่องมือ กลไก หรือวิธีการ ในการกำกับให้คณะรัฐมนตรีใช้อำนาจทางรัฐบาลให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดปัญหาจากการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีได้ ซึ่งการวิจัยได้ข้อสรุปว่า การบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยให้คณะรัฐมนตรีนำหลักนิติธรรมไปใช้กับการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีให้เกิดผลสัมฤทธิ์ จำเป็นต้องมีกลไกเพื่อขับเคลื่อนให้คณะรัฐมนตรีใช้อำนาจทางรัฐบาลให้อยู่บนพื้นฐานของหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามจะอาศัยเพียงหลักนิติธรรมอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะทำให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ได้ จากการค้นคว้าและวิจัยได้ข้อค้นพบเบื้องต้นในหลักการและทฤษฎีทางนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 9 ข้อ ที่จะนำมากำหนดเป็นโครงสร้างในการพัฒนากฎหมายให้มีบทบัญญัติที่กำกับให้คณะรัฐมนตรีพึงระมัดระวังในการใช้อำนาจทางรัฐบาลเพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์มาตรา 3 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

ข้อที่ 1 หลักนิติธรรม

คณะรัฐมนตรีต้องมีความเคร่งครัดต่อการใช้อำนาจทางรัฐบาลภายในกรอบที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เนื่องจากฐานที่มาของอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีมาจากรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการกำหนดให้คณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะต้องใช้อำนาจหน้าที่ภายในกรอบที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้อย่างเคร่งครัดเป็นหัวใจของหลักนิติธรรมที่มุ่งควบคุมและตรวจสอบให้การใช้อำนาจของผู้ปกครองเป็นไปตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น “ความเคร่งครัด” จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ ทั้งนี้ หลักนิติธรรมเป็นหลักการทางนิติศาสตร์

ข้อที่ 2 หลักความโปร่งใส

คณะรัฐมนตรีต้องใช้อำนาจทางรัฐบาลด้วยความโปร่งใส ความโปร่งใสเป็นกลไกสำคัญอย่างมากที่มีส่วนช่วยลดปัญหาคอร์รัปชัน และมีส่วนช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาให้เกิดขึ้นในสังคมต่อการบริหารงานของคณะรัฐมนตรี อีกทั้งทำให้ประชาชนสามารถเกิดประเด็นในการพิจารณาได้ว่าคณะรัฐมนตรีใช้อำนาจทางรัฐบาลให้เป็นไปตามมาตรา 3 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มากน้อยเพียงใด เนื่องจากมีนโยบายของคณะรัฐมนตรีบางนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภาหรือมติคณะรัฐมนตรีบางเรื่องที่อาจเกิดข้อสงสัยต่อการบริหารประเทศ ทั้งนี้ หลักความโปร่งใสเป็นหลักการทางรัฐศาสตร์

ข้อที่ 3 หลักธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการทางรัฐศาสตร์ หลักการนี้เป็นหลักที่ใช้ในการบริหารจัดการโดยกำหนดให้มีกลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี โดยการสร้างวิธีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคณะรัฐมนตรีในทุกด้านทุกเรื่อง เนื่องจากการสร้างวิธีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคณะรัฐมนตรี

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ในทุกด้านทุกเรื่องเป็นช่องทางที่จะทำให้ทุกภาคส่วนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการใช้อำนาจทางรัฐบาล ส่งผลให้เกิดการตรวจสอบการใช้อำนาจทางรัฐบาลโดยปริยาย

ข้อที่ 4 หลักการมีส่วนร่วม

หลักการมีส่วนร่วมเป็นหลักการทางรัฐศาสตร์สำคัญหลักการหนึ่ง สะท้อนให้เห็นถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งเคารพประชาชนและยึดถือเสียงส่วนใหญ่ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ ดังนั้น คณะรัฐมนตรีควรคำนึงถึงหลักการนี้โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบางโครงการที่เป็นนโยบายของคณะรัฐมนตรี เนื่องจากโครงการบางเรื่องอาจส่งผลกระทบต่อประชาชน นอกจากนี้หลักการมีส่วนร่วมจะเป็นสะพานสร้างความเชื่อมโยงไปสู่การตัดสินใจของฝ่ายบริหารได้อย่างชอบธรรมและเกิดคุณค่า เนื่องจากเสียงส่วนใหญ่ของประชาชนในการสนับสนุนการตัดสินใจของคณะรัฐมนตรี อย่างไรก็ตามต้องมี การจำกัดหรือกำหนดกรอบในการใช้สิทธิของประชาชนไว้ด้วย โดยการกำหนดขอบเขตและลักษณะของโครงการที่ประชาชนจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการใช้อำนาจของรัฐและการใช้สิทธิของประชาชน

ข้อที่ 5 หลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาคเป็นหลักการทางนิติศาสตร์ ซึ่งเป็นหลักการย่อยอยู่ในทั้งหลักนิติธรรม และหลักนิติรัฐ อีกทั้งหลักความเสมอภาคยังเป็นหลักกฎหมายทั่วไป ตลอดจนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานและเป็นสิทธิมนุษยชนอีกด้วย หลักการดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบันเพราะแสดงออกถึงความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย คณะรัฐมนตรีจะต้องคำนึงถึงหลักการนี้อยู่เสมอเมื่อใช้อำนาจทางรัฐบาลโดยต้องคำนึงถึงการให้ความเสมอภาคและความเท่าเทียมแก่ทุกภาคส่วน นอกจากนี้หลักความเสมอภาคเป็นหลักที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจตามอำเภอใจ เพราะการใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรีแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง คณะรัฐมนตรีต้องอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดจึงกระทำการให้เกิดผลกระทบหรือเกิดประโยชน์แก่บุคคลนั้น ดังนั้นหลักความเสมอภาคเป็นหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้มีความเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อที่ 6 หลักความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กรณีที่คณะรัฐมนตรีจะใช้อำนาจทางรัฐบาลในการกำหนดนโยบายใดนั้น คณะรัฐมนตรีจะต้องคำนึงถึงหลักความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยสร้างกระบวนการสร้างผลสัมฤทธิ์ที่ตรงต่อความต้องการของประชาชน และใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากหลักประสิทธิภาพ (Efficiency) และหลักประสิทธิผล (Effectiveness) เป็นหลักการพื้นฐานสำคัญทางรัฐศาสตร์ที่เป็นกลไกในการบริหารจัดการภาครัฐ สำหรับหลักประสิทธิภาพหมายถึงการบริหารราชการตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดี มีกระบวนการดำเนินการและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสม ใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุน แรงงาน และระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ส่วนหลักประสิทธิผลหมายถึงผลการปฏิบัติราชการที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามแผนปฏิบัติราชการที่ได้กำหนดไว้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ข้อที่ 7 หลักความรับผิดชอบต่อสาธารณชน

คณะรัฐมนตรีต้องมีการรับผิดชอบต่อสาธารณชนและผู้มีส่วนได้เสียในสถาบันของตนไม่จำเป็นต้องรอให้เกิดการตรวจสอบทางการเมืองเสมอไป เนื่องจากการบริหารราชการแผ่นดินของ คณะรัฐมนตรี สิ่งที คณะรัฐมนตรีจะต้องพึงใช้ความระมัดระวังคือ “การตัดสินใจ” เพราะการตัดสินใจบางเรื่องอาจส่งผลกระทบต่อ กว้าง อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศโดยรวม ดังนั้นเมื่อต้องการให้ระบบการเมือง การบริหาร ผู้นำการเมือง กล้า รับผิดชอบต่อ การตัดสินใจและการกระทำของตน รวมทั้งพร้อมให้สังคมตรวจสอบ หากสังคมสงสัยก็พร้อมที่จะ แสดงความรับผิดชอบต่อตนเองออกมา ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวเป็นหลักการทางรัฐศาสตร์

ข้อที่ 8 หลักภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

คณะรัฐมนตรีคือองค์กรสูงสุดในการใช้อำนาจบริหาร หากผู้บริหารประเทศหรือผู้นำประเทศมีวิสัยทัศน์ เชิงกลยุทธ์ที่กว้างไกลชัดเจน มีมติการบริหารที่สร้างความเจริญให้แก่ประเทศ องค์กร สถาบัน และประชาชน จะส่งผลให้การกำหนดทิศทางและการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่รัฐได้วางไว้ เนื่องจากวิสัยทัศน์ (Vision) คือ การตั้งเป้าหมาย การมีวิสัยทัศน์จึงเป็นภาวะที่สำคัญเพื่อให้การกำหนดทิศทางในการบริหารประเทศมี จุดมุ่งหมาย ดังนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องนำหลักภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ซึ่งเป็นทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์เข้า มาช่วยเสริมให้เกิดการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีบรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2560 อีกทั้งทำให้ได้ผู้บริหารประเทศที่มีหลักนิติธรรมในการใช้อำนาจทางรัฐบาลส่งผลต่อ การพัฒนาประเทศและระบอบการปกครองประชาธิปไตย

ข้อที่ 9 หลักการร่วมรับผิดชอบ (Collective Liability)

นอกจากหลักความรับผิดชอบร่วมกันซึ่งคณะรัฐมนตรีจะต้องยึดถือในการบริหารราชการแผ่นดินแล้ว บางครั้งการตัดสินใจออกมิตคณะรัฐมนตรีในทางนโยบายก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนหรือการระ บบประมาณเกินความจำเป็น คณะรัฐมนตรีจึงควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบในมติคณะรัฐมนตรีด้วยตามหลักการร่วมรับ รับผิดชอบ ทั้งนี้ หลักการในข้อนี้เป็นหลักทางนิติศาสตร์

เมื่อนำข้อค้นพบเบื้องต้นดังกล่าวไปจัดทำการมีส่วนร่วมในการออกแบบ, ร่วมออกแบบ จากประชากร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 16 คน พบว่าคำตอบที่ได้มาจากการมีส่วนร่วมในการออกแบบ, ร่วมออกแบบ ส่วนใหญ่ไม่ มีความแตกต่างกับข้อค้นพบเบื้องต้น มีเพียงบางข้อที่มีความเห็นแตกต่างกันอย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าข้อค้นพบ ดังกล่าวมีทั้งหลักการและทฤษฎีทางนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งบางข้อเป็นหลักนิติธรรม ในตัวเอง และส่วนใหญ่ไม่ใช่หลักนิติธรรมแต่สมควรนำมาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้การใช้หลักนิติธรรมเกิด ผลสัมฤทธิ์ ดังนั้นข้อค้นพบทั้ง 9 ข้อ เป็นข้อสรุปที่นำไปสู่การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจ ทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี

จากข้อสรุปของการวิจัยข้างต้นเมื่อนำไปพัฒนากฎหมายให้มีบทบัญญัติที่เป็นกลไกในการช่วยกำกับให้ คณะรัฐมนตรีใช้อำนาจทางรัฐบาลภายใต้หลักนิติธรรมอย่างแท้จริง โดยเลือกแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติใน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 เนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นกฎหมายหลักในการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินซึ่งเป็นการเหมาะสมที่จะแก้ไขเพิ่มเติมบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว โดยจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ซึ่งได้ผ่านการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องประมาณ 40 คน ได้วิพากษ์และแสดงความคิดเห็นต่อร่างกฎหมายดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นไปวิเคราะห์และพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โครงสร้างของกฎหมายมีสาระสำคัญ ดังนี้

- หลักการและเหตุผล

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นำหลักนิติธรรมมาบัญญัติไว้ในมาตรา 3 วรรคสอง ให้คณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มีหลักการในการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน อันเป็นกฎหมายหลักในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี แต่ยังไม่กฎหมายกำหนดกลไกให้การใช้หลักนิติธรรมกับอำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ จึงจำเป็นต้องตรากฎหมายนี้

- ชื่อร่างพระราชบัญญัติ (มาตรา 1)

การกำหนดชื่อพระราชบัญญัติ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและขอบเขตในการใช้บังคับของร่างพระราชบัญญัติ และเป็นการบอกให้ทราบถึงลำดับครั้งของการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว

- วันใช้บังคับ (มาตรา 2)

การกำหนดวันใช้บังคับของกฎหมาย เพื่อให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายหรือผู้ต้องถูกบังคับตามกฎหมายจำเป็นต้องแก้ไขหรือมีเวลาในการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ

- เพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 3/2 (มาตรา 3)

กำหนดให้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม การใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีต้องมีหลักนิติธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชน ความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ความมั่นคงของประเทศ หลักความคุ้มค่าในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศ ต่อความต้องการและความจำเป็นของประชาชน หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความโปร่งใส การให้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยสรุปตามที่กล่าวมานี้ย่อมเป็นข้อสรุปของข้อค้นพบจากการวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนากฎหมายโดยแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ...) พ.ศ. เพื่อให้มีการกำกับการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีเป็นไปตามหลักนิติธรรมและส่งเสริมให้คณะรัฐมนตรีพึงระวังและตระหนักถึงหลักสำคัญ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

บางประการเมื่อจะได้ใช้อำนาจทางรัฐบาล รวมทั้งเพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ตามมาตรา 3 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่กำหนดกรอบในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี ตลอดจนเป็นการตอบข้อสงสัยว่าคณะรัฐมนตรีใช้อำนาจทางรัฐบาลภายใต้หลักนิติธรรมมากน้อยเพียงใด ส่งผลให้การใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีน่าจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อประชาชน สังคม ระบบการเมืองการปกครอง และประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผลของการวิจัยได้จัดทำกฎหมายเป็นร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. หากจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้เกิดการบังคับใช้กับคณะรัฐมนตรีตามการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยนั้น การวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ให้มีการนำร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. จากการวิจัยไปตราเป็นกฎหมายตามกระบวนการทางนิติบัญญัติเพื่อให้มีการใช้บังคับ
2. ให้รัฐบาลจัดทำดัชนีหลักนิติธรรม (Rule of Law Index) สำหรับการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี เพื่อเป็นข้อมูลให้รัฐสภาและประชาชนสามารถตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี
3. ให้รัฐบาลจัดทำฐานข้อมูลที่ประชาชนสามารถติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจทางรัฐบาลของคณะรัฐมนตรีได้โดยสะดวกและเข้าใจง่าย กล่าวคือ สร้างระบบติดตามการใช้อำนาจทางรัฐบาล (Tracking System) ซึ่งคณะรัฐมนตรีสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์และติดตามการดำเนินงานของคณะรัฐมนตรีต่อไปได้
4. ให้ภาครัฐสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักนิติธรรมให้แก่บุคลากรในหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม
5. ให้มีการศึกษาและวิจัยต่อไปในเรื่องหลักนิติธรรมในระบบกฎหมายไทย เนื่องจากประเทศไทยมีระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษรที่รับอิทธิพลทางความคิดในเรื่องหลักนิติรัฐจากประเทศในแถบภาคพื้นยุโรป แต่การรับอิทธิพลทางความคิดในเรื่องหลักนิติธรรมมาจากสหราชอาณาจักรซึ่งมีระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณีนั้น สมควรที่จะต้องมีการศึกษาและวิจัยหลักนิติธรรมในระบบกฎหมายไทยเพื่อสร้างความเข้าใจในวิวัฒนาการของหลักการดังกล่าว และค้นหาหลักการย่อยในหลักนิติธรรมที่เหมาะสมกับ ระบบกฎหมายไทย เพื่อเกิดความชัดเจนในหลักนิติธรรมที่จะใช้ยึดถือและปฏิบัติให้แก่องค์กรของรัฐต่าง ๆ และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

เอกสารอ้างอิง

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (2550, 24 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534. (2534, 4 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 108 ตอนที่ 156
- พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560. (2560, 31 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 79 ก.
- พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 (2562, 16 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก.
- ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2564 (2564, 26 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 258 ง.
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (2546, 9 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 120 ตอนที่ 100 ก.
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2548. (2548, 11 มีนาคม) ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 122 ตอนที่ 22 ก.
- ระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2548 (2548, 15 มีนาคม) ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 122 ตอนพิเศษ 23 ง.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (2542, 10 สิงหาคม) ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรม พ.ศ. 2554 (2554, 1 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 128 ตอนพิเศษ 116 ง.
- มาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและหัวหน้าหน่วยงานธุรการของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ พ.ศ. 2561 (2561, 30 มกราคม) ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 5 ก.
- กองพัฒนานวัตกรรมการยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมร่วมกับศาลอุทธรณ์ภาค 1. TOM BINGHAM หลักนิติธรรม THE RULE OF LAW, 2564.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2564). หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน ว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ. (2555). หนังสือนิติรัฐ นิติธรรมฉบับประชาชน.

กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ.

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2564). หลักกฎหมายมหาชน หลักนิติธรรม/นิติรัฐ ในฐานะ “เกณฑ์” จำกัดอำนาจรัฐ (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

วรพจน์ วิศวพิชญ์. (2564). ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานบางประการของกฎหมายปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

วิชญ์ เครื่องงาม. การบริหารราชการแผ่นดินตามกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล. วารสารสถาบันพระปกเกล้า ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2553).

_____.หลักนิติธรรมกับการบริหารประเทศ.วารสารศาลรัฐธรรมนูญ ปีที่ 17 เล่มที่ 50 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2558.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2565). วิธีวิทยาการวิจัยทางนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อารทิพานิย.

สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). ความมุ่งหมายและคำอธิบายรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

_____. (2550). รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 22/2550 วันจันทร์ที่ 11 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2550.

ปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) (Universal Declaration of Human Rights: UDHR, 1948)

กฎบัตรสหประชาชาติ ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) (Charter of the United Nations : UN Charter, 1945)
มหากฎบัตร ค.ศ. 1215 (พ.ศ. 1758) (Magna Carta, 1215)

รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา (The Constitution of The United States 1787)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

พุทธธรรมในบทกวีนิพนธ์ “ฝันจะฝากดอกไม้ไว้ใกล้หมอน” ของพิบูลศักดิ์ ละครพล
Buddhism in Poetry “Flowers Beneath your Pillow” by Pibulsak Lakonpol

วรารัตน์ ศรียาภย์*, สุริยา คำกุนะ**, นลินภัทร์ เมฆเกรียงไกร***

Warawat Sriyabhaya*, Suriya Khamkuna**, Nalinpat Mekkriengkrai***

(Received : November 15, 2022 / Revised : November 22, 2022 / Accepted : December 13, 2022)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สาระและกลวิธีนำเสนอพุทธธรรมในบทกวีนิพนธ์ “ฝันจะฝากดอกไม้ไว้ใกล้หมอน” ของพิบูลศักดิ์ ละครพล โดยประยุกต์ใช้แนวคิดพุทธธรรมและแนวคิดการวิเคราะห์วิจารณ์ ผลการศึกษาพบว่า บทกวีนิพนธ์ “ฝันจะฝากดอกไม้ไว้ใกล้หมอน” ประกอบด้วยบทกวีขนาดสั้นจำนวน 55 เรื่อง ใช้รูปแบบกวีนิพนธ์ประเภทร้อยกรอง ลักษณะลีลาการใช้ถ้อยคำให้คุณค่าทางวรรณศิลป์อย่างสมบูรณ์ สื่อสารสาระพุทธธรรมสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ นิพพาน ปฏิจจสมุปบาท อตัมมยตา ชันธ 5 อุปาทาน ตถตา และไภวฉลยธรรม กลวิธีสื่อสารสาระพุทธธรรมทุกประการ สื่อออกมาจากความรู้สึกนึกคิดประสบการณ์ของกวี ส่งผลให้เป็นงานกวีนิพนธ์ที่มีคุณค่าด้านวรรณศิลป์และด้านพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: วรรณกรรมพุทธธรรม, กวีนิพนธ์ร่วมสมัย, พิบูลศักดิ์ ละครพล

Abstract

This research aims to analyze the essence and strategies for presenting the Buddha Dharma in Pibulsak Lakonpol's poem “Flowers Beneath your Pillow”. By applying the concept of Buddhism and the concept of critical analysis. The results of the study found that. The poem “Flowers Beneath your Pillow”. Contains 55 short poems. Use a poetic style of poetry. The style and use of words perfectly give the literary value. Communicate the seven important Buddha Dharmas. These are Nibbaana, Patichsamuppaada, Atammayataa, Pancakkhandha, Upaadaana, Tathataa and Kevalayadhamma. Strategies for communicating the Buddha Dharma in all respects. It conveys the feelings and experiences of the poet. This results in a poetry work that is valuable in literature and Buddhism.

Key Words: Buddhist Literature, Contemporary Poetry, Pibulsak Lakonpol

*

Corresponding author. E-Mail :

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พิบูลศักดิ์ ละครพล ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ เป็นศิลปิน (นักเขียน-กวี-จิตรกร) มีผลงานศิลปกรรมอย่างต่อเนื่อง เริ่มเข้าสู่การวรรณกรรมตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๕ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๖๕ นับเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๕๐ ปี หรือ ๕ ทศวรรษ ทั้งยังปรารถนาจะสร้างสรรค์งานวรรณกรรมตลอดไป トラบเท่าชีวิตยังดำรงอยู่ มีผลงานวรรณกรรมสร้างสรรค์รวมเล่มไม่น้อยกว่า ๕๐ เรื่อง พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้รับรางวัลเรื่องสั้นดีเด่นกลุ่มวรรณกรรมพินิจ พ.ศ. ๒๕๒๐ นวนิยายเรื่อง **ทุ่งหญ้าสีน้ำเงิน** ได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๗ นวนิยายเรื่อง **วัยฝันวันเยาว์** ได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ผลงานวรรณกรรมของพิบูลศักดิ์ ละครพล ได้รับรางวัลทางวรรณกรรมอยู่เป็นนิจ จนกระทั่งถึง พ.ศ. ๒๕๕๖ วรรณกรรมเรื่อง **ริมฝั่งแม่น้ำหัวใจสลาย** ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว จากมูลนิธิโลกสีเขียว ครั้น พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ และได้รับการยกย่องในวาระอื่นๆ อีกหลายวาระ ใน พ.ศ. ๒๕๖๔ พิบูลศักดิ์ ละครพล มีผลงานวรรณกรรมสร้างสรรค์เล่มล่าสุดคือ **กวีนิพนธ์ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไวใกล้หมอน**

ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไวใกล้หมอน เป็นวรรณกรรมกวีนิพนธ์รวมบทกวีขนาดสั้นจำนวน 55 เรื่อง เมื่อพิจารณาเนื้อหาของบทกวีแต่ละเรื่องพบว่า แม้มีความเป็นเอกเทศ แต่สื่อสารสาระหลักเชื่อมโยงไปถึง “ดอกไม้” หรือมาลามาลีแห่งชีวิต อันมีความหมายโดยนัยคือสภาวะจิตสิ้นทุกข์แล้ว เรื่องหนึ่งๆ สื่อแนวคิดหลักประการเดียว แต่มีแนวคิดรองตั้งแต่แนวคิดเดียวขึ้นไปซ้อนอยู่ ลักษณะของแนวคิดรอง ช่วยเสริมให้แนวคิดหลักชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น บทกวีนิพนธ์ **ปณิธาน** แสดงแนวคิดหลักคือการไม่ยึดมั่นถือมั่น กวีตั้งความมุ่งหวังของตนว่า จะไม่ยึดติดหลักการเดิมที่ไม่สวยงามหรือไม่เหมาะสม มีลักษณะ “เน่าทฤษฎี” แล้วมุ่งสร้างสรรค์โลกใบใหม่หรือวิถีชีวิตใหม่ อันสงบงดงามตลอดไป ดังบทกวีว่า “ฉันจะทิ้งโลกใบเก่าเน่าทฤษฎี ระบายสีโลกใหม่อย่างใจฝืน เป็นโลกแห่งสีสันดีชั่วนิรันดร์ เฉิดฉันสงบงามสีน้ำใจ” (หน้า 17)

แนวคิดหลักข้างต้นเป็นแนวคิดพุทธธรรม คือการเลิกอุปาทานหรือความยึดมั่นในทฤษฎีหรือทฤษฎีอันไม่ดีไม่เหมาะสม ทั้งนี้ มีแนวคิดรองช่วยเสริมให้แนวคิดหลักเด่นชัดขึ้น คือ ความงามของสรรพสิ่งนั้น สิ่งเดียวมีอาจงามได้อย่างสมบูรณ์ ต้องมีสิ่งต่างๆ ซึ่งงามพร้อมเข้ามาประกอบกันด้วย เช่น สีแห่งท้องฟ้าที่งามโดยแท้นั้น มิได้มีเพียงแต่สีฟ้า จะต้องมียีสันอันหลากหลายของผืนป่า สีแห่งห้วงน้ำยามต้องแสงตะวัน สีเขียวใบข้าวซ้อนสีชมพูมาประกอบกันด้วย ดังบทกวีว่า “ให้ท้องฟ้าใช้จะมีแต่สีฟ้า มีสีป่าสีน้ำต้องตะวันฉาย เขียวใบข้าวซ้อนชมพูอยู่พรวยพราย เมื่อตาหมายจินตนา รู้อารมณ์” (หน้า 17)

ลักษณะแนวคิดดังกล่าวข้างต้น พิบูลศักดิ์ ละครพล นำเสนอไว้อย่างหลากหลายใน **ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไวใกล้หมอน** ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจและประสงค์จะวิเคราะห์สาระและกลวิธีนำเสนอพุทธธรรม นอกจากเกิดประโยชน์โดยตรงต่อผู้วิจัยแล้ว ยังก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สนใจทั่วไปด้วย

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์สาระและกลวิธีนำเสนอพุทธธรรมบทกวีนิพนธ์ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน ของพิบูลศักดิ์ ละครพล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสารหรือตัวบท แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมและงานกวีนิพนธ์
2. อ่านทำความเข้าใจตัวบทกวีนิพนธ์ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน ของพิบูลศักดิ์ ละครพล อย่างละเอียด
3. วิเคราะห์พุทธธรรมในบทกวีนิพนธ์ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน ของพิบูลศักดิ์ ละครพล ในประเด็น สาระและกลวิธีการนำเสนอ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดพุทธธรรมและแนวคิดการวิเคราะห์วิจารณ์งานกวีนิพนธ์
4. สรุปผลและอภิปรายผล

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบสาระพุทธธรรมในบทกวีนิพนธ์ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน ของพิบูลศักดิ์ ละครพล
2. เข้าใจกลวิธีนำเสนอพุทธธรรมในบทกวีนิพนธ์ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน ของพิบูลศักดิ์ ละครพล
3. เห็นรูปแบบและกลวิธีการสร้างสรรค์บทกวีนิพนธ์เพื่อนำเสนอสาระพุทธธรรมของนักประพันธ์ที่เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ คือ พิบูลศักดิ์ ละครพล

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์บทกวีนิพนธ์ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน ของพิบูลศักดิ์ ละครพล ในด้านสาระและกลวิธีนำเสนอพุทธธรรม นำเสนอผลการวิจัยโดยสรุปได้ ๒ ประเด็น ได้แก่ ๑) สาระสำคัญของบทกวีนิพนธ์ “ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน” โดยพิบูลศักดิ์ ละครพล และ ๒) สาระและกลวิธีการนำเสนอพุทธธรรมในบทกวีนิพนธ์ “ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน” ของพิบูลศักดิ์ ละครพล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. สาระสำคัญของบทกวีนิพนธ์ “ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน” โดยพิบูลศักดิ์ ละครพล

วรรณกรรมกวีนิพนธ์ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน แต่งโดยพิบูลศักดิ์ ละครพล เป็นหนังสือขนาด ๑๖ หน้ายก (เล็ก) จำนวน ๑๓๕ หน้า พิมพ์โดยสำนักพิมพ์สุ่มฝัน เมื่อ พ.ศ.๒๕๖๔ เป็นการรวมผลงานกวีนิพนธ์จำนวน ๕๕ บท/เรื่อง แต่ละบทมิได้ระบุว่าจะแต่งเมื่อเวลาใดอย่างชัดเจน ดังนั้นจึงอนุมานเวลาแต่งบทกวีนิพนธ์นี้ว่าเป็นช่วงเดียวกับเวลาที่พิมพ์เผยแพร่ คือ พ.ศ.๒๕๖๔

เนื้อหาของบทกวีนิพนธ์ทั้ง ๕๕ บท สื่อแนวคิดแตกต่างกันไปตามชื่อเรื่องของบทกวีนิพนธ์ คือ ปณิธาน ดุจดอกไม้ บทกวี หน้าต่างดวงใจ พรุ้งนี้ อรุณรวิ ดอกไม้บาน กุหลาบพันปี มโหรีแห่งสายลม พุง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

สังหาร เสียงเงียบ วาดเขียนโดดเดี่ยว ระหว่างหมอกและควัน โลกหมุนรอบดวงใจเรา ม่วงแสร้งเหลือง ริมทาง เทียว เริงรำในสายลม คีตกวีจากความหวังใจ รักต่างหากที่ร่ำไห้ พอดีเดิน หวานชีวิต หวานฝัน เอื้อมใจหรี เสียงโลก ดนตรีดวงตา แม่น้ำวันพรุ่งนี้ วิถีเดียวดาย หนึ่งจอกทรงจำ บทละครสนธยา พบจริงก็เมื่อฝัน ประวัติศาสตร์นิทาน ปัญญาญาณ ฟ้าแลบและเหวลึก ด้วยรักและเมตตา ในเทาคือขาวและดำ เพลงคู่ขนาน เพียงกล้าหยดส้อยอยู่เคียง ในโลกจริง หลับตาเกิดแล้วฝันถึง ที่ไหนสักที่ที่รักแท้รอ เพราะรัก มธุรส แม่น้ำไร้ก้น อ่อนไหว ท้องทุ่งถิ่นวิถี หอมวันวาน ดอกดวงฤดีใด ซิมโฟนีชีวิต หลง หลักฟ้าดิน อัดตา โลกร้องเพลงดังเบื้อง หน้า พออยู่พอกินพอกื้อ น้ำค้างรอคืน จากดินก้อนเดียว และงามพอดี

๒. สารัตถะและกลวิธีการนำเสนอพุทธธรรมในบทกวีนิพนธ์ “ฝันจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน” ของ พิบูลศักดิ์ ละครพล

หลังจากผู้วิจัยอ่านบทกวีนิพนธ์ฝันจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน ของพิบูลศักดิ์ ละครพล อย่างละเอียด โดยอาศัยหลักการแห่งความรู้ของผู้วิเคราะห์วิจารณ์ 2 ประการ คือ ความรู้ในตัวบท ว่าด้วยเนื้อหาสาระของ ตัวบท รูปแบบของตัวบท และการใช้ภาษาในตัวบท รวมทั้งความรู้นอกตัวบท ว่าด้วยประวัติของตัวบท ประสบการณ์ชีวิตของผู้อ่าน ผู้แต่งและสังคมวัฒนธรรม ภาษาและวรรณศิลป์ ตลอดจนแนวความคิดการวิเคราะห์ วิจารณ์ (วรรณธรณ์ ศรียาภย์, 2562, หน้า 5-17 ถึง 5-27) พบว่าบทกวีนิพนธ์ฝันจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน” มีสารัตถะพุทธธรรมสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ นิพพาน ปฏิจจสมุปบาท อตัมมยตา ชันธ ๕ อุปาทาน ตถตา และ ไกวัลยธรรม แต่ละสารัตถะพุทธธรรมดังกล่าว มีสาระสำคัญและกลวิธีนำเสนอ ดังนี้

๒.1 นิพพาน

นิพพาน หมายถึง สภาวะสิ้นกิเลสและทุกข์ทั้งปวง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ [ป.อ. ปยุตฺโต], 2559 ข. หน้า 167) เป็นสภาพดับกิเลสและกองทุกข์ ภาวะเป็นสุขสูงสุด เพราะไร้กิเลส ไร้ทุกข์ เป็นอิสระภาพ สมบูรณ์ นิพพานมี 2 ลักษณะ ได้แก่ สอุปาทิเสสนิพพาน คือ นิพพานยังมีอุปาทิเหลืออยู่ เป็นการดับกิเลสแต่ ยังมีเบญจขันธ์ เป็นนิพพานของพระอรหันต์และผู้ยังแสวยารมณ์น่าพอใจ ไม่น่าพอใจทางอินทรีย์ 5 ซึ่งรับรู้ ทุกข์และสุขอยู่ และอนุปาทิเสสนิพพาน คือ นิพพานไม่มีอุปาทิเหลืออยู่ เป็นการดับกิเลส ไม่มีเบญจขันธ์ เป็น นิพพานของพระอรหันต์และผู้ระงับการแสวยารมณ์ทั้งปวง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ [ป.อ. ปยุตฺโต], 2559 ก. หน้า 66)

อย่างไรก็ตาม นิพพานในทุกความหมายไม่เกี่ยวกับความตาย เมื่อใดจิตใจไม่มีการปรุงแต่งกิเลส และความทุกข์ เมื่อนั้นภาวะนิพพานปรากฏอยู่ในความรู้สึกหรือในจิตนั้น หากจิตบรรลุนิวาสังขาร คือสภาพใดๆ ปรุงแต่งจิตให้เกิดกิเลสไม่ได้ เช่นนี้เป็นนิพพานอันถาวร (พุทธทาสภิกขุ, 2549, หน้า 38-39)

ในชื่อเล่มวรรณกรรมกวีนิพนธ์ว่าฝันจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน สือสารัตถะหลักของเรื่อง ครอบคลุมสารัตถะรองของบทกวีทั้ง 55 เรื่อง กวีปรารถนาจะฝัก “ดอกไม้” อันหมายถึงพระนิพพานไว้ใกล้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

หมอนของผู้อ่าน ให้ผู้อ่านได้คำนึงหรือระลึกถึงพระนิพพานในยามหนุนหมอน โดยทั่วไปคนจะนอนหนุนหมอน ดังนั้น หากได้ระลึกถึงพระนิพพานในทุกครั้งที่หนุนหมอน ก็จะได้สัมผัสถึงภาวะไร้กิเลสและความทุกข์ทั้งปวง

สารัตถะนิพพานปรากฏชัดเจนในบทกวีนิพนธ์เรื่อง**บทกวีนิพนธ์ดุดอกไม้** ความว่า

อายตนะสัมผัสหนาวร้อนเย็น	หากใจเห็นมากล้นรับรู้ได้
ธรรมชาติเปล่าเพียงแต่ผันแปรไป	สิ่งซ่อนเร้นอยู่ข้างในนั้นจริงแท้
ศิลปะสะท้อนงามสะท้อนดี	รสสุนทรีปรารถนามาเผยแผ่
รักโลกโกรธหลงแสงเงาแสร	ศิลปะพิสุทธ์แท้เพียงนิพพาน
ภาพและเพลงของเด็กน้อยงามซื่อใส	จากดวงใจ รู้ลึก เห็น เล่น ขับขาน
โบกปีกฝันโฉบบินจินตนาการ	เบิกบานดุดอกไม้ไร้มายา
ฉันอยากเปลี่ยนโลกแล้งเข็ญเป็นอย่างนั้น	ให้รู้เพื่อรู้ฝันสุขहरषา
วาดกุหลาบดอกโตโตให้เต็มตา	แขวนชิงช้ากลีบดอกไม้ได้เสียวจันทร์

(หน้า 18-19)

บทกวีนิพนธ์ข้างต้น พิบูลศักดิ์ ละครพล ใช้กลอนสุภาพจำนวน 4 บท นำเสนอแนวคิดอุปมาอุปไมยนิพพาน แม้ดับกิเลสแล้ว แต่ยังมีเบญจขันธ์เป็นอายตนะหรือเครื่องรู้และสิ่งรู้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1,407) สัมผัสหนาวร้อนเย็นที่รู้ได้ด้วยใจหรือธรรมารมณ์ ว่าธรรมชาติไม่เที่ยงแท้ ย่อมผันแปรอยู่ตลอดเวลา ศิลปะอันบริสุทธิ์สะท้อนให้เห็นความงามและความดี เผยให้เห็นสุนทรีภาพผ่านแสงและรูปเงาซึ่งแต่งแต้มแรวไว้ รับรู้ได้ถึงภาวะรัก โลภ โกรธ หลง ความบริสุทธิ์เช่นนี้ของงานศิลปะ ไม่ต่างจากภาวะนิพพานข้างต้น ภาพและเพลงของเด็กน้อยงดงามซื่อใส สื่อออกมาจากดวงใจ เป็นภาพที่เห็นแล้วให้อารมณ์ความรู้สึก ส่วนบทเพลงที่เด็กร้องเล่นขับขาน แสดงถึงจินตนาการอันอิสระกว้างใหญ่ เหมือนดอกไม้งามบริสุทธิ์ไร้มายาใดๆ กวีใครจะ “เปลี่ยนโลก” ซึ่ง “แล้งเข็ญ” ให้เป็นเช่นที่กล่าวข้างต้น ให้เด็กๆ “รู้เพื่อรู้ฝันสุขहरषา” จึงวาดดอกกุหลาบดอกโตเห็นได้เต็มดวงตา ใส่ลงในชิงช้ากลีบดอกไม้ นำไปแขวนไว้ในยามค่ำคืนที่พระจันทร์ครึ่งเสี้ยวทองแสง

นอกจากนี้ ในบทกวีนิพนธ์เรื่องอื่น เช่น**คติกวีจากความหวังใจ** เมื่อพิบูลศักดิ์ ละครพล สดับฟังเสียงร้องของหมู่แมลงในยามเย็นย่ำ เสียงสูงต่ำอัน “หริ่งเรไร” ร้องผสมกันเป็นบทเพลง ตราทรงใจยิ่งนัก จึงได้พบกับ “ความเจียบงาม” ซึ่ง “บริสุทธิ์ดุดอกไม้ค้าง” ระงับทุกขุ่นวายใจเป็นอย่างดี ช่วย “บรรเทาทุกข์ปลดปล่อยจิตวิญญาณ” เพื่อนมนุษย์ให้รักใคร่กันดุจพี่น้อง ภาวะเช่นนี้ล้วนแต่สื่อสารัตถะนิพพานที่ยังมีอุปาทิเหลืออยู่

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

๒.2 ปฏิจ্ঞสมุปปาท

ปฏิจ্ঞสมุปปาท คือ ธรรมอันเป็นธรรมชาติ อาศัยกันแล้วเกิดขึ้นในลักษณะ “เพราะมี...เป็นปัจจัย จึงมี...” หรือความที่เมื่อมีสิ่งนี้เป็นปัจจัย สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เรียกว่า “อิทัปปัจจยตา” (พุทธทาสภิกขุ, 2563, หน้า 37) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การเกิดขึ้นแห่งธรรมทั้งหลายเพราะอาศัยกัน ธรรมที่อาศัยกันเกิดขึ้นพร้อมกัน คือนัยแห่งปฏิจ্ঞสมุปปาท (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ [ป.อ. ปยุตฺโต], 2559 ก. หน้า 252) เป็นอริยศาสตร์เจาะลึกเรื่องการก่อเกิดวิภูฏะ โดยมีอวิชชามารคยกระชิบตันทา ตณหากระชิบอุปาทาน อุปาทานกระชิบภพ ภพกระชิบชาติ เพื่อให้ชาติตณฺหากระชากลากจูงปุณฺชนคนไร้ปัญญาเข้าสู่วังวนวิภูฏะหรือวิภูฏสงสาร อันเป็นเครื่องทำให้ทุกข์ทรมานใจ ผู้มีปัญญาทำให้อวิชชาหวัชชิต แล้วเขาก็ออกจากวิภูฏะได้ (ทยาฬ, 2565, หน้า 13-15)

พิบูลศักดิ์ ละครพล เป็นผู้มึญญานทัศน์และกวีทัศน์ เข้าใจและเข้าถึงกฎอิทัปปัจจยตา คือ “เพราะมี...เป็นปัจจัย จึงมี...” ตามมรรคาแห่งปฏิจ্ঞสมุปปาทเป็นอย่างดี จึงถ่ายทอดเนื้อหาของบทกวีนิพนธ์หลายเรื่องตามกฎดังกล่าว ดังเช่นบทกวีนิพนธ์ม่วงแรเหลื่อง ต่อไปนี้

สายลมร้อนจรมมาจากฟ้าใต้	ปลิดต้นใบตะแบกเปลือยกิ่งเปล่า
แดดบดลีครามครวญป่วนฟ้าเทา	ทิวเทือกเขาหลายไปในม่านฟ้า
ใต้ร่มเงาตะแบกเขียวแขวนเปลญวน	มูมัญจวนของหัวใจไฟฝันหา
ตอนลมตกแดดบ่ายคล้อยชายคา	คือเวลาเร็นรมย์ร่มเงางาม
ตะแบกเงาเศร้าไม่นาน ผ่านมีนา	ม่วงเมษา ผลิดอกใบ สีไหวหวาม
ฝนสงกรานต์ทอรู้ทาบทุ่งทาม	ขึ้นลีครามฉ่ำสีไพลร่มไร่นา
ขอบคุณสายลมร้อนจากทะเล	นำความรักกล่อมเห่เสนหา
ลมแล้งเหลื่องริมรั้วบ้านบานตรึงตรา	ย้าคุณค่า ม่วงแรเหลื่อง อยู่เคียงกัน

(หน้า ๔๔)

ปรากฏการณ์ในบทกวีนิพนธ์ข้างต้น กวีนำเสนอด้วยรูปแบบกลอนสุภาพจำนวน 4 บท และนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบกฎอิทัปปัจจยตาตามนัยแห่งปฏิจ্ঞสมุปปาท คือ เพราะมี “สายลมร้อนจรมมาจากฟ้าใต้ ปลิดต้นใบ” เป็นปัจจัย จึงมี “ตะแบกเปลือยกิ่งเปล่า” เพราะมี “แดดบดลีครามครวญป่วนฟ้าเทา” เป็นปัจจัย จึงมี “ทิวเทือกเขาหลายไปในม่านฟ้า” เพราะมี “ลมตกแดดบ่ายคล้อยชายคา” เป็นปัจจัย จึงมี “เวลาเร็นรมย์ร่มเงางาม” เพราะมี “ตะแบกเงาเศร้า” เป็นปัจจัย จึงมี “ผลิดอกใบ สีไหวหวาม” เพราะมี “ฝนสงกรานต์ทอรู้ทาบทุ่งทาม” เป็นปัจจัย จึงมี “ขึ้นลีครามฉ่ำสีไพลร่มไร่นา” เพราะมี “สายลมร้อนจากทะเล นำความรักกล่อมเห่เสนหา” เป็นปัจจัย จึงมี “ลมแล้งเหลื่องริมรั้วบ้านบานตรึงตรา” (“ลมแล้ง” เป็นคำภาษาไทยถิ่นเหนือ หมายถึงต้นราชพฤกษ์ ในที่นี้หมายถึงดอกราชพฤกษ์) และเพราะมี “ลมแล้งเหลื่องริมรั้วบ้านบานตรึงตรา” เป็นปัจจัย จึงมี “คุณค่า ม่วงแรเหลื่อง อยู่เคียงกัน”

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

สังเกตได้ว่า การนำเสนอเนื้อหาของบทกวีนิพนธ์เรื่องต่างๆ ในฝั้นจะฝากดอกไม้ไว้ใกล้หมอนของพิบูลศักดิ์ ละครพล มักใช้กลวิธีตามกฎอภิปัจจัยตา เนื่องจากเป็นกลวิธีแสดงเหตุและผลของเนื้อหา มุ่งให้ผู้อ่านรับสารได้ตามกวีปรารภนันทนเอง หากผู้อ่านสามารถรับสารบางประการได้กว้างไกลไปกว่าที่กวีตั้งใจสื่อสาร ก็ย่อมจะกระทำได้อีก เนื่องจากการอ่านวิเคราะห์วิจารณ์ เป็นกิจกรรมทางปัญญาของผู้อ่านโดยตรง อันเป็นพุทธวิธีนำผู้อ่านไปสู่ปัญญาญาณได้เป็นอย่างดี การนำเสนอเนื้อหาในภาพรวมของบทกวีนิพนธ์ฝั้นจะฝากดอกไม้ไว้ใกล้หมอน อาจกล่าวได้ว่า เพราะมี “ดอกไม้ไว้ใกล้หมอน” เป็นปัจจัย จึงมี “ชีวิตที่เป็นสุขงดงาม”

๒.3 อตัมมยตา

อตัมมยตาคือภาวะของจิตใจที่เลื่อนสูงขึ้นไปไม่สุดสิ้น เป็นอิสระ อยู่เหนืออำนาจการปรุงแต่งของสิ่งทั้งปวง ภาวะจิตใจจะเลื่อนสูงขึ้นไปได้ ต้องใช้ปัญญาอันรู้แจ้งแทงตลอดเป็นพลังขับเคลื่อน (พุทธทาสภิกขุ, 2556, หน้า 207)

เมื่อพิจารณาบทกวีทั้ง 55 บทในฝั้นจะฝากดอกไม้ไว้ใกล้หมอน พบว่าพิบูลศักดิ์ ละครพล สื่อแนวคิดพุทธธรรมประเด็นอตัมมยตาไว้หลายบท เช่นในบทกวีนิพนธ์ปัญญาญาณ ดังต่อไปนี้

เป็นเช่นนี้แหละที่รักโลกชีวิต	อย่าเพิ่งคิดแต่หวานปลื้มจนลืมนม
บางคำตอบก็ฝากไว้ในสายลม	โยธะเปียสังคม อยู่ในนิยาย
เว้นไว้บ้างบางคำถามอันล้ำลึก	ตริตรตรงตริก “อภิปรัชญา” ฆ่าความหมาย
อลัชชีผีหลอกต้มโง่งมฉาย	ธรรมกลายเป็นกิเลสเหตุเผาใจ
พันโลกย์ เหนือโลกย์ ปล่อย วาง ละ	สัจธรรมพุทธะ สว่างไสว
รู้ดี ชอบ ชั่ว เห็น ความเป็นไป	ตามปัจจัย ตามเหตุ กิเลสมนุษย์
เมื่อกาย วาจา ใจ ละอายบาป	กุศลจิตเฝ้าอาบใสพิสุทธิ
รังสรรค์ปัญญาค่าวิมุตติ	โลกุตระชาวพุทธ พันทุกข์ทน

(หน้า ๗๗)

บทกวีนิพนธ์ข้างต้น พิบูลศักดิ์ ละครพล นำเสนอด้วยกลอนสุภาพจำนวน 4 บท มีเนื้อความว่า โลกแห่งความเป็นจริงของชีวิตนั้น มิได้มีความหวานชื่นหรือความสุขเพียงอย่างเดียว แต่มีความขมหรือความทุกข์ด้วย คำตอบของคำถามบางประการอยู่ในสายลม มีอาจค้นหาได้ หรือมีอยู่แต่ในโลกจินตนาการของนวนิยาย จึงควรเว้นการตอบคำถามเพื่อค้นหาอภิปรัชญาหรือความจริงประการนั้น เพราะจะกลายเป็นมูลเหตุให้เกิดกิเลส ส่งผลให้ใจไม่เป็นสุข อตัมมยตาของโลกโลกียะคือการรู้จัก “ปล่อย วาง ละ” อันเป็น “สัจธรรมพุทธะ สว่างไสว” ส่องให้เห็นความดี ความชั่วซึ่งเป็นไปตามเหตุและปัจจัยแห่ง “กิเลสมนุษย์” เมื่อกาย วาจา และใจของเราละอายต่อบาป ส่งผลให้เกิดกุศลจิตหรือปัญญา นำไปสู่อตัมมยตาอีกระดับหนึ่ง คือ “พ้นทุกข์ทน”

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

นอกจากนี้ในบทกวีนิพนธ์**เริงรำในสายลม** ยังแสดงถึงสารัตถะอ้อมค้อมแห่งกวีนิพนธ์ของพิบูลศักดิ์ ละครพล คือ “กวีนิพนธ์ย่อมปรนจิต ไร้ถูกผิดเลวดีชั่วได้ ตราบใดดวงจิตมีชีวิตจิตใจ หนึ่งคำที่ใคร่ครวญใคร่จับใจกว่าล้านคำ” (หน้า 48-49)

๒.๔ ขั้น ๕

ขั้น 5 คือ กองแห่งรูปธรรมและนามธรรม ๕ หมวด ที่ประชุมกันเข้าเป็นหน่วยรวม ประกอบด้วย 1) รูปขั้น-กองรูป คือ ส่วนเป็นรูป ร่างกาย พฤติกรรมและคุณสมบัติต่างๆ ของส่วนเป็นร่างกาย ส่วนประกอบฝ่ายรูปธรรมทั้งหมด สิ่งที่เป็นร่างพร้อมทั้งคุณและอาการ 2) เวทนาขั้น-กองเวทนา คือ ส่วนเป็นการเสวยอารมณ์ความรู้สึกทุกข์ สุข หรือเฉยๆ 3) สัญญาขั้น-กองสัญญา คือ ส่วนเป็นความกำหนดหมายให้จำอารมณ์นั้นๆ ได้ 4) สังขารขั้น-กองสังขาร คือ ส่วนเป็นความปรุงแต่ง สภาพปรุงแต่งจิตให้ดี ชั่ว หรือเป็นกลางๆ คุณสมบัติต่างๆ ของจิตมีเจตนาเป็นตัวนำ เป็นตัวปรุงแต่งคุณภาพของจิตให้เป็นกุศล อกุศล และ 5) วิญญาณขั้น-กองวิญญาณ คือ ส่วนเป็นความรู้แจ้งอารมณ์ทางอายตนะทั้ง 6 (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ [ป.อ. ปยุตโต], 2559 ก. หน้า 162)

อายตนะทั้ง 6 เป็นเครื่องเชื่อมต่อไปยังขั้น 5 ประกอบด้วย ตาสัมผัสรูป หูสัมผัสเสียง จมูกสัมผัสกลิ่น ลิ้นสัมผัสรส ผิวสัมผัสสัมผัสเย็นร้อน อ่อน แข็ง และใจสัมผัสธรรมารมณ์ (ทุกข์ สุข ขอบ ข้าง)

เมื่อผู้วิจัยอ่าน**ฝันจะฝากดอกไม้ไว้ใกล้หมอน**อย่างละเอียดพบว่า บทกวีนิพนธ์เสียงเจี๊ยก พิบูลศักดิ์ ละครพล นำเสนอสารัตถะขั้น 5 ไว้ดังนี้

เจี๊ยกฟังเสียงเจี๊ยก	ในหยดเย็บสายน้ำเย็น
ธารพริบกระซิบหिन	ฉันรักเธอ ฉันรักเธอ
ข้า ข้า ยั่วอย่างนั้น	ชั่ววินรันดร์รักเสมอ
ป่าไผ่ไม้ละเมอ	ลมคลอครวญร่ายจวนใจ
รูปรสและกลิ่นเสียง	ร่ำยาวเรียงสัมผัสได้
เวทนาสัญญาใคร	สังขารานิจาเอ๋ย
ธรรมชาติวาดธรรมะ	ทุกขณะวิญญาณเฉลย
สายลมเพียรรำเพย	สายน้ำไหลไม่ร่วงบาน
	(หน้า ๓๖-๓๗)

บทกวีนิพนธ์ข้างต้น พิบูลศักดิ์ ละครพล นำเสนอเนื้อหาด้วยภาพยानी 11 จำนวน 4 บท ว่าตนได้ใช้หูเป็นรูปขั้นฟังเสียงของสายน้ำเย็น ซึ่ง “ธารพริบกระซิบหिन” ข้าๆ ว่า “ฉันรักเธอ ฉันรักเธอ” อยู่ “ชั่ววินรันดร์” ป่าไผ่ไม่มีเวทนาขั้น ใช้ใจสัมผัสธรรมารมณ์ สำนแดงความสุขและความชอบในลักษณะ “ป่าไผ่ไม้ละเมอ” สายลมก็เป็นอย่างเดียวกัน คือ “คลอครวญร่ายจวนใจ” อายตนะตาสัมผัสรูป ลิ้นสัมผัสรส จมูกสัมผัสกลิ่น หูสัมผัสเสียง สิ่งเหล่านี้ “ร่ำยาวเรียงสัมผัสได้” โดยใจสัมผัสธรรมารมณ์จากเวทนาขั้น สัญญาขั้น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

และสังขารชั้น ธรรมชาตชี้ให้เห็นชั้น 5 คือ กองรูป กองเวทนา กองสัญญา กองสังขาร และกองวิญญาณ หากเราไม่ยึดมั่นถือมั่น เฉกเช่น “สายลมเพียรรำเพย” และ “สายน้ำไหล” ก็จะได้พบกับความ “ไม่ร่วงบาน” หรือภาวะพ้นทุกข์นั่นเอง

๒.๕ อุปาทาน

อุปาทาน คือ ความยึดมั่นถือมั่น มี 2 อย่าง ได้แก่ ยึดมั่นว่าเรา และยึดมั่นว่าของเรา (พุทธทาส ภิกขุ, 2548, หน้า 12) ความยึดมั่นถือมั่นด้วยอำนาจกิเลส ความยึดติดอันเนื่องมาแต่ตัณหา ผู้พ้นเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง แบ่งเป็น 4 ประการ ได้แก่ 1) ความยึดมั่นในกาม คือ รูป กลิ่น เสียง รส โผฏฐัพพะที่น่าใคร่ น่าพอใจ 2) ความยึดมั่นในทิฏฐิหรือทฤษฎี คือ ความเห็น ลัทธิ หรือหลักคำสอน 3) ความยึดมั่นในศีลและพรต คือ ถือว่าจะบริสุทธิ์หลุดพ้นได้เพียงด้วยศีลและวัตร หลักความประพฤติ ข้อปฏิบัติ แบบแผน ระเบียบ วิธี ขนบธรรมเนียมประเพณี และลัทธิพิธี โดยถือว่าจะต้องเป็นอย่างนั้น และ 4) ความยึดมั่นในวาทะว่าตัวตน คือ ความถือหรือสำคัญหมายอยู่ภายในว่ามีตัวตน ที่จะได้ จะเป็น จะมี จะสูญหาย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ [ป.อ. ปยุตฺโต], 2559 ก, หน้า 160)

การยึดติดอุปาทานเป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์ทั้งปวง การไม่ยึดมั่นว่าเราและของเรา ไม่ว่าจะเป็นกาม ทิฏฐิ หรือทฤษฎี ศีลและพรต ตลอดจนตัวตน ย่อมเป็นบ่อเกิดแห่งสุขสงบ เมื่ออ่านบทกวีนิพนธ์บทต่างๆ ใน **ฝั้นจะ ผาปกดอกไม้ไว้ใกล้หมอน** พบว่ามีกวีนิพนธ์บางบทที่พิบูลศักดิ์ ละครพล สือสารรัตตะการไม่ยึดติดอุปาทานเป็นสำคัญ ได้แก่ บทกวีนิพนธ์ **พอดิเดิน** ดังต่อไปนี้

วางเป้ที่ยังใช้ได้ไว้หน้าห้อง	รวมทั้งรองเท้าหนังอันแสนหนัก
ไม่อยากทิ้งให้ใครเสียดายนัก	ยียักกลับเก็บค้ำก่อนวางใหม่
หลายสิ่งในชีวิตที่ผิดพลาด	เพราะพลาดเวลาเมาเมี้ยวก็หาไม่
คงจับจู้จี้พิไร	ตัดสินใจไม่ได้ขาดจึงพลาดพลั้ง
ประสานช่วงฝันช่วงหวนไหว	จมชีวิตอยู่ในความผิดหลัง
ขอบเคี้ยวคันความเจ็บร้าวเป็นพลัง	โลกในความจริงชุดหลุมฝังไม่กล้าเผชิญ
เห็นแม่บ้านดีใจได้ข้าวของ	แอบมองแล้วคิดได้ไม่ขัดเขิน
เพราะใจโลก สะสมนัก ทุกข์หนักเกิน	ปล่อยวางก็ พอดิเดิน เบาสบาย

(หน้า 20)

บทกวีนิพนธ์ข้างต้นนำเสนอด้วยกลอนสุภาพจำนวน 4 บท มีเนื้อความว่า กวีนำเป้ที่ยังใช้งานได้ รวมทั้งรองเท้าหนังอันแสนหนัก อาจหมายถึงรองเท้าหนังที่ใช้งานได้ ทำจากหนังบางชนิดซึ่งมีคุณภาพดี วางทิ้งไว้ที่หน้าห้อง เกิดความรู้สึกเสียดาย ใครจะทิ้ง แต่ก็ตัดสินใจทิ้งไปในที่สุด “หลายสิ่งในชีวิตที่ผิดพลาด” นั้น มิได้เกิดจากความ “พลาดเวลาเมาเมี้ยว” แต่เกิดจากวิสัย “จับจู้จี้พิไร ตัดสินใจไม่ได้ขาด” ของตนเอง จึงพบกับความ “พลาดพลั้ง” ด้วยความเป็น “คนช่วงฝันช่วงหวนไหว” ยึดถืออุปาทาน คือชีวิตที่เคยผิดพลาด

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

แต่หนหลัง ดำเนินชีวิตโดย “ชอบเคี้ยวคันความเจ็บร้าวเป็นพลัง” และไม่กล้าเผชิญโลกแห่งความเป็นจริง การยึดถืออุปาทานเช่นนี้ ล้วนก่อให้เกิดทุกข์ กวีเห็นแม่บ้านดีใจเมื่อได้สิ่งของซึ่งตนวางทิ้งไว้ ก็เกิดความสุขใจขึ้นมาอย่าง “ไม่ขัดเขิน” และได้ข้อคิดว่าการอุปาทานเอาความทุกข์ไว้ ไม่ก่อให้เกิดความสุขแต่อย่างใด ครั้นเมื่อได้ “ปล่อยวาง” หรือไม่ยึดถืออุปาทาน หนทางทางชีวิตก็ “พอดีเดิน เปาสบาย”

ตามที่กล่าวนั้น เห็นได้ว่ากวีใช้วิธีการเสนอสารัตถะอุปาทานจากประสบการณ์ของกวีเอง เมื่อกวีมีภาวะอุปาทานก็เป็นทุกข์ และเมื่อไม่ยึดถืออุปาทาน ก็เป็นสุข

๒.๖ ตถตา

ตถตา คือ มันเป็นอย่างนั้นเอง เป็นอย่างอื่นไม่ได้ เพราะฉะนั้นจึงเป็นเพียงธรรมดา สิ่งทั้งปวงจึงไม่มีอะไร นอกจากธรรม หรือธรรมก็ไม่มีอะไร นอกจากสิ่งทั้งปวง ดังนั้นสิ่งทั้งปวงแปลว่าธรรมดา (พุทธทาสภิกขุ, 2548, หน้า 62-63)

ด้วยวิญญู คุณวุฒิ และปัญญาวุฒิของพิบูลศักดิ์ ละครพล นำพาชีวิตให้ก้าวเดินไปในห้วงกาลเวลา ไม่น้อยกว่า 7 ทศวรรษ สร้างสรรค์งานศิลปกรรมด้วยหัวใจเปี่ยมรัก จนได้รับการยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ส่งผลให้พิบูลศักดิ์ ละครพล เข้าถึงภาวะตถตาของชีวิต และได้นำเสนอสารัตถะตถตาไว้ในบทกวีนิพนธ์ทุกเรื่องในฝันจะฝากดอกไม้ไว้ใกล้หมอน อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เนื้อหาของบทกวีนิพนธ์ทั้ง 55 เรื่อง ล้วนแต่สะท้อนสารัตถะตถตาหรือมันเป็นเป็นอย่างนั้นเองก็ได้ อย่างไรก็ตาม บทกวีนิพนธ์ที่สะท้อนสารัตถะตถตาอย่างชัดเจนคือ **หวานชีวิต** ดังต่อไปนี้

เอาอะไรไปได้ละเพื่อนรัก	ปัจจัยหลักยังชีพดันคันความหมาย
ฝันทั้งปวงล้วนว่างเปล่าในบั้นปลาย	แสวงหายแสวงหาคำธูลี
หวานชีวิตที่คิดได้อยู่ใต้หล้า	งามสง่าค่าความรักเปี่ยมศักดิ์ศรี
จากใจสู่ใจมิตรไมตรี	ความดีความงามความสัตย์จริง
เมตตาธรรมคำจูนช่วยโลกป่วยหนัก	ยิ่งรักรักก็ไร้สิ้นทุกสรรพสิ่ง
ความเกลียดพ้องบ้านดวงใจไร้พักพิง	ซ้ำปีศาจเข้าสิงวิญญาณชน
แบ่งแยกสีผิวเชื้อชาติ	คลังอำนาจ ก่อกลียุคทุกแห่งหน
เพียงมนุษย์ไม่สิ้นสุดอดตาตน	โลกจนล้น ไม่รู้พอ ก็เท่านั้น
	(หน้า 57)

บทกวีนิพนธ์ข้างต้น พิบูลศักดิ์ ละครพล นำเสนอด้วยกลอนสุภาพ จำนวน 4 บท โดยใช้คำแทนผู้อ่านซึ่งเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยความรักจริงใจว่า “เพื่อนรัก” แล้วบอกกล่าวแก่เพื่อนว่า การค้นหาความหมายแห่งชีวิตนั้น ในที่สุดแล้วจะ “ว่างเปล่า” ไม่มีอะไรเลย เหมือนกับการหาคำของ “ธูลี” มันตถตา-มันเป็นอย่างนั้นเอง การมีชีวิตอย่างหวานชื่นในโลกนี้ ให้ความงามในความรักความมีศักดิ์ศรี สานสัมพันธ์เพื่อนมนุษย์ “จากใจสู่ใจ” อย่างมีมิตรไมตรี ความดี ความงาม และความสัตย์จริง “เมตตาธรรมคำจูนช่วยโลก” ซึ่ง “ป่วย

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

หนัก” คือ มากด้วยปัญหานานาประการ ความไม่รักกัน และความเกลียดชังกัน ทำให้ใจมนุษย์อ่อนแอ “ไร้พักพิง” ในที่สุด “ปีศาจ” ก็ “เข้าสิงวิญญาณชน” มันตดตาดมันเป็นอย่างนั้นเอง การที่มนุษย์ “แบ่งแยกสีผิวเชื้อชาติ” แล้วแต่ละฝ่ายคลั่งอำนาจ ก่อความเดือดร้อนวุ่นวาย เพราะมนุษย์ยัง “ไม่สิ้นสุดอดีตตน” มีความ “โกลาหลสิ้น ไร้รู้พอ” มันตดตาดมันเป็นอย่างนั้นเอง ดังนั้น ตดตาดจึงนำไปใช้ได้กับทุกสรรพสิ่ง ทั้งสิ่งดีและสิ่งไม่ดี กวีคือพิบูลศักดิ์ ละครพล จึงสื่อสารตดตาดมันเป็นอย่างนั้นเอง แต่ผู้อ่าน ผู้เป็น “เพื่อนรัก”...ตดตาด

๒.๗ ไกวัลยธรรม

ไกวัลยธรรม คือ สิ่งที่เราเรียกว่า “ทั้งหมด” ทั้งสิ่งที่มีประโยชน์ ไม่มีประโยชน์ และมีใช้ประโยชน์...สิ่งที่มีอยู่ก่อนสิ่งทั้งหลายปวง ก่อนสิ่งใดทั้งหมด แล้วมันก็ยังมิอยู่จนกระทั่งบัดนี้... สิ่งทั้งปวงจะเปลี่ยนแปลงสูญหายไป มันก็ยังเหลืออยู่ ให้สิ่งทั้งปวงกลับมาอีก มันก็ยังอยู่ และอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง (พุทธทาสภิกขุ, 2516, หน้า 2-3)

หากจะกล่าวว่า สิ่งทั้งหมดอันเกิดขึ้นในบทกวีนิพนธ์ *ฝันจะฝากดอกไม้ไว้ใกล้หมอน* ของพิบูลศักดิ์ ละครพล เข้าหลักการไกวัลยธรรมก็ได้ เป็นสารัตถะที่อาจปรากฏโดยกวีไม่ตั้งใจสื่อถึงไกวัลยธรรม แต่เมื่อกวีสร้างสรรค์บทกวีนิพนธ์ขึ้นจำนวน 55 บท แล้วจัดทำเป็นวรรณกรรมกวีนิพนธ์รวมเล่มด้วยความตั้งใจและมีชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ ส่งผลให้บทกวีนิพนธ์ *ฝันจะฝากดอกไม้ไว้ใกล้หมอน* สื่อสารัตถะไกวัลยธรรมโดยอัตโนมัติ เป็นงานวรรณกรรมอันอุดมคุณค่า คงอยู่กับโลกนี้ โดยเฉพาะบรรณพิภพตลอดไป บทกวีนิพนธ์ที่สื่อสารัตถะไกวัลยธรรมอย่างชัดเจน คือ *ดนตรีดวงตา* ดังต่อไปนี้

เมื่อฟ้าร้องให้	หมู่ไม้พลอยหายคลายโคก
ทุ่งสดฟ้าชุ่มฉ่ำโชก	สายลมโบยโบกขึ้นบาน
หอมอวลไอดินกลิ่นหญ้า	ทุ่งนาระท้อมทับถิ่นฐาน
ล้วนมีชีวิตจิตวิญญาณ	ส่งสารผ่านแสงเสียงสี
ธรรมชาติวาดฝันด้วยสัญลักษณ์	ทุกขณะตระหนักรู้อยู่ทุกที
ภาพวาด นาฏกรรม ลำนำกวี	ดนตรีแห่งดวงตาเรืองารมณ์
คือเห็นโลกอย่างที่เป็น ก็เห็นสุข	รู้ทั้งทุกข์ ทั้งสุขผ่าน หวานและขม
คนสัตว์หินดินทรายหรือสายลม	ล้วนเพาะบ่มสุนทรชีวิตเรา

(หน้า ๖๒-๖๓)

บทกวีนิพนธ์ข้างต้น พิบูลศักดิ์ ละครพล นำเสนอด้วยรูปแบบกลอนสุภาพผสมผสาน บางวรรคมี 4 คำ บางวรรคมี 6 คำ บางวรรคมี 7 คำ บางวรรคมี 8 คำ และบางวรรคมี 9 คำ แต่ยังคงลักษณะบังคับของกลอนสุภาพไว้อย่างเคร่งครัด ลักษณะรูปแบบฉันทลักษณ์ของกวีนิพนธ์บทนี้ ถือได้ว่าสื่อสารัตถะไกวัลยธรรมประการหนึ่ง ในด้านเนื้อหา อธิบายถึงภาพวาดของตัวกวีเอง ใช้ถ้อยคำแสดงสภาพผดผกด้วยเป็นความเปรียบว่า “ฟ้าร้องให้” ส่งผลให้ “หมู่ไม้พลอยหายคลายโคก” อันเป็นภาพพจน์บุคคลวิัต ท้องฟ้าและท้องทุ่งชุ่มฉ่ำ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

“สายลมโบยโบกขึ้นบาน” เป็นภาพพจน์บุคคลวัตเช่นเดียวกัน จากนั้นก็ “หอมอวลไอดินกลิ่นหญ้า ทุ่งนา กระพุ่มทับถิ่นฐาน ล้วนมีชีวิตจิตวิญญาณ” ภาพธรรมชาตินี้เป็นสัญลักษณ์ที่สรรค์สร้างอย่างตั้งใจ เป็นทั้ง “ภาพวาด นาฏกรรม ลำนำกวี” มองเห็นด้วยดวงตาที่ “เรึงอารมณ์” คือ พินิจมองโลกอย่างที่โลกเป็น ให้รู้เห็นสุขในทุกสรรพสิ่ง ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นทุกข์-สุข หวาน-ขม ซึ่งเป็นนามธรรม และคน-สัตว์-หิน-ดิน-ทราย-สายลม อันเป็นรูปธรรม ล้วนแต่ “เพาะบ่มสุนทรชีวิตเรา” ทั้งสิ้น ทั้งปวงที่กล่าวมา ล้วนเป็นไวยาวัจกรรม อันพิบูลศักดิ์ ละครพล กล่าวไว้

บทสรุปและอภิปรายผล

บทกวีนิพนธ์ **ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน** แต่งโดยพิบูลศักดิ์ ละครพล ประกอบด้วยบทกวีขนาดสั้นจำนวน 55 เรื่อง ใช้รูปแบบบทกวีนิพนธ์ประเภทร้อยกรอง ส่วนใหญ่เป็นกลอนสุภาพที่เป็นกลอนแปด มีภาพยยานี 11 และร้อยกรองผสมผสานอยู่บ้าง ลักษณะลีลาการใช้ถ้อยคำนั้น มีจังหวะ และเสียงสัมผัสในซึ่งเป็นสัมผัสพยัญชนะและสัมผัสสระอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ กวียังใช้ถ้อยคำให้สื่อความหมายแสดงภาพพจน์ได้เป็นอย่างดีด้วย ส่งผลให้เป็นบทกวีนิพนธ์ที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ ในด้านเนื้อหาที่แสดงสาระพุทธรธรรมนั้น จำแนกได้ 7 สาระสำคัญ ได้แก่ นิพพาน ปฏิจสงมุปาบท อตัมมยตา ชันธ ๕ อุปาทาน ตถตา และไวยาวัจกรรม หากจะกล่าวสรุปว่า สาระพุทธรธรรมทุกประการ รวมทั้งรูปแบบและกลวิธีการประกอบสร้างงาน จนกระทั่งเป็นขึ้นวรรณกรรมกวีนิพนธ์ที่สมบูรณ์นี้ อยู่ภายใต้สาระพุทธรธรรมประการเดียว คือไวยาวัจกรรมก็ได้ เพราะไวยาวัจกรรมมีความหมายว่า สิ่งที่เราเรียกว่า “ทั้งหมด” ทั้งสิ่งที่มีประโยชน์ ไม่มีประโยชน์ และมีใช้ประโยชน์

อย่างไรก็ตาม สาระพุทธรธรรมสูงสุดที่พิบูลศักดิ์ ละครพล มุ่งนำเสนอคือนิพพาน ซึ่งเป็นสอุปาทิเสสนิพพาน คือ นิพพานยังมีอุปาทิเหลืออยู่ เป็นการดับกิเลสแต่ยังมีเบญจขันธ์ อันมีอายตนะเป็นเครื่องสัมผัสเชื่อมต่อ ได้แก่ ตาสัมผัสรูป หูสัมผัสเสียง จมูกสัมผัสกลิ่น ลิ้นสัมผัสรส ผิวสัมผัสเย็นร้อนอ่อนแข็ง และใจสัมผัสธรรมารมณ์ โดยมีเป้าหมายปลายทางคือความพ้นทุกข์นั่นเอง

พิบูลศักดิ์ ละครพล สร้างสรรค์งานกวีนิพนธ์ **ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน** เป็นงานศิลปกรรมที่ใช้ภาษาเป็นวัสดุ เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้รับสารได้สัมผัสถึงความงาม เข้าถึงความหมายสำคัญของศิลปะว่าเป็นสิ่งที่ต้องใช้ฝีมือทำให้สำเร็จประโยชน์จนถึงที่สุดในความมุ่งหมาย อันเป็นความงามชนิดทำความพอใจ (พุทธานุสสิกขุ, 2551 ก, หน้า 60-61) นำพาผู้อ่านไปสู่ความดับทุกข์วิธีใดวิธีหนึ่ง คือ กลบเกลื่อนความทุกข์ ประพฤติศีลธรรมจริยธรรมให้ถูกต้อง และสามารถจะศึกษาปฏิบัติจนอยู่เหนือความทุกข์จนเข้าถึงความว่าง (พุทธานุสสิกขุ, 2551 ข, หน้า 136-137) กล่าวได้ว่าสาระธรรมจากกวีนิพนธ์ **ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน** ทำหน้าที่เป็นแสงสว่างของสังคม นำวิญญาณของสังคมไปอย่างถูกวิธี คือไปสู่จุดหมายปลายทาง ไม่เห็นแก่ตัว แล้วรักผู้อื่น (พุทธานุสสิกขุ, 2549, หน้า 84)

ในภาพรวมกล่าวได้ว่า งานกวีนิพนธ์ **ฝิ่นจะฝักดอกไม้ไว้ใกล้หมอน** ของพิบูลศักดิ์ ละครพล เป็นหนังสือวรรณคดี เพราะทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ ทำให้นึกฝัน และทำให้นึกเพลิดเพลิน เมื่ออ่านละเอียดถี่ถ้วน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

จะรู้สึกนึกเห็นอารมณ์สะท้อนใจฝ่ายสูงที่สร้างออกมาเป็นรูปธรรม (พระยาอนุมานราชธน, 2531, หน้า 2, 6) อีกนัยหนึ่ง งานกวีนิพนธ์นี้เป็นงานรับใช้พระศาสนา ในทางกลับกัน พระศาสนาก็ต้องอาศัยวรรณคดีช่วยส่งเสริม (พระยาอนุมานราชธน, 2531, หน้า 14) ซึ่งก็คืองานกวีนิพนธ์ฝืนจะฝากดอกไม้ไว้ใกล้หมอนนั่นเอง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

- ทยาจุ [นามแฝง]. (2565). **เข้าวัดเพื่อออกจากวัง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: เรือนวรรณรูป.
- พิบูลศักดิ์ ละครพล. (2564). **ฝันจะฝากดอกไม้ไว้ใกล้หมอน**. พะเยา: สุฝุ่น.
- พุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), สมเด็จพระ. (2559 ก). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต).
- พุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), สมเด็จพระ. (2559 ข). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 27. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต).
- พุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), สมเด็จพระ. (2559 ค). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต).
- พุทธทาสภิกขุ. (2516). **ไถ่ลยธรรม**. สุราษฎร์ธานี: สอนโมกขพลาราม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- พุทธทาสภิกขุ. (2548). **แก่นพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ธรรมะ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). **ปณิธาน 3 ประการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2551 ก). **ศิลปแห่งชีวิต**. กรุงเทพฯ: ไทยควอลิตี้บุ๊กส์ (2006).
- พุทธทาสภิกขุ. (2551 ข). **ธรรมโอศถ**. กรุงเทพฯ: ไทยควอลิตี้บุ๊กส์ (2006).
- พุทธทาสภิกขุ. (2556). **อัมมยตาปริทัต**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2563). **ปฏิจาสมุปบาทจากพระโอษฐ์**. พิมพ์ครั้งที่ 13. สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ.
- วรวรรณ ศรียาภัย. (2562). “หน่วยที่ 5 การอ่านวิเคราะห์วิจารณ์” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่านภาษาไทย หน่วยที่ 1-8**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อนุนานราชธน, พระยา. (2531). **ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีและเทพนิยายสงเคราะห์**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร องค์การคำของครุสภา และมูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

การพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ

ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

Development of Systems and Operating Mechanisms for Improving the
Quality of Life at the District Level to Solve the Problem of Traffic Accidents,
Muang District, Uttaradit Province.

สมชาย ทองกระสัน*

Somchai Thongkrasan*

(Received : November 7, 2022 / Revised : November 14, 2022 / Accepted : December 24, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายจราจร การปฏิบัติตามกฎหมายจราจรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์และเพื่อประเมินประสิทธิผลระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรในจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 465 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวทางการสัมภาษณ์ ประเด็นการประชุมเชิงปฏิบัติการ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางและวิธีการที่เหมาะสม ในการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในการกำหนดเป้าหมายและแนวทางแก้ไขปัญหาในพื้นที่รวมทั้งมีแผนปฏิบัติงานบูรณาการงบประมาณ โดยมีกิจกรรมที่ได้มาจากร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการและร่วมประเมินผล เน้นการประชาสัมพันธ์ รณรงค์เพื่อปลูกฝังความตระหนักโทษ และความเสี่ยง ให้ความรู้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายจราจร สร้างแหล่งเรียนรู้ รณรงค์สร้างกระแสและความตระหนักด้านการป้องกันอุบัติเหตุจราจร พฤติกรรมการขับขี่ปลอดภัย การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ขับขี่ ในเรื่อง การปฏิบัติตามกฎหมายจราจร นอกจากนี้ควรเพิ่มความเข้มข้นในการบังคับใช้กฎหมาย การตรวจจับอย่างเข้มงวดและครอบคลุมพื้นที่ การดำเนินงานวิจัยนำไปสู่การปฏิบัตินี้ ทำให้อัตราการเสียชีวิตของอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ลดลงจากในปี พ.ศ. 2564 ร้อยละ 42.61 เป็นร้อยละ 30.15 ใน ปี พ.ศ. 2565

คำสำคัญ: การแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร, การพัฒนาคุณภาพชีวิต

*นักวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรดิตถ์

*Plan and Policy Analyst, Senior Professional Level, Uttaradit Provincial Health Office.

Corresponding author. E-Mail : somchai.thong@gmail.com 093-1380880

Abstract

This research and development aim to study general knowledge about traffic laws, traffic law practices of people in Muang District, Uttaradit Province. To develop of systems and operating mechanisms and assessing the effectiveness systems and operating mechanisms for improving the quality of life at the district level to solve the problem of traffic accidents, Muang District, Uttaradit Province. The sample group includes 465 people involved in solving traffic accidents in Uttaradit Province. Data were collected using the research instruments included guidelines for in-depth interview, workshop topics, and questionnaires. Quantitative data were analyzed using percentage, frequency, mean and standard deviation. Qualitative data were analyzed using content analysis.

The results from a study showed that appropriate approaches and methods in the implementation of the development of quality of life at the district level to solve the problem of traffic accidents in Muang District Uttaradit Province. Emphasize the participation of network partners in setting targets and solutions in the area, including an integrated budget action plan with activities derived from joint thinking and planning Participate in action and participate in evaluation. focus on public relations Campaign to raise awareness of punishment and risk Educate people to comply with traffic laws create learning resources Campaign to create trends and awareness of traffic accident prevention safe driving behavior Modification of driver behavior in regard to compliance with traffic laws and should increase the intensity of law enforcement Strict detection and coverage. Research operations lead to this practice. causing the death rate of traffic accidents Mueang Uttaradit District Uttaradit Province decreased from 42.61 percent in 2021 to 30.15 percent in 2022.

Key Words: Solving traffic accident problems, Improving the quality of life

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

บทนำ

ปัจจัยสาเหตุหลักในการเกิดอุบัติเหตุทางถนนสามารถแยกพิจารณาตามองค์ประกอบของระบบขนส่งทางถนน อันได้แก่ คน ยานพาหนะ และถนนและสิ่งแวดล้อม แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่เป็นสาเหตุหลักของการเกิดอุบัติเหตุก็คือ ปัจจัยทางด้านคน ซึ่งองค์ประกอบปัจจัยเสี่ยงทางด้านคนที่ส่งเสริมให้เกิดอุบัติเหตุ ตัวอย่างเช่น ผู้ใช้รถใช้ถนนขาดความพร้อมทางร่างกายในการขับขี่ ผู้ขับขี่ขาดทักษะในการขับขี่ ผู้ใช้รถใช้ถนนขาดประสบการณ์ในการใช้เส้นทางหรือการใช้ยานพาหนะ ผู้ขับขี่ขาดศักยภาพในการตัดสินใจที่ปลอดภัย ผู้ขับขี่ใช้สารเสพติดหรือของมีเมาขณะขับขี่ ผู้ขับขี่ขับรถด้วยความประมาทหรือมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ อาทิเช่น ขับรถเร็วเกินกฎหมายกำหนด ขับรถด้วยความประมาท ขับรถตัดหน้ากระชั้นชิด ขับรถฝ่าสัญญาณไฟจราจร ขับรถโดยไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตราย เช่น สวมหมวกนิรภัยหรือคาดเข็มขัดนิรภัย ผู้ใช้รถใช้ถนนมีทัศนคติด้านความปลอดภัยที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ผู้ใช้รถใช้ถนนมีความคิดและความเชื่อในการใช้รถใช้ถนนที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้นการศึกษาปัจจัยทางด้านคน จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการกำหนดมาตรการในการแก้ไขปรับปรุงระบบขนส่งทางถนนให้มีความปลอดภัยมากที่สุด (นพดล กรประเสริฐและคณะ,2560)

การประชุม Global Ministerial Conference on Road Safety ได้จัดขึ้นครั้งแรกที่กรุงมอสโก (19-20 พฤศจิกายน 2009) การประชุมครั้งนั้นมีผลลัพธ์สำคัญคือเกิด Moscow's Declaration และ United Nations Decade of Action for Road Safety 2011-2020 การประชุมครั้งที่ 2 จัดขึ้นที่กรุงบราซิล (18-19 พฤศจิกายน 2015) ซึ่งมีผลผลิตสำคัญคือ Brasilia Declaration และ WHO 12 Global Targets and Indicators for Road Safety การประชุมทั้งสองครั้งที่ผ่านมามีเป็น milestone สำคัญของโลกที่ทำให้ทุกประเทศได้ตระหนักถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุทางถนนและทำให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนอย่างจริงจัง องค์การอนามัยโลกได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าเมื่อสิ้น Decade of Action 2011-2020 การเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนของโลกจะต้องลดลงครึ่งหนึ่ง แต่เมื่อถึงสิ้นทศวรรษความปลอดภัยทางถนนในปี 2020 นี้ องค์การอนามัยโลกได้ประเมินแล้วว่าคงไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ความสูญเสียชีวิตจากเหตุบนท้องถนนยังอยู่ในระดับสูงกว่า 1.35 ล้านคนในแต่ละปี (วิทยา ขาติบัญชาชัย,2563)

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization – WHO) เปิดเผยผ่านรายงาน GLOBAL STATUS REPORT ON ROAD SAFETY 2018 ว่าจำนวนผู้เสียชีวิตบนท้องถนนทั่วโลกยังคงเพิ่มขึ้น จากข้อมูลปี 2016 พบว่า มีจำนวนผู้เสียชีวิตสูงถึง 1.35 ล้านคนต่อปี ทั่วโลก หรือทุกหนึ่งชั่วโมง จะมีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน 155 คน รายงานระบุว่าอุบัติเหตุบนท้องถนนเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับที่ 8 ของคนทุกกลุ่มอายุทั่วโลก ปัจจุบันมีผู้เสียชีวิตจากการสาเหตุนี้มากกว่าจำนวนผู้เสียชีวิตจาก HIV/เอดส์ วัณโรค หรือโรคอุจจาระร่วง ปัจจุบันอุบัติเหตุบนท้องถนนเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับต้นๆ ของเด็กและเยาวชนอายุ 5–29 ปี สำหรับข้อมูลผู้เสียชีวิตรายภูมิภาคตามการแบ่งของ WHO จะพบว่าอัตราการเสียชีวิตจาก

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

อุบัติเหตุบนท้องถนนสูงที่สุดในทวีปแอฟริกา อยู่ที่ 26.6 คนต่อประชากร 1 แสนคน รองลงมาคือทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอัตรา 20.7 คนต่อประชากร 1 แสนคน โดยทวีปที่มีอัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนต่ำที่สุดคือ ยุโรป ในตัวเลข 9.3 คนต่อประชากร 1 แสนคน จากรายงานปี 2018 ของ WHO ประเทศไทยมีอัตราการเสียชีวิตบนท้องถนนสูงสุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยอยู่ที่ 32.7 คนต่อประชากร 1 แสนคน รองลงมาคือเวียดนาม 26.4 คน, มาเลเซีย 23.6 คน, เมียนมา 19.9 คน, กัมพูชา 17.8 คน, ลาว 16.6 คน, ปาปัวนิวกินี 14.2 คน,ติมอร์เลสเต 12.7 คน, ฟิลิปปินส์ 12.3 คน, อินโดนีเซีย 12.2 คน, สิงคโปร์ 2.8 คน (SDG Move, <https://www.sdgmove.com/2021/02/10/who-global-sttus-report-on-road-safety-2018/>)

ตารางที่ 1 ดัชนีความรุนแรง(Severity Index) ของคดีอุบัติเหตุจราจรทางบกต่อจำนวนคดีอุบัติเหตุจราจร 100 ครั้ง ปี 2560 ถึง ปี 2564 ที่มา : มูลนิธิไทยโรดส์.2565

ปี พ.ศ.	จังหวัดอุดรดิตถ์	ภาคเหนือ	ระดับประเทศ
2560	54.23	24.34	10.20
2561	37.87	27.09	8.07
2562	38.50	30.25	8.73
2563	51.30	31.57	7.78
2564	13.73	16.39	6.63
ค่าเฉลี่ย	39.13	25.93	8.28

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าสถานการณ์อุบัติเหตุจากการจราจรทางถนนของประเทศไทยมีดัชนีความรุนแรง(Severity Index) ของคดีอุบัติเหตุจราจรทางบกต่อจำนวนคดีอุบัติเหตุจราจร 100 ครั้ง ปี 2560 ถึง ปี 2564 พบว่า ปี2560 เท่ากับ 10.20 ปี 2561 เท่ากับ 8.07 ปี 2562 เท่ากับ 8.73 ปี 2563 เท่ากับ 7.78 ปี 2564 เท่ากับ 6.63 สำหรับจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า พบว่า ปี2560 เท่ากับ 54.237 ปี 2561 เท่ากับ 37.87 ปี 2562 เท่ากับ 38.50 ปี 2563 เท่ากับ 51.30 และปี 2564 เท่ากับ 13.73 (มูลนิธิไทยโรดส์ ,2565) ทำให้จังหวัดอุดรดิตถ์มีค่าเฉลี่ยดัชนีความรุนแรง (Severity Index) ตั้งแต่ปี 2560 ถึง 2564 เท่ากับ 39.13 สูงกว่าค่าเฉลี่ยของระดับประเทศเท่ากับ 8.28 ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศถึง 30.85 ส่วนจำนวนคดีอุบัติเหตุจราจรจังหวัดอุดรดิตถ์เพิ่มขึ้นใน ปี 2564 อย่างน่าตกใจ และอัตราการเสียชีวิตต่อประชากร 100,000 คน ค่าเฉลี่ย ปี 2560 ถึง 2564 เท่ากับ 15.78 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของระดับประเทศ ดังตารางที่ 2

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ตารางที่ 2 จำนวนคดีอุบัติเหตุจราจรและอัตราการเสียชีวิตต่อประชากร 100,000 คน จังหวัดอุดรดิตถ์

ปี พ.ศ.	จำนวนคดีอุบัติเหตุจราจร		อัตราการเสียชีวิต ต่อ 100,000 คน	
	จังหวัดอุดรดิตถ์	ประเทศ	จังหวัดอุดรดิตถ์	ประเทศ
2560	118	85,805	14.00	13.22
2561	169	103,261	23.05	12.55
2562	161	99,087	13.68	12.84
2563	115	93,326	13.14	10.9
2564	488	99,855	15.01	9.94
	เฉลี่ย		15.78	11.91

ที่มา : มูนิธิไทยโรดส์.2565

สำหรับอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ ผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในช่วง 6 เดือน ปีงบประมาณ 2562 จำนวน 31 ราย เฉลี่ยเดือนละ 5 ราย ในกลุ่มเสียชีวิตมีจุดเกิดเหตุอยู่ในพื้นที่ตำบลท่าอิฐ 6 ราย บ้านเกาะ ป่าเช่า วังกะพี ตำบลละ 4 ราย ผาจุ 3 ราย จ้างาม ด่านนาขาม ตำบลละ 2 ราย ท่าเสา หาดกรวด หาดจัว น้ำริด บ้านด่าน ตำบลละ 1 ราย และมี 4 ตำบลที่ยังไม่มีผู้เสียชีวิต คือ วังดิน แสนตอ ขุนผาง และถ้ำฉลอง เดือนที่เสียชีวิตมากที่สุดคือ พฤศจิกายน 8 ราย ธันวาคม 7 ราย และมีนาคม 8 ราย ช่วงเวลาที่เกิดเหตุบ่อยคือ 20.00 - 23.59 น. 7 ราย และ 00.00-03.59 น. 10 ราย เกิดเหตุในวันเสาร์ อาทิตย์ จันทร์ รวม ร้อยละ 68 เสียชีวิต ณ จุดเกิดเหตุ ร้อยละ 58 พาหนะที่ใช้เป็นรถจักรยานยนต์ ร้อยละ 77 และในกลุ่มนี้ พบว่าเป็นผู้ขับขี่ ร้อยละ 90 และดื่มสุรา ร้อยละ 16 (ไม่ทราบร้อยละ 55) ไม่สวมหมวกนิรภัย ร้อยละ 26 (ไม่ทราบ ร้อยละ 48) สำหรับการจับ/ปรับตาม 10 มาตรการหลักของสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรดิตถ์ และสถานีตำรวจภูธรวังกะพี ในปีงบประมาณ 2562 พบว่าส่วนใหญ่มาจาก 3 ข้อหา คือ ไม่สวมหมวกนิรภัย ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ และขับรถเร็วเกินกำหนด และจากการสำรวจจุดที่มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้ง่ายและจุดที่เคยเกิดบ่อยเสี่ยงในอำเภอเมือง มีทั้งหมด 75 จุด (อนุชา เรื่องศิริวัฒนกุล และคณะ,2563)

จากสถานการณ์ของสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยต้องการพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการป้องกันการบาดเจ็บจากการจราจรทางถนนให้เกิดความยั่งยืน จึงได้จัดทำโครงการวิจัยฉบับนี้ขึ้น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายจราจร การปฏิบัติตามกฎหมายจราจรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
2. เพื่อพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 147,841 คน จำแนกเป็นในเขตเทศบาล จำนวน 100,979 คน และในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 46,862 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประชาชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 400 ตัวอย่าง ได้มาจากการคำนวณจากสูตร ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) แล้วกำหนดเป็นในเขตเทศบาล จำนวน 273 ตัวอย่าง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 127 ตัวอย่าง โดยการสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental sampling)

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ จำแนกเป็น

1.2.2.1 หัวหน้าส่วนราชการ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ผู้บังคับการตำรวจจังหวัดอุดรดิตถ์ รองผู้กำกับการตำรวจจราจรจังหวัดอุดรดิตถ์ ขนส่งจังหวัดอุดรดิตถ์ รวมจำนวน 5 คน

1.2.2.2 ประชาชน จำนวน 5 คน และตำรวจจราจร จำนวน 5 คน รวมจำนวน 10 คน ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling)

1.2.2.3 บุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการป้องกันการบาดเจ็บจากการจราจรทางถนนและข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 10 คน ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling)

1.2.3 กลุ่มตัวอย่างในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ นายอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ ผู้กำกับการตำรวจภูธรเมืองอุดรดิตถ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ แขวงทางหลวงอุดรดิตถ์ที่ 1 แขวงทางหลวงอุดรดิตถ์ที่ 2 ผู้จัดการบริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถจำกัด สาขาอุดรดิตถ์ ผู้แทนฝ่ายสนับสนุน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

การป้องกันอุบัติเหตุจราจรจังหวัดอุดรดิตถ์ (สอจร.) ผู้แทนโรงพยาบาลอุดรดิตถ์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีอุดรดิตถ์ ผู้รับผิดชอบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองอุดรดิตถ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลป่าเป้า จำนวน 30 คน ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling)

1.2.4 กลุ่มตัวอย่างในการประเมินประสิทธิผล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำแนกเป็น ผู้กำกับการตำรวจภูธรเมืองอุดรดิตถ์ รองผู้กำกับการตำรวจจราจรจังหวัดอุดรดิตถ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ แขวงทางหลวงอุดรดิตถ์ที่ 1 แขวงทางหลวงอุดรดิตถ์ที่ 2 ผู้จัดการบริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถจำกัด สาขาอุดรดิตถ์ ผู้แทนฝ่ายสนับสนุนการป้องกันอุบัติเหตุจราจร จังหวัดอุดรดิตถ์ (สอจร.) ผู้แทนโรงพยาบาลอุดรดิตถ์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีอุดรดิตถ์ ปลัดอำเภอ ผู้รับผิดชอบงานอุบัติเหตุจราจร จำนวน 10 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 465 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายจราจร การปฏิบัติตามกฎหมายจราจรของประชาชนใน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

2.2 การพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

2.3 ประเมินประสิทธิผลระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

3. ขอบเขตเชิงพื้นที่

พื้นที่ศึกษาได้แก่ พื้นที่ ในเขตเทศบาลและในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

4. ขอบเขตเชิงระยะเวลางานวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการในปี 2563 ถึง ปี 2565

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ได้รับการรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรดิตถ์ เลขที่ UPHO REC 063/64 การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายจราจร การปฏิบัติตามกฎหมายจราจรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษาในขั้นนี้ผู้วิจัยมีเป้าหมายในการศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายจราจร การปฏิบัติตามกฎหมายจราจรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 400 คน เป็นประชาชนในเขตเทศบาล จำนวน 273 ตัวอย่าง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 127 ตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

sampling) โดยให้ตอบคำถามใน Google Form จาก(<https://forms.gle/nniPZwSFJsLC33876>) ผู้ใช้รถใช้ถนนทั้งในและนอกเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ตอบตามความสมัครใจ ได้จำนวนการตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์คิดเป็นร้อยละ 94.50 นำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรโดยขั้นตอนนี้ดำเนินการในเดือนมิถุนายน 2564

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษาในขั้นนี้ผู้วิจัยมีเป้าหมายในการศึกษาระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยการสัมภาษณ์จากหัวหน้าส่วนราชการ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ผู้บังคับการตำรวจจังหวัดอุดรดิตถ์ รองผู้กำกับการตำรวจจราจรจังหวัดอุดรดิตถ์ ขนส่งจังหวัดอุดรดิตถ์ ประชาชน จำนวน 5 คน ตำรวจจราจร จำนวน 5 คน และบุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน โดยขั้นตอนนี้ดำเนินการในเดือน กรกฎาคม ถึง สิงหาคม 2564

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษาในขั้นนี้ผู้วิจัยมีเป้าหมายในการออกแบบและหาวิธีการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ นายอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ ผู้กำกับการตำรวจภูธรเมืองอุดรดิตถ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ แขวงทางหลวงอุดรดิตถ์ที่ 1 แขวงทางหลวงอุดรดิตถ์ที่ 2 ผู้จัดการบริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถจำกัด สาขาอุดรดิตถ์ ผู้แทนฝ่ายสนับสนุนการป้องกันอุบัติเหตุจราจรจังหวัดอุดรดิตถ์ (สอจร.) ผู้แทนโรงพยาบาลอุดรดิตถ์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีอุดรดิตถ์ ผู้รับผิดชอบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองอุดรดิตถ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลป่าเต่า จำนวน 30 คน ผู้วิจัยใช้วิธีเชิญผู้เกี่ยวข้องมาประชุม ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรดิตถ์

โดยผู้วิจัยมีกระบวนการและวิธีการพัฒนา ดังนี้

1. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อออกแบบระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร โดยใช้เทคนิคการระดมสมอง(Brain storming) เพื่อกำหนดวิธีการหรือแนวทางที่เหมาะสม

2. สร้างรูปแบบ วิธีการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรขั้นตอนนี้ดำเนินการในเดือนกันยายน 2564

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

3. นำระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรไปสู่การปฏิบัติ ขั้นตอนนี้ดำเนินการในเดือนกันยายน 2564 เป็นต้นไป โดยกองกำกับการตำรวจภูธรเมืองอุดรดิตถ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ แขวงทางหลวงอุดรดิตถ์ที่ 1 แขวงทางหลวงอุดรดิตถ์ที่ 2 และสำนักงานขนส่งจังหวัดอุดรดิตถ์เป็นผู้ขับเคลื่อน โดยผู้วิจัย ติดตามผลและสังเกตการณ์ทุกเดือน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิผลระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างว่าการพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ นั้นบรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้กำกับการตำรวจภูธรเมืองอุดรดิตถ์ รองผู้กำกับการตำรวจจราจรจังหวัดอุดรดิตถ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ แขวงทางหลวงอุดรดิตถ์ที่ 1 แขวงทางหลวงอุดรดิตถ์ที่ 2 ผู้จัดการบริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถจำกัด สาขาอุดรดิตถ์ ผู้แทนฝ่ายสนับสนุนการป้องกันอุบัติเหตุจราจรจังหวัดอุดรดิตถ์ (สอจร.) ผู้แทนโรงพยาบาลอุดรดิตถ์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีอุดรดิตถ์ ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบงานอุบัติเหตุจราจร จำนวน 10 คน เครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 7 คน โดยผู้วิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามใน Google Form จาก (<https://forms.gle/b9P2nZhtCr6dDadLA>) และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยขั้นตอนนี้ดำเนินการในเดือนมีนาคม 2565

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลและเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบสอบถาม

1.1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 10 ข้อ

1.2 ความรู้เรื่องกฎหมายการจราจรประกอบด้วยคำถาม จำนวน 10 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบให้เลือกตอบ “ใช่” และ “ไม่ใช่” เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนนตามเกณฑ์ของ Bloom (Bloom, 1971 อ้างถึงใน เพชรรัตน์ ศิริสุวรรณ., 2561) ซึ่งใช้เกณฑ์การแปลผลแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป มีความรู้ระดับสูง (ช่วงคะแนน 8 – 10 คะแนน)

คะแนนร้อยละ 60 – 79.99 มีความรู้ระดับปานกลาง (ช่วงคะแนน 6 – 7 คะแนน)

คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60 มีความรู้ระดับต่ำ (ช่วงคะแนน 0 – 5 คะแนน)

1.3 ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามกฎจราจรจำนวน 15 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) แบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

2. แบบสัมภาษณ์

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structure interview) ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาอุบัติเหตุจราจรในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์สาเหตุหลักที่ทำให้อุบัติเหตุจราจรยังลดลงไม่มากภาคส่วนใดบ้างที่มีส่วนในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์และรูปแบบระบบและกลไกการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ควรเป็นอย่างไร

3. ประเด็นการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อออกแบบและหาวิธีการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบและกลไก ประเด็น ได้แก่

4. แบบประเมินประสิทธิผลระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 7 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ค่าร้อยละ(Percentage) ความถี่(Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา(content analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 79.40 มีอายุระหว่าง 46-55 ปี ร้อยละ 33.90 มีการศึกษาสูงสุดคือระดับมัธยมศึกษา /ปวช. ร้อยละ 37.60 มีที่พักอาศัยประจำในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ร้อยละ 68.00 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 38.40 พาหนะที่ใช้สำหรับเดินทางบ่อยที่สุด ได้แก่จักรยานยนต์ ร้อยละ 65.10 พาหนะที่ใช้ขับขี่บ่อยที่สุดคือจักรยานยนต์ ร้อยละ 72.00 ส่วนใหญ่มีใบอนุญาตขับขี่จักรยานยนต์ ร้อยละ 41.30 ไม่มีปัญหาสุขภาพที่เป็นอุปสรรคต่อการขับขี่ ร้อยละ 92.10 และส่วนใหญ่ไม่เคยประสบอุบัติเหตุจากการจราจร ร้อยละ 46.30

2. ผลการศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายจราจรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์พบว่า ในภาพรวมประชาชนมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 65.25 เมื่อจำแนกเป็น 3 ระดับ พบว่า ข้อที่ประชาชนมีความรู้ในระดับต่ำ มีจำนวน 3 ข้อ ระดับปานกลาง มีจำนวน 3 ข้อ และระดับสูงมีจำนวน 4 ข้อ ข้อที่ประชาชนมีความรู้ในระดับต่ำ ได้แก่ 1. อนุญาตให้ใช้ความเร็วในการขับขี่รถจักรยานยนต์ในเขตเทศบาลได้ไม่เกิน 60 กิโลเมตรต่อชั่วโมง 2. อนุญาตให้ใช้ความเร็วในการขับขี่รถจักรยานยนต์นอกเขตเทศบาลได้ไม่เกิน 70 กิโลเมตรต่อชั่วโมง 3. ผู้ขับขี่รถต้องขับรถให้ห่างจากรถคันหน้าไม่น้อยกว่า 15 เมตร

3. ผลการศึกษาจำนวนข้อและร้อยละข้อที่ตอบผิดของข้อที่ประชาชนมีความรู้ในระดับต่ำจำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา ที่พักอาศัยและอาชีพ พบว่า จำแนกตามเพศ เพศชายตอบผิดมากที่สุดในข้อที่ 1 ข้อที่ 2และข้อที่ 5 จำแนกตามอายุตอบผิดมากที่สุดในข้อที่ 1 ได้แก่ อายุ 13-25 ปี ตอบผิดมากที่สุดในข้อที่ 2

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

และข้อที่ 5 ได้แก่ 26-35 ปี จำแนกตามการศึกษาตอบผิดมากที่สุดในข้อที่ 1 ข้อที่ 2 และข้อที่ 5 ได้แก่ ระดับอนุปริญญา/ปวส. จำแนกตามที่พักอาศัยตอบผิดมากที่สุดในข้อที่ 1 ข้อที่ 2 และข้อที่ 5 ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ จำแนกตามอาชีพตอบผิดมากที่สุดในข้อที่ 1 ข้อที่ 2 และข้อที่ 5 ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา

4. ผลการศึกษาความคิดเห็นการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$ SD=0.97) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดมี 2 ข้อ คือ ควรสร้างจิตสำนึกในการสวมหมวกนิรภัยขณะขับขี่รถจักรยานยนต์และใช้เข็มขัดนิรภัยตั้งแต่วัยนักเรียน ($\bar{X} = 4.63$ SD=0.57) และเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกภาคส่วนควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ($\bar{X} = 4.51$ SD=0.69) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ การกระทำความผิดกฎจราจรเป็นคดีเล็กน้อยไม่มีความสำคัญต่อสังคม ($\bar{X} = 2.63$ SD=1.50)

5. ผลการศึกษาระบบและกลไกการดำเนินงานการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า จังหวัดอุดรดิตถ์ได้มีการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุทางถนนในระดับอำเภอโดยมีจัดตั้งคณะทำงานในคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) โดยมีสมาชิกมาจากองค์การบริหารส่วนตำบล, เทศบาล, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, แขวงทางหลวงฯ การดำเนินงานด้านข้อมูล 3 ฐาน ในส่วนของอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยในส่วนของตำรวจและงานสาธารณสุข (โรงพยาบาล) จะมีการรายงานตรงกันเพราะมีการเชื่อมโยงข้อมูลและตรวจเช็คข้อมูลในรายที่มีการรายงานครบร้อยละ 100 จะมีเพียงในส่วนของบริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ จำกัด ซึ่งเป็นระบบมาตรฐานของหน่วยงานที่เน้นเพียงร้อยละ 50 ของระบบเท่านั้น แต่มีจุดเด่นที่ทางบริษัทกลางฯ มีจุดพิชิตในการเกิดเหตุที่จะนำมาสู่ฐานข้อมูลได้

ข้อมูลการบาดเจ็บและเสียชีวิตมีการบันทึกไว้มาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายส่วน ประกอบด้วย ตำรวจ กู้ชีพ/กู้ภัย เจ้าหน้าที่ฉุกเฉินของโรงพยาบาล และ บริษัทกลางฯ ข้อมูลที่ได้ถูกจัดเก็บโดยหน่วยงานต่างๆ และนำไปใช้เพื่อการประกอบรายงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น ในกรณีของโรงพยาบาล ข้อมูลที่ได้รับจากผู้ป่วย จะถูกนำไปจัดเก็บลงฐานข้อมูลทางด้านสาธารณสุขต่อไป อย่างไรก็ตามจุดแข็งของการทำงานในอำเภอเมืองอุดรดิตถ์มีการประสานความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลผู้ได้รับการบาดเจ็บและเสียชีวิตอยู่บ้าง (ฐานข้อมูลของตำรวจและฐานข้อมูลของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด) ซึ่งข้อมูลมีความถูกต้องตรงกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีเสียชีวิต แต่ข้อมูลที่จัดเก็บนั้นยังไม่มีระบบและโครงสร้างข้อมูลที่เป็นมาตรฐานที่สามารถสืบค้นข้อมูลร่วมกันได้การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในส่วนสถานการณ์ปัญหาอุบัติเหตุจราจร ในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ อุบัติเหตุยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจำนวนผู้บาดเจ็บและผู้เสียชีวิตยังคงไม่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนใหญ่เป็นอุบัติเหตุจราจรที่เกิดขึ้นในถนนสายรองตามชุมชนต่าง ๆ รอบเขตเทศบาล สาเหตุหลักที่ทำให้อุบัติเหตุจราจรในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ยังลดลงไม่มากนัก เพราะการบังคับใช้กฎหมายยังไม่เข้มงวดพอ ไม่มีการป้องกันที่เข้มข้นในด้านความ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ปลอดภัย และวินัยด้านการจราจรของประชาชนอ่อนแอ การแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ควรให้ทุกภาคส่วนที่มีหน้าที่ดำเนินการ ได้แก่ ตำรวจในพื้นที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน หมาตราบการควบคุมเชิงรุกป้องปรามการกระทำผิดทางจราจรและดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการควบคุมให้ปฏิบัติตามกฎจราจร

6. แนวทางและวิธีการที่เหมาะสม ในการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ดังนี้

6.1 จำแนกพฤติกรรมเสี่ยงออกเป็นหมวดหมู่ของการกระทำผิด ใช้ระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลการบาดเจ็บรวมทั้งข้อมูลเสียชีวิต 3 ฐานเชิงประจักษ์จากหลายหน่วยงานที่มีเอกภาพ ถูกต้องครบถ้วน สามารถ นำไปใช้การวางแผนระบุมাত্রการการป้องกันอุบัติเหตุให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

6.2 เน้นการประชาสัมพันธ์ รณรงค์เพื่อปลูกฝังความตระหนักโทษ และความเสี่ยง ให้ความรู้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายจราจร สร้างแหล่งเรียนรู้ รณรงค์สร้างกระแสและความตระหนักด้านการป้องกันอุบัติเหตุจราจร พฤติกรรมการขับขี่ปลอดภัย การปรับ เปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ขับขี่ ในเรื่องสวมหมวกนิรภัยเมาไม่ขับ ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ประชาสัมพันธ์เรื่อง การขับขี่ปลอดภัย จัดทำสื่อโฆษณา ผ่านสื่อต่างๆอย่างต่อเนื่อง โดยให้มีฝ่ายประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ สถานศึกษาทุกระดับภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

6.3 บูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน เพื่อแสวงหาแนวทางป้องกัน ป้องปราม สำนวจจุดเสี่ยงที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง โดยใช้สถิติข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุย้อนหลังในการกำหนดจุดเสี่ยงและข้อมูลลักษณะความเสี่ยง มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ระดมทรัพยากรในการปรับปรุงวิศวกรรมจราจร ซ่อมแซมถนนที่ชำรุดตัดแต่งกิ่งไม้บริเวณข้างทาง ติดแผงกันจราจรไม่ให้ขับรดย้อนศร ติดป้ายสัญญาณไฟ ติดเส้นจราจรให้ชัดเจน ติดตั้งหลักกั้นลูก ติดป้ายบอกทางเส้น ทางที่มีจุดตัด ทางแยก ทางลัดและประชาคมหมู่บ้านในพื้นที่จุดเสี่ยงให้มีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักของประชาชนในเรื่องความปลอดภัยทางถนน โดยให้มีฝ่ายรายงานข้อมูลและประเมินผลลัพธ์ ฝ่ายวิศวกรรมจราจร ประกอบด้วย สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตำรวจภูธรจังหวัดอุดรดิตถ์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรดิตถ์ สำนักงานทางหลวงชนบท องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

6.4 เพิ่มความเข้มข้นในการบังคับใช้กฎหมาย การตรวจจับอย่างเข้มงวดและครอบคลุมพื้นที่ การตั้งด่านตรวจ จัดช่องทางรถมอเตอร์ไซด์ ทำลูกระนาดบนถนนเสี่ยง ติดตั้งป้ายเตือน ตั้งจุดตรวจวัดความเร็วของการใช้รถยนต์และรถมอเตอร์ไซด์ การตรวจจับความเร็วและไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์มีการดำเนินตามกฎหมายอย่างเข้มงวด โดยให้มีฝ่ายบังคับใช้กฎหมาย ประกอบด้วย ตำรวจภูธรจังหวัดอุดรดิตถ์ และสำนักงานขนส่งจังหวัดอุดรดิตถ์

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

6.5 เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการกำหนด เป้าหมายและแนวทางแก้ไขปัญหาในพื้นที่ รวมทั้งมีแผนปฏิบัติงาน บูรณาการงบประมาณ โดยมีกิจกรรมที่ได้มาจากร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล การดำเนินงานวิจัยนี้ทำให้อัตราการเสียชีวิตของอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ลดลงจากในปี พ.ศ. 2564 ร้อยละ 42.61 เป็นร้อยละ 30.15 ในปี พ.ศ. 2565

7. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของการพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ หลังการพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, $S.D. = 0.57$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงที่สุด คือ ลำดับที่ 1 ผลที่ได้จากงานวิจัยสามารถนำไปพัฒนางานด้านอื่นๆ ได้ ($\bar{X} = 4.80$, $S.D. = 0.40$) ลำดับที่ 2 คือ ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ($\bar{X} = 4.60$, $S.D. = 0.49$) ลำดับที่ 3 คือ กลไกระบบการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม ($\bar{X} = 4.60$, $S.D. = 0.67$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ($\bar{X} = 4.10$, $S.D. = 0.70$)

อภิปรายผล

1. จังหวัดอุดรดิตถ์มีการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุทางถนนในระดับอำเภอโดยมีจัดตั้งคณะทำงานใน คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) โดยมีคณะกรรมการมาจากองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล แขนงทางหลวงที่ 1 และ 2 การดำเนินงานด้านข้อมูล 3 ฐาน ใน ส่วนของอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยในส่วนของตำรวจและงานสาธารณสุขจะมีการ รายงานตรงกันเพราะมีการเชื่อมโยงข้อมูลและตรวจเช็คข้อมูลในรายที่มีการรายงานครบร้อยละ 100 แสดงให้ เห็นว่า การดำเนินงานคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทำให้ป้องกันอุบัติเหตุได้ สอดคล้องกับ Azetsop (2010) กล่าวว่า ความรับผิดชอบในเรื่องความปลอดภัยบนท้องถนนควรเป็นความร่วมมือกันระหว่างปัจเจก ชุมชนและสังคมโดยรวมผ่านการให้การศึกษาแก่สาธารณะและการบังคับใช้กฎหมาย โดยที่ความปลอดภัยทาง ถนนต้องทำให้เป็นนโยบายหรือข้อผูกมัด (Political commitment) และการทำเป็นนโยบายนี้เองก็ต้องมี มุมมองยุทธธรรมทางสังคมเพื่อใช้จัดลำดับมาตรการความปลอดภัยทางถนนให้สอดคล้องกับลักษณะของ ประชากรในแต่ละพื้นที่ การแทรกแซงของรัฐก็สามารถทำได้เช่นกันโดยใช้มุมมองยุทธธรรมทางสังคมเพื่อเป็น การปกป้องเด็กและกลุ่มที่มีความเปราะบางต่อการบาดเจ็บ เพราะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความปลอดภัย และ สอดคล้องกับจตุรงค์ นาคกร. (2559) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน อุบัติเหตุจราจรในเทศบาลเมืองปาดอง อำเภอเกาะกู่ จังหวัดภูเก็ต ว่าควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท ในการป้องกันอุบัติเหตุจราจรทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชนควร

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

จะต้องเข้ามามีบทบาททำงานร่วมกับประชาชนให้มากยิ่งขึ้นโดยการสนับสนุนงบประมาณเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน

2. แนวทางและวิธีการที่เหมาะสมในการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการกำหนด เป้าหมายและแนวทางแก้ไขปัญหในพื้นที่รวมทั้งมีแผนปฏิบัติงาน บูรณาการงบประมาณ โดยมีกิจกรรมที่ได้มาจากร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการและร่วมประเมินผล เน้นการประชาสัมพันธ์ ณรงค์เพื่อปลูกฝังความตระหนักโทษ และความเสี่ยง ให้ความรู้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายจราจร สร้างแหล่งเรียนรู้ ณรงค์สร้างกระแสและความตระหนักด้านการป้องกันอุบัติเหตุจราจร พฤติกรรมการขับขี่ปลอดภัย การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ขับขี่ ในเรื่อง การปฏิบัติตามกฎหมายจราจร นอกจากนี้ควรเพิ่มความเข้มข้นในการบังคับใช้กฎหมาย การตรวจจับอย่างเข้มงวดและครอบคลุมพื้นที่ สอดคล้องกับการศึกษาของ Twisk et al. (2015) ที่พบว่า พฤติกรรมของการขาดการป้องกันนั้นไม่ได้ถูกกระตุ้นโดยกฎจราจร แต่ขึ้นอยู่กับความตระหนักส่วนบุคคลในเรื่องของภัยมากกว่า ซึ่งการให้การศึกษาจะช่วยให้เกิดความตระหนักขึ้นได้ และสอดคล้องกับพงษ์สิทธิ์ บุญรักษาและคณะ (2555) ได้กล่าวว่า การให้ความรู้แก่ผู้ใช้รถใช้ถนนอย่างถูกต้องจนเกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมและทัศนคติและนำไปสู่พฤติกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้องและปลอดภัย เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎการจราจร ความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายและสัญญาณจราจร ความรู้ในการใช้รถใช้ถนนอย่างปลอดภัย การจัดหลักสูตรความปลอดภัยในชีวิตประจำวันให้กับโรงเรียนระดับประถมศึกษา การเผยแพร่ความรู้และณรงค์ผ่านสื่อ โทรทัศน์ เป็นต้น เป็นแนวทางโดยทั่วไปเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจากการจราจรบนท้องถนนได้ เช่นเดียวกับ Staton et al (2016) ที่ได้ศึกษาถึงการใชมาตรการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ และการให้การศึกษาในบราซิลที่มีการใชมาตรการรณรงค์ การฝึกอบรมในศูนย์สุขภาพ โรงเรียน มหาวิทยาลัย และยังมีการทำณรงค์สาธารณะด้วยสื่อวิดีโอ แผ่นพับ ของที่ระลึก ฯลฯ ผลก็คือ ทำให้การบาดเจ็บจากรถชนลดลง มีอัตราการเสียชีวิตและการบาดเจ็บรุนแรงลดลงถึงร้อยละ 26 และยังลดการส่งเข้ารักษาห้อง ICU ได้ถึงร้อยละ 25.6

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ข้อเสนอแนะ

1. การทำงานด้านการป้องกันอุบัติเหตุจราจร เกี่ยวข้องกับบุคคล สังคมและชุมชนในมิติต่างๆภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน การนำกระบวนการมีส่วนร่วมหรือกลยุทธ์เทคนิค ต่างๆมาใช้ นับว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมาย นวัตกรรมที่ได้นำมาพัฒนางาน ทำให้บุคลากรในเครือข่ายได้มีโอกาสพัฒนาประชาชนได้รับประโยชน์เกิดการเรียนรู้มี ความตระหนักและปฏิบัติต่อเนื่องยั่งยืน
2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรดิตสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปบริหารจัดการกับการป้องกันอุบัติเหตุจราจรในพื้นที่อื่นๆได้ โดยนำไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ
3. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรดิตควรประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการการป้องกันอุบัติเหตุจราจรอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำระบบรายงานผลการป้องกันอุบัติเหตุจราจรด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

- จตุรงค์ นาค. (2559). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอุบัติเหตุจราจรในเทศบาลเมืองปาดอง อำเภอกระทุ่ม จังหวัดอุทัย. หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุทัย.
- นพดล กรประเสริฐและคณะ . (2560). การศึกษาความแตกต่างวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนน. ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิทยา ขาดิษฐ์ชาชัย.(2563) การประชุม The 3rd Global Ministerial Conference on Road Safety, Stockholm Waterfront Congress Center กรุง Stockholm ประเทศ Sweden วันที่ 19-20 กุมภาพันธ์ 2563 วารสารวิชาการสาธารณสุข สำนักวิชาการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ปีที่ 29 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน 2563
- เพชรรัตน์ ศิริสุวรรณ.(2561) ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพผู้ป่วยโรคเบาหวานรายใหม่ ตำบลสิงห์โคก อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ราชวดีสาร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุนทรินทร์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2561)
- พงษ์สิทธิ์ บุญรักษา และคณะ. (2555). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุจากการขับรถจักรยานยนต์ ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- อนุชา เรืองศิริวัฒนกุล และคณะ.(2563). การพัฒนาระบบข้อมูล เทคโนโลยี กลไกและกลยุทธ์ในการป้องกันการบาดเจ็บจากการจราจรทางถนนในพื้นที่อำเภอเมืองอุดรดิตถ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- มูลนิธิไทยโรดส์. (2565) ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก <http://trso.thairoads.org/statistic/national> สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2565
- SDG Move. (2565) ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก <https://www.sdgmovement.com/2021/02/10/who-global-status-report-on-road-safety-2018/> สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2565
- Staton, C. et al. (2016) . Road Traffic Injury Prevention Initiatives: A Systematic Review and Metasummary of Effectiveness in Low and Middle Income Countries. PLOS ONE. 11(1), 1-15.
- Twisk, D. A. M. et al. (2015). Relationships amongst Psychological Determinants, Risk Behaviour, and Road Crashes of Young Adolescent Pedestrians and Cyclists: Implications for Road Safety Education Programmes. Transportation Research Part F. 30, 45-56.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เรียนรู้องค์ประกอบเครื่องหมายกำหนดจังหวะดนตรี

The Learning of Time Meter Signature Components.

สมบัติ เวชกามา*

Sombat Watchkama *

(Received : November 15, 2022 / Revised : November 22, 2022 / Accepted : December 13, 2022)

บทคัดย่อ

จังหวะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของดนตรีทำหน้าที่ในการควบคุมอัตราการเคลื่อนที่ของทำนองให้มีความสม่ำเสมอ ดังนั้นจังหวะจึงเปรียบเหมือนชีพจรของดนตรี และเครื่องหมายกำหนดจังหวะ (Time Signature) ในบทเพลงมีความสำคัญในการควบคุมอัตราการเคาะจังหวะและการสร้างสัดส่วนลักษณะตัวโน้ตในท้องเพลง โดยมีการใช้สัญลักษณ์เลขอารบิกสื่อความหมาย กล่าวคือ เลขตัวบนหมายถึง จำนวนจังหวะที่ถูกกำหนดในท้องเพลง เลขตัวล่างหมายถึง เกณฑ์การกำหนดให้ตัวโน้ตชนิดต่างๆ มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะของท้องเพลง ในปัจจุบันเครื่องหมายกำหนดจังหวะแบ่งออกได้เป็น 4 ชนิดคือ อัตราจังหวะธรรมดา (Simple Time) อัตราจังหวะผสม (Compound Time) อัตราจังหวะเชิงซ้อน (Complex Time) และ อัตราจังหวะรวม (Mixed Time) การนำมาใช้พบว่า อัตราจังหวะธรรมดาคือเป็นที่นิยมมากที่สุด

นอกจากนี้อัตราจังหวะยังมีโน้ตแทรกพยางค์ (Irregular Value Note) เป็นกลุ่มทำนองที่มีปริมาณโน้ตมาก ซึ่งในการปฏิบัติจะต้องปฏิบัติอัตราจังหวะการเคาะให้มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ และนำหน้าจังหวะในการเคาะตามเครื่องหมายกำหนดจังหวะจะไม่เหมือนกัน เนื่องจากสัดส่วนค่าอัตราจังหวะภายในท้องเพลงแตกต่างกัน จังหวะซัด (Syncopation) เป็นการเคาะจังหวะอีกประเภทที่มีสัดส่วนของอัตราตัวโน้ตสลับกันซ้อนอยู่ทำให้การปฏิบัติทำนองเพลงมีความสนุกสนาน ตื่นเต้นท้าทายให้กับผู้บรรเลงมาก และนิยมใช้กับดนตรีประเภทบลูส์และแจ๊ส

คำสำคัญ: การเรียนรู้, องค์ประกอบเครื่องหมายกำหนดจังหวะดนตรี

*คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

*Instructor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat University.

Corresponding author. E-Mail : sombat3847@gmail.com

Abstract

Rhythm is a fundamental element of music that controls the rate of movement of the melody to be consistent. Therefore, the rhythm is like the pulse of music. In addition, time signatures in music are important in controlling the percussion rate and creating note proportions in a room through the use of Arabic numeral symbols to convey meanings. The top numbers mean the number of beats that are a set in a bar. The bottom numbers mean the criteria that determine different notes to be equal to one beat of the bar. At present tempo marks can be divided into 4 types: Simple Time, Compound Time, Complex Time and Mixed Time. The normal tempo rate is the most popular.

In addition, the rhythm rate also has an irregular value note, a group of melodies that has a large volume of notes. In practice, the percussion rate must be equal to 1 beat and the rhythmic weight of the percussion mark will not be the same. Due to the different proportions of the rhythm within a music bar, a syncopation is another type of the percussion that has a hidden ratio of alternating note rates, makes melodies funny, exciting and challenging to performers and is commonly used with blues and jazz music.

Key Words: Learning, Components Time Meter Signatures

บทนำ

จังหวะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงสู่การบรรเลงหรือการขับร้องถ้าต้องการให้แนวทำนองเพลงมีสัดส่วนการเคลื่อนที่จังหวะให้สม่ำเสมอ นักปฏิบัติจะต้องฝึกการเคาะ การปรบมือหรือการย่าเท้าเพื่อสร้างจังหวะให้กับตัวเองให้เข้าใจ ดังนั้นความหลากหลายในองค์ประกอบที่สำคัญของดนตรีเช่น จังหวะ การฟัง การร้องสู่การเคลื่อนไหวจึงเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่นำไปใช้ในการฝึกปฏิบัติให้ควบคู่ต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความชำนาญสร้างสัมพันธ์กัน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะมีอัตราจังหวะที่ควบคุมกำกับให้มีความสม่ำเสมอขณะที่ทำนองมีการเคลื่อนที่ไปมา จากความสัมพันธ์ระหว่างทำนองกับจังหวะที่สามารถดำเนินควบคู่ไปด้วยกันได้ส่งผลทำให้บทเพลงมีความไพเราะมากขึ้น ในการควบคุมจังหวะก็มีปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญขึ้นอยู่กับความช้า-เร็วในการเคาะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติจังหวะตามหลักปฏิบัติทางสากลจะใช้สัญลักษณ์ทางดนตรีและเครื่องหมายที่ถูกกำหนดขึ้นเป็นตัวควบคุมหรือวิเคราะห์จากค่าอัตราจังหวะของตัวโน้ตในแต่ละชนิด ตัวหยุด เครื่องหมายโยงเสียง การประจุ จังหวะที่ซ่อนอยู่ภายในนี้จะมีสัดส่วนคงที่ในการบรรเลงเสมอเนื่องจากมีเครื่องหมายกำหนดจังหวะควบคุมนั่นเอง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

นอกจากนี้จังหวะอาจเคลื่อนที่ไม่สม่ำเสมอเนื่องมาจากการเคาะของผู้ปฏิบัติหรือผู้ให้สัญญาณการเคาะได้ถ่ายทอดความรู้สึกจากทำนองเพลงตามนักประพันธ์เพลงกำหนดไว้ ดังเช่น จังหวะที่ถูกควบคุมโดยวาทยกร (Conductor) ในลักษณะการใช้สัญญาณมือ การเคาะเท้าหรือ การตีกลอง เป็นต้น

ความหมาย

เอิร์ล เฮนรี (Henry, 2004, p. 22) และสมนึก อุ่นแก้ว (2544, น. 1) ได้อธิบายว่า จังหวะ หมายถึง การเคลื่อนที่ของสัดส่วนช่วงทำนองในขณะที่ดนตรีบรรเลงโดยจังหวะจะทำหน้าที่ในการควบคุมอัตราการเคลื่อนที่ของทำนองให้มีความสม่ำเสมอ ดังนั้นจังหวะจึงเปรียบเหมือนชีพจรของดนตรี และในการปฏิบัติดนตรีจะมีจังหวะที่เกิดขึ้น 2 ลักษณะ คือ

1. จังหวะเคาะ

จังหวะเคาะ (Beat) เป็นหน่วยบอกช่วงเวลาของดนตรีมีการปฏิบัติโดยการเคาะจังหวะหรือการเคลื่อนจังหวะที่ดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอจนกว่าบทเพลงจะสิ้นสุดลง ในลักษณะการเคลื่อนที่จังหวะจะมีความช้า – เร็วขึ้นกับการกำหนดอัตราเร่ง เหมโป (Tempo) ซึ่งบทเพลงในแต่ละประเภทจะมีการเคาะความช้า – เร็วที่แตกต่างกัน ความสม่ำเสมอในการเคาะจะต้องคงที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงจังหวะในบางช่วงแต่ต้องมีเครื่องหมายควบคุมทางดนตรีกำหนดไว้

2. จังหวะทำนอง

จังหวะทำนอง (Rhythm Melody) เป็นจังหวะที่เกิดขึ้นจากแนวทำนองโดยมีค่าอัตราจังหวะของตัวโน้ตในแต่ละชนิดควบคุม เช่น คำร้องที่ลากเสียงยาวอัตราจังหวะของทำนองก็ขยายยาวตามไปด้วย เครื่องหมายกำหนดจังหวะ

พิชัย ปรัชญาสุรณ (2537, น. 11) ได้อธิบายว่า เครื่องหมายกำหนดจังหวะ (Time Signature) เป็นเครื่องหมายที่ใช้ในการกำหนดอัตราจังหวะของตัวโน้ตให้มีการเคลื่อนที่ตามสัญลักษณ์ที่กำหนดให้ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. สัญลักษณ์เครื่องหมาย

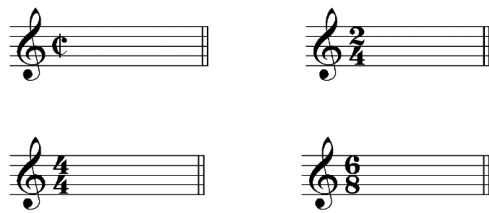
การกำหนดสัญลักษณ์เครื่องหมายกำหนดจังหวะในหลักสากลจะใช้เลขอารบิกหรือพยัญชนะอักษรภาษาอังกฤษแทน โดยการเขียนบันทึกซ้อนกันเป็นเลขคล้ายเศษส่วน เช่น

$$\begin{array}{c} 2 \ 2 \ 3 \ 3 \ 4 \ 6 \ 9 \\ 1 \ 2 \ 4 \ 8 \ 4 \ 8 \ 12 \end{array} \quad \text{หรือใช้ สัญลักษณ์} \quad \frac{2}{2} \quad \text{และ} \quad \frac{4}{8}$$

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ภาพที่ 1 แสดงสัญลักษณ์เครื่องหมายกำหนดจังหวะ

ที่มา : สังเคราะห์จากสมนึก อุ่นแก้ว (2544, น. 6)

2. ความหมายตัวเลข

สัญลักษณ์เครื่องหมายกำหนดจังหวะเมื่อนำมาใช้จะมีความหมายแตกต่างกันดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงเกณฑ์การกำหนดค่าเลขตัวล่าง

เลขตัวล่าง	แทนลักษณะตัวโน้ต	ค่าอัตราจังหวะ
1	◆	มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ
2	≡	มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ
4	□	มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ
8	♩	มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ

ที่มา : สังเคราะห์จาก Mainous & Ottman (2004, p.75)

2.1 เลขตัวบน หมายถึง จำนวนจังหวะที่ถูกกำหนดในห้องเพลง โดยมีโน้ตแต่ละชนิดได้ถูกตั้งค่าอัตราจังหวะที่มาจากโน้ตตัวล่าง เช่น 2 แสดงว่าใน 1 ห้องเพลงจะมีจำนวน 2 จังหวะ

2.2 เลขตัวล่าง หมายถึง เกณฑ์การกำหนดให้ตัวโน้ตชนิดใดมีค่าเท่ากับ 1 จังหวะโดยค่าอัตราจังหวะนี้จะมีการลดหลั่นครึ่งจังหวะเรียงลำดับกันไปตามชนิดของโน้ต เกณฑ์เลขล่างที่ใช้เป็นมาตรฐานสากลเฉพาะอัตราจังหวะธรรมดา เช่น 2 แสดงว่า เลข 4 คือเกณฑ์กำหนดให้ใช้โน้ตตัวดามีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ

จังหวะในห้องเพลง

เอิร์ล เฮนรี (Henry, 2004, p. 83-86) ได้อธิบายว่า ในปัจจุบันบทเพลงในแต่ละประเภทจะมีสไตล์ลีลาทำนองหรือรูปแบบโครงสร้างที่แตกต่างกัน เมื่อแนวทำนองมีการเคลื่อนที่ช้าหรือเร็วอัตราส่วนจังหวะทำนองของโน้ตอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อการปรับให้สัดส่วนจังหวะกับทำนองมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น ดังนั้นเพลงในแต่ละแนวจึงมีการกำหนดจังหวะให้เด่นชัด เช่น เพลงมาร์ช (March) เพลงคลาสสิก (Classic) เพลงสมัยนิยม (Popular) บทเพลงเหล่านี้จะมีเครื่องหมายกำหนดจังหวะในการควบคุมภายในประโยคเพลงแตกต่างกัน ดังนั้นจังหวะในบทเพลงสามารถจำแนกแบ่งเป็น 4 ชนิดดังนี้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

1. อัตรารังหะธรรมดา

อัตรารังหะธรรมดา (Simple Time) เป็นอัตรารังหะที่นิยมนำมาใช้กับบทเพลงตามสมัยนิยมทั่วไป ในการบันทึกโน้ตจะใช้เลขตัวบนบอกจำนวนจังหวะและใช้เกณฑ์เลขตัวล่างแทนค่า 1 จังหวะ และลักษณะโน้ตชนิดนี้จะไม่มีการประจุแทนค่า ในอัตรารังหะธรรมดานี้เมื่อนำมาใช้สามารถแบ่งสัดส่วนจังหวะได้ 3 รูปแบบ คือ

1.1 อัตรารังหะธรรมดาประเภท 2 จังหวะ (Simple Duple Time) เป็นการกำหนดจำนวนจังหวะในท้องเพลงให้มีค่าเท่ากับ 2 จังหวะ เช่น $\frac{2}{2}$ $\frac{2}{4}$ $\frac{2}{8}$

ภาพที่ 2 แสดง อัตรารังหะธรรมดา 2 จังหวะ

ที่มา : ปรับปรุงสังเคราะห์จากสมนึก อุ่นแก้ว (2544, น.7)

1.2 อัตรารังหะธรรมดาประเภท 3 จังหวะ (Simple Triple Time) เป็นการกำหนดจำนวนจังหวะในท้องเพลงให้มีค่าเท่ากับ 3 จังหวะ เช่น $\frac{3}{2}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{8}$

ภาพที่ 3 แสดง อัตรารังหะธรรมดาประเภท 3 จังหวะ

ที่มา : ปรับปรุงสังเคราะห์จาก สมนึก อุ่นแก้ว (2544, น.7)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

1.3 อัตราจังหวะธรรมดาประเภท 4 จังหวะ (Simple Quadruple Time) เป็นการกำหนดจำนวน

จังหวะในท้องเพลงให้มีค่าเท่ากับ 4 จังหวะเช่น $\frac{4}{2}$ $\frac{4}{4}$ $\frac{4}{8}$

ภาพที่ 4 แสดงอัตราจังหวะธรรมดาประเภท 4 จังหวะ

ที่มา : ปรับปรุงสังเคราะห์จาก Henry (2004, p. 107-109)

2. อัตราจังหวะผสม

อัตราจังหวะผสม (Compound Time) เป็นอัตราจังหวะผสมที่นิยมนำมาใช้กับบทเพลงประเภทคลาสสิก ในการบันทึกโน้ตจะใช้เลขตัวบนบอกจำนวนจังหวะและใช้เกณฑ์เลขตัวล่างแทนค่า 1 จังหวะ ซึ่งลักษณะโน้ตอัตราจังหวะผสมชนิดนี้โดยทั่วไปจะรวมค่าตัวโน้ตโดยการประจุมเทียบเท่ากับอัตรา 1 จังหวะในท้องเพลง เมื่อนำอัตราจังหวะผสมมาใช้ในการสร้างทำนองในประโยคเพลงสามารถแบ่งสัดส่วนจังหวะได้ 3 รูปแบบและมีสัญลักษณ์กำหนดไว้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงเกณฑ์การกำหนดค่าเลขตัวล่าง อัตราจังหวะผสม

เลขตัวล่าง	แทนลักษณะตัวโน้ต	ค่าอัตราจังหวะ
2	◆ ♩	มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ
4	≡ ♩	มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ
8	◻ ♩	มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ
16	∩ ♩	มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ

ที่มา : ปรับปรุงสังเคราะห์ Mainous & Ottman (2004, p. 80)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

2.1 อัตราจังหวะผสมประเภท 2 จังหวะ (Compound Duple Time) เป็นการกำหนดจำนวน

จังหวะในท้องเพลงให้มีค่าเท่ากับ 2 จังหวะ เช่น $\frac{6}{2}$ $\frac{6}{4}$ $\frac{6}{8}$ $\frac{6}{16}$

ภาพที่ 5 แสดงอัตราจังหวะผสมประเภท 2 จังหวะ

ที่มา : ปรับปรุงสังเคราะห์จาก ณัฏชา โสคติยานุรักษ์ (2543, น. 40)

2.2 อัตราจังหวะผสมประเภท 3 จังหวะ (Compound Triple Time) เป็นการกำหนดจำนวน

จังหวะในท้องเพลงให้มีค่าเท่ากับ 3 จังหวะ เช่น $\frac{9}{2}$ $\frac{9}{4}$ $\frac{9}{8}$ $\frac{9}{16}$

ภาพที่ 6 แสดงอัตราจังหวะผสมประเภท 3 จังหวะ

ที่มา : สังเคราะห์จากสมนึก อุ่นแก้ว (2544, น. 9)

2.3 อัตราจังหวะผสมประเภท 4 จังหวะ (Compound Quadruple Time) เป็นการกำหนด

จำนวนจังหวะในท้องเพลงให้มีค่าเท่ากับ 4 จังหวะ เช่น $\frac{12}{2}$ $\frac{12}{4}$ $\frac{12}{8}$ $\frac{12}{16}$

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

โน้ตแทรกพยางค์

สมชาย อมะรักษ์ (2532, น. 21) ได้อธิบายว่า โน้ตแทรกพยางค์ (Irregular Value Note) หมายถึง การสร้างแนวทำนองที่มีปริมาณของโน้ตมากหรือน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แต่สามารถนำมาใช้แทรกในแนวทำนองได้โดยมีเครื่องหมายกำหนดจังหวะควบคุมอัตราส่วนให้คงที่อย่างสม่ำเสมอ วิธีการเขียนโน้ตแทรกพยางค์ทำได้โดยการเขียนจำนวนตัวโน้ตที่ต้องการแล้วมีตัวเลขกำกับไว้บนหรือล่างระหว่างกลางกลุ่มโน้ตและให้อัตราจังหวะการเคาะมีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ โน้ตแทรกพยางค์มีรูปแบบดังนี้

1. โน้ตแทรก 2 พยางค์

โน้ตแทรกชนิดนี้นิยมนำมาใช้กับอัตราจังหวะผสม 2 จังหวะ

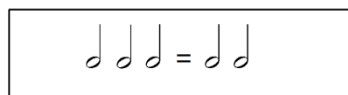
ภาพที่ 10 แสดงโน้ตแทรก 2 พยางค์

ที่มา : สังเคราะห์จาก สมชาย อมะรักษ์ (2532, น. 21)

2. โน้ตแทรก 3 พยางค์

โน้ตแทรกชนิดนี้ช่วยให้ลีลาจังหวะดนตรีเร้าความรู้สึกได้ดี การสร้างโน้ตแทรกสามารถนำมาใช้กับลักษณะโน้ตตัวขาว โน้ตตัวดำ โน้ตตัวเข้บ็ตทุกชนิด และใช้ได้โน้ตอัตราจังหวะธรรมดาหรืออัตราจังหวะผสม (Duckworth, 1991, p. 30) ลักษณะของโน้ตแทรก 3 พยางค์ มีดังนี้

2.1 โน้ตแทรก 3 พยางค์ ของโน้ตตัวขาวในการเปรียบเทียบค่าอัตราจังหวะให้วิเคราะห์จากโน้ตตัวขาว 3 ตัวมีค่าเท่ากับโน้ตตัวขาว 2 ตัว

ภาพที่ 11 แสดงโน้ตแทรก 3 พยางค์

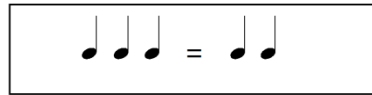
ที่มา : ปรับปรุงจาก Duckworth (1991, p. 30)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

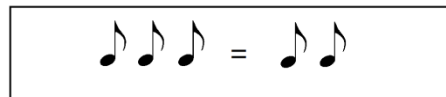
2.2 โน้ตแทรก 3 พยางค์ ของโน้ตตัวดำ ในการเปรียบเทียบค่าอัตราจังหวะให้วิเคราะห์จากโน้ตตัวดำ 3 ตัว มีค่าเท่ากับ โน้ตตัว 2 ตัว

ภาพที่ 12 แสดงโน้ตแทรก 3 พยางค์จากโน้ตตัวดำ

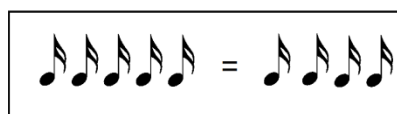
ที่มา : สังเคราะห์จาก สมชาย อมะรักษ์ (2532, น. 22)

2.3 โน้ตแทรก 3 พยางค์ ของโน้ตตัวเข้บ็ต 1 ชั้น ในการเปรียบเทียบค่าอัตราจังหวะให้วิเคราะห์จากโน้ตตัวเข้บ็ต 1 ชั้น 3 ตัว มีค่าเท่ากับโน้ตตัวเข้บ็ต 1 ชั้น 2 ตัว

ภาพที่ 13 แสดงโน้ตแทรก 3 พยางค์จากโน้ตตัวเข้บ็ต 1 ชั้น

3. โน้ตแทรก 5 พยางค์ ของโน้ตตัวเข้บ็ต 2 ชั้น ในการเปรียบเทียบค่าอัตราจังหวะให้วิเคราะห์จากโน้ตตัวเข้บ็ต 2 ชั้น 5 ตัว มีค่าเท่ากับโน้ตตัวเข้บ็ต 2 ชั้น 4 ตัว

ภาพที่ 14 แสดงโน้ตแทรก 5 พยางค์จากโน้ตตัวเข้บ็ต 2 ชั้น

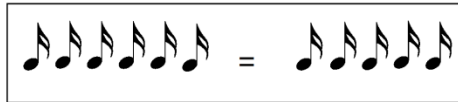
ที่มา : สังเคราะห์จาก สมชาย อมะรักษ์ (2532, p. 22)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

4. โน้ตแทรก 6 พยางค์ ของโน้ตตัวเข้บ็ต 2 ชั้น ในการเปรียบเทียบค่าอัตราจังหวะให้วิเคราะห์จากโน้ตตัวเข้บ็ต 2 ชั้น 6 ตัว มีค่าเท่ากับโน้ตตัวเข้บ็ต 2 ชั้น 5 ตัว

ภาพที่ 15 แสดงโน้ตแทรก 3 พยางค์จากโน้ตตัวเข้บ็ต 2 ชั้น 6 ตัว

ที่มา : ปรับปรุงจาก พระเจนดุริยางค์ (2527, น. 62)

5. โน้ตแทรก 7 พยางค์ ของโน้ตตัวเข้บ็ต 2 ชั้น ในการเปรียบเทียบค่าอัตราจังหวะให้วิเคราะห์จากโน้ตตัวเข้บ็ต 2 ชั้น 7 ตัว มีค่าเท่ากับโน้ตตัวเข้บ็ต 2 ชั้น 6 ตัว

ภาพที่ 16 แสดงโน้ตแทรก 3 พยางค์จากโน้ตตัวเข้บ็ต 2 ชั้น 7 ตัว

น้ำหนักจังหวะ

เมื่อทำนองเพลงมีการเคลื่อนที่จังหวะเคาะจะดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ แต่ภายใต้การเคลื่อนที่ของจังหวะเคาะจะมีน้ำหนักของตัวโน้ตซ่อนอยู่ภายใน เมื่อวาทยากรผู้ควบคุมวงได้ขึ้นให้สัญญาณจังหวะน้ำหนักการเคลื่อนที่จังหวะของตัวโน้ตจะถูกนำมาใช้ ดังนั้นน้ำหนักจังหวะของทำนองในประโยคเพลงจึงมีความสำคัญและมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของอัตราจังหวะน้ำหนักจังหวะในบทเพลง มีดังนี้

1. น้ำหนักจังหวะของบทเพลง 2 จังหวะ

น้ำหนักจังหวะของบทเพลง 2 จังหวะ ภายในห้องเพลงจะมีสัดส่วนดังนี้คือ ในจังหวะที่ 1 จะเป็นจังหวะหนัก และในจังหวะที่ 2 จะเป็นจังหวะเบา

ภาพที่ 17 แสดงน้ำหนักจังหวะของบทเพลง 2 จังหวะ

ที่มา : สังเคราะห์จาก Mainous & Ottman (2004, p. 61)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

2. น้ำหนักจังหวะของบทเพลง 3 จังหวะ

น้ำหนักในจังหวะของบทเพลง 3 จังหวะ ภายในห้องเพลงมีสัดส่วนดังนี้คือ จังหวะที่ 1 จะเป็นจังหวะหนัก และในจังหวะที่ 2 3 จะเป็นจังหวะเบาเท่ากัน

ภาพที่ 18 แสดงน้ำหนักจังหวะของบทเพลง 2 จังหวะ

ที่มา : สังเคราะห์จาก Mainous & Ottman (2004, p. 61)

3. น้ำหนักจังหวะบทเพลง 4 จังหวะ

น้ำหนักในจังหวะของบทเพลง 4 จังหวะ ภายในห้องเพลงมีสัดส่วนดังนี้คือ จังหวะที่ 1 จะเป็นจังหวะหนัก จังหวะที่ 3 รองหนัก และจังหวะที่ 2 4 จะเบาเท่ากัน

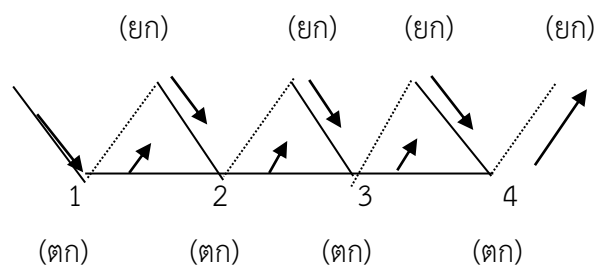

ภาพที่ 19 แสดงน้ำหนักจังหวะของบทเพลง 4 จังหวะ

ที่มา : สังเคราะห์จาก Mainous & Ottman (2004, p. 62)

จังหวะเคาะ

การเคลื่อนที่ของทำนองส่วนมากจะตกในจังหวะหนักที่ 1 3 2 4 ตามลำดับ แต่ในบางครั้งแนวทำนองอาจมีการข่อนจังหวะการนับที่แตกต่างกัน ซึ่งจังหวะที่ข่อนนี้จะเริ่มจากจังหวะยกแล้วดึงจังหวะอื่น ๆ เข้าไปข่อนรวมกันทำให้มีการปฏิบัติค่อนข้างลำบากต้องใช้ระยะเวลาและการวิเคราะห์จังหวะของทำนองประกอบไปด้วย ลักษณะจังหวะเคาะและยกมีรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

ภาพที่ 20 แสดงรูปแบบจังหวะในการยก

ที่มา : สังเคราะห์จาก ธวัชชัย นาควงษ์ (2544, น. 234)

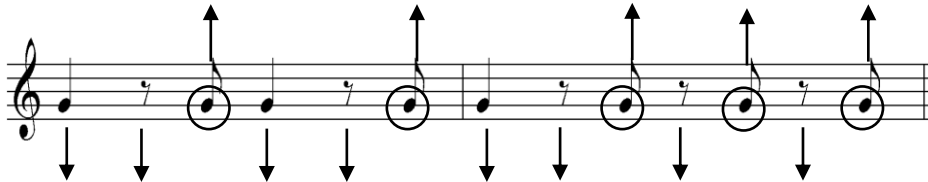

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

1. จังหวะเคาะ- ยกธรรมดา

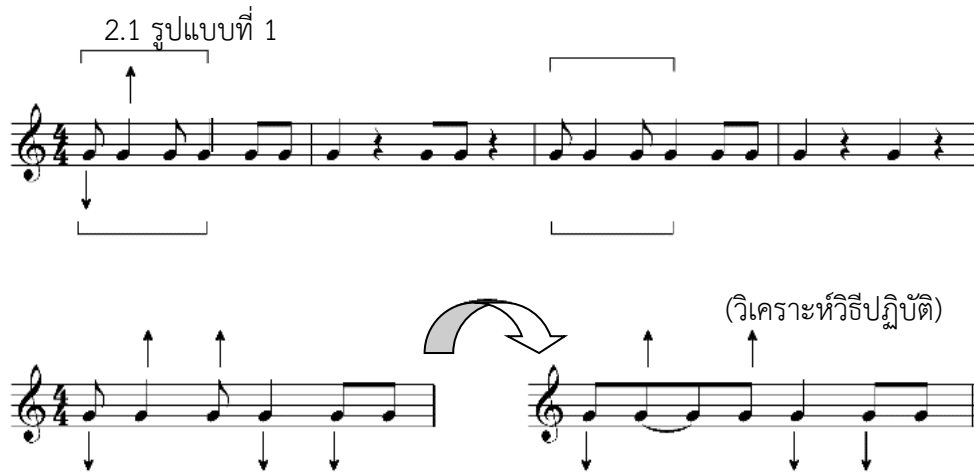
จังหวะยกธรรมดา(Cross Accent) เป็นลักษณะการเคลื่อนที่ของจังหวะเคาะปกติแต่มีการยกในจังหวะทำนอง ซึ่งก่อนการยกในจังหวะทำนองจะใช้โน้ตตัวหยุดชนิดเข้บ์ตอยู่ในจังหวะตกตัวแรกในอัตราจังหวะปกติเดิม รูปแบบการเคลื่อนที่จังหวะยกธรรมดามีดังนี้

ภาพที่ 21 แสดง จังหวะเคาะ - ยกธรรมดา

2. จังหวะเคาะ - ยกพลิกกลับ (ขัด)

จังหวะเคาะยกพลิกกลับ หรือจังหวะขัด (Syncopation) หมายถึง กระสวนอัตราจังหวะที่มีการพลิกกลับสลับขึ้นลงมีการซ่อนอัตราจังหวะภายในทำนอง แต่ค่าของจังหวะภายในห้องยังคงเท่าเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง การพลิกกลับจังหวะเกิดจากการจัดกลุ่มของตัวโน้ต โดยมากจะเกิดขึ้นระหว่างโน้ตตัวเข้บ์ตเคลื่อนที่เข้าหาโน้ตตัวดำ ลักษณะจังหวะเคาะยกพลิกกลับ (ขัด) มีรูปแบบดังนี้

ภาพที่ 22 แสดงจังหวะเคาะ - ยกพลิกกลับ (ขัด) รูปแบบที่ 1

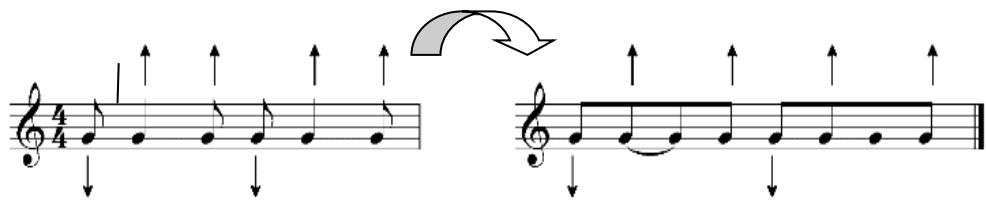
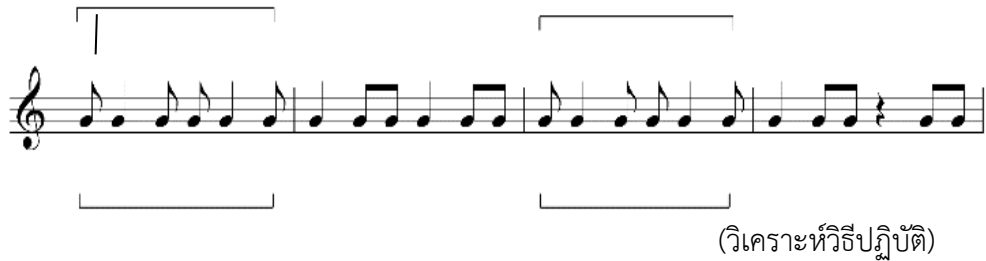
ที่มา : ปรับปรุงจาก ตรอง ทิพย์วัฒน์ (ม.ป.ป, น.35)

วารสารวิชาการ

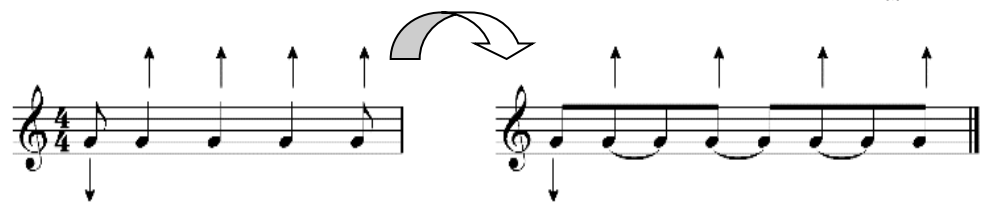
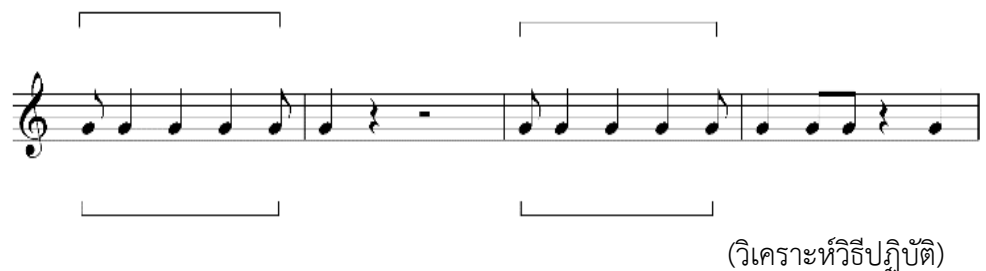
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

2.2 รูปแบบที่ 2

ภาพที่ 23 แสดงจังหวะยกพลิกกลับ (ขัด) รูปแบบที่ 2

2.3 รูปแบบที่ 3

ภาพที่ 24 แสดงจังหวะเคาะ - ยกพลิกกลับ (ขัด) รูปแบบที่ 3
ที่มา : ปรับปรุงจาก ตรอง ทิพย์วัฒน์ (ม.ป.ป., น. 36)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

สรุป

จังหวะทำหน้าที่ในการควบคุมอัตราการเคลื่อนที่ของทำนองให้มีความสม่ำเสมอ ดังนั้นจังหวะเคาะจึงเปรียบเหมือนชีพจร(Beat)ของดนตรี และเครื่องหมายกำหนดจังหวะ (Time Signature) ในปัจจุบันแบ่งออกได้เป็น 4 ชนิดคือ

- 1) อัตราจังหวะธรรมดา (Simple Time)
- 2) อัตราจังหวะผสม (Compound Time)
- 3) อัตราจังหวะเชิงซ้อน (Complex Time)
- 4) อัตราจังหวะรวม (Mixed Time)

ความหมายการใช้สัญลักษณ์เลขอารบิก

2	2	3	3	4	6	9
1	2	4	8	4	8	12

เลขตัวบนหมายถึง จำนวนจังหวะที่ถูกกำหนดในห้องเพลง

เลขตัวล่างหมายถึง เกณฑ์การกำหนดให้ตัวโน้ตชนิดต่างๆ มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะของห้องเพลง

อัตราจังหวะโน้ตแทรกพยางค์ (Irregular Value Note) เป็นกลุ่มทำนองที่มีปริมาณโน้ตมาก ซึ่งในการปฏิบัติจะต้องปฏิบัติอัตราจังหวะการเคาะให้มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ

จังหวะยกพลิกกลับ (ซัด) (Syncopation) เป็นการเคาะจังหวะยกขึ้นบน ซึ่งอัตราจังหวะยกนี้ก็ยังถูกควบคุมโดยเครื่องหมายกำหนดจังหวะและนิยมใช้กับดนตรีประเภทบลูส์และแจ๊ส

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). ดนตรีปริทรรศน์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ศุภสมาคมประชาชาติ.
- เจนดุริยางค์, พระ. (2527). ดุริยางค์ศาสตร์สากล . พิมพ์ครั้งที่ 4 . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหารบก.
- ณัชชา โสคติยานุรักษ์. (2543). ทฤษฎีดนตรี. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธ์ สุทธิจิตต์. (2538). พฤติกรรมการสอนดนตรี. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตรอง ทิพย์วัฒน์. (ม.ป.ป.). ทฤษฎีดนตรีสากลขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงเรียนดนตรีสยามกลการ.
- ธวัชชัย นาควงศ์. 2544. โค้ดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : เกษตรศาสตร์.
- นพพร ด้านสกุล . (2543). ปฐมบททฤษฎีดนตรี. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- พิชัย ปรัชญานุสรณ์. (2537). ทฤษฎีดนตรี1. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พับลิคิสนสพรินทร์.
- สมชาย อมะรักษ์. (2532). ทฤษฎีสากลเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สมนึก อุ่นแก้ว. (2544). ทฤษฎีดนตรี. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ธรรมขันธ์.
- Duckworth, William. (1991). A Creative Approach to Music Fundamentals. California : Wadsworth.
- Henry, Earl. (2004). Fundamentals of Music. New Jersey : Pearson Prentice Hall.
- Mainous, Frank & Ottman, Robert W. (2004). Rudiments of Music. North Texas : Pearson Prentice Hall.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

มาตรการและกลไกการช่วยเหลือประชาชนคดีอาญาในศาลภาษีอากร

สันติพงษ์ कुमारสิงห์*, มัตติมา กรงเต็น**, เมธพร จันทไทย***

Santiphong Kumansing*, Mattima Krongten**, Methaporn Chanthai***

(Received : November 3, 2022 / Revised : November 4, 2022 / Accepted : December 28, 2022)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายในการหามาตรการและกลไกช่วยเหลือประชาชนในการเข้าถึงขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมของศาลภาษีอากร เพื่อแก้ปัญหา โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ตามเป้าหมายของการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย การแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจสังคมที่รัฐให้ความช่วยเหลือการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลภาษีอากร การพัฒนาอย่างมีรูปแบบ นโยบาย เป้าหมายในการพัฒนาอย่างชัดเจนจึงจะนำไปสู่การดำเนินการที่ก่อให้เกิดผลตามมุ่งหวังได้ ซึ่งการศึกษาวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการช่วยเหลือจากรัฐในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลภาษีอากรของประชาชน

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า มาตรการให้ความช่วยเหลือจากรัฐในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลภาษีอากรนั้น มีมาตรการที่เหมาะสมสำหรับหน่วยงานของรัฐ คือ รูปแบบทนายความ รูปแบบองค์กร และรูปแบบของระบบความช่วยเหลือจากรัฐ การศึกษาวิจัยนี้จึงได้จัดทำรูปแบบองค์กรและระบบความช่วยเหลือจากรัฐเป็นร่างกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มีสาระสำคัญของบทบัญญัติประกอบด้วย องค์การสังกัดที่เหมาะสม มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ กฎหมายที่มีความทันสมัยเข้ากับบริบทของสังคมไทย มีอำนาจหน้าที่อันส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงาน และคุณสมบัติของนักกฎหมายที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านภาษี

การวิจัยมีข้อเสนอแนะให้ผลักดันร่างกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ.เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเห็นชอบและเข้าสู่ขั้นตอนการตรากฎหมายตามลำดับขั้นพิจารณาต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่จะทำให้กฎหมายคุ้มครองสิทธิมีผลบังคับใช้ที่มีประโยชน์ จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขกฎกระทรวงนี้ ข้อเสนอแนะหัวข้อวิจัยต่อไป คือ คำสั่งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เรื่องการปรับปรุงบทบาท ภารกิจ อำนาจหน้าที่ โครงสร้างการแบ่งงานภายในของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเพื่อกำหนดโครงสร้างหน่วยงานช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมของศาลภาษีอากรที่เหมาะสม

คำสำคัญ: การพัฒนา, รูปแบบ, ศาลภาษีอากร, การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

*

*

Corresponding author. E-Mail :

Abstract

This research study aims to find measures and mechanisms to assist people in accessing justice in the tax court. to solve by using a qualitative research method, consisting of document research; in-depth interview to be utilized according to the research goals which consists of Solving the problem of the socio-economic crisis in which the state provides access to the justice system of the Tax Court Formed development, policies, and clearly defined development goals can lead to actions that produce the desired results. This research study aims to develop state aid in accessing justice in the tax courts of the people.

From the research results, it was found that Measures to assist the state in accessing the tax court's judicial process There are appropriate measures for government agencies, namely the lawyer model, the organizational model, and the state aid system. This research study therefore established the organizational model and the state aid system as Draft ministerial regulations dividing government departments for the Protection of Rights and Liberties Ministry of Justice (No. ...) B.E. contains the essence of the provisions appropriate affiliation organization There is flexibility in management. Laws that are up-to-date with the context of Thai society Has the authority that results in confidence in the work and the qualifications of a lawyer with special expertise in tax

The research suggested that the draft ministerial regulations should be pushed to divide the government departments of the Department for the Protection of Rights and Liberties. the Ministry of Justice (No. In line with the country's legal and judicial reform mission to make rights protection lawyers effective and effective. Therefore, it is necessary to amend this Ministerial Regulation. Suggestion for the next research topic is the Order of the Department of Rights and Liberties Protection. on the improvement of roles, missions, powers and duties, the internal division of labor of the Rights and Liberties Protection Department in order to determine the appropriate structure of agencies to assist victims and defendants in the judicial process of the Tax Court

Keywords: Development, Form, Tax Court, Protection of Rights and Liberties

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสภาพของประชาชนในสังคมไทยมีข้อพิพาท มีความขัดแย้งกันด้วยการกล่าวหากันในเรื่องการกระทำความผิดตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนแรก คือ ขั้นตอนสอบสวน อันเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงในเบื้องต้นโดยพนักงานสอบสวน การดำเนินการทางคดีของพนักงานอัยการ และการดำเนินการทางคดีในชั้นศาล ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องมีทนายความซึ่งเป็นนักกฎหมายที่จะเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในทางคดีแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในกระบวนการยุติธรรมตามหลักความเสมอภาคที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมาถึงปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งมีบัญญัติอยู่ในหมวด 1 ทั่วไป ประกอบไปด้วย มาตรา 4 ที่บัญญัติให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน หมวด 3 ซึ่งมีส่วนที่ประกอบไปด้วย สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25 บัญญัติให้ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

หลักเสมอภาคในทางกฎหมายตามมาตรา 27 บัญญัติให้บุคคลย่อมเสมอภาคในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการหรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กร ของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่ เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม

แนวนโยบายแห่งรัฐตามเนื่องจากเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองว่าเป็นเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ตาม มาตรา 68 บัญญัติให้รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่ายสูง เกินสมควร รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใดๆ รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมตลอดถึงการจัดหาทุนความให้ประชาชน

ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 32 ซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมไว้ว่า “ให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม เสริมสร้างและอำนวยความสะดวกในสังคมและราชการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงยุติธรรม” ซึ่งหน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่ส่งเสริมคุ้มครองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้กับประชาชนซึ่งมีกระทรวงยุติธรรมโดยสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม มีสำนักงานกองทุนยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัด และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ มี “คลินิกยุติธรรม” เพื่อเป็นหน่วยบริการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพโดยบริการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย การรับเรื่องราวร้องทุกข์ การขอรับเงินช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา การรับคำร้องขอการคุ้มครองความปลอดภัยพยานในคดีอาญา การรับเรื่องการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท การส่งเสริมสิทธิแก่ผู้ต้องหาตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 และการจ่ายค่าป่วยการแก่ที่ปรึกษากฎหมายในชั้นสอบสวนคดีเยาวชนและครอบครัว ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2559 มาตรา 75 ดังกล่าวที่ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้กับประชาชน

แต่ที่เป็นปัญหาคือ เมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากการถูกกล่าวหาตามประมวลรัษฎากร มาตรา 37 ซึ่งเป็นบทกำหนดโทษทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ซึ่งเป็นบทกำหนดโทษทางอาญาไว้เช่นกัน หรือได้รับความเสียหายด้านภาษีการการถูกกลั่นแกล้งหน่วยงานดังกล่าวนั้นจะให้ความช่วยเหลือโดยการให้คำแนะนำทางด้านกฎหมาย หากประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนด้านภาษีต้องการขอความช่วยเหลือจากกองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หรือ “คลินิกยุติธรรม” ประจำสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ประจำภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ หรือ “คลินิกยุติธรรม” ประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัด และสาขาทั่วประเทศ หากประชาชนมีความประสงค์ให้หน่วยงานดังกล่าวทำหน้าที่เป็นผู้ว่าต่างทางคดีภาษีจะต้องยื่นคำขอและตรวจสอบเอกสาร

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เป็นระยะเวลา 1 วันทำการ และรอผู้มีอำนาจพิจารณา อีกเป็นเวลา 11 วันทำการ เพื่อให้อธิบดีหรือผู้ตรวจการ
จังหวัดพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติต่อไป กรณีอนุมัตินั้นผู้มีอำนาจพิจารณาลงนามอนุมัติและ หากแต่กรณี
อนุมัติ เจ้าหน้าที่ดำเนินการเบิกจ่ายเงินรางวัล และมีหนังสือแจ้งผลการพิจารณาให้แก่ทนายความทราบ
ภายใน 17 วันทำการ กรณีที่ไม่อนุมัติการช่วยเหลือนั้นผู้มีอำนาจพิจารณา หากมีข้อสงสัยสามารถสอบถาม
เพื่อขอเอกสารหรือข้อมูลเพิ่มเติมหรือระงับการจ่ายเงินได้อีก 1 วันทำการ แต่กรณีไม่อนุมัติ เจ้าหน้าที่แจ้งผล
การพิจารณาให้ทนายความทราบ ซึ่งเป็นการช่วยเหลืออย่างไม่ต่อเนื่องในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมของศาลชั้นอุทธรณ์ซึ่งประกอบ
ไปด้วย ศาลฎีกาชั้นอุทธรณ์ เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนและดูเสมือนกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน
ในในทุกขั้นตอนนั้นมียุทธศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรมที่จะให้ความช่วยเหลือในด้านกำหนดนโยบายและแผน
ทิศทางการพัฒนา บูรณาการงานยุติธรรม ให้บริการงานยุติธรรมเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรม พัฒนา
พฤติกรรมผู้กระทำผิดให้เป็นคนดี และอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุขสนับสนุนการป้องกันอาชญากรรม และ
ปราบปรามอาชญากรรมพิเศษ บูรณาการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นระบบเพื่อให้สังคมปลอดภัยจากยา
เสพติดอยู่แล้ว แต่หากพิจารณาว่าการที่องค์กรของกระทรวงยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรมได้ให้การ
คุ้มครองสิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในรูปแบบของการให้ทนายความเข้าไปทำหน้าที่
ให้คำปรึกษาความช่วยเหลือด้านกฎหมาย และนับตั้งแต่การสอบสวนและการต่อสู้คดีในชั้นศาลต้องได้รับการ
พิจารณาจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งก็น่าจะเพียงพอ
แต่ก็หาเป็นเช่นนั้นไม่ยังคงมีปัญหาเนื่องมาจาก

1. เอกสารที่ใช้ในการติดต่อขอรับบริการ

- 1) แบบคำขอรับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัล
และค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่รัฐจัดหาให้ผู้ต้องหาในคดีอาญา พ.ศ. 2550 (โดยใช้แบบฟอร์ม ยธ 091)
- 2) หนังสือแต่งตั้งทนายความ (โดยใช้แบบฟอร์ม ยธ 092)
- 3) หนังสือรับรองการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความที่รัฐจัดหาให้ผู้ต้องหาในคดีอาญา (โดยใช้
แบบฟอร์ม ยธ 093) หรือเอกสารอื่นที่แสดงให้เห็นว่าทนายความได้ปฏิบัติหน้าที่ให้แก่ผู้ต้องหา
- 4) แบบรายงานการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนนอกเขตอำเภออันเป็นที่ตั้ง
ของพนักงานสอบสวน (โดยใช้แบบฟอร์ม ยธ 094) โดยมีข้อยกเว้นว่า (ถ้าจะมีหรือไม่ก็ได้)
- 5) แบบรับรองตนของผู้ปฏิบัติหน้าที่ทนายความฯ (โดยใช้แบบฟอร์ม กพส. – 3400)
- 6) สำเนาบัตรประจำตัวทนายความ (ใบอนุญาตทนายความ) หรือสำเนาหนังสือรับรองการเป็น
ทนายความที่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อทนายความที่รัฐจัดหาให้ผู้ต้องหาในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา มาตรา 134/1
- 7) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ยื่นคำขอแทน (กรณีมอบอำนาจยื่นคำขอแทน)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

8) หนังสือมอบอำนาจ (กรณีมอบอำนาจยื่นคำขอแทน)

9) สำเนาสมุดบัญชีธนาคารของนายความที่ยื่นคำขอ

10) สำเนาเอกสารที่แสดงประเภทคดีที่มีสิทธิรับเงินรางวัล เช่น สำเนาบันทีกคำให้การผู้ต้องหา

2. การขาดแคลนนายความประจำ “คลินิกยุติธรรม” ทั้งในด้านของจำนวน และความรู้ความสามารถ ประสบการณ์พิเศษเฉพาะในแต่ละประเภทของคดี เนื่องจากเป็นความสมัครใจที่ส่วนใหญ่จะเป็นนายความใหม่ที่ใช้เป็นแหล่งฝึกฝนประสบการณ์ทางคดี และบางครั้งเป็นเพราะมีการกำหนดเป็นคุณสมบัติของผู้ที่จะมีสิทธิสมัครสอบตำแหน่งผู้พิพากษาจะต้องมีประสบการณ์ด้านคดีเป็นเวลา 2 ปี จึงใช้วิธีการอาสาสมัครเป็นนายความประจำ “คลินิกยุติธรรม” เป็นแหล่งฝึกงาน อีกประการหนึ่งการเป็นอาสาสมัครแม้จะมีค่าตอบแทนให้แต่ก็จำนวนน้อยมาก จากคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับขั้นตอนการเบิกจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายนายความที่ศาลตั้ง ราชกิจจานุเบกษา, 2555, หน้า 81 จึงไม่เป็นเรื่องน่าสนใจในการเข้าทำงานในลักษณะเช่นนี้

ความเหลื่อมล้ำของของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและมีผลต่อความยุติธรรมที่ประชาชนจะได้รับ จึงถือได้ว่าเป็นปัญหาของการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน นี่มีในต่างประเทศแต่ได้รับการแก้ไขแล้วในบางประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ มีกฎหมายและการให้ความช่วยเหลือต่อสู้คดีอาญา (Criminal Defender Service) นายความตามสัญญา (Contracted Scheme) นายความนั่งเวรฯ (Duty Solicitor Scheme) นายความจำเลยของรัฐ (Public Defender Service) และประเทศสหรัฐอเมริกาให้การให้ความช่วยเหลือในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนผู้ยากไร้ โดยมีกฎหมายรองรับในระดับรัฐธรรมนูญ และมี Criminal Justice Act of 2003; Justice for All Act of 2004 มีสมาคมให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและการต่อสู้คดีแห่งชาติ (The National Legal Aid and Defender Association) มีสำนักงานกฎหมายภายใต้รัฐบาลมลรัฐ เช่น สำนักงานกฎหมายภายใต้รัฐบาลท้องถิ่น Massachusetts Defenders Committee (M.D.C.) ซึ่งมีนายความและมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เรียกว่า (Public Defender) และมีระบบศาลแต่งตั้งนายความให้แก่จำเลยที่ยากจนเป็นนายความเอกชนที่ถูกศาลขอแรง (Assigned Counsels) เรียกว่า นายความที่รัฐจัดหาให้จำเลย (Public Defender) เช่นกัน มีสำนักงานกฎหมายของ Federal Defender Public Administration ดำเนินการภายใต้การบริหารของ Criminal Justice Act of 1964 (CJA) PLAN 18 U.S.C. § 3006A โดยระบบนายความที่รัฐจัดหาให้จำเลย (Public Defender System) เป็นองค์กรที่แยกออกมาจากสำนักงานอัยการโดยมีระบบนายความตามสัญญา (Contract Attorney System)

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จึงเป็นปัญหาที่ชี้ให้เห็นได้ชัดว่าความเสมอภาค และความรวดเร็วในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนมีความแตกต่างกันตามสถานภาพฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชน ดังนั้นประชาชนทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในสถานะผู้กล่าวหาหรืออยู่ในสถานะผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการยุติธรรม

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ควรที่จะได้รับสวัสดิการจากรัฐโดยการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกันด้วยความรวดเร็วและเสมอภาค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และรูปแบบทนายความกองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หรือ “คลินิกยุติธรรม” ประจำสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ประจำภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ หรือ “คลินิกยุติธรรม” ประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัด หรือสาขาทั่วประเทศ และทนายความ (Public Defender) ของต่างประเทศ เพื่อคุ้มครองสิทธิการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนที่มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย แล้วจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบที่แสดงถึงการให้ประชาชนเข้าถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและเข้าถึงความยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง

สมมุติฐานการวิจัย (Hypothesis)

ปัญหาทนายความกองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หรือ “คลินิกยุติธรรม” ประจำสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ประจำภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ หรือ “คลินิกยุติธรรม” ประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัด หรือสาขาทั่วประเทศไม่มีรูปแบบและระบบปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน ซึ่งรูปแบบและโครงสร้างองค์กร การบริหาร การคัดเลือก การบังคับใช้กฎหมาย การปฏิบัติหน้าที่ ขอบเขตแห่งหน้าที่ ความรับผิดชอบ สิทธิประโยชน์ หน่วยงานสังกัด กฎหมายต้นแบบทนายความช่วยเหลือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมทางเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในระบบกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย และเป็นแนวทางในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ชาติ ว่าด้วยเรื่องการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัย เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการใช้วิธีวิทยาการวิจัยดังกล่าวนำมาวิเคราะห์ (Data Analysis) เพื่อหารูปแบบและโครงสร้างองค์ประกอบของทนายความช่วยเหลือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนที่มีความเหมาะสมกับบริบทประเทศไทย และจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เป็น ปรัชญา ทฤษฎี แนวคิด และหลักการ กฎหมายไทยและต่างประเทศโดยเอกสารที่ศึกษาเป็นเอกสารข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)

- 1) ปรัชญาความยุติธรรม (Philosophy of Justice)
- 2) ทฤษฎีองค์กร (Organization Theory)
- 3) หลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights)
- 4) หลักนิติรัฐ (Legal State)
- 5) หลักนิติธรรม (Rule of Law)

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
- 2) ประมวลกฎหมายอาญา
- 3) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- 4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 5) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- 6) พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560
- 7) พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560
- 8) พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528
- 9) พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545
- 10) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528
- 11) พระราชบัญญัติประมวลรัษฎากร
- 12) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 113/2557 เรื่อง การยกเว้นภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากร กรณีสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัวและ 2 ตัว
- 13) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 92/2557 เรื่อง การลดอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม
- 14) พระราชกำหนด ยกเว้นและสนับสนุนการปฏิบัติการเกี่ยวกับภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2558
- 15) พระราชบัญญัติ ยกเว้นเบี้ยปรับ เงินเพิ่มภาษีอากร และความรับผิดทางอาญา เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการ เกี่ยวกับภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2562
- 16) พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. 2514
- 17) พระราชบัญญัติภาษีการรับมรดก พ.ศ. 2558

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

- 18) พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560
- 19) ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการนำส่งเงินให้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560
- 20) ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการหักเงินได้พึงประเมินเพื่อชำระเงินกู้ยืมคืนกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560

กฎหมายระหว่างประเทศ

- 1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (The Universal Declaration of Human Rights)

กฎหมายต่างประเทศ

ประเทศสหรัฐอเมริกา

- 1) United States Constitution
- 2) Criminal Justice Act 2003
- 3) Justice for All Act of 2004
- 4) Criminal Justice Act of 1964 (CJA) PLAN 18 U.S.C. § 3006A
- 5) Federal Rules of Criminal 2015

ประเทศอังกฤษ

- 1) Legal Aid Act 1988
- 2) Access to Justice Act 1999
- 3) The Criminal Defense Service Act 2006
- 4) The Criminal Procedure Rules 2010
- 5) The Courts Act 2003

ข้อมูลเอกสารในการวิจัยนี้ใช้เพื่อการสังเคราะห์ให้ได้รูปแบบทนายความช่วยเหลือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนเพื่อคุ้มครองสิทธิการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน เพื่อเป็นประเด็นสำหรับการนำไปสู่การสร้างประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสร้างเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย ประชากรการคัดเลือก เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง การกำหนดจำนวนประชากรจากการสุ่มตัวอย่าง และรวบรวมข้อมูล

2. สัมภาษณ์เชิงลึก

เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกระหว่างผู้วิจัยกับประชากรสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน ในศาลยุติธรรม ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ ประชากรสัมภาษณ์ประกอบไปด้วย ผู้พิพากษาศาลยุติธรรม ทนายความ และนักวิชาการ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เป็นการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลประชากร นำมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อหารูปแบบทนายความช่วยเหลือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนเพื่อการคุ้มครองสิทธิการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน ที่มีความเหมาะสมกับบริบทประเทศไทย นำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบ

4. การจัดทำกฎหมายต้นแบบ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการหารูปแบบทนายความช่วยเหลือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนเพื่อการคุ้มครองสิทธิการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายทนายความฉบับใดคุ้มครองสิทธิเสรีภาพการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนได้อย่างครอบคลุมและต่อเนื่องรวดเร็วและเป็นธรรม ซึ่งแนวทางที่จะให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนอย่างต่อเนื่องรวดเร็วและเป็นธรรม จะต้องมีการออกกฎหมายที่มีศักดิ์ในการบังคับใช้ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาทนายความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พ.ศ. ขึ้น

ในการจัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาทนายความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พ.ศ. นี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารทั้งในและต่างประเทศ นำมาประกอบกับความคิดเห็นในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนที่มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เมื่อผู้วิจัยได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมแล้ว จะนำมาจัดทำร่างกฎหมายต้นแบบ แล้วดำเนินการรับฟังความคิดเห็นเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวร่างกฎหมายต้นแบบ รวมถึงปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขต่างๆ หากมีการนำร่างกฎหมายไปใช้ เพื่อให้ได้ร่างกฎหมายที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด

5. การรับฟังความคิดเห็น

เป็นการรับฟังความคิดเห็นต่อข้อค้นพบจากการจัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาทนายความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พ.ศ. เพื่อนำความคิดเห็นที่ได้จากมาปรับปรุงร่างกฎหมายต้นแบบให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด โดยประชากรที่เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นจะประกอบไปด้วยตัวแทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ศาลยุติธรรม สภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ทนายความ และนักวิชาการ ประชาชน ฯลฯ เป็นต้น

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า การคุ้มครองสิทธิการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนในต่างประเทศมีประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ คือ ทนายความ (Public Defender) หมายถึง การให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในกระบวนการยุติธรรมเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยทนายความของรัฐบาล

ในประเทศไทยพบว่าการมีที่ปรึกษากฎหมาย “คลินิกยุติธรรม” ซึ่งมีหน้าที่ให้คำแนะนำ ปัญหาด้านกฎหมายและคดีความแก่ผู้รับบริการ ประสานงานหรือส่งต่อการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคเห็นสมควรเพื่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนผู้รับบริการ

โดยระบบ ปัญหากระบวนการกฎหมายองค์กรให้ความช่วยเหลือซ้ำซ้อน มีหลายหน่วยงาน ขาดทิศทางการเชื่อมโยง ส่งผลให้ การให้ความช่วยเหลือมีความล่าช้า มีค่าใช้จ่ายมาก ไม่มีความรวดเร็ว จากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนผู้รับบริการไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ นี่คือนโยบายและปัญหาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนี้ จึงเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยยังต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องหารูปแบบการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนที่มีความเหมาะสมกับบริบทประเทศไทยต่อไป

จากการวิจัยพบว่า ที่ปรึกษากฎหมาย “คลินิกยุติธรรม” ยังไม่คุ้มครองสิทธิการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนด้วยความเสมอภาคและรวดเร็ว จึงอาจกระทบต่อความยุติธรรมต่อประชาชน ระบบที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในประเทศไทย คือ ทนายความช่วยเหลือจากรัฐ เพราะเป็นระบบที่คุ้มครองสิทธิการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน และเป็นการให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมด้วยความเสมอภาคเท่าเทียม ทำให้การดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมโดยมีนักกฎหมายภาครัฐเป็นฝ่ายจำเลย ทำให้จำเลยได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ได้มากขึ้น จึงมีความเหมาะสมที่นำมาประยุกต์ใช้ ซึ่งการนำระบบทนายความช่วยเหลือจากรัฐมาใช้ไทยนั้นจะต้องมีรูปแบบที่มีค่านิยม “ทนายความช่วยเหลือ” หมายถึงทนายความของรัฐปฏิบัติหน้าที่เพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนโดยสถานะของ “ทนายความช่วยเหลือ” เป็นทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งจากภาครัฐ และหน่วยงานสังกัดให้มีความเหมาะสมกับจารีตประเพณี และวัฒนธรรมของคนไทย คือ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทยมีประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ ดังนี้

การกำหนดองค์กร “ทนายความช่วยเหลือ” ให้มีความเหมาะสม ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่าที่ปรึกษากฎหมาย “คลินิกยุติธรรม” การปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมายจะให้ความช่วยเหลือในการให้คำปรึกษาเท่านั้น การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคของประเทศไทยอาจจะยังไม่ครอบคลุมต่อเนื่องถึงขั้นตอนช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรม สำหรับการเริ่มต้นที่จะนำระบบทนายความช่วยเหลือจากรัฐมาใช้จึงกำหนด “สำนักงานทนายความช่วยเหลือ” ทำหน้าที่การให้ความช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นการ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การจัดหาทุนความโดยรัฐที่จะให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนเหล่านี้จึงสมควรที่จะต้องมี “สำนักงานทุนความช่วยเหลือ” ที่เป็นทุนความเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือด้วยด้านกฎหมายภาษีอากรในกระบวนการยุติธรรมของศาลชั้นอุทธรณ์ซึ่งประกอบไปด้วย ศาลภาษีอากรที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีแพ่งเกี่ยวกับภาษีอากร เช่น คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของ เจ้าพนักงานหรือคณะกรรมการตามกฎหมายที่เกี่ยวกับภาษีอากร เป็นต้น

1. โครงสร้างองค์กร

เพื่อกำหนดกลุ่มงานพัฒนาระบบ กลุ่มงานคณะกรรมการ กลุ่มงานช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมของศาลชั้นอุทธรณ์ซึ่งประกอบไปด้วย ศาลภาษีอากร และกลุ่มงานบริหารทั่วไป

2. อำนาจหน้าที่สำนักงานทุนความช่วยเหลือ

เพื่อกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่เพื่อพัฒนาระบบมาตรการ กลไกการและให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย ช่วยเหลือจำเลยในกระบวนการยุติธรรม เสนอแนะเพื่อปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับ ตลอดจนมาตรการต่างๆในการส่งเสริมการ ติดตามประเมินผลการดำเนินการช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมของศาลชั้นอุทธรณ์ซึ่งประกอบไปด้วย ศาลภาษีอากร ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

3. การได้มาซึ่งทุนความช่วยเหลือ

กำหนดให้การได้มาซึ่งทุนความช่วยเหลือจากการสอบคัดเลือกจากการเป็นทุนความตลอดชีพ เป็นเวลา 15 ปีขึ้นไป

4. ขอบเขตอำนาจหน้าที่ทุนความช่วยเหลือ

กำหนดให้ทุนความช่วยเหลือมีขอบเขตแห่งอำนาจและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญซึ่งจะเป็นตัวกำหนดอำนาจของทุนความช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมของศาลชั้นอุทธรณ์ซึ่งประกอบไปด้วย ศาลภาษีอากร

ผลการวิจัยจากอำนาจตามความในมาตรา 8 ฉ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมออกกฎกระทรวงไว้ ได้นำไปสู่การจัดทำร่างกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. โดยมีสาระสำคัญของบทบัญญัติประกอบด้วย โครงสร้างองค์กร อำนาจหน้าที่สำนักงานทุนความช่วยเหลือ การได้มาซึ่งทุนความช่วยเหลือ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ทุนความช่วยเหลือ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

อภิปรายผล

แนวคิดในการให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลภาษีอากร ให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพด้วยความเสมอภาคตามปรัชญาความยุติธรรม ทฤษฎีองค์กร แนวคิดกระบวนการยุติธรรม หลักสิทธิมนุษยชน หลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสากลตามกฎหมายระหว่างประเทศ คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 และตามกฎหมายต่างประเทศ คือ กฎหมายประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของภาษีอากรประเทศไทยไม่แตกต่างไปจากหลักสากลและต่างประเทศ ซึ่งคำตอบที่ได้มานำไปสู่การจัดทำร่างกฎหมายต้นแบบ (Model Law) ว่าด้วยร่างกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เพื่อสนับสนุนการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพด้วยความเสมอภาคของประชาชน และเป็นการส่งเสริมการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลภาษีอากรที่เกี่ยวกับระบบการพิจารณาพิพากษาคดีภาษีอากร เพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ผลของการวิจัยได้จัดทำกฎหมายต้นแบบเป็นร่างกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. หากจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลแก่ประชาชนในการเข้าถึงพิจารณาพิพากษาคดีภาษีอากร ตามการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยได้นั้น การวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การจัดทำร่างกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. จะทำให้มีจุดเด่นที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากคดีภาษีอากรอย่างมาก และจะส่งผลให้มีหน่วยงานสังกัด องค์กรสังกัด การบริหาร การคัดเลือก การบังคับใช้กฎหมาย การปฏิบัติหน้าที่ ขอบเขตแห่งหน้าที่ ความรับผิดชอบ ค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ด้านภาษี และมีการคัดเลือก การทนายความปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเชี่ยวชาญเฉพาะเนภาษีอากร และการช่วยเหลือเป็นไปด้วยความยุติธรรมเป็นที่ยอมรับของประชาชนที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมด้านภาษีอากรอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อประเทศในการพัฒนาทั้งด้านกระบวนการยุติธรรมด้านภาษีอากร และระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย เพื่อให้กฎหมายต้นแบบที่ได้จัดทำขึ้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรผลักดันร่างกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. โดยการเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เพื่อให้ความเห็นชอบและเข้าสู่กระบวนการตรากฎหมายตามลำดับขั้นต่อไป

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

2. การตรากฎหมายลำดับรอง

เมื่อร่างกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มีผลเป็นกฎหมายโดยการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ต้องอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 31 และมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ให้ยกเลิกคำสั่งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ 175/2562 และให้ปรับปรุงบทบาท ภารกิจ อำนาจหน้าที่ โครงสร้างการแบ่งงานภายในของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพใหม่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า มีประเด็นที่สมควรนำไปศึกษาและวิจัยต่อไป คือ การศึกษาการปรับปรุงบทบาท ภารกิจ อำนาจหน้าที่ โครงสร้างการแบ่งงานภายในของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ การสำรวจความคิดเห็นหรือทัศนคติของทนายความเพื่อให้เกิดหลักประกันความเป็นอิสระในรัฐธรรมนูญ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (2478, 10 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 52.

พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560. (2560, 31 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 79 ก.

พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560. (2560, 31 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 79 ก.

พระราชบัญญัติหนายความ พ.ศ. 2528. (2528, 19 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 102 ตอนที่ 129.

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545. (2545, 2 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119 ตอนที่ 99 ก.

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550. (2550, 15 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 ตอนที่ 55 ก.

กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2561. (2561, 25 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 37 ก.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528. (2528, 5 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 102 ตอนที่ 120 ฉบับพิเศษ.

พระราชบัญญัติประมวลรัษฎากร(2482, 1 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 56 หน้า 1.

พระราชบัญญัติ ยกเว้นเบี้ยปรับ เงินเพิ่มภาษีอากร และความรับผิดชอบทางอาญา เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการเกี่ยวกับภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2562. (2562, 25 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 38 ก.

พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. 2514. (2514, 23 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 88 ตอนที่ 43 ฉบับพิเศษ.

พระราชบัญญัติภาษีการรับมรดก พ.ศ. 2558. (2558, 5 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนที่ 72 ก.

พระราชกำหนด ยกเว้นและสนับสนุนการปฏิบัติการเกี่ยวกับภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2558. (25559, 1 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 133 ตอนที่ 1 ก.

ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 113/2557 เรื่อง การยกเว้นภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากร กรณีสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัวและ 2 ตัว

ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 92/2557 เรื่อง การลดอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการนำส่งเงินให้กองทุนเงินให้กู้ยืม
เพื่อการศึกษาตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560

ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการหักเงินได้พึงประเมินเพื่อชำระ
เงินกู้ยืมคืนกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ.
2560

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2560). วิถีวิทยาการวิจัยทางนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: อาร์
ทิพานีย์ จำกัด.

The Code of Criminal Instruction of 1880

The Universal Declaration of Human Rights

The Constitution of Japan Act 1946

Access to Justice Act 1999

United States Constitution

Criminal Justice Act 2003

Justice for All Act of 2004

Criminal Justice Act of 1964 (CJA) PLAN 18 U.S.C. § 3006A

Legal Aid Act 1988

The Criminal Defence Service Act 2006

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

การผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไทย(รำโทน)กับวัฒนธรรมดนตรีแจ๊ส

สู่วัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์

Integration of Thai Folk Music Culture (Ram Thon) with Jazz Music Culture
towards Creative Contemporary Music Culture

สุชาติ แสงทอง*

Suchat Saengthong*

(Received : November 19, 2022 / Revised : November 30, 2022 / Accepted : December 22, 2022)

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมดนตรี มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและสังคมมนุษย์ อันสะท้อนให้เห็นถึงการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมดนตรีในประชาสังคมนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี บทความนี้ มุ่งสังเคราะห์องค์ความรู้ดนตรีร่วมสมัยกับแนวคิดการต่อยอดทางวัฒนธรรมดนตรีในการผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไทย(รำโทน)กับวัฒนธรรมดนตรีแจ๊สสู่วัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ วัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์ คือ การวางคอร์ดของท่วงทำนอง คอร์ดแบบปฐมภูมิ และคอร์ดทุติยภูมิ ที่เน้นการใช้คอร์ดแบบแจ๊สในเสียงกระด้าง การใช้โครงสร้างของสังคีตลักษณ์ ทั้งตอนนำ ตอนทำนอง ตอนสะพานเชื่อม ตอนคีตปฏิภาณ และตอนลงท้าย บนพื้นฐานโครงสร้างของการเคลื่อนที่คอร์ด และสร้างจินตนาการบนพื้นฐานของบันไดเสียงที่กำหนดในแต่ละโครงสร้างคอร์ด สุดท้ายนี้ องค์ความรู้การวิจัยนี้ สามารถสื่อให้เห็นวัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัยสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์อย่างสมบูรณ์

คำสำคัญ: การผสมผสานวัฒนธรรมดนตรี, วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไทย(รำโทน), วัฒนธรรมดนตรี แจ๊ส, วัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์

*คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Corresponding author. E-Mail : suchat.s@nsru.ac.th

Abstract

Music culture to related of the culture and human society as reflecting the transmission of music culture in that civil society to very well. This paper aiming to synthesize the contemporary music knowledge with extension conceptual of music culture into an integration of Thai folk music culture (Ram Thon) with Jazz music culture towards creative contemporary music culture. However, the creative contemporary music culture was chord placement of melodic movements, primary chord and secondary chord to emphasis on the use of jazz chords in tension, the use of the structure of form include the introduction, the melody, the connecting bridge, the improvisation, and the ending Based on the structure of chord progression, and visualize based on the scale assigned to each chord structure. Finally, This research knowledge can convey contemporary music culture towards extension of creative contemporary music culture to completely.

Keywords: Integration of music culture, Thai folk music culture (Ram Thon), Jazz music culture, creative contemporary music culture

บทนำ

ดนตรีร่วมสมัย มีความแตกต่างไปจาก Baroque Classic และ Romantic จุดใหญ่ๆ คือ การมีอิสระในการเลือกกระบวน แนวทางในการประพันธ์รูปแบบต่างๆ ได้เอง คีตกวีปัจจุบัน อาจเลือกกระบวนการจัดอันดับ (Serialism) ซึ่งหมายถึงการจัดโน้ตทั้ง 12 ตัว ความสั้นยาวของโน้ตเสียง และความค้อยดังเข้าเป็นอันดับที่แน่นอน แต่ละองค์ประกอบหรือจะแต่งแบบอิสระไม่ต้องใช้ระบบใดๆ ก็ได้ โดยประติษฐ์ แนวทางของดนตรีขึ้นมาใหม่ (จันทิมา นิลทองคำ, 2540) อย่างไรก็ตาม วิวัฒนาการของดนตรีกับสังคมไทย ดนตรีไทยมีวิวัฒนาการมาพร้อมกับคนไทย ควบคู่ไปกับศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาพูด และพิธีกรรมทางศาสนา เป็นเวลาช้านาน ดนตรีนอกจากจะแสดงออกถึงความประณีตแล้ว ยังสะท้อนถึงความงดงามด้านจิตใจและอารมณ์ของมนุษย์ในแต่ละสมัย ตลอดจน เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญ อันแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของชนชาติไทยที่รู้จักสร้างสรรค์ดนตรีไทย ที่ได้รับการยกย่องจากทั่วทุกมุมโลก ทั้งนี้ดนตรีไทย สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท (วีระชาติ เปรมานนท์, 2532) ได้แก่ ดนตรีไทยเดิม หมายถึง ดนตรีไทยที่ใช้ประจำในราชพิธีราชสำนัก พิธีการต่างๆ ถือได้ว่าเป็นดนตรีระดับสูง ที่มีหลักการ ทฤษฎีและโครงสร้างเป็นแบบแผน เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงมีลักษณะเฉพาะ และดนตรีพื้นบ้าน หมายถึง ดนตรีพื้นบ้านตามท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศไทย มีหลักการทางดนตรีที่คล้ายคลึงกัน แต่การใช้เครื่องดนตรี มีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ดนตรีพื้นบ้านเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่แฝงอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยโดยเฉพาะการเล่นที่มักจะมีดนตรีประกอบอยู่ด้วย เช่น บทร้อง เครื่องดนตรี เพื่อเพิ่มอรรถรสและความสนุกสนานให้แก่ผู้เล่น ในปัจจุบันการเล่นพื้นบ้านหลาย ๆ การเล่นได้สูญหายไปจากสังคม เช่น โหม่งคลุ่ม กุลาตีไม้ เป็นต้น ซึ่งถึงแม้ปัจจุบันจะมีการส่งเสริมฟื้นฟูขึ้นมาบ้างแต่นั้นเป็นแต่เพียงการแสดง เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคเป็นเพียงครั้งคราวเท่านั้น ส่วนมากไม่เกิดมาจากยอมรับ ความศรัทธาอย่างลึกซึ้งดังเช่นในอดีต การละเล่นต่าง ๆ ของไทยส่วนใหญ่มักประกอบไปด้วยองค์ 3 คือ ดนตรี ภาษา และท่าทาง (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540) หากตัดทำนองออกไปเหลือแต่ดนตรีกับภาษาก็พอที่จะนำมาศึกษาถึงลักษณะของเพลงพื้นบ้านได้ทั้งแนวศิลป์ และแนวศาสตร์ที่อาจมีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างออกไปตามวิธีการของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจากสภาวะสังคมที่ต้องการการปรับเปลี่ยนวิถีของชุมชนต่อกระแสทุนนิยมโลก การดำรงตนอย่างมีพลวัตนับเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ ความสมารถที่จะทำให้ศิลปะพื้นบ้านมีการปรับเปลี่ยนตามกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยการสร้างและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมจากรากฐานเดิมที่ดำรงอยู่ รวมถึงการพยายามสร้างวัฒนธรรมดังกล่าวจากคุณค่าทางสังคม ให้เกิดมูลค่าทางสังคม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สามารถที่จะเป็นกลไกในการสร้างสำนึกถิ่น สร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชนสังคมรวมถึงการสร้างฐานวัฒนธรรมให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ (สุชาติ แสงทอง, 2548) เพลงรำโทน เป็นดนตรีประกอบการละเล่นพื้นบ้านอย่างหนึ่ง ที่มีการเล่นกันอย่างแพร่หลาย และมักเป็นที่นิยมในการร้องเล่นกันในหมู่บ้านและวิถีชีวิตของท้องถิ่นตน มักไม่เป็นผู้รำก็เป็นผู้ร้อง หรืออาจเป็นผู้เล่นเครื่องดนตรีให้จังหวะก็ได้ การละเล่นดังกล่าวไม่ค่อยจะมีพิธีรีตอง ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะประดิษฐ์เนื้อร้องและทำประกอบเพลงกันขึ้นมาเอง บางแห่งเรียกว่า “รำวงตีบท” หรือ “รำวงประกอบบท” (วัฒนา โกสินานนท์, 2540) ซึ่งตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชุมชนหนึ่งที่มีละเล่นรำโทนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีพ่อเพลงแม่เพลงที่เป็นต้นแบบในการร้องเพลงรำโทน แต่ในปัจจุบันพ่อเพลงแม่เพลงมีเพียงไม่กี่คนซึ่งแต่ละคนมีอายุมากแล้ว และมีได้ถ่ายทอดบทเพลงต่าง ๆ ให้กับรุ่นหลัง ซึ่งอาจเป็นเพราะปัจจัยภายนอกหลายๆ ประการ อาทิ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ความเจริญทางเทคโนโลยี หรือสื่อต่างๆ ที่เข้ามาบดบังการละเล่นดังกล่าว ตลอดจน วัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยมากขึ้น และดนตรีร่วมสมัย เป็นดนตรีประเภทหนึ่งที่พบได้ในปัจจุบัน ดนตรีร่วมสมัย มีวิวัฒนาการของดนตรีมาจากดนตรีไทยเดิมเมื่อมีการพัฒนาดนตรีนำเครื่องดนตรีทางตะวันตก เข้ามาผสมกับดนตรีไทยจึงทำให้คนไทยรู้จักนิยมดนตรีสากลได้มากขึ้น โดยเฉพาะดนตรีแจ๊ส เป็นดนตรีที่พัฒนาขึ้นมาในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดย Ted Gioia (1997) ต้นกำเนิดของดนตรีแจ๊สมาจากดนตรีพื้นเมืองของชาวแอฟริกันตะวันตก ดนตรีของอเมริกันเอง และดนตรีจากยุโรป จากแอฟริกา และบลูส์ ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ต่อช่วงต้นของศตวรรษที่ 20 แจ๊สเริ่มมีพัฒนาการขึ้น โดยกำเนิดที่เมืองนิวออลีนส์ แจ๊สยุคนั้นเรียกว่าดิกซีแลนด์ ลักษณะของแจ๊ส คือ การบรรเลงแบบด้นสด จากทำนองหลักที่มีอยู่และใช้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

จังหวะขัด การประสานเสียงแปลกๆทำให้ดนตรีแจ๊สมีเอกลักษณ์เด่นชัด และแจ๊สก็มีการพัฒนาเรื่อยๆมาจากยุคแรกทำให้เกิดแจ๊ส ในรูปแบบต่างๆได้แก่ สวิง บิกแบนด์ บีบ๊อบ คูลแจ๊ส ฟรีแจ๊ส และฟิวชั่น

ดังนั้น การประดิษฐ์สร้างดนตรีร่วมสมัยที่อยู่บนการเล่นพื้นบ้านรำโตนนั้น ได้มีแนวคิดการผสมผสานในการนำแนวคิด 2 ส่วนเข้าประกอบกัน คือ แนวคิดทางนัยยะทางสังคม กับแนวคิดทางนัยยะการผสมผสานดนตรีตะวันตก เชื่อว่าการผสมผสานดังกล่าวจะก่อเกิดมิติทางความคิดใหม่ให้กับวัฒนธรรมของสองวัฒนธรรม และการก่อเกิดการต่อยอดทางวัฒนธรรมโลกของโลกอีกขึ้นหนึ่ง ทั้งนี้ การสังเคราะห์องค์ความรู้ดนตรีร่วมสมัยกับแนวคิดการต่อยอดทางวัฒนธรรมดนตรีในการผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไทย(รำโตน)กับวัฒนธรรมดนตรีแจ๊สสู่วัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์ ที่สามารถสื่อให้เห็นวัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัยสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์อย่างสมบูรณ์ และการสร้างงานดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นการสร้างปรากฏการณ์ทางดนตรีเท่านั้น แต่จะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางสังคมเศรษฐกิจในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ของชุมชนอย่างยั่งยืน ต่อไป

บริบทของเพลงพื้นบ้าน(รำโตน)

วิถีชีวิตกับการสร้างสรรค์ทางดนตรี เป็นหนึ่งในสิ่งที่มีบทบาทในชีวิตมนุษย์อย่างมากและถูกใช้หลากหลายรูปแบบ หน้าที่ของดนตรีเป็นทั้งสื่อกลางในการสื่อสาร ความบันเทิง สิ่งทีปลอบประโลมจิตใจ ไปจนถึงใช้ในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน แสดงให้เห็นถึง ความจำเป็นของดนตรีที่มีต่อสังคมอย่างชัดเจน การสร้างสรรค์ทางดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตมีหลายรูปแบบ อาทิเช่น ดนตรีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน (Domestic music) เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการละเล่น เพลงที่ใช้ในงานประเพณีไปจนถึงเพลงรัก ที่มีเนื้อหาในการเกี่ยวพาราสี นอกจากนี้ ยังรวมถึงเพลงขับร้องระหว่างการทำงาน หรือสะท้อนวิถีชีวิตของอาชีพต่าง ๆ ดนตรีที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม (Ritual music) มีจุดมุ่งหมายในการสร้างความรู้ร่วมที่มีต่อพิธี และสร้างบรรยากาศที่สงบ ทั้งนี้ นโยบายทางวัฒนธรรมกับการละเล่นเพลงพื้นบ้าน (รำโตน) โดยในปี พ.ศ. 2481-2487 เป็นสมัยที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ความโดดเด่นของนโยบายรัฐบาลชุดนี้ คือ การเน้นความเป็นชาตินิยม ดำเนินนโยบายการสร้างชาติ ให้เป็นแบบอารยะประเทศ สร้างความเป็นผู้นำแบบอำนาจนิยมและนโยบายสร้างความเจริญโดยรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย นโยบายการสร้างชาติและวัฒนธรรมใหม่ดังกล่าว มีผลต่อการปรับเปลี่ยนสังคมไทยอย่างรวดเร็ว ดนตรีถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการตอบสนองนโยบาย ที่เห็นได้ชัดคือการนำเอาบทเพลง ดนตรี ละคร ตลอดจนเพลงรำโตน มาเป็นสื่อปลุกกระแสความเป็นชาตินิยม และนโยบายการสร้างชาติ ด้วยเหตุผลของการหาแนวร่วมโดยการสนับสนุนของประชาชน สื่อทางดนตรี รวมถึง เพลงรำโตนที่สะท้อนผ่านรัฐนิยมและนำไปสู่ไปสู่ภาพสะท้อนของวิถีชีวิตของคนในประเทศ (แถมสุข นุ่มนนท์, 2521) แม้วิถีชาวบ้านในสังคมชนบทยังถูกขึ้นมาจากอิทธิพลของปรัชญาการเมืองมาใช้ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นการสะท้อนนโยบายการสร้างชาติ การปลุกเร้าความเป็นชาตินิยม โดยการส่งเสริมการเล่น รำโตน ซึ่งประยุกต์มาจาก รำวงโบราณ ของ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ชาวบ้านซึ่งแพร่หลายไปทุกท้องที่ของประเทศ (ชาญ อังศุโชติ, 2540) กรมศิลปากรได้ปรับปรุงเป็น ร่างมาตรฐาน ในการดนตรี ศิลปวัฒนธรรม และ การเล่นรำโทนจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความนิยมเล่นมาก ซึ่งแพร่กระจายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ หลายแห่งจะเห็นว่าการรำโทนเป็นการละเล่นอันเป็นที่นิยมมากในกลุ่มคนสมัยนั้น ในการละเล่นพื้นเมืองและการรำโทนในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศอย่างกว้างขวาง (วิเชียร เกษประทุม, 2528) รำโทน เป็นการแสดงพื้นบ้านที่นิยมเล่นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศโดยเฉพาะในพื้นที่ภาคกลาง เมื่อย้อนกลับไปสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 และเข้ามาถึงยุคสร้างชาติสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามที่ได้เข้ามาปกครองประเทศ ซึ่งในยุคดังกล่าวถือว่าประเทศเกิดความเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้าน รวมถึงส่งผลกระทบต่อการเล่นเพลงรำโทน เช่นกัน สอดคล้องกับ วัฒนา โกศินานนท์ (2540 : 1-2) ได้รวบรวมวรรณกรรมเพลงของการรำโทนที่นำมาร้องนั้นใช้วิธีการสืบทอดกันมา ไม่นิยมดัดแปลงทั้งเนื้อร้องและทำนอง กล่าวคือ การจำมาอย่างไรก็ร้องอย่างนั้น และในบางครั้งอาจมีการถ่ายทอดมาเฉพาะเนื้อเพลง กรณีเช่นนี้ผู้สืบทอดจะคิดทำนองประกอบเองตามความหมายของเนื้อเพลง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทหรือแนวคิดของผู้สืบทอด เมื่อสำรวจเนื้อเพลงและทำนองพบว่า แม้เป็นเพลงเดียวกัน หากคณะผู้เล่น อยู่ต่างสถานที่หรือต่างท้องถิ่นกัน ทำนองและเนื้อเพลงที่อาจผิดแผกกันไปได้ แต่บางเพลงยังคงเหมือนกันทุกประการ (สุชาติ แสงทอง, 2548) อย่างไรก็ตาม เพลงทุกเพลงไม่จำเป็นต้องได้จากการสืบทอดเสมอไป ผู้เล่นสามารถแต่งเนื้อร้องและทำนองขึ้นเป็นปัจจุบันในขณะที่เล่นก็ได้ ด้านเนื้อหาของเพลงส่วนใหญ่ช่วงก่อน พ.ศ.2484 เป็นเพลงที่เกี่ยวกับตัวละครในวรรณคดี เช่น ลักษณะวงศ์ ไกรทอง พระศรีสุริโยทัย เป็นต้น แต่พบมากที่สุด ได้แก่ เพลงรัก หรือ เพลงที่เกี่ยวข้องพราสกันระหว่างหนุ่มสาว

วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไทย (รำโทน) ตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไทย (รำโทน) เป็นศิลปะการแสดงของไทย และเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมหรือระบบสัญลักษณ์ ซึ่งทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึกและความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ เพื่อให้ผู้ที่รับชม ได้รับรู้ โดยถ่ายทอด ออกมาในงานศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ กัน (ขจร ฝ้ายเทศ และลพ บุรีรัตน์, 2540) และเพลงเป็นสื่อทางศิลปะอย่างหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึง ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และจินตนาการของมนุษย์ เพลงสามารถชักนำให้ผู้ฟัง รู้สึกได้ถึงความสุข ความเศร้า ความสนุกสนาน ความหลากหลายของอารมณ์ตามที่ศิลปินได้สร้างสรรค์ไว้ นอกจากนี้ เพลงยังถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ จากคนกลุ่มหนึ่งไปยังคนอีกกลุ่มหนึ่งได้อย่างมีชีวิตชีวา (เพิ่มเกียรติ เรื่องสกุล, 2544) บทเพลงถือเป็นงานศิลปะอย่างหนึ่งซึ่งประกอบด้วยสุนทรีย์ในการนำเอาเพลงไปถ่ายทอด

หมู่บ้านเขาทอง ตั้งอยู่ในอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านนี้เป็นภูเขาซึ่งมีดินเป็นสีแดงคล้ายทอง ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านเขาทอง” และเชื่อว่าในสมัยก่อนมีวัดแห่งหนึ่งเรียกว่า วัดเขาทอง มีภูเขาหลายลูก บริเวณที่เหล่านั้เรียกว่า หมู่บ้านลับแล วันดีคืนดีได้มีทองผุดขึ้นมาจากยอดเขาผู้คนที่แตกตื่นพากันไปดูแล้วจึงได้สร้างวัดเรียกว่า วัดเขาทอง (วิเชียร อธิโนบุญวัฒน์, 2536)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

สำหรับความเชื่อนั้น ในชุมชนนับถือศาสนาพุทธกันอย่างเหนียวแน่น และอีกส่วนหนึ่งนับถือทางไสยศาสตร์ด้วย ตั้งแต่ชาวเขาทองเป็นชาวมอญอพยพมาจากเมืองเมะตะมะ โดยเดินทางข้ามมาทางจังหวัดอุทัยธานี อีกส่วนหนึ่งอพยพมาจากภาคอีสาน หลักฐานของชาวมอญที่หลงเหลืออยู่ คือพระประธานในโบสถ์วัดเขาทอง ซึ่งประดิษฐานโดยหันหน้าไปทางทิศตะวันตกอันเป็นประเพณีของชาวมอญอย่างหนึ่ง ชนชาติดังกล่าวจะไปตั้งถิ่นฐานอยู่แห่งใดก็ตามจะต้องสร้างพระประธานให้หันหน้าไปทางเมืองหงสาวดี มาตภูมิของบรรพบุรุษ ทั้งนี้ ความเข้มแข็งของการก่อรูปทางวัฒนธรรมของชาวบ้านตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ถือว่ามีการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งการคงอยู่ของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปรากฏมีหลากหลาย อาทิ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงร่ำวงประกอบบท เพลงรำโทน โดย สุชาติ แสงทอง (2551) ได้ทำการรวบรวมเพลงที่ปรากฏในวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยเฉพาะเพลงรำโทน ได้รวบรวมไว้ทั้งสิ้น 87 เพลง ซึ่งแต่ละเพลงได้สะท้อนวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องในแต่ละยุคสมัยได้อย่างชัดเจน ดังนั้น การละเล่นพื้นบ้านของชาวบ้านตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ มีลีลาสง่างาม จังหวะช้าๆ ทำบทรให้เข้ากับเนื้อร้องและท่วงทำนองการละเล่นในสถานที่รำเล่น มักจะใช้ ลานบ้าน ลานวัด ฤดูเทศกาลต่าง ๆ อาทิ ตรุษสงกรานต์ บวชนาค โขนจุก หรืองานมงคลต่าง ๆ ซึ่งบทเพลงได้สะท้อนภาพทางสังคมหลายความคิด ไม่ว่าจะเป็นการสะท้อนตามลักษณะการปกครองในยุคสร้างชาติ เช่น เพลงไตรรงค์ธงไทย สะท้อนวิถีความเชื่อทางอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น เพลงพิชฐาน สะท้อนความสัมพันธ์เชิงสังคมหนุ่มสาวแบบเกษตรกรรม เช่น เพลงกาเหว่าบินมาลอยล่อง เป็นต้น

นัยสำคัญของการประดิษฐ์สร้างดนตรีร่วมสมัยที่อยู่บนการละเล่นพื้นบ้านรำโทน

วัฒนธรรมการสร้างสรรคดนตรี เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมมนุษย์มาโดยตลอด ดนตรีถูกใช้เป็นช่องทางหนึ่งที่มนุษย์ใช้สื่อสารระหว่างกันและเป็นสื่อกลางรูปแบบหนึ่งที่มนุษย์ใช้แสดงอารมณ์ความรู้สึกที่อยู่ภายใน กอปรกับเป็นสิ่งที่ช่วยในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีและเป็นสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละวัฒนธรรม โดยทั่วไปแล้วความแตกต่างของดนตรีแต่ละท้องถิ่น มาจากสาเหตุหลัก (Davis, 1983) ดังนี้ 1) เครื่องดนตรีหรือลักษณะวิธีการขับร้องที่ต่างกันทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่องสีสันทันของเสียง นอกจากนี้ระบบการปรับชุดเสียง (Temperament) และการคำนวณระยะห่างระหว่างค่าความถี่ของ โน้ตของดนตรีต่างวัฒนธรรมนั้นไม่เหมือนกันเสมอไปทำให้เกิดมิติของเสียงที่แตกต่างกัน 2) ลักษณะการใช้เสียงประสาน (Harmony) และบันไดเสียง (Scale) ที่แตกต่างกันทำ ให้ดนตรีแต่ละวัฒนธรรมมีสำเนียงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยดนตรีตะวันตกอาจมีพัฒนาการในเรื่องเสียงประสาน ที่ยาวนานหลายร้อยปีแต่ดนตรีในวัฒนธรรมอื่น มีบันไดเสียงและวิธีใช้เสียงประสานเป็นของตนเอง นอกจากนี้ ยังพัฒนารูปแบบของจังหวะไปในแนวทางที่ต่างกันไป ดนตรีตะวันตกหลังศตวรรษที่ 17 ใช้บันไดเสียงเมเจอร์และไมเนอร์ เป็นพื้นฐานของทำนองและเสียงประสาน แต่ดนตรีพื้นบ้านทางตะวันออก ใช้บันไดเสียงเพนาทอนิก ที่มีโน้ตเพียง 5 เสียง และ 3) ดนตรีของแต่ละวัฒนธรรมมักจะมีรูปแบบจังหวะและอัตราจังหวะที่ค่อนข้างเฉพาะ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ทั้งนี้ การประดิษฐ์สร้างดนตรีร่วมสมัยที่อยู่บนการเล่นพื้นบ้านรำไท่นั้น ได้มีแนวคิดการผสมผสานในการนำแนวคิด 2 ส่วนเข้าประกอบกัน คือ แนวคิดทางนัยยะทางสังคม กับแนวคิดทางนัยยะการผสมผสานดนตรีตะวันตก เชื่อว่าการผสมผสานดังกล่าวจะก่อให้เกิดมิติทางความคิดใหม่ให้กับวัฒนธรรมของสองวัฒนธรรม และการก่อให้เกิดการต่อยอดทางวัฒนธรรมโลกของโลกอีกขึ้นหนึ่ง ซึ่งเพลงพื้นบ้านรำไท่ เป็นวัฒนธรรมดนตรีที่ก่อให้เกิดจากผลผลิตทางสังคม ดนตรีเป็นอย่างไร สังคมเป็นอย่างนั้น สังคมเป็นอย่างไร ดนตรีเป็นอย่างนั้น บทเพลงต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นในสังคมนั้นซึ่งตัวของบทเพลงไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่มันย่อมมีปัจจัยเงื่อนไขของการก่อเกิดทั้งสิ้น โดยเฉพาะการก่อเกิดเพลงรำไท่ มักมีปัจจัยเงื่อนไขของการเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกเป็นหลัก (ศิริวัฒน์ ฉัตรเมธี, 2547) การปรับเปลี่ยนของบทเพลงนั้นมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาตามบริบทของสังคม ไม่ว่าจะเป็นเงื่อนไขของวิถีแบบเกษตรกรรมดั้งเดิม หรือเงื่อนไขทางการเมืองที่นโยบายรัฐพยายามสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมครั้งสำคัญให้เห็นถึงนัยยะทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปของวัฒนธรรมพื้นบ้านดังกล่าวที่เกิดจากเงื่อนไขของสังคม (วัฒนา โกสินานนท์, 2540) ความสำคัญอีกประการหนึ่งของบทเพลงพื้นบ้าน

ในที่นี้หมายถึง เพลงรำไท่ กระบวนแบบ(Style) ในการเล่นที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านนั้น ถือว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะการนำเสนอแนวคิดทางดนตรีและทางปรัชญาทางสังคมได้ถูกสะท้อนผ่านออกมาทางบทเพลง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวได้นำมาใช้อย่างผสมกลมกลืน อาทิ การรับเอาวัฒนธรรมเพลงหลาย ๆ เพลง เช่น เพลงไตรรงค์ไทย โดยสิ่งที่ก่อให้เกิดแสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนทางสังคมได้อย่างชัดเจน และกระบวนแบบอีกลักษณะหนึ่ง คือ สีสันการนำเสนอแนวคิดทางดนตรีที่พยายามสะท้อนตัวตนของชุมชน ในสิ่งที่ตนเองเป็นอยู่ ทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนของวิถีชีวิตอย่างพอเพียง ภาพสะท้อนอีกประการของเพลงรำไท่ได้ใช้กระบวนแบบทางดนตรี ที่เรียกว่า “การด้น” (Improvisation) หรือ ทางดนตรีตะวันตก เรียกว่า “คิดปฏิภาณ” การด้นดังกล่าว จะใช้โครงสร้างทางความคิดของสาระเพลงที่เกิดขึ้นมานำเสนอเป็นหลัก และสร้างสรรค์ในสิ่งที่ตนเองคิดแล้วนำเสนออย่างทันทีทันใด เป็นลักษณะสำคัญของการก่อเกิดงานศิลปะที่ไม่ค่อยเป็นทางการนัก แต่ที่ปรากฏมักเกิดจากการสร้างสรรค์ความคิดบนเบ้าฐานทางดนตรีและโครงสร้างทางสังคมเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม แนวคิดที่ส่งผลต่อนัยยะการผสมผสานดนตรีตะวันตก ในการสร้างงานวัฒนธรรมใหม่ให้เกิดขึ้น โดยการผสมผสานความเป็นพื้นบ้านไทย กับแนวคิดทางดนตรีตะวันตก ซึ่งแนวคิดดังกล่าวหมายถึงการผสมผสานแนวคิดดนตรีแจ๊ส ทั้งนี้ ความเป็นนัยยะของ 2 วัฒนธรรมนั้นมีความเหมือนกันอยู่ เช่น การใช้คีตปฏิภาณของนักดนตรีที่มักปรากฏอยู่ในดนตรีแจ๊สเสมอ (Wayne D. Bowman, 1998) สิ่งดังกล่าวก็มักเกิดกับเพลงรำไท่ด้วยเช่นกัน ซึ่งช่วงเวลาที่แจ๊ส ถือกำเนิดขึ้นนั้น ในยุคแรกเริ่มต้นจากนิวออลีนส์ ตั้งแต่ ค.ศ.1900 กระบวนแบบซิกาโก และกระบวนแบบสวิงเป็นยุคสุดท้าย แรกเริ่มนักดนตรีแจ๊สล้วนมาจากนิวออลีนส์ซึ่งมีวัฒนธรรมผสมผสานระหว่างชนผิวขาวชั้นกลาง และกลุ่มทาสที่พลัดถิ่นมาจากแอฟริกา จนแจ๊สนิวออลีนส์ได้ชื่อว่าเป็นแนวดนตรีที่สร้างความนิยมของเมืองใหญ่จนเป็นที่รู้จัก (Neil J Smelser, 1971) โดย John

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

E. Kaemmer (1993) กล่าวถึง ลักษณะของแจ๊ส คือ การบรรเลงแบบด้นสด จากทำนองหลักที่มีอยู่และใช้ จังหวะขัด การประสานเสียงแปลกๆทำให้ดนตรีแจ๊สมีเอกลักษณ์เด่นชัด และแจ๊สก็มีการพัฒนาเรื่อยๆมาจาก ยุคแรกทำให้เกิดแจ๊สในรูปแบบต่างๆกัน ได้แก่ สวิง หรือบิกแบนด์ บีบ๊อบ คูลแจ๊ส ฟรีแจ๊สและฟิวชั่น เป็นต้น

ดังนั้น แนวคิดในการเรียบเรียงดนตรีแจ๊ส(Jazz Arranging) ในการประดิษฐ์สร้างงานดนตรีนี้ ได้เรียบ เรียงแนวทำนองเดิม(Original Melody)ของเพลงรាំโทนให้มีความเป็นดนตรีแจ๊สที่ผสมผสานแบบแนวคิด ตะวันตก ทั้งนี้ แนวคิดในการเรียบเรียงดังกล่าวได้ออกแบบในการเรียบเรียงไว้ 4 ประการ คือ การออกแบบ กระบวนแบบ (Style) การออกแบบโครงสร้างการเคลื่อนที่ของคอร์ด (Chord Progression) การออกแบบ สังคีตลักษณ์(Form) การออกแบบกรอบคิดในการสร้างคีตปฏิภาณ(Improvisation) โดยกำหนดการใช้บันได เสียง(Scale) หรือ โหมด (Modes) ที่นำไปประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ การนำทำนองเพลงรាំโทนจำนวน 4 เพลง คือ เพลง ซักชวนสาวงาม เพลงกาเหว่าบินมาลอยล่อง เพลงเชิญเถิดเชิญมาราวัง และเพลงไทรย้อยห้อยระย้า มาทำ การเรียบเรียงเป็นแนวคิดแบบแจ๊ส สามารถออกแบบโครงสร้างได้ 4 ประการ คือ แนวคิดการออกแบบ กระบวนแบบ (Style) ในการประดิษฐ์สร้างได้กำหนดกระบวนแบบไว้ 2 ลักษณะ คือ กระบวนแบบแจ๊ส (Jazz Style) และกระบวนแบบบอสซาโนวา (Bossanova) แนวคิดการออกแบบโครงสร้างการเคลื่อนที่ของคอร์ด (Chord Progression) ได้วางคอร์ดที่การเคลื่อนที่ของทำนองเป็นสำคัญ และได้วางคอร์ดแบบปฐมภูมิ (Primary Chord) และคอร์ดทุติยภูมิ (Secondary Chord) เน้นการใช้คอร์ดแบบแจ๊สเป็นหลักที่เน้นเสียง กระด้าง (Tension) แนวคิดการออกแบบสังคีตลักษณ์ (Form) เน้นการใช้โครงสร้างของสังคีตลักษณ์ที่ ประดิษฐ์สร้าง คือ ตอนนำ ตอนทำนอง ตอนสะพานเชื่อม ตอนคีตปฏิภาณ ตอนลงท้าย และแนวความคิดการ ออกแบบกรอบคิดในการสร้างคีตปฏิภาณ (Improvisation) เน้นให้ผู้ปฏิบัติสร้างแนวคิดคีตปฏิภาณบนพื้นฐาน โครงสร้างของการเคลื่อนที่ของคอร์ดเป็นสำคัญ และเน้นการสร้างจินตนาการบนพื้นฐานของบันไดเสียงที่ กำหนดขึ้นในแต่ละโครงสร้างคอร์ด จะเห็นว่าการผสมผสานแนวคิดดนตรีพื้นบ้าน และแนวคิดทางทฤษฎี ดนตรีตะวันตกแบบแจ๊ส สามารถสื่อให้เห็นวัฒนธรรมร่วมสมัยที่เกิดขึ้นจากความต่างของสองวัฒนธรรม นำไปสู่การเกิดการต่อยอดทางวัฒนธรรมใหม่ได้อย่างสมบูรณ์

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

การผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไทย(รำโทน)กับวัฒนธรรมดนตรีแจ๊สสู่วัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์ ได้นำทำนองเพลงพื้นบ้านรำโทนจำนวน 4 เพลง มาทำการเรียบเรียง เป็นแนวคิดแบบแจ๊ส คือ เพลงชักชวนสาวงาม เพลงกาเหว่าบินมาลอยล่อง เพลงเชยเถิดเชยมาราวัง และเพลงไทรย้อยห้อยระย้า มีการเรียบเรียงและได้ออกแบบโครงสร้าง

กระบวนการ (Style) ในการประดิษฐ์สร้างได้กำหนดกระบวนการไว้ 2 ลักษณะ คือ กระบวนการแจ๊ส (Jazz Style) และกระบวนการบอสซาโนวา (Bossanova) กำหนดให้เพลงชักชวนสาวงามและเพลงกาเหว่าบินมาลอยล่องใช้กระบวนการแจ๊ส กำหนดให้เพลงเชยเถิดเชยมาราวัง เพลงไทรย้อยห้อยระย้าใช้กระบวนการบอสซาโนวา

โครงสร้างการเคลื่อนที่ของคอร์ด (Chord Progression) ได้วางคอร์ดที่การเคลื่อนที่ของทำนองเป็นสำคัญ และได้วางคอร์ดแบบปฐมภูมิ (Primary Chord) และคอร์ดทุติยภูมิ (Secondary Chord) เน้นการใช้คอร์ดแบบแจ๊สเป็นหลักที่เน้นเสียงกระด้าง (Tension) เพื่อให้เกิดกลิ่นอายของความเป็นแจ๊สตะวันตก

รูปแบบการเคลื่อนที่ของคอร์ด เพลง ชักชวนสาวงาม

1 2 3 4 5 6 7
IVMaj7 / # IV^o7 / IMaj7 # IDim / Im7 # IMaj / Ilm IVMaj / IMaj7 / VI7b5
8 9 10 11 12 13 14
VIDim / IVMaj7 / IMaj7 / IMaj7 # IDim / #IIDim Ilm7 / IVMaj / IMaj7

15 16 17 18 19 20

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

IMaj7 / IVMaj7 ^bVMaj7 / IMaj7 # IDim/IVMaj7 ^bVMaj7/ IMaj7 # IDim / IVMaj7

รูปแบบการเคลื่อนที่ของคอร์ด เพลง กาเหว่าบินมาลอยล่อง

1 2 3 4

IMaj7 IIm7^b5 / VIm7^b5 Vim7 / IIm7 VMaj7 / IMaj

5 6 7 8 9 10

IMaj7 IIm7^b5 / VIm7^b5 Vim7 / IMaj7 IIm7^b5 / VIm7^b5 Vim7 / IIm7 VMaj7 / IMaj7

รูปแบบการเคลื่อนที่ของคอร์ด เพลง ไทรย้อยห้อยระย้า

1 2 3 4 5 6 7

IMaj / IMaj / Vim7 IMaj / IMaj / Vim7 / IMaj / Vim7

8 9 10 11 12 13 14 15

IMaj / IMaj / IMaj / IMaj / V7 / IMaj V7 / VIm7 IMaj / V7 IMaj

16 17 18 19 20 21 22

Vim7 / IMaj / Vim7 / IMaj / IMaj / VIm7 IIm7 / IMaj

รูปแบบการเคลื่อนที่ของคอร์ด เพลง เชิญเถิดเชิญมารำวง

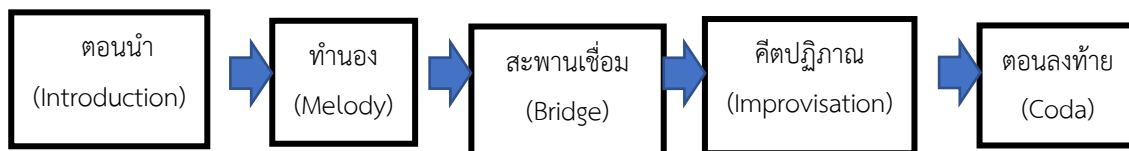
1 2 3 4 5 6 7 8

IMaj7 / IMaj7 / IMaj7 / IMaj7 / IMaj7 / IMaj7 / IMaj7 / IMaj7

9 10 11 12 13 14 15 16

IIm7 V7 / IMaj7 / V7 ^bViDim / IIm7 V7 / V7 ^bViDim / IIm7 V7 / IIm7 V7 / IMaj7

การออกแบบสังคีตลักษณ์ (Form) โดยเน้นการใช้โครงสร้างของสังคีตลักษณ์ที่ประดิษฐ์สร้างในแต่ละตอนดังนี้ ตอนนำ ตอนทำนอง ตอนสะพานเชื่อม ตอนคีตปฏิภาณ ตอนลงท้าย ซึ่งสังคีตลักษณ์ที่ประดิษฐ์สร้างขึ้นมานั้นเน้นการให้อิสระของผู้บรรเลงเป็นหลัก แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงโครงสร้างที่กำหนด

การสร้างคีตปฏิภาณ (Improvisation) เน้นให้ผู้ปฏิบัติสร้างแนวคิดคีตปฏิภาณบนพื้นฐานโครงสร้างของการเคลื่อนที่ของคอร์ดเป็นสำคัญ และเน้นการสร้างจินตนาการบนพื้นฐานของบันไดเสียงที่กำหนดขึ้นในแต่ละโครงสร้างคอร์ด อาทิ บันไดเสียงบีบ๊อบ(Bebob Scale) บันไดเสียงดิมินิช (Dimished Scale) บันไดเสียงบลูส์(Blues Scale) บันไดเสียงโฮลโทน(Whole Tone Scale) บันไดเสียงฮาร์ฟดิมินิช (Half Dimished Scale) บันไดเสียงดอมิแนนเซเวนท์ (Dominant 7th Scale) เป็นต้น ทั้งนี้การกำหนดโครงสร้างบันไดเสียงต่าง

วารสารวิชาการ

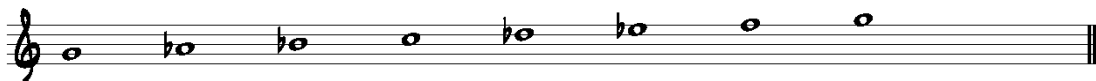
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ๆ กำหนดให้ใช้ผสมผสานการสร้างสรรค์ปฏิภาณในทุกช่วงตอน รวมถึงการประดิษฐ์สร้างตอนนำ (Introduction) และการสร้างสะพานเชื่อม(Bridge) ดังนี้

กำหนดให้ใช้บันไดเสียงบีแฟลตบีบ๊อบ (B^b Bebop Scales)

กำหนดให้ใช้บันไดเสียงจีฮาร์ฟดิมีนิชท์ (Half Diminished Scale)

กำหนดให้ใช้บันไดเสียงซีบีบ๊อบ (C Bebop Scale)

กำหนดให้ใช้บันไดเสียงเอฟบีบ๊อบ (F Bebop Scale)

กำหนดให้ใช้บันไดเสียงบีแฟลตดอมิแนนท์เซเวนท์ (B^b Dominant 7th Scale)

สรุป

การผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไทย(รำไท่)กับวัฒนธรรมดนตรีแจ๊สสู่วัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์ ได้นำทำนองเพลงพื้นบ้านรำไท่จำนวน 4 เพลง มาทำการเรียบเรียง เป็นแนวคิดแบบแจ๊ส คือ เพลงชักชวนสาวงาม เพลงกาเหว่าบินมาลอยล่อง เพลงเชิญเกิดเชิญมารำวง และเพลงไทรย้อยห้อยระย้า มีการเรียบเรียงและได้ออกแบบโครงสร้าง ของกระบวนแบบ (Style) ในการประดิษฐ์สร้างได้กำหนดกระบวนแบบไว้ 2 ลักษณะ คือ กระบวนแบบแจ๊ส (Jazz Style) และกระบวนแบบบอสซาโนวา (Bossanova) กำหนดให้เพลงชักชวนสาวงามและเพลงกาเหว่าบินมาลอยล่องใช้กระบวนแบบแจ๊ส กำหนดให้เพลงเชิญเกิดเชิญมารำวง เพลงไทรย้อยห้อยระย้าใช้กระบวนแบบบอสซาโนวา และโครงสร้างการเคลื่อนที่ของคอร์ด (Chord Progression) ได้วางคอร์ดที่การเคลื่อนที่ของทำนองเป็นสำคัญ และได้วางคอร์ดแบบปฐมภูมิ (Primary Chord) และคอร์ดทุติยภูมิ (Secondary Chord) เน้นการใช้คอร์ดแบบแจ๊สเป็นหลักที่เน้นเสียงกระด้าง (Tension) เพื่อให้เกิดกลิ่นอายของความเป็นแจ๊สตะวันตก ทั้งนี้ การออกแบบสังคีตลักษณ์ (Form) โดยเน้นการใช้โครงสร้างของสังคีตลักษณ์ที่ประดิษฐ์สร้างในแต่ละตอนดังนี้ ตอนนำ ตอนทำนอง ตอนสะพานเชื่อม ตอนคีตปฏิภาณ ตอนลงท้าย ซึ่งสังคีตลักษณ์ที่ประดิษฐ์สร้างขึ้นมาเน้นการให้อิสระของผู้บรรเลงเป็นหลัก แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงโครงสร้างที่กำหนด โดยการสร้างคีตปฏิภาณ (Improvisation) เน้นให้ผู้ปฏิบัติสร้างแนวคิดคีตปฏิภาณบนพื้นฐานโครงสร้างของการเคลื่อนที่ของคอร์ดเป็นสำคัญ และเน้นการสร้าง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

จินตนาการบนพื้นฐานของบันไดเสียงที่กำหนดขึ้นในแต่ละโครงสร้างคอร์ด อาทิ บันไดเสียงบีบ๊อบ(Bebob Scale) บันไดเสียงดิมินิชท์ (Dimished Scale) บันไดเสียงบลูส์(Blues Scale) บันไดเสียงโฮลโทน(Whole Tone Scale) บันไดเสียงฮาร์ฟดิมินิชท์ (Half Dimished Scale) บันไดเสียงดอมิแนนเซเวนท์ (Dominant 7th Scale) ทั้งนี้ การกำหนดโครงสร้างบันไดเสียงต่าง ๆ กำหนดให้ใช้ผสมผสานการสร้างคีตปฏิภาณในทุกช่วงตอน รวมถึงการประดิษฐ์สร้างตอนนำ และสร้างสะพานเชื่อม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์โดยการนำเพลงร่าเริงที่ได้ศึกษามาผสมผสานกับแนวคิดดนตรีตะวันตกรูปแบบใหม่ โดยการเรียบเรียงในกระบวนแบบใหม่ อาทิ การเรียบเรียงให้กับวงดนตรีบิ๊กแบนด์ (Big Band) วงดนตรีออร์เคสตรา (Orchestra) หรือวงดนตรีโยธวาทิต (Military Band) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางความคิด นำพาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

เอกสารอ้างอิง

- ขจร ฝูยเทศ และ ลพ บุรีรัตน์.(2540). ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานเพลงของผู้ประพันธ์เพลงลูกทุ่ง.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2540). รำโทน ศิลปะพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- จันทิมา นิลทองคำ. (2540). การศึกษาวิเคราะห์วงดนตรีร่วมสมัย กรณีศึกษา วงฟองน้ำ. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชาญ อังศุโชติ.(2540). จอมพล ป.พิบูลสงคราม ครบรอบศตวรรษ14กรกฎาคม2540. กรุงเทพฯ: มูลนิธิจอมพล ป.พิบูลสงคราม และท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม
- แถมสุข นุ่มนนท์. (2521). การสร้างชาติของจอมพล ป.พิบูลสงครามสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2.รวมปาฐกถาจากสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย พ.ศ.2520-2521. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปานจันทร์แสงสวัสดิ์. (2557) “ การสืบสานนาฏศิลป์ไทยของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ”วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่7, ฉบับที่3 กันยายน –ธันวาคม 2557 :หน้า 567 – 568
- เพิ่มเกียรติ เรืองสกุล. (2544). กระบวนการผลิตนักร้องของอุตสาหกรรมเพลงไทย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนา โกศินานนท์. (2540). รำโทน. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- วิเชียร เกษประทุม. (2528). เพลงพื้นบ้านจากพยุหะคีรี. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นครสวรรค์: สถาบันราชภัฏนครสวรรค์
- วิเชียร อชิโนบุญวัฒน์. (2536). ภูมินามจังหวัดนครสวรรค์. นครสวรรค์: สวรรค์วิถีการพิมพ์.
- ศิริวัฒน์ ฉัตรเมธี. (2547). การวิเคราะห์เพลงร่ำวงมาตรฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุชาติ แสงทอง. (2544). การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีเพลงป๊อปปี้. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครสวรรค์: หจก. ริมปิงการพิมพ์.
- สุชาติ แสงทอง. (2548). การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีเพลงรำโทน. รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุชาติ แสงทอง.(2541). ทฤษฎีดนตรีเกี่ยวกับการอิมโพรไวเซชัน. ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
- สุชาติ แสงทอง. (2551). อดีตรับใช้ปัจจุบัน : กรณีศึกษาการประดิษฐ์สร้างดนตรีร่วมสมัย เพลงรำโทน ตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์. รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

- Bernardo Bernadi. (1977). The concept and Dynamics of Culture. Paris: Mouton Publishers.
- Davis (1983). Structural evolution of the Whipple and South Mountains shear zones, southwestern United States. Geology 14.1 (1986): 7-10.
- John E. Kaemmer. (1993). Music in Human Life Anthropological Perspectives on Music. University of Texas Press.
- Jorge Larrain. (1994). Ideology & Identity Modernity and the Third World Presence. Policy Press, 65 Bridge Street, Cambridge CB2 1UR, UK.
- Neil J Smelser. (1971). Theory Collective Behavior. A Division of Macmillan Publishing Co., Inc. New York USA.
- Niels Mulder. (2000). Inside Thai Society. Bangkok: O.S. Printing House, Thailand.
- Peter. (2002). Philosophy of Music. Published in the United States. Oxford University Press Inc.
- Ted Gioia. (1997). The History of Jazz. First published by Oxford University Press. Inc.
- Wayne D. Bowman. (1998). Philosophical Perspective on Music. Oxford University Press Inc.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ถักร้อย IQ และ EQ ให้เจ้าตัวน้อยด้วยสุนทริยภาพทางดนตรี Train your little ones IQ and EQ with musical aesthetics.

อรัญวดี แสงทอง*

Arunyawadee Sangtong*

(Received : November 28, 2022 / Revised : November 30, 2022 / Accepted : December 24, 2022)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำศาสตร์แห่งสุนทริยภาพทางดนตรี ซึ่งเป็นศาสตร์ที่วาดด้วยการได้ยินเสียงดนตรีอันไพเราะและบทเพลงที่มีเนื้อหาสำหรับเด็ก เสริมสร้างความสามารถทางความคิด (IQ) และความสามารถทางอารมณ์ (EQ) ได้ IQ และ EQ มีทั้งหมด 7 ด้าน ซึ่งด้านที่ 4 ได้แก่ ความสามารถทางดนตรี (musical intelligence) เป็นทักษะเฉพาะที่มีความสำคัญและควรส่งเสริมในช่วงวัยเด็กเป็นอย่างยิ่ง เด็กในช่วงวัยต่างๆ จะมีความ IQ และ EQ ที่แตกต่างกัน การเลือกบทเพลงเพื่อนำมาเสริมสร้างพัฒนาการ จึงควรมีความเหมาะสมตามพัฒนาการของเด็ก รวมถึงเนื้อหาของเพลง ซึ่งจะเสริมสร้างด้านภาษาและการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวให้แก่เด็กในแต่ละช่วงวัยด้วย ซึ่งบทเพลงที่นำมาใช้นั้น มีทั้งหมด 8 เพลง นำมาจัดใส่ไว้ในตารางเสริมสร้างทักษะและพัฒนาการ บทเพลงแต่ละเพลงจะประกอบไปด้วย เนื้อเพลง ทำประกอบ และการเรียนรู้ที่สอดแทรกบทเพลง

คำสำคัญ: สุนทริยภาพ, ดนตรี, ความสามารถทางความคิด, ความสามารถทางอารมณ์

*คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Corresponding author. E-Mail :

Abstract

This article aimed to adapt the science of musical aesthetics, which is the science of listening to beautiful music and songs, especially those composed and written for children, to enhance their intelligence quotient (IQ) and emotional quotient (EQ). There are 7 areas of IQ and EQ, of which the fourth area is musical intelligence. It is a specific skill that is very essential and should be strongly promoted during childhood. Children of different ages have different IQs and EQs. Therefore, the selection of songs to enhance development should be in accordance with the child's developmental progress. Moreover, the content of the song can also enhance the language ability and environmental learning in each age range as well. There were eight songs chosen and arranged in the table of activities to enhance children's skills and development. Each song includes lyrics, choreography, and learning content.

Keywords: aesthetics, musical, IQ, EQ

บทนำ

เด็ก !

มีคำกล่าวมากมายในวัยเด็กที่ผู้ใหญ่พร่ำสอนว่า “เด็กดีในวันนี้ คือผู้ใหญ่ที่ดีในวันหน้า” หรือ “เด็กคืออนาคตของชาติ เด็กฉลาดชาติเจริญ” จากคำกล่าวเหล่านี้จะเห็นได้ว่าเด็กถูกคาดหวังจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคคลรอบข้าง ว่าจะต้องได้ดิบได้ดีหรือหวังอยากให้บุตรหลานสามารถสร้างฐานะของตนเองให้มั่นคง จนหลายครั้งเด็กมักถูกกดดันโดยไม่รู้ตัว หรือแม้กระทั่งผู้ใหญ่มักคาดหวังให้บุตรหลานเป็นคนดีมีคุณธรรม สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้โดยวิธีบังคับตามความคิดของผู้ใหญ่เองหรือไม่ก็ปล่อยให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง

แต่ในความเป็นจริงตามสภาพสังคมแล้ว หลายครอบครัวประสบความสำเร็จในการดูแลบุตรหลาน กล่าวคือ การให้ความดูแลเอาใจใส่ ให้ความรักความอบอุ่น มีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของเด็กและดูแลอย่างครบถ้วนในทุกด้านทั้งร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคม ส่งผลให้เด็กได้รับความรักความเข้าใจ มีสภาพอารมณ์ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมรอบข้างได้ดี ทำให้มีความกดดันในการดำเนินชีวิตน้อย

แต่ก็มีครอบครัวอีกจำนวนไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จในการดูแลบุตรหลาน อาจเนื่องมา จากการขาดความรู้ความเข้าใจและไม่ตระหนักถึงความสำคัญหรือปล่อยปละละเลยในการเลี้ยงดู ซึ่งส่งผลให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคมได้ยาก มีสภาพจิตใจและอารมณ์ที่ผิดปกติจนไม่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม สันติสุขในการดำเนินชีวิต

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

แล้วปัจจัยใดบ้างที่ช่วยส่งเสริมการดูแลบุตรหลานให้มีพัฒนาการที่ครบถ้วน ?

ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กก็มีอยู่หลายปัจจัยด้วยกัน ปัจจัยแรกคือมนุษย์จะมีพัฒนาการด้านสมองที่เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ ซึ่งเกิดจากลักษณะของพันธุกรรมของพ่อและแม่ที่เรียกว่า “กรรมพันธุ์” และการเลี้ยงดูตามสภาพแวดล้อมรอบข้างที่เรียกว่า “สิ่งแวดล้อม” ซึ่งพัฒนาการด้านสมองจะกำหนด *ความสามารถทางความคิด* (cognitive intelligence) คือความสามารถของคนเราในอันที่จะคิดวิเคราะห์ ทำความเข้าใจ แยกแยะสร้างความคิดรวบยอดและจดจำข้อมูลต่าง ๆ ความสามารถด้านนี้มีเครื่องมือวัดออกมาเป็นค่าตัวเลขที่เรียกว่า ค่า IQ (intelligence quotient) หากใครมีค่า IQ สูงก็ถือว่าฉลาดมาก หากใครมีค่า IQ ต่ำก็ถือว่าฉลาดน้อย (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2544 : 12) และอีกปัจจัยที่มีความสำคัญมากไม่แพ้กันคือพัฒนาการด้านอารมณ์ ซึ่งเกิดจากการปลูกฝังผ่านการอบรมสั่งสอนของผู้ที่เลี้ยงดูเด็กและสภาพแวดล้อมรอบข้าง อาจจะกล่าวได้ว่า ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กและสภาพแวดล้อมมีส่วนกำหนดพัฒนาการทางด้านอารมณ์ที่เรียกว่า *ความสามารถทางอารมณ์* (emotional intelligence) คือความสามารถของคนเราในอันที่จะเข้าใจอารมณ์ของตนเอง จัดการกับอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีมนุษย-สัมพันธ์ดี รู้จักมองโลกในแง่ดี และปรับตัวกับปัญหาตลอดจนความเครียดต่างๆ ได้ดี มีผู้พยายามสร้างแบบทดสอบเพื่อวัดความสามารถด้านนี้ออกมาเป็นค่าตัวเลขคล้าย ๆ IQ โดยเรียกว่า EQ (emotional quotient) แต่ความสามารถทางอารมณ์มีความลึบซับซ้อน ในปัจจุบันจึงยังไม่มีแบบทดสอบใดที่วัดได้อย่างแท้จริง (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2544 : 12)

เนื้อหา

ความสามารถทางความคิด (IQ) และความสามารถทางอารมณ์ (EQ) มีความสำคัญอย่างไร มีกี่ด้านและมีด้านใดบ้าง ?

องค์ประกอบพัฒนาการของมนุษย์ทั้งด้าน IQ และ EQ มีความสำคัญและจะแสดงออกควบคู่กัน กล่าวคือ สมองเป็นสิ่งที่กำหนดศักยภาพของมนุษย์ควบคู่กับสภาพความพร้อมทางอารมณ์และจิตใจที่จะแสดงถึงศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ ให้ประจักษ์แจ้งแก่สังคมโดยวิธีการที่ดีที่สุด ซึ่งจะทำให้เกิด ผลสัมฤทธิ์ที่ดี ทั้งผู้ที่แสดงศักยภาพออกมาและผู้รับรู้ในศักยภาพนั้น ๆ ซึ่งเราจะเห็นได้จากตัวอย่างบุคคลต่าง ๆ ในโลกที่ประสบความสำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น นายกรัฐมนตรีในประเทศต่าง ๆ ต้องใช้ทั้ง IQ และ EQ เพื่อแสดงศักยภาพของตน ตั้งแต่กระบวนการบริหาร พรรคการเมือง การสมัคร การหาเสียง การสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่สมาชิกในพรรครวมถึงประชาชน เมื่อได้รับเลือกตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว ก็ต้องมีการจัดการและบริหารงานอย่างเป็นระบบ เพื่อความมั่นคงในทุก ๆ ด้านของประเทศ ต้องมีความพร้อมทั้งด้าน IQ และ EQ เป็นอย่างดี เป็นต้น

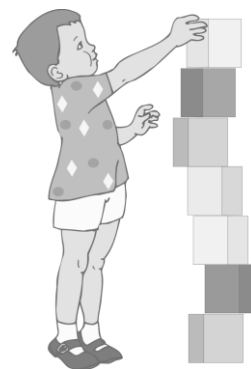

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Howard Gardner (1993) ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับความฉลาดหรือความสามารถหลากหลายที่เรียกว่า Multiple Intelligence Theory โดยกล่าวว่า ความฉลาดหรือความสามารถของคนเรามีถึง 7 ด้านดังนี้

1. ด้านภาษา (linguistic intelligence)
2. ด้านตรรก - คณิตศาสตร์ (logical intelligence)
3. ด้านมิติ (spatial intelligence)
4. ด้านดนตรี (musical intelligence)
5. ด้านการเคลื่อนไหว (kinesthetic intelligence)
6. การรู้จักเข้าใจตนเอง (intrapersonal intelligence)
7. ความสัมพันธ์กับผู้อื่น (interpersonal intelligence)

ความฉลาดหรือความสามารถในข้อ 1 – 5 นั้นเป็นความฉลาดด้านความคิดและในข้อที่ 6 – 7 เป็นความฉลาดทางด้านอารมณ์ ซึ่งทั้ง 7 ข้อมีความสำคัญ ผู้ปกครองควรส่งเสริมพัฒนาในทุกด้านด้วยความเข้าใจ บวกกับความรักและห่วงใยที่แสดงออกเป็นการกระทำ รวมทั้งต้องใช้ความรู้ทางด้านจิตวิทยา เช่น การอดทน ต่อลูกไม่ใช้ท่อนอด การไม่แสดงอาการก้าวร้าวแก่ลูกแต่สอนด้วยเหตุและผล จะทำให้บุตรหลานได้รับการเสริมสร้างให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไปได้

ในความฉลาดหรือความสามารถทั้ง 7 ด้านนี้ ในสังคมมนุษย์โดยเฉพาะในปัจจุบันเด็กจะได้ รับการเรียนรู้และการเสริมสร้างอย่างเต็มที่จากสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์อยู่แล้ว แต่ความฉลาดหรือความสามารถด้านที่ 4 คือดนตรีเป็น ทักษะเฉพาะด้านที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรเสริมสร้างพัฒนาการด้านนี้ตั้งแต่วัยเด็ก

แล้วความฉลาดและความสามารถทางด้านดนตรีมีความสำคัญอย่างไร ?

ความฉลาดและความสามารถทางด้านดนตรีเป็นหนึ่งในความฉลาดของมนุษย์ จัดอยู่ในกลุ่มความฉลาดทางความคิด (cognitive intelligence) ซึ่งต้องอาศัยการปลูกฝังและสอนจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างพัฒนาการด้าน IQ แต่เนื่องจากดนตรีเป็นศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากปรัชญา สาขาคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นปรัชญาที่ว่าด้วยเรื่องของคุณค่า (สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์, 2542 : 2) ดนตรีเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของความซาบซึ้ง ความซาบซึ้งในที่นี้หมายถึง ความไพเราะ ที่ใช้คำว่า “ซาบซึ้ง” ก็เพราะสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่จิตใจของมนุษย์ นั่นเอง โดยต้นกำเนิดของเสียงเพลงและเครื่องดนตรีส่วนหนึ่งเกิดจากบทสวดที่ใช้ในโบสถ์ (Church music) (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2535 : 136) ซึ่งมนุษย์ใช้การเปล่งเสียงสวดจนกลายเป็นบทเพลงที่ร้องเพื่อกล่อมเกล่าจิตใจของตนเอง ทำให้เกิดความสุขและสร้างสุขภาพจิตที่ดี ดังนั้นดนตรีไม่เพียงแต่สร้าง IQ เท่านั้นแต่ยังสร้าง EQ เพื่อให้เกิดสมาธิและความสงบของจิตใจอีกด้วย การสร้างดนตรีในหัวใจ ควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กซึ่งเป็นวัยแห่งการเรียนรู้และการเพิ่มพูนทักษะ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

จะเริ่มต้นสร้างดนตรีในหัวใจให้แก่เจ้าตัวน้อยได้อย่างไรบ้าง ?

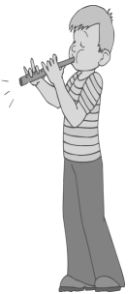
การสร้างดนตรีในหัวใจให้แก่เจ้าตัวน้อย อาจเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงขวบปีแรกจนกระทั่งชั้นประถม ศึกษา ซึ่งตารางต่อไปนี้เป็น ตารางการเสริมสร้างทักษะและพัฒนาการทางดนตรี ทั้งด้าน IQ และ EQ ตามช่วงอายุ ของเด็ก และเพลงที่ใช้ประกอบ

ช่วงอายุ/ปี	ความฉลาดหรือความสามารถทางความคิด (IQ)	ความฉลาดหรือความสามารถทางอารมณ์ (EQ)	เ พ ล ง ประกอบ
1 - 2 ขวบ 	- เมื่อร้องหรือเปิดเพลงให้เด็กฟัง เด็กจะมีปฏิกิริยาต่อเสียงที่ได้ยิน เช่น ขยับมือและขาไปมา ใบหน้าจะนิ่งฟัง สมองและหูตอบสนองเสียง	- การหยุดนิ่งทำให้เกิดสมาธิและการขยับร่างกายโดยการเคลื่อนไหว ทำให้เด็กเพลิดเพลินเป็นการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ	หากเปิดเพลงให้เด็กฟังสำหรับเด็กที่ไม่มีเสียงอีกทีก็ควรใช้โครม
ช่วง 3 ขวบตอนต้น 	- ในบางครั้งเมื่อเด็กจับสิ่งของจะเคาะให้เป็นจังหวะและเคลื่อนไหวร่างกายหากจับเด็กยืนขึ้น - เด็กจะมีพัฒนาการกล้ามเนื้อดีขึ้น - เมื่อเด็กได้ยินบทเพลง พ่อแม่หรือผู้ดูแลควรสอนให้เด็กตบมือตามจังหวะเพลงเมื่อเปิดบอย ๆ เด็กจะรู้ว่าต้องตบมือตามจังหวะเพลงโดยอัตโนมัติและขยับขาขึ้นลงตามจังหวะ - การเริ่มสอนท่าทางประกอบเพลง - ผู้ใหญ่ต้องทำให้ดูทุกครั้งจนเด็กจะทำได้เอง	- เด็กจะชอบการเคลื่อนไหว เพราะเด็กต้องการแสดงออก ผู้ใหญ่ควรชมเมื่อเขาทำได้ - เด็กจะเพลิดเพลินในการตบมือและจะหัวเราะชอบใจ เป็นการระบายความเครียดที่อาจเกิดจากการทานไม่อิ่มหรืออากาศร้อนหรือสิ่งที่ขัดใจ - ทำให้เด็กอารมณ์ดี	เพลงที่เน้นจังหวะ เช่น - รถไฟไม่ใช้รถเจ็ก - จัปบูดาชาบูนา
3 ขวบตอนปลาย - 4 ขวบ 	- มีพัฒนาการด้านภาษามากขึ้นรู้จักคำศัพท์และการแสดงออกทางภาษา การพูดและเล่นกับเพื่อน มากขึ้น - ผู้ใหญ่ควรร้องเพลงพร้อมสอนคำศัพท์ง่าย ๆ และสอนท่าทางประกอบเช่น เพลงช้างอาจสอนคำ	- เด็กจะมีสมาธิมากขึ้นและเล่นกับเพื่อนรอบข้าง - เด็กสามารถเรียนรู้คำศัพท์ง่าย ๆ และลักษณะท่าทางของสิ่งต่าง ๆ - ควรสอนให้เขารักและเห็นคุณค่าสิ่งรอบตัวและบุคคลรอบข้างโดย	เน้นเพลงที่มีท่าทางและสื่อความหมาย - A B C - ช้าง / หมู (ทำนองเดียวกัน) - แตงโมผลใหญ่ ๆ - แมงมุมลาย - น้ะ ฟัง ฟัง ฟัง /

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

	ว่าช่างและทำท่าตัวใหญ่ งวง งา หูตาและหางยาว เป็นต้น - ควรเพิ่มเติมด้วยการสอนให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น ช่างตัวใหญ่แต่ก็น่ารัก เป็นต้น	เลือกเพลงที่สร้างสรรค์เช่นต้นไม้สัตว์ ระเบียบวินัยเล็ก ๆ น้อย ๆ - สอนความเป็นเหตุและผลตามบทเพลง	นิ้วโป้งอยู่ไหน (ทำนองเดียวกัน)
5 ขวบ 	- หากเด็กที่ถูกฝึกด้านดนตรีมาตั้งแต่เล็ก ๆ เด็กจะตบมือได้จังหวะอย่างถูกต้อง - เป็นระยะที่เด็กอยู่ในโรงเรียนอนุบาลเด็กจะมีพัฒนาการด้านสังคมมากขึ้น - ครูจะมีบทบาทสอนด้านดนตรีตามหลักสูตรการศึกษา - พ่อแม่และที่บ้านควรถามเด็กว่าครูสอนเพลงอะไร ให้เด็กร้องให้ฟัง และพ่อแม่ก็ร้องและทำตาม - ในวัยนี้สามารถสอนเด็กให้ร้องเพลงให้ไพเราะโดยสอนเองหรือใช้สื่อ เช่น คาราโอเกะของเด็ก ๆ มาเปิดให้เด็กร้องตามและพ่อแม่ต้องคอยแนะนำให้ร้องไม่ให้เสียงเพี้ยน	- หากเด็กมีใจรักเสียงเพลงและการเล่นดนตรีตั้งแต่เด็ก ๆ เขาจะเป็นคนที่อารมณ์ดี ชอบความสุนทรีมากขึ้น - ครูควรเน้นบทเพลงที่มีเนื้อหาสาระที่สอนเด็ก - พ่อแม่ต้องเลือกเพลงให้เด็กฟัง ควรหลีกเลี่ยงเพลงของผู้ใหญ่เพราะเด็กจะโตเกินวัย หรือเพลงที่เศร้ารุนแรง สร้างความแตกแยก เพราะจะสร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อเด็กโดยไม่รู้ตัว	- โ อ๋ ทะเลแสนงาม - รดตึก ตึก
ช่วง 6 – 9 ประถมต้น 	- เป็นช่วงเด็กประถมศึกษาจะเป็นช่วงที่เด็กมีพัฒนาการด้านความคิดมาก - อาจให้เด็กฝึกเล่นเครื่องดนตรีสักชิ้นเพื่อเสริมสร้างสมาธิและความอดทน มีความมานะและอยากประสบความสำเร็จ - เมื่อเด็กสามารถเล่นได้ก็เป็นการเพิ่มขีดความสามารถอีกด้านให้แก่	- ในครอบครัวควรจัดกิจกรรมร้องเพลงเพื่อให้เด็กผ่อนคลายและสร้างความเป็นกันเองในครอบครัวหรือพาเด็กไปชมการแสดงดนตรี - เด็กวัยนี้จะมีความเป็นเหตุเป็นผลอยากลองผิดลองถูก หากส่งเสริมด้านดนตรีเด็กจะเข้าใจหลักการดำเนินชีวิตมากขึ้น เช่น ต้องฝึกจึงจะได้ ก่อนจะเก่งต้องฝึกฝนและอดทน	- เพลงชาติ - ลอยกระทง - โรงเรียนของเราอยู่

A cartoon illustration of a young boy with light skin and blonde hair, wearing a grey long-sleeved shirt and dark pants. He is holding a violin and a bow, appearing to play. The illustration is simple and stylized, with a white background.

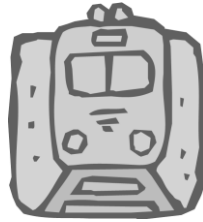
บทเพลงที่ใช้สอนเจ้าตัวน้อยอาจเป็นบทเพลงที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กคุ้นเคย สามารถนำมาสอนเด็กได้ **การ
สอนเด็กเล็ก** พ่อแม่ผู้ปกครองควรร้องเพลงซ้ำ ๆ ให้เด็กฟังอาจจับมือเด็กเพื่อเคลื่อนไหวร่างกาย การนำ
ภาพหรือของเล่นที่เกี่ยวข้องกับเพลงให้เด็กได้เรียนรู้ **การสอนเด็กโต** ควรสอนเด็กร้องเพลงก่อนการทำ
กิจกรรม โดยร้องให้ฟังก่อน 1 รอบและร้องนำเด็ก 1 บรรทัดและให้เด็กร้องตามที่ละบรรทัด ๆ จนจบเพลง เมื่อ
ร้องได้จึงจะอธิบายท่าประกอบและทำตาม ตัวอย่างเพลงสำหรับเด็กต่อไปนี้จะมีส่วนประกอบและ
การเรียนรู้สอดแทรกบทเพลง พ่อแม่หรือผู้ปกครองอาจสอดแทรกสิ่งต่าง ๆ เพิ่มเติมเพื่อการเรียนรู้ที่
หลากหลาย เพลงสำหรับเด็กมีดังนี้

- ท่าประกอบ** สำหรับเด็กเล็ก อาจให้การตบมือหรือนำภาพรถหรือรถของเล่นมาประกอบ สำหรับเด็กโต เมื่อร้องเพลงได้ให้เด็กและคนในครอบครัวยืนต่อรถไฟกันโดยใช้มือจับบ่าคนข้างหน้าเมื่อร้องท่อน 1 ให้กระโดดไปข้างหน้าตรงคำว่า **ไฟ , เจ๊ก , เหล็ก ฉีกฉีกฉีกฉีก** (กระโดดทุกคำ) และในท่อน 2 ให้กระโดดไปข้างหลัง ตรงคำว่า **เจ๊ก , ไฟ , ไม้ กุบกับกุบกับ** (กระโดดทุกคำ) กระโดดคำที่เน้นดำและเอียง สามารถนำมาใช้เป็น กิจกรรมกลุ่ม โดยแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 8 – 10 คน ต่อเป็นขบวนรถไฟ เพื่อเริ่มแข่งขัน รถไฟขบวนไหนถึงเส้นชัยก่อนขบวนนั้นเป็นผู้ชนะ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

การเรียนรู้สอดแทรกบทเพลง สอนเรื่องการคมนาคมมี 3 ทางได้แก่ ทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ แต่ละทางมีอะไรบ้างมีประโยชน์อย่างไร เป็นต้น

2. จับปุดำ สอนการฝึกกล้ามเนื้อและแขน

เนื้อเพลง

จับปุดำ

ขยำปูนา

จับปุม้า

คว่ำปูทะเล

สนุกจริงเอ๋ย ก็เล่นนอนเปล สะอึสะเห่นนอนเปลหลับไป

ท่าประกอบ สำหรับเด็กเล็ก อาจให้เด็กขยำมือเล่นในเนื้อเพลง “จับ ขย่” คำว่า “คว่ำ” อาจจับตัวเด็กอุ้มขึ้นมา หรืออาจร้องกล่อมตอนเด็กนอนให้ขยำมือบนที่นอน ตรงคำว่า “สะอึสะเห่นนอนเปลหลับไป” ก็พนมมือและแนบไว้ข้างแก้ม (ท่านอน) แล้วบอกให้เด็กนอนหลับ สำหรับเด็กโต สอนให้เด็กร้องเพลงเมื่อร้องได้แล้วทำท่าประกอบดังนี้

จับ , ขย่ำ

: ทำขยำมือไปด้านซ้ายแล้วย้ายมาด้านขวาสลับกัน

คว่ำ

: ก็ให้เด็กคว่ำลงตรงด้านหน้า

สนุกจริงเอ๋ย

: ก็ตบมือ

ก็เล่นนอนเปล สะอึสะเห่น : เอามือประสานกันและแกว่งไปมาระดับท้อง

นอนเปลหลับไป

: ทำท่าหลับไปพร้อมทำเสียงกรนให้เด็กสนุกสนานด้วย

การเรียนรู้สอดแทรกบทเพลง สอนเรื่องปูเป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ อาศัยอยู่ที่ใดบ้าง ลักษณะของปู (อาจต้องมีภาพประกอบหรือวาดให้เด็กดู) มีกี่ขา การระวังปูหนีมือ เป็นต้น

3. กาเอ๋ยกา (ทำนองคล้ายการท่องกลอน) สอนเรื่องการทรงตัวและจังหวะ

เนื้อเพลง

กาเอ๋ยกา บินมาไวไว มาเกาะต้นโพธิ์ โผไปต้นไทร

ท่าประกอบ สำหรับเด็กเล็ก อาจสอนท่านกบินและมีภาพสีสวยงามประกอบ สำหรับเด็กโต

ทำเตรียมให้เด็กท่ากางปีกนกขาขึ้น 1 ข้าง (ยืนกระต่ายขาเดียว)

กาเอ๋ยกา บินมาไวไว

: กระพือปีกนกขาขึ้นลง

มาเกาะต้นโพธิ์

: ให้เด็กกระโดด 1 ครั้งไปข้างซ้าย

โผมาต้นไทร

: ก็กระโดด 1 ครั้งไปด้านขวา

หากขาที่ยกกลับถึงพื้นคนนั้นก็แพ้ไปก่อนจนเหลือคนสุดท้ายเป็นผู้ชนะ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

การเรียนรู้สอดแทรกบทเพลง สอนเรื่องสัตว์ ประเภสัตว์ปีก แหล่งที่อยู่อาศัย ลักษณะของ
กา เป็นต้น

4. นิ้วโป้งอยู่ไหน สอนเรื่องนิ้วทั้ง 5 และการสวัสดีที่สวยงาม

เนื้อเพลง นิ้วโป้งอยู่ไหน นิ้วโป้งอยู่ไหน อยู่นี้จะอยู่นี้จะ

สุขสบายดีหรือไร สุขสบายดีหรือไร ไปก่อนนะ สวัสดี

(เปลี่ยนเป็น นิ้วชี้ , นิ้วกลาง , นิ้วนางและนิ้วก้อย) จนทำสวัสดี

ทำประกอบ สำหรับเด็กเล็ก พ่อแม่ต้องทำให้ดูและช่วยจับนิ้วเขาออกตามเพลงทีละนิ้วจนครบ 5 นิ้วและสอนการสวัสดี เด็กอาจทำไม่ค่อยได้เพราะกล้ามเนื้อเล็กยังไม่แข็งแรง สำหรับเด็กโตพ่อแม่สอนร้องไปพร้อมกับทำประกอบได้เลย

นิ้วโป้งอยู่ไหน (2) : ให้อยกแขนขึ้นระดับอกและกำมือไว้ก่อนและหมุนข้อ

มือไปมาตามจังหวะเพลง

อยู่นี้จะ อยู่นี้จะ : ให้อยกนิ้วโป้งขึ้นแล้วมากระดิกขึ้นลง

สุขสบายดีหรือไร (2) : ให้นำมือของพ่อแม่เข้าไปใกล้ ๆ นิ้วโป้งของเด็ก

พร้อมกระดิกขึ้นลงและร้องเพลงเป็นเหมือนการ

ทักทายกัน

ไปก่อนนะ สวัสดี : โนม้นิ้วลงมาด้านหน้าเป็นเหมือนการสวัสดี

ทำท่าแบบนี้ทุกนิ้วจนกระทั่งถึงนิ้วก้อย

การเรียนรู้สอดแทรกบทเพลง สอนเรื่องนิ้วเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกาย พ่อแม่อาจสอนประโยชน์ของนิ้วทั้ง 5 นิ้วทุกนิ้วสำหรับ และการระมัดระวังไม่เล่นของมีคม การสอนเรื่องให้เด็กสวัสดีอย่างสวยงามตามแบบไทย เป็นต้น

6. แนะฟังฟ้าลั่น (ทำนองเพลงนิ้วก้อยอยู่ไหน) สอนเรื่องจังหวะ ประสาทการได้ยิน การสื่อ
ความหมายตามท่าทางต่าง ๆ

เนื้อเพลง แนะฟังฟ้าลั่น แนะฟังฟ้าลั่น ได้ยินไหม ได้ยินไหม

เสียงฝนตกดังเปาะแปะ เสียงฝนตกดังเปาะแปะ

เราเปียกปอน เราเปียกปอน

ทำประกอบ สำหรับเด็กเล็ก จับมือเด็กทำท่าประกอบ สำหรับเด็กโต สอนให้ร้องเพลงก่อนแล้วสอนเด็กทำท่าประกอบดังนี้

แนะฟังฟ้าลั่น (2) : ตบมือทุกคำที่ร้อง แนะ ฟัง ฟ้า และคำว่าลั่นตบมือ

ดังกว่าปกติเหมือนเสียงฟ้าลั่น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ไต้ยีนใหม่ (2) : เทียบแรกใช้มือขวาป้องหูขวาและร้องเพลงเบาพร้อม
ผิงหัวไปข้างขวาตามคำร้อง เทียบที่สองใช้มือซ้าย
ป้องหู ซ้ายและทำแบบเดียวกัน

เสียงฝนตกดังเปาะแปะ(2) : ใช้นิ้วชี้และนิ้วกลางของมือขวาตีที่ฝ่ามือซ้ายตาม
จังหวะของคำร้อง

เราเปี้ยกปอน (2) : เอามือทั้งสองข้างจับที่ไหล่ทำท่าหนาว และบิดตัวไป
มาด้านซ้ายและขวาตามจังหวะเพลง

การเรียนรู้สวดแทรกบทเพลง สอนเรื่องฤดูกาลในประเทศไทยมี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูหนาว
ในช่วงเดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ , ฤดูร้อน ในช่วงเดือนมีนาคม - มิถุนายน ฤดูฝน ในช่วงเดือน
กรกฎาคม – ตุลาคม แต่ละฤดูจะมีลักษณะอย่างไร และต้องปฏิบัติตัวอย่างไร เป็นต้น

7. แต่งโมผลใหญ่ ๆ สอนเรื่องผลไม้ในประเทศไทย ขนาดของสิ่งต่าง ๆ

เนื้อเพลง แต่งโม ผลใหญ่ ๆ เกิดขึ้นได้จากเม็ดแตงเม็ดเล็ก

จำไว้นะพวกเด็ก ๆ เม็ดแตงเม็ดเล็กกลายเป็นแตงผลใหญ่

ท่าประกอบ สำหรับเด็กเล็ก จับมือเด็กทำท่าประกอบ สำหรับเด็กโต สอนให้ร้องเพลงก่อน
แล้วสอนเด็กทำท่าประกอบดังนี้

แต่งโมผลใหญ่ ๆ : วาดรูปวงกลมขนาดเท่าผลแตงโมจริงบน
อากาศให้อยู่ระดับอก

เกิดขึ้นได้จากเม็ดแตงเม็ดเล็ก : ยกมือขวาขึ้นมาให้ปลายนิ้วโป้งแตะที่ปลาย

นิ้วก้อยข้างเดียวกัน ทำขนาดเล็กนิดเดียว

จำไว้นะพวกเด็ก ๆ : ให้นิ้วชี้ ชี้ไปด้านห้วยกมือขึ้น – ลงเล็กน้อย
ตามจังหวะเพลง ทำท่าสอน

เม็ดแตงเม็ดเล็กกลายเป็นแตงผลใหญ่ : ทำท่าแตงเม็ดเล็กและต่อด้วยท่าทำ

แตงผลใหญ่

การเรียนรู้สวดแทรกบทเพลง สอนเรื่องแตงโมเป็นผลไม้ในประเทศไทย มีลักษณะเป็น
อย่างไร การเพาะปลูก (ตามเนื้อหา) เป็นต้น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

8. เพลงรถตุ๊กตุ๊กบรรทุกถ่าน สอนเรื่องจังหวะ

เนื้อเพลง รถตุ๊กตุ๊ก บรรทุกถ่าน รถขึ้นสะพานลงสะพานมันชักกระตุก

กระตุ๊ก กระตุก กระตุกกระตุกกระตุก

ทำประกอบ สำหรับเด็กเล็ก ร้องให้เด็กฟังและทำท่าประกอบอย่างง่าย ๆ

สำหรับเด็กโต สอนให้ร้องเพลงก่อนแล้วสอนเด็กทำท่าประกอบดังนี้

ท่าเตรียม : ให้เด็กยืนต่อแถวตอนลึก แถวละ 5 – 6 คน คนแรกทำท่าจับ

พวงมาลัยรถ คนต่อไปจับบ่าเพื่อน จับต่อ ๆ กันไป

รถตุ๊กตุ๊ก บรรทุกถ่าน : คนแรกทำท่าขับรถโดยส่ายมือขึ้นลงเหมือนขับรถ

รถขึ้นสะพาน : กระโดดทั้งแถวไปทางซ้ายตรงคำว่า “สะพาน”

ลงสะพานมันชักกระตุก : กระโดดทั้งแถวไปทางขวาตรงคำว่า “กระตุก”

กระตุ๊ก กระตุก กระตุกกระตุกกระตุก : กระโดดไปข้างหน้าในคำว่าที่เป็นตัว **คำเอียง**

(ในการอธิบาย ให้อธิบายตามคำและความหมายที่ผู้สอนเข้าใจ)

การเรียนรู้สอดแทรกบทเพลง อาจใช้สอนต่อจากเพลงรถไฟไม่ใช้รถเจ๊ก เรื่องการคมนาคม
ลักษณะของรถตุ๊กตุ๊ก (อาจต้องมีภาพประกอบ) การปฏิบัติตนเมื่อขึ้นรถตุ๊กตุ๊ก เป็นต้น

“ดนตรี” เป็นภาษาทางอารมณ์ที่จะเสริมสร้างพัฒนาการด้านความคิดและกล่อมเกลาด้านจิตใจและ
อารมณ์ของเจ้าตัวน้อย คนที่คุณรักตั้งแก้วตาดวงใจให้อารมณ์ดี มีสมาธิ มีความอดทนอดกลั้น และรู้จักที่จะ
ควบคุมอารมณ์ของตนเอง ผ่านระยะเวลาที่ท่านเองได้ถ้อยร้อยสายใยแห่งสายเสียงสำเนียงเพราะ เพื่อเติมเต็ม
พัฒนาการทุกด้านของคนที่คุณรัก แถมยังเป็นพื้นฐานสำคัญ ที่จะไม่มีใครกล่าวในใจได้ว่า “คนนี่ร้องเพลงฟัง
ไม่ได้ เพี้ยนตลอด” เชื่อว่าการเริ่มลงทุนทั้งร่างกายและแรงใจตั้งแต่บุตรหลานของคุณยังเป็นเจ้าตัวน้อย จะ
เป็นกำไรชีวิตอย่างมหาศาลเมื่อลูกคุณเติบโตใหญ่ในสังคม

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

Gardner h. (1993). **Multiple Intelligences : The Theory in Practice.**

New York : Basic Books.

ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์. (2535). **สังคตินิยม ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก.**

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์. (2542). **สุนทรียภาพของชีวิต.**อุดรดิตถ์ : สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์

อุมาพร ตรังคสมบัติ ศาสตราจารย์ แพทย์หญิง. (2544). **สร้าง E.Q. ให้ลูกคุณ.**

กรุงเทพฯ : ชันดำการพิมพ์.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ มีนโยบายในการส่งเสริมและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ ตลอดจนเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นทางวิชาการระหว่างผู้สอน นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา และผู้สนใจซึ่งครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ คือ มกราคม – มิถุนายน และกรกฎาคม – ธันวาคม ซึ่งบทความวิชาการที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องมีเนื้อหาถูกต้องสมบูรณ์ตามมาตรฐานทางวิชาการ และบทความวิชาการผ่านการพิจารณาคุณค่าจากผู้ทรงคุณวุฒิทุกเรื่อง

ประเภทบทความ

1. บทความวิชาการ (Academic Article) หมายถึง บทความที่เขียนขึ้นที่ผู้เขียนตั้งใจหยิบยกประเด็นใดประเด็นหนึ่ง หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแวดวงวิชาการ วิชาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ วิพากษ์ ทศณะแนวคิดเดิมหรือนำเสนอเผยแพร่แนวคิดใหม่ เพื่อมุ่งให้อ่านเปลี่ยนหรือปรับเปลี่ยนแนวคิด วิเคราะห์ความเชื่อมาสู่ความคิดของผู้เขียน ซึ่งบทความวิชาการเน้นการให้ความรู้เป็นสำคัญและต้องอาศัยข้อมูลทางวิชาการ เอกสารอ้างอิง และเหตุผลที่พิสูจน์ได้ โดยเขียนเป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาไทยก็ได้และอาจมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้

2. บทความวิจัย (Research Article) หมายถึงบทความที่เขียนขึ้นจากงานศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical Study) หรือที่เรียกว่างานวิจัย สารของบทความสะท้อนให้เห็นขั้นตอนการดำเนินการศึกษาซึ่งได้แก่การกล่าวถึงความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ทฤษฎีกรอบแนวคิด ผลการวิจัย สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะและต้องมีการอ้างอิงข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งการแสดงความสัมพันธ์กันหรือผลวิจัยและการบอกความหมาย ความสำคัญของผลที่ได้จากการศึกษาในทางทฤษฎี และปฏิบัติโดยเป็นการนำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ

3. บทความปริทัศน์ (Review Article) หมายถึงงานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการ (State of The Art) เฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อวิพากษ์ที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป

4. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) หมายถึง บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระคุณค่าและคุณภาพของหนังสือ บทความโดยบทวิจารณ์หนังสือจะต้องบอกรายละเอียดของหนังสือ ได้แก่ ชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่งปีที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ครั้งที่พิมพ์ จำนวนหน้าและเลข ISBN ให้ชัดเจนด้วยโดยใช้หลักวิชาการและดุลพินิจอันเหมาะสม

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

การเตรียมต้นฉบับ

1. ผลงานวิชาการ/บทความที่ส่งมาต้องไม่ได้รับการเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Office Word ระยะบรรทัดเดียวโดยจัดหน้ากระดาษขนาด A 4 (8.5 x 11 นิ้ว) ตั้งค่าน้ำกระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ด้านละ 1 นิ้ว (2.5 เซนติเมตร) ใส่เลขหน้ากำกับทุกหน้ายกเว้นหน้าแรก
3. รูปแบบตัวอักษรใช้ TH SarabunPSK 16 สำหรับภาษาไทย และ TH SarabunPSK 16 สำหรับภาษาอังกฤษ
4. จำนวนหน้าของบทความอยู่ระหว่าง 10 – 15 หน้า (รวมตาราง รูปภาพ และเอกสารอ้างอิง)
5. บทความภาษาไทย มีองค์ประกอบต่างๆ ของบทความวิจัยหรือบทความวิชาการให้จัดทำตามคำแนะนำการเตรียมต้นฉบับนี้ ประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้
 - 5.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) พิมพ์ไว้ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ ตัวอักษรขนาด 18 pt. ตัวหนา
 - 5.2 ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย) พิมพ์ไว้ชิดริมขวาของหน้ากระดาษ ตัวอักษรขนาด 16 pt. อยู่ถัดลงมาจากชื่อเรื่อง ให้ใส่เครื่องหมายดอกจันทน์ (Asterisk) ด้านบน ท้ายนามสกุล
 - 5.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) พิมพ์ไว้ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวหนา
 - 5.4 ในกรณีเป็นบทความภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ) พิมพ์ไว้ชิดริมขวาของหน้ากระดาษ ตัวอักษร TH SarabunPSK 16 อยู่ถัดลงมาจากชื่อเรื่อง ให้ใส่เครื่องหมายดอกจันทน์ (Asterisk) ด้านบน ท้ายนามสกุล
 - 5.5 บทคัดย่อ (ภาษาไทย) พิมพ์ไว้ด้านซ้ายของหน้ากระดาษ ตัวอักษรขนาด 18 pt. ตัวหนา เป็นข้อความสรุปงานวิจัยที่สมบูรณ์ในรูปแบบที่สั้นและกระชับภาษาไทยไม่ควรเกิน 300 คำ และต้องให้มีคำสำคัญ (Keywords) ประมาณ 3-5 คำ ด้านล่างถัดจากบทคัดย่อ
 - 5.6 Abstract (ภาษาอังกฤษ) พิมพ์ไว้ด้านซ้ายของหน้ากระดาษ ตัวอักษรขนาด 18 pt. ตัวหนา เป็นข้อความสรุปงานวิจัยที่สมบูรณ์ในรูปแบบที่สั้นและกระชับภาษาอังกฤษไม่ควรเกิน 300 คำ และต้องให้มีคำสำคัญ (Keywords) ประมาณ 3-5 คำ ด้านล่างถัดจากบทคัดย่อ
 - 5.7 หัวข้อความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิงพิมพ์ไว้ชิดขอบซ้ายหน้ากระดาษ ตัวอักษรขนาด 18 pt. ตัวหนา สำหรับภาษาไทย และภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK 18 pt. ตัวหนา
6. การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และชื่อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถานควรหลีกเลี่ยงการเขียนภาษาอังกฤษปนภาษาไทยโดยไม่จำเป็น กรณีจำเป็นควรให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยในวงเล็บภาษาอังกฤษ โดยคำแรกให้ขึ้นต้นด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ ส่วนอักษรและคำที่เหลือทั้งหมดให้พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์เล็ก ยกเว้นชื่อเฉพาะทุกคำให้ขึ้นต้นด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ การปรากฏอยู่หลายที่ในบทความของศัพท์คำเดียวกันที่เป็นภาษาไทยตามด้วยภาษาอังกฤษให้ใช้คำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยภาษาอังกฤษเฉพาะครั้งแรก ครั้งต่อไปใช้เฉพาะคำศัพท์ภาษาไทยเท่านั้น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

7. ตาราง รูปภาพ ภาพลายเส้น แผนภูมิ และกราฟ (Tables, Pictures, Figures, Diagrams and Graphs) ให้แทรกไว้ในเนื้อเรื่องอาจจัดทำเป็นขวาดำหรือสีใดก็ได้ โดยให้ผู้เขียนบทความคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น เรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ชื่อตารางให้อยู่ด้านบนของตาราง ส่วนชื่อภาพ แผนภูมิ และกราฟให้อยู่ด้านล่างพร้อมทั้งคำอธิบายสั้นๆ ที่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วน

8. เอกสารอ้างอิง

การส่งต้นฉบับ

1. ผู้เขียนส่งบทความฉบับพิมพ์1ชุดพร้อมข้อมูล (File) บทความมาที่ กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ 27 ถนนอินใจมี ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ 53000 หรือส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ <http://johuru.com/index.php/johuru/index> ถึงกองบรรณาธิการวารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

2. ต้นฉบับให้ระบุชื่อผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ สถานที่ทำงานของผู้เขียน พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ E-mail address ที่กองบรรณาธิการสามารถติดต่อได้สะดวก

การพิจารณาต้นฉบับ

กองบรรณาธิการจะตอบรับต้นฉบับภายใน 1 สัปดาห์ และจะแจ้งผลการพิจารณาภายใน 1 เดือน การพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์จะคำนึงถึงความหลากหลายและเหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของบรรณาธิการ โดยบทความที่แก้ไขต้นฉบับเสร็จเรียบร้อยแล้วจะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ก่อน กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จะพิจารณาบทความต้นฉบับที่ได้รับการแก้ไขถูกต้องแล้ว และพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) จำนวนอย่างน้อย 2 คน เพื่อพิจารณาบทความ โดยใช้ระบบปกปิดข้อมูลของทั้งสองฝ่าย (Double-Blinded)

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ เวชกามา

บรรณาธิการวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ถ.อินใจมี อ.เมือง จ.อุดรดิตถ์ 53000

โทร. 0-5541-1096 ต่อ 1417 โทรสาร 0-5541-1096 ต่อ 1420

ส่งบทความได้ที่ <http://johuru.com/index.php/johuru/index>

E-mail: hssurujournal@gmail.com

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ตัวอย่าง บทความวิจัย (ลำดับหัวข้อ)

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการทำวิจัยของอาจารย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือตอนบน

An Analysis of Causal Factors Influencing the Motivation toward Research

Work of the Lecturers in the Upper Northern Rajabhat Universities

ทิพย์วัลย์ ศรีพรหม^{*}

Thippawan Sriprom^{*}

บทคัดย่อ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพล, แรงจูงใจ

Abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: Analysis of Causal Factors Influencing, Motivation

*ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

*Master of Education, Research and Education Evaluation, Chiangrai Rajabhat University.

E-mail: Thippawan.1@hotmail.com

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ความสำคัญของปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.
2.
3.

วิธีดำเนินการวิจัย

....(อธิบายถึง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูล ขอบเขตการศึกษา) ฯลฯ.....

.....

.....

ผลการวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

อภิปรายผล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง

.....

.....

.....

.....

.....

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

ตัวอย่าง บทความวิชาการ ภาษาไทย (ทั่วไป)

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ).....

ทิพย์วัลย์ ศรีพรหม^{*}

Thippawan Sriprom^{*}

บทคัดย่อ

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ :

Abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords:

บทนำ (เนื้อหา)

.....

.....

.....

.....

^{*}ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

^{*}Master of Education, Research and Education Evaluation, Chiangrai Rajabhat University.

E-mail: Thippawan.1@hotmail.com

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

ตัวอย่าง บทความวิชาการ ภาษาอังกฤษ (ทั่วไป)

Title ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)

Thippawan Sriprom^{*}

ทิพย์วัลย์ ศรีพรหม^{*}

Abstract

.....

.....

.....

.....

Keywords:

บทคัดย่อ (ภาษาไทย)

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ:

บทนำ (เนื้อหา ภาษาอังกฤษ)

.....

.....

.....

.....

*ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

*Master of Education, Research and Education Evaluation, Chiangrai Rajabhat University.

E-mail: Thippawan.1@hotmail.com

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

รูปแบบการเขียนอ้างอิง

สำหรับวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ใช้รูปแบบการเขียนอ้างอิงตามระบบ APA (American Psychological Association)

1. การอ้างอิงแทรกในเนื้อเรื่อง

การระบุแหล่งที่มาของข้อมูล ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแทรกในเนื้อเรื่อง

1.1 อ้างอิงจากเอกสารต่างๆ

1.1.1 รูปแบบ (อ้างอิงไว้หน้าข้อความ)

ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์,/น./เลขหน้า)

ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า)

ตัวอย่าง (ภาษาไทย)

พิบูล ทีปะปาน (2549) ได้ให้ความหมายของ.....	(ผู้แต่ง 1 คน)
พิบูล ทีปะปาน (2549, น. 22-23) ได้ให้ความหมายของ.....	(ผู้แต่ง 1 คน)
เซอร์คิน (Sirkin, 1991) ได้เสนอแนะว่า.....	(ผู้แต่ง 1 คน)
เซอร์คิน (Sirkin, 1991, น. 1-2) ได้เสนอแนะว่า.....	(ผู้แต่ง 1 คน)
สัจจะ จรัสรุ่งเรือง และจักรพงษ์ สุขประเสริฐ (2546, น. 5-7) กล่าวว่า.....	(ผู้แต่ง 2 คน)
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ (2539, น. 5-7) ได้สรุปดังนี้.....	(ผู้แต่งมากกว่า 6 คน)

ตัวอย่าง (ภาษาอังกฤษ)

Sirkin (1991).....	(ผู้แต่ง 1 คน)
Sirkin (1991, p. 11-12).....	(ผู้แต่ง 1 คน)
Thomas and Eileen Elliott (2002).....	(ผู้แต่ง 2 คน)
Thomas and Eileen Elliott (2002, p. 11-12).....	(ผู้แต่ง 2 คน)
Dyckman, et al (1992).....	(ผู้แต่งมากกว่า 6 คน)
Dyckman, et al (1992, p. 11-12).....	(ผู้แต่งมากกว่า 6 คน)
กรณีต้องการอ้างอิง 2 ฉบับ ผู้แต่งคนเดียวกัน เรื่องต่างกัน แต่พิมพ์ปีเดียวกัน หรือพิมพ์คนละปี	
วิชาญ กอบกุล (2557 ก)	
วิชาญ กอบกุล (2557 ข)	

1.1.2 รูปแบบ (อ้างอิงไว้ท้ายข้อความ)

(ชื่อผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์,/น./เลขหน้า)

(ชื่อผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ตัวอย่าง (ภาษาไทย)

.....(พิมพ์ราไฟ เปรมสมิทธิ์, 2536).....	(ผู้แต่ง 1 คน)
.....(พิมพ์ราไฟ เปรมสมิทธิ์, 2536, น. 10-11).....	(ผู้แต่ง 1 คน)
.....(สัจจะ จรัสรุ่งรวีร์ และจักรพงษ์ สุขประเสริฐ, 2546, น. 5-7)	(ผู้แต่ง 2 คน)
.....(ศิริวรรณ เสรีรัตน์, วินัส อัครสิทธิถาวร และสุนีย์ เลิศแสงกิจ, 2539, น. 5-7)	(ผู้แต่ง 3-6 คน)
.....(ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ, 2539)	(ผู้แต่งมากกว่า 6 คน)
.....(ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ, 2539, น. 5-7)	(ผู้แต่งมากกว่า 6 คน)

ตัวอย่าง (ภาษาอังกฤษ)

.....(Nocholas, 1998).....	(ผู้แต่ง 1 คน)
.....(Nocholas, 1998, p. 10-12).....	(ผู้แต่ง 1 คน)
.....(Dyckman, & Elliott, 2002, p. 11-12).....	(ผู้แต่ง 2 คน)
.....(Stanton, William, Buskirk & Spiro, 1991).....	(ผู้แต่ง 3 คน)
.....(Stanton, William, Buskirk & Spiro, 1991, p. 11-12).....	(ผู้แต่ง 3 คน)
.....(Dyckman et al., 1992).....	(ผู้แต่งมากกว่า 6 คน)
.....(Dyckman et al., 1992, p. 11-12).....	(ผู้แต่งมากกว่า 6 คน)

1.1.3 รูปแบบ ผู้แต่งเป็นหน่วยงาน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ([สกว.], 2540, น. 20)	(ครั้งแรกอ้างชื่อเต็ม)
..... (สกว., 2540, น. 30).....	(อ้างต่อไปใช้ชื่อย่อ)

1.1.4 ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

ประเภท บทความ ให้ลงชื่อ บทความแทนชื่อผู้แต่ง กรณีชื่อบทความยาวให้ใส่เฉพาะคำแรกใน “.....” เช่น	
สงครามเศรษฐกิจในสมัยการเปลี่ยนแปลงของยุคโลกาภิวัตน์	(ชื่อบทความ)
.....(“สงคราม”, 2540).....	(อ้างอิงระบุ)

1.1.5 การอ้างอิงที่ไม่สามารถหาต้นฉบับจริงได้ ให้อ้างจากเล่มที่พบใช้คำว่า “อ้างถึงใน” หรือใช้ “as cited in”

.....เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (อ้างถึงใน จันทรา ทองคำเกษม, 2540).....	(อ้างถึงใน)
.....caffeine Richard Eberhart (as cited in Browh, 1968).....	
.....เกศินี หงสนันท์ (วิจารณ์ใน สวัสดิ์ สุคนธรังสี, 2517, 379-381).....	(อ้างถึง วิจารณ์)
.....degrees (reviewed in Bashore & Ridderinkhof, 2002)	
.....(สมจิตร์ สวรรณไพบูลย์ และคนอื่นๆ, 2548, บทที่ 3).....	(อ้าง บทที่)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

.....(Wilmarth, 1980, chap. 1).....
(สมจิตร สวธนไพบุลย์ และคนอื่นๆ, 2548, ตารางที่ 5).....(อ้าง ตารางที่)
(Wilmarth, 1980, see Table 1).....
(สมจิตร สวธนไพบุลย์ และคนอื่นๆ, 2548, รูปภาพที่ 2).....(อ้าง รูปภาพที่)
(Wilmarth, 1980, see Figure 2).....

1.1.6 ผู้แต่งมีบรรดาศักดิ์ อ้างอิง และภิกษุ

.....(แม่นมมาส ขวลิขิต, คุณหญิง, 2544, น. 20).....
(Glasgow, Sir, 1947, p. 12).....
(พระมหาไสว เทวปัญโญ, 2548, น. 20).....

1.1.7 หนังสือแปล มีชื่อผู้แต่งและผู้แปล ให้ใส่ปีที่พิมพ์ต้นฉบับและปีที่พิมพ์ฉบับแปล

.....(ซองต์, 1872/2547, น. 20).....
(Laplace, 1814/1951).....

1.2 การอ้างอิงข้อความที่คัดลอก

1.2.1 อ้างถึงหลังข้อความคัดลอกข้อความสั้นๆ (ประมาณไม่เกิน 4 บรรทัด/ภาษาอังกฤษ 40 คำ)

ตัวอย่าง

“การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกส่งผลดีต่อประเทศจีน แต่ในระยะยาวระบบเศรษฐกิจของจีน และทิศทางการเติบโตทางเศรษฐกิจจะเริ่มเกิดปัญหา” (นฤมิตร สอดสุข, 2548, น. 20)

.....She stated, “Students often had difficulty using APA style,” (Jones, 1998, p. 199)

1.2.2 อ้างถึงก่อน ข้อความคัดลอกข้อความสั้นๆ (ประมาณไม่เกิน 4 บรรทัด/ภาษาอังกฤษ 40 คำ)

ตัวอย่าง

นฤมิตร สอดสุข (2548) พบว่า “การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกส่งผลดีต่อประเทศจีนแต่ในระยะยาว ระบบเศรษฐกิจของจีนและทิศทางการเติบโตทางเศรษฐกิจจะเริ่มเกิดปัญหา” (น. 20)

According to Jones (1998) “Students often had difficulty using APA style, especially when it was their first time citing sources. (p. 199)

1.2.3 การคัดลอกข้อความยาวกว่า 40 คำ หรือ 4 บรรทัด

ให้ขึ้นต้นบรรทัดใหม่ แล้วย่อหน้าเข้าไปจากบรรทัดบน หรือกั้นหน้า 5 ตัวอักษร และเว้นจากกันหลังเข้ามา 5 ตัวอักษร

ตัวอย่าง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

พินิจ สุขมาก (2548) กล่าวว่า

////// ยอดการค้าของจีนเมื่อรวมกับ NICs หรือสี่เสือแห่งเอเชียแล้ว จะมียอดเท่ากับของ////////
ประเทศสหรัฐ หากจีนขยายตัวต่อไป และหากการพัฒนาอุตสาหกรรมของจีนเป็น
ไปอย่างราบรื่นก่อให้เกิดชนชั้นกลางขึ้นในเมืองใหญ่ของจีนเป็นจำนวนมาก สิ่งนี้
จะกลายเป็นพลังส่งผลกระทบต่อรัฐบาลจีนโดยตรง (น. 124)

1.3 การอ้างอิงรูปภาพและตาราง

1.3.1 ตัวอย่าง การอ้างอิงรูปภาพ

ภาพที่ 1 การประชุมครอบครัว

ที่มา : วรินทร์ธร สุขใจ (2556)

(อ้างอิงจาก [บันทึกภาพ])

(หรือ)

ที่มา : วรินทร์ธร สุขใจ (2556)

(อ้างอิงจาก ออนไลน์)

1.3.2 ตัวอย่าง ตาราง

ตารางที่ 1

1.4 อ้างอิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

รูปแบบ

(ผู้แต่ง,/ปีพิมพ์.)

(กรณีมีผู้แต่ง)

(ชื่อเรื่อง,/ปีพิมพ์)

(กรณีไม่มีผู้แต่ง)

ตัวอย่าง

(สมศักดิ์ รุ่งเรือง, 2550)

(Rubin, 1999)

1.5 การสัมภาษณ์ ติดต่อทางโทรศัพท์ จดหมาย บันทึก หรือการสื่อสารส่วนบุคคล (อ้างอิงในเนื้อหา)

วิจิตร สารสนเทศ (จดหมาย, 2549).....(จดหมาย, บันทึก, โทรศัพท์)

.....(วิจิตร สารสนเทศ, จดหมาย, 2549).....

M. W. Edleman (personal communication, 2001).....

..... (M.W. Edleman, personal communication, 2001).....

สุวิทย์ รุ่งวิสัย (สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2550)..... (สัมภาษณ์)

K. W. Schaie (personal communication, 28 April 2006).....

..... (K. W. Schaie, personal communication, 28 April 2006).....

1.6 หนังสือ หนังสือโฆษณา (Brochure) รายงาน ให้ใส่ชื่อเต็ม

.....จากหนังสือ Reaction Time in Personality Theory (1980).... (หนังสือโฆษณา)

2. การเขียนบรรณานุกรม

2.1 อ้างอิงจากหนังสือ

รูปแบบ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ครั้งที่พิมพ์./สถานที่พิมพ์./โรงพิมพ์. (ภาษาไทย)

สกุล,/ชื่อ/ชื่อกลาง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ครั้งที่พิมพ์./สถานที่พิมพ์./โรงพิมพ์.(ภาษาอังกฤษ)

ตัวอย่าง

ยุพาวรรณ วรรณวานิชย์. (2548). *การตลาดบริการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย (ผู้แต่ง 1 คน)

เกษตรศาสตร์.

สัจจะ จรัสรุ่งเรือง และจักรพงษ์ สุขประเสริฐ. (2546). *เริ่มต้นอย่างมืออาชีพด้วย Delphi 7* (ผู้แต่ง 2 คน)

ฉบับสมบูรณ์. นนทบุรี: อินโฟเพรส.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, วินัส อัครสิทธิถาวร และสุนีย์ เลิศแสงกิจ. (2539). *การบริการการตลาด*(ผู้แต่ง 3-6 คน)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ยุคใหม่. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

DeSacz, Eileen Elliott. (2002). *Marketing Concepts for Libraries and Information Services*. 2nd ed. London: Facet. (ผู้แต่ง 1 คน)

Dyckman, Thomas R. & De Sacz, Eileen Elliott. (2002). *Marketing Concepts for Libraries and Information Services*. 2nd ed. London: Facet. (ผู้แต่ง 2 คน)

Stanton, William J., Buskirk H. & Spiro, Rosam L. (1991). *Sale Management*. 8th ed. Homewood, IL: Irwin. (ผู้แต่ง 3-6 คน)

สำหรับผู้แต่งมากกว่า 6 คน ใส่ชื่อทั้ง 6 คน โดยใช้คำว่า และ ก่อนชื่อคนสุดท้ายในรายการภาษาไทย ใช้เครื่อง & ในรายการภาษาต่างประเทศ

2.2 หนังสือไม่ปรากฏ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ และปีที่พิมพ์

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (ม.ป.ป.). *วิสัยทัศน์ ประสิทธิภาพ ผลงานและอนาคต*. ม.ป.ท.:ม.

ป.พ.

ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ = (ม.ป.ป.)/(n.d.)

ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ = (ม.ป.ท.)/N.P.

ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์ = (ม.ป.พ.)/n.p.

2.3 อ้างอิงจากบทความวารสาร / หนังสือพิมพ์

2.3.1 รูปแบบ (วารสาร)

ผู้เขียน./ (ปี)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./หน้า.

ตัวอย่าง

น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2547). ศึกษาการใช้และความต้องการสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารห้องสมุด*, 48(2), 23-39.

Sirkin, Ariene Farber. (1991). *Marketing Planning for Maximum Effectiveness*.

Special Libraries, 82(1), 1-6.

-กรณีไม่มีปีที่พิมพ์ เช่น

การประกันคุณภาพการศึกษา. (2545, มกราคม-มีนาคม). *วารสารรามคำแหง*, 443, 3-4.

2.3.2 รูปแบบ (นิตยสาร)

ส้มโอมีโอ. (มีนาคม 2545). อาหารบำรุงสมอง. *Update*, 20(210), 37-40.

2.3.3 รูปแบบ (หนังสือพิมพ์)

ผู้เขียน./ (ปีที่ตีพิมพ์./วันที่/เดือน)./ชื่อหัวข้อ/ชื่อหนังสือพิมพ์./หน้า.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ตัวอย่าง

อชิชัยตันกันยา. (2549, 25 เมษายน). ข้ามพรมแดนไทย-พม่า-จีน สำรวจเส้นทางสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ
หาสู่ทางการค้าท่องเที่ยว. *มติชน*, น.34

Lee, Melanie. (2006, April 26). Plastic perfection. *Bangkok Post*, p. 13.

2.4 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ออนไลน์, วารสาร, หนังสือพิมพ์

2.4.1 รูปแบบ (เว็บไซต์)

ผู้แต่ง./ (ปี)./ชื่อเรื่องหรือชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี, จาก : URL ของเว็บไซต์ที่ใช้สืบค้น

ตัวอย่าง

มีชัย ฤชุพันธุ์. (2549). *ภารกิจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง*. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2550, จาก
<http://www.meechai.thailand.com>.

Brown, H. (1994). *Citing Computer Reference*. Retrieved April 28, 2006, from <http://neal.ctstatue.edu/history/cite.html>

2.4.2 เว็บไซต์ ไม่ปรากฏผู้เขียนและปีที่จัดทำ

ปัญหาชายแดนภาคใต้. (ม.ป.ป.) สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2549, จาก <http://www.meechai.thailand.com>.

2.4.3 บทความ อิเล็กทรอนิกส์บน อินเทอร์เน็ตออนไลน์ (เดิมปรากฏในวารสารฉบับพิมพ์)

พิทยา ดำเด่นงาม. (2548). เชื้อนพญามังรายที่เวียงเชียงใหม่. [ฉบับอิเล็กทรอนิกส์].
วารสารเมืองโบราณ, 5, 20-25.

พิทยา ดำเด่นงาม. (2548). เชื้อนพญามังรายที่เวียงเชียงใหม่. [ฉบับอิเล็กทรอนิกส์].
มติชน. สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2549, จาก <http://www.matichon.co.th/>

2.4.4 บทความอิเล็กทรอนิกส์บน อินเทอร์เน็ตออนไลน์ (ที่ไม่ได้จัดทำวารสารฉบับพิมพ์)

สันต์ ธรรมบำรุง. (2543, มกราคม-มิถุนายน). กลไกที่สำคัญของการพัฒนาทรัพยากร
มนุษย์. (2548, สิงหาคม). *วารสารสารสนเทศ*, สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2549, จาก
<http://arcbs.bsu>

2.4.5 หนังสือพิมพ์ออนไลน์ มีฉบับพิมพ์

ทินพันธ์ นาคะตะ. (2549, 4 กรกฎาคม). ในหลวง ศาล กับอำนาจอธิปไตย. [ฉบับ
อิเล็กทรอนิกส์]. *มติชน*. สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2549, จาก
<http://www.matichon.co.th/>

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

2.5 สื่อโสตทัศนวัสดุ บันทึกเทปภาพ และอื่นๆ ซีดี, วีซีดี, ดีวีดี, ภาพยนตร์, หรือ [CD], [VCD], [DVD], [MOVIE]

2.5.1 รูปแบบ

ผู้ผลิต./(ปี)./ชื่อเรื่อง/[ประเภทวัสดุ]./สถานที่ผลิต:/หน่วยงานที่ผลิต.

ตัวอย่าง

ภูวนาม คุณผลิน. (2532). *เจ้าไม่มีศาล* [ซีดี]. กรุงเทพฯ: จี เอ็มเอ็ม แกรมมี่

สรยุทธ สุทัศนะจินดา. (ผู้จัดรายการ). (2549, 1 พฤษภาคม). *ผลการสอบโอเน็ต-เอเน็ต*. [รายการถึงลูกถึงคน]

กรุงเทพฯ: สถานีวิทยุโทรทัศน์ อสมท.

สมชาย งามยิ่ง. (2550, 1 เมษายน). *พิธีแห่เทียนพรรษา*. [บันทึกภาพ]. มหาวิทยาลัยราชภัฏ

อุดรดิตถ์, อุดรดิตถ์.

2.6 วิทยานิพนธ์

2.6.1 รูปแบบ

ผู้แต่ง./(ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์หรือปริญญานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตหรือ

มหาบัณฑิต(สาขาวิชา..... ชื่อสถาบันการศึกษา). สถานที่: ชื่อสถาบัน/แหล่งที่อยู่

ตัวอย่าง

ภัทรารวรรณ เล็กเริงสินธุ์. (2549). การดำเนินงานเกี่ยวกับข้อร้องเรียน ข้อเสนอแนะ และคำชมเชย

ของผู้ใช้ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา. (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์). อุดรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

2.7 งานวิจัย

ชื่อนามสกุลผู้วิจัย./(ปี)./ชื่องานวิจัย(ประเภทของงานวิจัยเช่นรายงานวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/

สำนักพิมพ์.

ฉันทนา บรรณศิริ และโชติ หวันแก้ว. (2535). *การศึกษาสถานภาพและนโยบายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน*

ผู้ด้อยโอกาส: เด็กทำงาน (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

2.8 การประชุมวิชาการ

ชื่อนามสกุลผู้เขียนบทความ./(ปี)./ชื่อบทความ.ใน/การประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่อง.../(หน้า)/สถานที่

พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ประภาภัทร วรรณศรี. (2555). การพัฒนาชุดกิจกรรมแบบศูนย์การเรียนรู้ เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ.....

. ในการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย

ราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 10 (น. 573 - 581). อุดรดิตถ์: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ

อุดรดิตถ์.

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

2.9 การสัมภาษณ์/E-mail

2.9.1 รูปแบบ

ผู้ให้สัมภาษณ์./ (ปี,/วันที่/เดือน)./[สัมภาษณ์โดย]./สถานที่.

ตัวอย่าง

สมพิศ สุขแสน. (2550, 1 ธันวาคม). [สัมภาษณ์โดย รัตนะ อินจ้อย]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

Cartwright Jennifer. (2006, April 28). [interview with Pisit Chotsawad].

สุวิทย์ รุ่งวิชัย. (2551, 20 มิถุนายน). [จาก อีเมล E-mail: tayart@hotmail.com]

B.J. Kemp (2008, September 30). [from E-mail: tayart@hotmail.com]

2.10 ผลงานทางศิลปะ

กมล ทศนาญชลี (จิตรกร). (1991). ผนังใหญ่ อเมริกันอินเดีย 1991. [ภาพวาด]. *การแสดงนิทรรศการ*

ศิลปินแห่งชาติ ครั้งที่ 37. สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2549, จาก <http://www.art-centre.su.ac.th/>

2.11 การอ้างอิงของผู้แต่งคนเดียวกัน มากกว่า 1 รายการ

ตัวอย่าง

ยีน ภูววรรณ. (2532 ก). *เทคนิคการใช้งานฮาร์ดดิสก์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น

ยีน ภูววรรณ. (2532 ข). *การสื่อสารข้อมูลและไมโครคอมพิวเตอร์เน็ตเวิร์ค*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น

Robinson, Danie N. (1976 a). *An Intellectual History of Psychology*. New York: Macmillan.

Robinson, Danie N. (1976 b). *Psychology :Traditions and Perspective*. New York: D.Van Nostrand.

หมายเหตุ: เครื่องหมาย / หมายถึงระยะการเว้นวรรค

2.12 การอ้างอิง ชื่อเมืองที่มีชื่อเสียง ไม่ต้องลงชื่อรัฐ

เช่น London, Mosco, New York, Sydney

2.1.2 ผู้จัดพิมพ์

1. ไม่ต้องระบุชื่อสำนักพิมพ์ กรณีโรงพิมพ์ ให้ลงคำว่าโรงพิมพ์

สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ลงว่า ไทยวัฒนาพานิช

บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด ลงว่า ซีเอ็ดยูเคชั่น

โรงพิมพ์ โอ.เอสพรีนติ้ง เซ็นเตอร์ ลงว่า โรงพิมพ์ โอ.เอสพรีนติ้ง เซ็นเตอร์

2. ถ้าเป็นสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยให้ลงคำว่าสำนักพิมพ์

McGraw-Hill Company ลงว่า McGraw-Hill

Brooks/Cole Publishing Company ลงว่า Brooks/Cole

Oxford University Press ลงว่า Oxford University Press

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

3. ถ้าจัดพิมพ์โดยหน่วยงานราชการ หรือเอกชน ให้ลงชื่อหน่วยงานนั้น

ภาควิชาประวัติศาสตร์

กระทรวงศึกษาธิการ

ธนาคารแห่งประเทศไทย

วิธีเรียงบรรณานุกรม

ก ข ข ค ค ฅ ฆ ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ด ต ถ ท ธ น บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม ย ร ฤ ฎ าล ภา ว ศ ษ ห พ อ ฮ

อะ อัว อัวะ อา อำ อี อี้ อุ ู อุ ู อะ เอ เอาะ เอา เอ็น เอีย เอียะ เอื้อ เอื้อะ แอ แอะ โอ โอะ ไอ ไอ

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565